

BOTOGÖZ BULAK HİKÂYESİNİN BAĞLAM SÖZLÜĞÜ

Asiye OKUR
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Prof. Dr. Cüneyt AKIN
Nisan, 2022
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BOTOGÖZ BULAK HİKÂYESİNİN BAĞLAM SÖZLÜĞÜ

Hazırlayan
Asiye OKUR

Danışman
Prof. Dr. Cüneyt AKIN

AFYONKARAHİSAR 2022

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum, “**Botogöz Bulak Hikâyesinin Bağlam Sözlüğü**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

13/04/2022

İmza

Asiye OKUR

ÖZET

BOTOGÖZ BULAK HİKÂYESİNİN BAĞLAM SÖZLÜĞÜ

Asiye OKUR

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI

Nisan, 2022

Danışman: Prof. Dr. Cüneyt AKIN

Sözcüklerin tek başına ifade ettiği anlamlar bütünü anlamaya kâfi gelmez. Bir metnin içindeki sözcüğe, metnin bağlamından hareketle anlam verilir. Sözcüklere bağlamdan hareketle anlamlar verip sözlük oluşturmak, alanın diğer araştırmacılarına büyük katkı sağlar. Bağlam sözlüğü çalışmaları da bu amaca hizmet için yapılır. Bu çalışmalar sayesinde sözcüklerin anlam zenginliği ortaya çıkarılır.

Çağdaş Türk lehçeleri alanında bağlam sözlüğü çalışmalarının azlığı dikkat çekmektedir. Bu çalışmanın alanımızdaki eksikliğin giderilmesinde önemli olacağını, Kırgız sözlüklerine yeni madde başları kazandırabileceğini ve Kırgız edebiyatının herhangi bir eseri üzerinde yapılacak olan üslup çalışmalarına da zemin hazırlayabileceğini düşünmekteyiz.

Bu çalışmada Cengiz Aytmatov'un yaşadığı devir göz önünde bulundurularak Botogöz Bulak hikâyesindeki sözcüklere bağlamdan hareketle anlamlar verilmiş, eserin söz varlığı ortaya çıkarılmış ve tanıklarıyla beraber tespit edilmiştir. Hikâyenin söz varlığı ortaya çıkarıldıktan sonra eserin bağlam sözlüğü tüm tanıklarıyla ve sıklıklarıyla ortaya koyulmuştur. Bağlamdan yola çıkarak işlevsel bir sözlük oluşturmak amaçlanmıştır. Ayrıca söz varlığını oluşturan tanıkların kullanım sıklıklarının verilmesiyle birlikte üslup çalışmaları için somut veriler ortaya çıkmaktadır. Çalışmada Kırgız Türkçesi, Kırgız edebiyatı ve Cengiz Aytmatov'un edebi kişiliğine de değinilmiştir. Çalışmanın değerlendirme ve sonuç bölümünde elde edilen sayısal verilerden yola çıkarak değerlendirmeler yapılmıştır.

İncelenen eserde toplamda 816 ismin, 2254 sıklıkta kullanıldığı, 665 fiilin ise 2158 sıklıkta kullanıldığı tespit edilmiştir. Eserde kullanılan yardımcı fiillerin sayısı 217 olmakla birlikte, sıklık sayıları ise 662 olarak tespit edilmiştir. İncelenen eserde deyimler, ikilemeler, dua ve beddua ifadeleri ve ilişki sözlerinden oluşan 261 kalıp sözün, 308 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir. Toplamda 1959 ögenin, 5382 sıklıkta kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu öğelerden bazılarının sıklığı dikkat çekmektedir. Dikkat çeken öğelerden çoğunluğunun Sovyetizm özölgu ifadeleri olduğu görülmektedir.

Çalışmanın amacı, Botogöz Bulak hikâyesinin söz varlığını ortaya çıkarmak suretiyle Kırgız sözlüklerine katkıda bulunmak ve Cengiz Aytmatov'un ve yazarlığının daha doğru anlaşılmasına, yazarın üslubuyla ilgili yapılacak olan çalışmalara ve Kırgız hikâyeciliğine fayda sağlamaktır.

Anahtar Kelimeler: Botogöz Bulak Hikâyesi, Kırgız Türkçesi, Bağlam Sözlüğü, Cengiz Aytmatov.

ABSTRACT

CONTEXT DICTIONARY OF BOTOGÖZ BULAK STORY

Asiye OKUR

AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
SOCIAL SCIENCES INSTITUTION
DEPARTMENT OF CONTEMPORARY TURKISH DIALECTS AND
LITERATURES

April, 2022

Advisor: Prof. Dr. Cüneyt AKIN

Semantics which words express separately are not enough to understand the whole. A word in a text is understood with the reference to the concept of the text. Generating a word with the reference to the concept of the text makes a significant contribution to the other researchers in the field. Studies of concept dictionary is done to serve this purpose, too. Thanks to these studies, semantic richness is being revealed. Shortage of the concept dictionary studies on Contemporary Turkish Dialects is remarkable.

The scarcity of context dictionary studies in the field of contemporary Turkish dialects draws attention. We think that this study will be important in eliminating the deficiency in our field, that it can add new headings to the Kyrgyz dictionaries and prepare the ground for stylistic studies on any work of Kyrgyz literature.

In this study, considering the period in which Cengiz Aytmatov lived, the words in the story of Botogöz Bulak were given meanings based on the context, the vocabulary of the work was revealed and determined together with its witnesses. After revealing the vocabulary of the story, the context dictionary of the work was revealed with all its witnesses and frequencies. It is aimed to create a functional dictionary based on the context. In addition, by giving the frequency of use of witnesses who make up the vocabulary, concrete data for stylistic studies emerge. In the study, Kyrgyz Turkish, Kyrgyz literature and the literary personality of Cengiz Aytmatov are also mentioned. In the evaluation and conclusion part of the study, evaluations were made based on the numerical data obtained.

In the examined work, it was determined that 816 nouns were used with 2254 frequencies, and 665 verbs were used with 2158 frequencies. While the number of auxiliary verbs used in the work is 217, the frequency number has been determined as 662. In the analyzed work, it is seen that 261 phrases consisting of idioms, reduplications, prayer and curse expressions and relationship words are used with a frequency of 308. In total, it was determined that 1959 items were used with 5382 frequencies. The frequency of some of these items draws attention. It is seen that most of the remarkable items are Sovietism self-statements.

The aim of the study is to contribute to the Kyrgyz dictionaries by revealing the vocabulary of the Botogöz Bulak story, and to contribute to a more accurate understanding of Cengiz Aytmatov and his authorship, to the studies to be made about the author's style and to the Kyrgyz storytelling.

Keywords: Botogöz Bulak Tale, Kyrgyz Turkish, Context Dictionary, Cengiz Aytmatov

ÖN SÖZ

Bu çalışma ünlü Kırgız yazar Cengiz Aytmatov'un *Botogöz Bulak* hikâyesinin bağlam sözlüğünün oluşturulması ve söz varlığının ortaya konulmasından ibarettir. Çalışmada öncelikle Kiril harfli olan özgün metin, Latin alfabesine transkribe edilmiş, ardından TEBDİZ sistemine yüklenmiştir. Sonrasında eserdeki sözcüklere bağlamdan hareketle anlamlar verilmiş ve eserin söz varlığı ortaya koyulmuştur.

Bu sürecin tüm aşamalarında destek ve öngörleriyle bana yol gösteren, yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi ve tecrübelerinden istifade ettiğim, yardım ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyenkıymetli danışman hocam Prof. Dr. Cüneyt Akın'a sonsuz şükran ve saygılarımı sunarım.

Bu vesileyle, daima arkamda hissettiğim, bana güven veren aileme ve destekleriyle beni bu yolda yalnız bırakmayan eşime de teşekkür ederim.

Asiye OKUR
2022, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
YEMİN METNİ.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLOLAR LİSTESİ	viii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KIRGIZLAR

1. KIRGIZLAR VE KIRGIZ TARİHİ.....	5
2. KIRGIZ TÜRKÇESİ	7
3. KIRGIZ EDEBİYATI.....	9
3.1. SOVYET DÖNEMİ ÖNCESİ KIRGIZ EDEBİYATI (19. YY'IN SON ÇEYREĞİ VE 20. YY'IN İLK ÇEYREĞİNİ İÇİNE ALAN DÖNEM)	9
3.2. KIRGIZ-SOVYET EDEBİYATININ TEŞEKKÜL DÖNEMİ (1917-1929)	10
3.3. KIRGIZ EDEBİYATI ŞEKİLLENME VE GELİŞME DÖNEMİ (1930-1940)	11
3.4. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI DÖNEMİNDE KIRGIZ EDEBİYATI (1941-1945).....	11
3.5. SAVAŞTAN SONRAKİ KIRGIZ-SOVYET EDEBİYATI (1946-1959).....	11
3.6. 1960'LI-1980'Lİ YILLARDAKİ KIRGIZ EDEBİYATI (1960-1985).....	11
3.7. YENİDEN YAPILANMA VE KAPİTALİZME GEÇİŞ DÖNEMİNDEKİ KIRGIZ EDEBİYATI (1985-...).....	12

İKİNCİ BÖLÜM

CENGİZ AYTMATOV VE BOTOGÖZ BULAK HİKÂYESİ

1. CENGİZ TÖREKULOVİÇ AYTMATOV HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ.....	13
2. BOTOGÖZ BULAK HİKÂYESİ VE ÖZETİ	14

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BOTOGÖZ BULAK HİKÂYESİNİN SÖZ VARLIĞININ İNCELENMESİ

1. SÖZ VARLIĞI.....	16
1.1. İSİMLER	16
1.1.1. Sözcük Yapısındaki İsimler	16
1.1.1.1. Tek Anlamli Sözcük Yapısındaki İsimler	16
1.1.1.2. Çok Anlamli Sözcük Yapısındaki İsimler	19
1.1.2. Söz Öbeği Yapısındaki İsimler	20
1.1.2.1. Tek Anlamli Söz Öbeği Yapısındaki İsimler	20
1.1.2.2. Çok Anlamli Söz Öbeği Yapısındaki İsimler	21
1.2. FİİLLER	21
1.2.1. Sözcük Yapısındaki Fiiller	21
1.2.1.1. Tek Anlamli Sözcük Yapısındaki Fiiller	21

1.2.1.2. Çok Anlamlı Sözcük Yapısındaki Fiiller	24
1.2.2. Söz Öbeği Yapısındaki Fiiller (Birleşik Fiiller)	24
1.2.2.1. Tek Anlamlı Söz Öbeği Yapısındaki Fiiller	24
1.2.2.2. Çok Anlamlı Söz Öbeği Yapısındaki Fiiller	26
1.3. KALIP SÖZLER	27
1.3.1. Deyimler	27
1.3.2. Atasözleri	29
1.3.3. İkilemeler	30
1.3.4. Dua ve Beddualar	30
1.3.5. İlişki Sözleri	30

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BOTOGÖZ BULAK HİKÂYESİNİN BAĞLAM SÖZLÜĞÜ

BOTOGÖZ BULAK HİKÂYESİNİN BAĞLAM SÖZLÜĞÜ	32
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	485
KAYNAKÇA	490

TABLULAR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. Tek Anlamlı Sözcük Yapısındaki İsimler	19
Tablo 2. Çok Anlamlı Sözcük Yapısındaki İsimler	20
Tablo 3. Tek Anlamlı Söz Öbeği Yapısındaki İsimler	21
Tablo 4. Tek Anlamlı Sözcük Yapısındaki Fiiller	23
Tablo 5. Çok Anlamlı Sözcük Yapısındaki Fiiller	24
Tablo 6. Tek Anlamlı Söz Öbeği Yapısındaki Fiiller	26
Tablo 7. Çok Anlamlı Söz Öbeği Yapısındaki Fiiller.....	26
Tablo 8. Yardımcı Fiiller	27
Tablo 9. Deyimler	29
Tablo 10. İkilemeler.....	30
Tablo 11. Dua ve Beddualar	30
Tablo 12. İlişki Sözleri.....	31

KISALTMALAR DİZİNİ

akt.: Aktaran

C: Cilt

çev.: Çeviren

ed.: editör

İLESAM:Türkiye İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği

mec.:Mecaz

MÖ: Milattan önce

MS: Milattan sonra

s.: Sayfa

S: Sayı

SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

T.C.: Türkiye Cumhuriyeti

TDK: Türk Dil Kurumu

TEBDİZ: Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü

TTK: Türk Tarih Kurumu

vb.: Ve benzeri

GİRİŞ

Güncel Türkçe Sözlük'te, sözlüğün tanımı şu şekilde yapılmıştır: “Bir dilin bütün veya belli bir çağda kullanılmış kelime ve deyimlerini alfabe sırasına göre alarak tanımlarını yapan, açıklayan, başka dillerdeki karşılıklarını veren eser, lügât” (Erişim tarihi: 13.10.2021). Akalın, sözlük için “Sözlükler, bir dilin bütün veya belli bir dönemdeki sözcüklerini yazılışları, türleri, söylenişleri, temel ve yan anlamları, kullanım özellikleri bakımından açıklayan, edebi metinlerden seçilen cümlelerle örneklendiren, alıntı sözcüklerin hangi dilden geçtiğini bildiren başvuru kaynaklarıdır” ifadesini kullanmıştır (2010: 268). Aksan'a göre sözlük “Bir dilin (ya da birden çok dilin) sözcüklerini, söyleyiş biçimleriyle, yazımlarıyla veren, bağımsız biçimbirimlerî temel olarak bunların, başka öğelerle kurdukları söz öğeleriyle birlikte anlamlarını, değişik kullanımlarını gösteren bir sözcük kitabı” (1982:77).

“Bilinen en eski sözlük Sümerce-Akadca karşılıklar kılavuzu niteliğindeki Urna Hubullu'dur. Sözcüklerin konularına göre düzenlendiği sözlük yirmi dört tableten oluşmaktadır” (Akalın, 2010: 270).

Türk dilinin bilinen en eski sözlüğü ise Kaşgarlı Mahmut'un Dîvânu Lugâti't-Türk adlı eseridir. Eser, Türk yazı dillerinin, lehçelerinin ve ağızlarının dil özelliklerini göstermesi ve bu ağız ve lehçelerin söz varlığını sunması hasebiyle tüm Türk halkları için büyük önem arz etmektedir. Kaşgarlı Mahmut'un, 25 Ocak 1072 günü yazmaya başladığı bu nadide eseri, 10 Şubat 1074 günü tamamladığı bilinmektedir.

“Sözlükbiliminde, bir dile ait söz varlığını gösteren sözlükler dizinsel, düzensel ve bağlamsal sözlükler olmak üzere üç türde incelenir. Dizinsel sözlükler içindeki sözcüklerin alfabetik olarak dizilmesi ve anlamlandırılmasıyla oluşturulurken, düzensel sözlükler, birbiriyle kavramsal bağları olan sözcüklerin bir araya getirilmesi ile oluşturulur. Bağlamsal sözlüklerde ise maddelerin anlamları verilmez ancak bunların kullanıldıkları cümleler tamamıyla veya makul uzunlukta verilir” (Öztürk, 2007: 9).

Bir cümlede sözcüklerin diğer sözcüklerle kurduğu bağın sonucunda kazandığı anlamlar cümle içinde netlik kazanır. Vardar, Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü adlı eserinde bağlamı şu şekilde açıklar: “Bir dil birimini çevreleyen, ondan önce ya da sonra gelen, birçok durumda söz konusu birimi etkileyen, onun anlamını, değerini belirleyen birim ya da birimler bütününe *bağlam* denir” (2002: 31). “Dilbilimsel bağlam (context linguistic) bir göstergenin diğer göstergelerle oluşturduğu bütün içinde kazandığı anlamı karşılamaktadır” (Şenödeyici, 2017: 283). Bağlam sözlüğü

sözcüklerin anlamsal zenginliğini ortaya koyma görevini üstlenir. Bir dilin sözcüklerinin anlam bakımından çeşitliliğini ortaya çıkarmak, o dilin değerlerinden belki de en büyüğünü gözler önüne sermek demektir.

“Bağlamlı dizin, bir edibin kullandığı sözcükleri, metinde geçtikleri yeri ve kullanım sıklığını gösterecek biçimde, alfabetik olarak dizmektir. Böyle bir dizilim, sözcüğün hangi bağlamlarda kullanıldığına açıklık getirir. İşlevsel sözlük, bu çabanın sonunda ortaya çıkar ve sözcüklerin cümle içinde diğer sözcüklerle kurduğu ilişkiden hareketle onlara anlam kazandırır” (Şenödeyici, 2017: 282).

Kutsal metinlerin daha iyi anlaşılması amacıyla bağlamlı dizin çalışmaları ilk önce İncil metinleri üzerine uygulanmıştır. Alexander Cruden’in 1846 yılında Londra’da üzerinde çalıştığı bağlamlı dizin uygulamasını, John Eadie’nin 1857’deki çalışması takip etmiştir. Ardından 1890 yılında James Strong’un yayımladığı Strong’s Exhaustive Concordance of the Bible ise teknolojik gelişmelerin kısıtlı olması sebebiyle yüz kadar insanın da çabasıyla Kral James İncili’nin bağlamlı dizini olarak yayımlanmıştır (Şenödeyici, 2017: 283-284).

Türkiye’de bu alanda yapılan ilk çalışma 2007 yılında Furkan Öztürk’ün hazırladığı doktora tezidir. Başta Baki Divanı’nın söz varlığını ortaya koymak amacıyla yapılan bu çalışmada Furkan Öztürk, ayrıca Osmanlı şiirine farklı bir bakış açısıyla bakmayı ve anlamların bağlama göre kazandığı işlevleri ortaya çıkarmayı amaçlamıştır.

Gazi Üniversitesi’nin bir projesi olan Türk Edebiyatının Bağlamlı Dizinleri ve İşlevsel Sözlüğü (TEBDİZ), Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak’ın liderliğinde 2015 yılında dil ve edebiyat araştırmacılarına yeni bir çalışma sahası kurulması amacıyla geliştirilmiştir. TEBDİZ, bu anlamda dil ve edebiyat araştırmacılarının ve bu alanlardan istifade etmek isteyenlerin önünü açan büyük bir proje olma yolunda ilerlemektedir. TEBDİZ projesinde çoğunlukla Osmanlı Türkçesi metinlerinin bağlamsal sözlüğü oluşturulmuş olsa da, bu kıymetli projeye katkı sağlamak amacıyla çağdaş Türk lehçeleri alanından da birçok araştırmacı destek vermektedir. Biz de alanımızdaki araştırmacılara ve alanımızın ilgililerine fayda sağlaması açısından Cengiz Aytmatov’un *Botogöz Bulak* adlı hikâyesinin bağlam sözlüğünü oluşturarak bağlam sözlüğü çalışmalarına destek vermeyi amaçladık. Bu sözlüğü oluştururken söz varlığını ortaya çıkarıp sözcüklerin hangi bağlamda ve kaç sıklıkta kullanıldığını belirledik.

Çalışmamız giriş bölümüyle birlikte dört bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın giriş bölümünde; araştırmanın amacı, önemi, kapsam ve sınırlılıkları, yöntemi hakkında bilgiler verilmiş ve tanımlar belirtilmiştir.

Birinci bölümde; Kırgızlar ve Kırgız tarihi, Kırgız Türkçesi ve Kırgız Edebiyatı hakkında bilgilere yer verilmiştir.

İkinci bölümde; Cengiz Aytmatov'un hayatı ve edebi kişiliği hakkında bilgi verilmiş olup, devamında *Botogöz Bulak* hikâyesine ve hikâyenin özetine yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde; eserin söz varlığı sayısal verilerle birlikte ortaya konmuştur.

Dördüncü bölümde; eserin bağlamsal sözlüğüne yer verilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı Cengiz Aytmatov'un *Botogöz Bulak* hikâyesinin incelenmesi suretiyle eserin söz varlığının ortaya çıkarılması ve tanıklarıyla beraber tespit etmektir. Bu tespitler doğrultusunda Kırgız Türkçesi alanında yapılacak olan üslup çalışmalarına faydalı olmak amaçlanmıştır.

Araştırmanın Önemi

Çalışmayla birlikte, çağdaş Türk lehçeleri alanında sayıca az olan bağlam sözlük çalışmalarına katkı sağlamaktır. Özellikle Cengiz Aytmatov'un eserlerinin daha iyi anlaşılması ve bu alanda çalışan araştırmacılar için kaynak olabilecek bir çalışma olmayı hedeflemesi, çalışmanın önemini arttırmaktadır kanaatindeyiz.

Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Sözlük hazırlanırken yalnızca sözlüksel anlamı olan ögeler ele alınmıştır. Bu ögeler alfabetik olarak sıralanmıştır. Dilbilgisel anlamı olan ögeler çalışmaya dahil edilmemiştir. Kelime kökeni ve türü gibi bilgilere yer verilmemiştir.

Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada öncelikle, Kiril harfli özgün metin, Latin harflerine aktarılmıştır. Aktarılan metin TEBDİZ sistemine yüklenmiştir. Yüklenen metnin içindeki sözlüksel anlamı olan sözcüklere çeşitli sözlüklerden yararlanılarak metnin bağlamından hareketle anlamlar verilmiştir. Sözcükler sıralanırken alfabetik sıralama esas alınmıştır. Bağlam sözlüğü kısmında sözcüklerin anlamlarına ve tanık cümlelere sayfa ve satır numaraları ile birlikte yer verilmiştir. Örneğin:

dem: Nefes, soluk.

Köñülgö ciger koşor demi sıyaktandı / Oşol dem maga da koşulgansıdı (33/13).

Bu örnekte “33” sayfa numarasını, “13” ise satır numarasını göstermektedir.

Bağlam sözlüğünde amaç kelimenin türü ve kökeni hakkında bilgi vermek olmadığı için çalışmamızda bu bilgiler yer almamaktadır. Eğer sözcük fiil ise mastar anlamı vermesi için fiilin sonuna kısa çizgi (-) koyulmuştur.

dem al-: Nefes almak.

Ordunan cıldı Men ceñildene dem alıp kupaykenin (11/22)

Sözcüklere başka sözcük eklendiğinde bir söz öbeği oluşuyorsa bunlar ayrı bir şekilde değerlendirilmiştir.

dem: Nefes, soluk.

Köñülgö ciger koşor demi sıyaktandı / Oşol dem maga da koşulgansıdı (33/13)

dem kıs-: Nefesi sıkışmak, nefesi daralmak.

Çıkkın kara tütün aydoonu kaptap dem kısıp / sokonun astın coylop koñtorulgan boroz menen (41/7)

Kullanılan mecaz anlamlı sözcükler (mec.) kısaltması ile gösterilmiştir.

taltañda-: mec. nazlanarak, kırıtarak/şımarıklık göstererek istemek (rica etmek).

Bolup taltañdap on cıl ubaktısın boşko ketirdi / Bulardı asırağan da biz Kursağı tok kiyimi bütün (21/10)

Bağlam sözlüğü kısmında sözcüklerin sıklık sayılarına yer verilmemiştir. Sıklık sayılarına çalışmanın söz varlığı bölümünden ulaşılabilir. Söz varlığı bölümünde ayrıca araştırmacıların toplu halde yorumlayabilmesi için sözcüklerin sıklık sayıları azdan çoğa doğru tablolarla dikkatlere sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

KIRGIZLAR

1. KIRGIZLAR VE KIRGIZ TARİHİ

Geçmişten bu yana Orta Asya ve Sibiryada bölgesinde yaşayan diğer Türk toplulukları gibi Tanrı dağları bölgesinde yaşayan Kırgızlar da kadim devlet anlayışına sahip bir Türk topluluğudur. Bu anlayışa sahip olmalarına rağmen zaman içinde diğer Türk topluluklarından ayrı düşmüş ve nice zorlukla varlıklarını sürdürmeye mecbur kalmışlardır. Bu mecburiyetin temelinde özellikle Çarlık Rusyası'nın politikaları bulunur. Ardından Sovyetler Birliği'nin hakim olduğu bu coğrafyada başta dil olmak üzere, kültür ve milli benlik gibi birçok alanda da çeşitli politikalar yürütülmüştür.

Tarih kitaplarına bakıldığında Kırgızlar konargöçer hayat tarzını tercih eden, savaşçı ve çoğunluğu sarışın bir topluluk olarak betimlenir. Kırgızların bu adı almaları birçok sebebe dayandırılır. Kırgız adının kökeni çok kez tartışılmış ve sonucunda bir kısmının temeli efsanelere dayandırılrsa da, bilimsel olarak açıklanan birçok görüş de mevcuttur. VI-XI. yüzyıllar arasında yazıldığı tespit edilen Orhon Yazıtlarında Kırgız adı “Kırkız” olarak geçmektedir. Bu bilgiye Muharrem Ergin'in Orhun Abideleri adlı eserinde Bilge Kağan Yazıtı doğu yüzü 17. satırda “*Kögmen yir sub idisiz kalmazun tiyin Az Kırkız budunug i[tip] yaratıp keltimiz. Kögmenin yeri, suyu sahipsiz kalmasın diye Az, Kırgız milletini tanzim ve tertip edip geldik*” cümlesinde rastlamaktayız (Ergin, 2009: 40-41). Kemal Polat “efsanelere bakıldığında Kırgızlar kendilerinin kırk kızdan geldiğine inanmaktadır”. Bununla birlikte “atam söyledi, kırk kızdan çoğalmışız” ifadelerini sıkça duyduğunu belirtmiştir (Polat, 2019: 19). Kulamshaeva (2016: 76-77), Kırgız adının tarihteki yolculuğunu “Yunan kaynaklarına göre *Herhis*, *Hirhiz* Arap ve Pers kaynaklarında ise Kırgızlar hakkında *Hırhır*, *Hırgız*, *Hergis* ve *Hirkiz* şeklinde bahsedilirken, Eski Türk ve Uygur metinlerinde ise *Kırgız* şeklinde karşımıza çıkmaktadır” şeklinde ifade eder. Bu konuya farklı bir pencereden bakan Cengiz Alyılmaz (Alyılmaz, 2013: 5), Azlarla Kırgızların aynı boyun mensupları olduğunu; Kırgız sözcüğünün etimolojisinin de (eğer kırk kavram işareti ve çokluk-ikizlik biçim birimi /+Z/'nin birleşiminden oluşmuyorsa) Azlarla (<Kırk+Az) ilgili olabileceğini belirtir. Diykanbayeva (2010: 205-210), içlerinde Uygur tarihçisi Kaşkarlı Emir Asan'ın da bulunduğu birçok araştırmacının “Kır terimi Kırgızcada “dağ tepesi” anlamına gelmektedir. Bu halk da hep dağlarda gezerek, göçerek hayatlarını

sürdürdükleri için “kır gez” olarak adlandırılmıştır” fikrini benimsediklerini ileri sürmüştür. Ayrıca Kırgızlar, Kazak Türklerine benzedikleri için Kazak kavim adıyla anılsalar da daha sonraki yıllarda gerçek Kırgızlar ortaya çıkmış ve Ruslar bu Türk boyunu “Karakırgız” veya “Vahşi Taşlı Kırgız” olarak adlandırmışlardır (Caferoğlu, 1988: 30).

Kırgızlar günümüzde kuzeyde Kazakistan, güneyde Tacikistan, batıda Özbekistan ve doğuda Doğu Türkistan (Sincan-Uygur Özerk Bölgesi) ile komşu olan Türk topluluğudur. Kırgızlar hakkında bilgi veren en eski kaynak Çin yıllıklarıdır. “MÖ 201 yılına ait bu bilgilerde Kırgızların Kien Kun (Ge Kun) adında bir devlet kurdukları, Yenisey’de (Güney Sibirya) yaşadıkları ve çok sayıda göçebe kavimle savaştıkları kaydedilmektedir” (Akın, 2021: 326). Kırgızlarla ilgili ilk detaylı bilgilere Han İmparatorluğu tarihçilerinden Çinli tarihçi Sıma Chien’in (MÖ 145-86) yazdığı Tarih Kayıtları adlı kaynakta rastlanmaktadır. Kaynakta Hun hakanının siyasi birliği sağlama sürecinde Kırgızları da hâkimiyeti altına almasından söz edilmektedir. Böylece yazılı tarih kaynaklarında Kırgızlar ilk defa MÖ 201 yılında geçmektedir. Kırgızların MS I - V. yüzyıllarda tarihî yurtları olan Yenisey boylarında yaşadıkları tespit edilmiştir. 5. yüzyılda Juan Juanlarla savaşmışlar, ancak yenilgiye uğrayarak onların hâkimiyetini kabul etmek zorunda kalmışlardır. 630 yılından itibaren Yenisey, Minusinsk havzası civarında bir Kırgız devletinin kurulduğu, 648 yılında Kırgızların, elçi göndermeleriyle birlikte Çin’e bağlı olan bu devletin II. Göktürk Kağanlığının kuruluşuna kadar varlığını devam ettirdiği kabul edilir. Bu devlet Yenisey Kırgız Devleti şeklinde adlandırılır. (Buyar, 2017: 48-56). “758 yılında Uygurların mutlak bir şekilde Kırgızları hâkimiyetleri altına aldıkları görülür. Bu süreçte, sarı-kızıl yüzlü anlamında Chia-chia-ssu olarak adlandırılan Kırgızlar Çin ile resmî ilişki kuramamışlardır. Uygurlar, A-je (A-ce, Aco) olarak adlandırılan Kırgız reisine makam ve unvan vermiştir” (Taşağıl, 2013: 77). Kırgızların 840 yılında Uygur devletine son vermelerinin ardından tarihteki ikinci Kırgız devleti olan Kırgız Kağanlığı’ni kurmuşlardır. 920’li yıllarda da Kırgız Kağanlığı dağılmıştır(Akın, 2021: 326). 11-12. yüzyıllarda Moğol hâkimiyetine girmeden önce Kırgızlar Kırgız Beyliği’ni kurmuşlardır. Moğol İmparatorluğu döneminde ise Tumat ve Kırgız ordusu, Moğol ordusu tarafından kıyıma uğratılmıştır. 1293’te Kubilay Han, boy beylerinin birçoğu öldürtmüş, Yenisey’deki Kırgız boyların büyük kısmı başka bir bölgeye göç ettirilmiş ve Altay bölgesindekilerin bir kısmı da kendi bölgelerinden çıkarılıp Çin’in Şandun bölgesine yerleştirilmiştir. Hokand

Hanlığı'nın kuruluş dönemlerinden itibaren Kırgızlar bu devletin bazı teşkilatlarında yer almışlardır. Devamlı mücadeleler ve isyanlar neticesinde bu hanlık da oldukça zayıflamış, başkent Hokand, 1876 yılında Ruslar tarafından ele geçirilmiş ve Hokand Hanlığı da böylece son bulmuştur. 1876'dan 1991 yılına kadarki tarihi süreci içerisine alan Rus hâkimiyeti dönemi başlamıştır. Böylece Kırgızistan'ın güney bölgesi de tamamen Rusların hakimiyetine girmiştir. Günümüz Kırgızistan coğrafyasının tamamında, 1876'dan 1991 yılına kadarki tarihe kadar sürecek olan Rus hâkimiyeti dönemi böylece başlamıştır (Buyar, 2017: 61-78) “Ceditçilik akımıyla Kırgızistan'da yayılan Türkçülük ve İslamcılık akımları, Rusların baskıları sonucunda sönmeye mahkûm edilmiştir” (Akın, 2021: 327). Rusya Türkistan'ı işgal ettikten sonra çeşitli sebeplere dayandırılan iki önemli halk hareketi görülür. Bunlardan biri Andican Ayaklanması, diğeri de Ürkün Ayaklanmasıdır. Rusya'da 1917'nin şubat ayındaki ilk devrimle birlikte Türkistan halklarının bağımsız devlet veya devletler kurma istekleri de büyük ölçüde ön plana çıkmıştır.

14 Ekim 1924 tarihinde Orta Asya halklarının ulusal devletlere bölünmesi kararı neticesinde Türkmen SSC, Özbek SSC, Tacik Özerk Oblastı, Kazak Özerk SSC'ne bağılı Kara Kalpak Özerk Oblastı, RSFSR'e bağılı Kara Kırgız Özerk Oblastı kurulmuştur. 1991 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği dağılıma sürecine girmesiyle birlikte 31 Ağustos 1991'de Bağımsız Kırgız Cumhuriyeti ilan edilmiştir (Buyar, 2017: 82-85).

2. KIRGIZ TÜRKÇESİ

Güncel Türkçe Sözlük'te dil için şu tanım yapılmıştır: “İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban” (Erişim tarihi: 01.09.2021).

Dil, toplumların maddi ve manevi ürünlerini asırlarca nesilden nesile aktarmaya yarayan bir araçtır. Milli kimliğin yapı taşlarından biri olmanın yanında, kültürün de vazgeçilmez bir unsurudur. Dolayısıyla milli kimlik, dil ve kültür üçlüsü birbirinden ayrı düşünölemeyen parçalardır. “Yayılıma alanı Kuzey Buz Denizi'nden başlayıp Hindistan'ın kuzeyine, Çin Halk Cumhuriyeti'nin içlerinden Avrupa'nın en uç noktasına kadar uzanan yaklaşık 12 milyon kilometrekarelik bu coğrafyada en geçerli dil, Altay dil ailesinin en büyük kolu olan Türk dilidir” (Akalin, 2009: 196).

Güncel Türkçe Sözlük'te lehçe için ise şu tanım yapılır: “Bir dilin tarihsel, bölgesel ve siyasal sebeplerden dolayı ses, yapı ve söz dizimi özellikleriyle ayrılan kolu, *diyalekt*” (Güncel Türkçe Sözlük erişim tarihi 15.09.2021).

“Kırgız Türkçesiyle ilgili çalışmaların tarihi, Kaşgârlı Mahmud'un yaptığı tasnifle birlikte başlatılabilir. Türk dilini Doğu ve Batı olarak iki gruba ayırarak, Kırgız Türkçesine Peçenekçe, Kıpçakça ve Bulgarca'nın yer aldığı grubun içinde yer veren Kaşgârlı'dan sonra, Batı dünyasındaki ilk çalışmalar Radloff'un derleme ve tanıtım çalışmaları şeklinde karşımıza çıkar” (Akın, 2021: 329).

“Kırgız Türkçesi, Kıpçak grubunun Aral-Hazar koluna bağlı bir Türk lehçesidir. Kırgız Türkçesi tarihî olarak üç gelişim evresi geçirmiştir. Eski Kırgız Türkçesi VII. – IX. yüzyıllar arasını kapsar. Bu dönem, daha çok Eski Uygur ve Oğuz Türkçeleri ile bağlantılı olan bir dönemdir. Orta Kırgız Türkçesi X.–XV. yüzyıllar arasını kapsar. Bu dönem, sözlü edebiyatın ön planda olduğu bir dönemdir. Yeni Kırgız Türkçesi ise XV. yüzyıldan sonraki dönemi kapsar. XVIII. yüzyıldan 1917 Ekim Devrimi'ne kadar geçen sürede de ağız farklılıkları belirginleşmiştir” (Buran A. ve Alkaya E., Akt. Özeren, 2015: 139). Kırgızların kullandıkları yazıların tarihi ise Yenisey yazıtları ile birlikte VII- VIII. yüzyıllara kadar dayanır. Ardından Uygurların yazı sisteminden yararlanmışlar, sonrasında ise Sovyetler Birliği'ne kadar Arap alfabesinden faydalanmışlardır (Kulamshaeva, 2016: 126).

Rusya, Türk topluluklarının konuştuğu diyalektleri baz alarak her bir Türk topluluğu için ayrı alfabeler geliştirmiş ve bunun sonucunda Türklerin yüzyıllardır konuştuğu ve hatta edebi eserler kaleme aldığı bu kadim dili parçalara ayırmak ve birbirinden olabildiğince farklı hale getirmek için yıllarca çaba sarf etmiştir. Cumhuriyet statüsü kazandırdığı her bir ülke için ana dilinde okullar açılmış, kitaplar basılmıştır. Öncelikle Arap yazı sistemi yeniden düzenlenmiş ve kullanıma sunulmuştur. Bu dönemde Arap asıllı olan Kırgız alfabesi ile Kırgızların ilk resmi gazetesi olan *Erkin Too* basılmıştır. Sonrasında yaşanan zorluklar neticesinde Bakü'deki *Türkoloji Kurultayı*'nda Türk halkları için ortak bir alfabe kabul edilmek istenmiştir. 1926'da Kırgızistan'da Latin alfabesine geçmek için hazırlıklar başlamışsa da, 1927'de kısmen Latin alfabesine geçilmiştir. Bu alfabeyle 1939 yılına kadar gazete ve dergilerde yazılar yazılmış ve eğitimde de bu alfabe kabul görmüştür. 1939 yılında Kırgız aydınlarının kaçınılmaz bir ihtiyaç olarak görmesiyle birlikte Kiril alfabesine geçilmiştir (Kulamshaeva, 2016: 126-127).

3. KIRGIZ EDEBİYATI

Kırgız Edebiyatı asırlardır ileri gelen sözlü ve yazılı kaynaklarıyla zengin bir kültürü barındırır. Ancak bu zenginlik oldukça geç açığa çıkmıştır. Bunun başlıca sebeplerinden biri Kırgızlar'ın geçmişteki aktif yaşam tarzlarıdır diyebiliriz. Devamlı hareket halinde olan Kırgızlar yalnızca göçebe topluluk oldukları için değil, aynı zamanda çeşitli halklarla temas halinde oldukları için de kültürel zenginliklerini açığa çıkarma fırsatı bulamamışlardır. Bu yüzden Kırgız Edebiyatı Türk dünyasının en genç edebiyatlarından biri olarak değerlendirilir (Baytok, 2016: 13).

Göçebe hayatın bir etkisi olarak, en güçlü gelişimi gösteren dönem sözlü Kırgız Edebiyatı dönemidir. Başta destan olmak üzere, mit, efsane, ır, aytiş, atasözleri, alkış ve kargış, masal, ninni gibi türlerle zenginliğini gözler önüne seren sözlü Kırgız Edebiyatı, asırlar boyu devam etmiştir. Kırgızlar kendilerine ait kültürün öğelerini zaman içinde dilden dile aktarıp günümüze dek getirmeyi başaran ender topluluklardandır. Başta dünyanın en uzun destanı olan *Manas Destanı* olmak üzere çeşitli kahramanlık destanları, lirik-romantik destanlar ve tarihi destanlar Kırgızların tarihinde ve kültüründe önemli yer tutar. Bahsedilen tüm sözlü ürünler Kırgız halkının yaratıcılığı ve geçmişte yaşadıkları olaylar hakkında bilgiler verir. Kırgız halkının tarih sahnesinde ne kadar aktif bir rol oynadığını, savaşlarını, yaşadıkları bölgeleri, hangi halklarla temas halinde olduklarını bu ürünler sayesinde öğrenmek mümkündür.

Nurcan Özgen'in aktardığı bilgilere göre, *Kırgız-Sovyet Adabiyatının Tarihi* (1987) adlı eserde Kırgız Edebiyatının gelişim süreci şu şekilde ele alınmıştır:

3.1. SOVYET DÖNEMİ ÖNCESİ KIRGIZ EDEBİYATI (19. YY'IN SON ÇEYREĞİ VE 20. YY'IN İLK ÇEYREĞİNİ İÇİNE ALAN DÖNEM)

Kırgızların Sovyetler Birliği döneminden önce yazı dillerinin olmadığı, hatta Kırgızların %0,6'sının okuma-yazma bildiği, dolayısıyla edebi yönlerinin de zayıf olduğu iddiasına Salican Cigitov, Sovyet Döneminden Önce Kırgız Edebiyatı (Akt. Saadettin Koç) adlı çalışmasında yanıt vermiştir. Cigitov, Sovyetler Birliği döneminden önce de Kırgızların yazı dilinin olduğunu, yazılan eserlerin İslami veya laik eğitim almış kişilerce kaleme alındığını ifade etmiştir. Dönemin ileri gelen şahsiyetlerine *molla* demişlerdir. Mollalar okuma-yazma bilen, medrese eğitimi almış, bilgili insanlar olmanın yanında dini yanları, eğitimci kişilikleri ve şair vasfıyla ön plana çıkmışlardır.

Bazı aydınların Sovyet dönemi eserlerinde Kırgız yazılı edebiyatının *Erkin Too* gazetesiyle başladığı ileri sürülse de ilk yazılı eserlerin ihtilal öncesinde verilmeye başladığını belirten araştırmacılar da vardır (Özgen, 2014: 32). Cigitov, Sovyetler Birliği döneminden önce Moldo Niyaz, Togolok Moldo, Moldo Kılıç, Osmonalı Sıdıkov, Abılkasım Cutakeyev gibi aydınların ders kitabı, şiir kitabı ve nesir türünde eserlerinin olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bu eserlerin arasında Sovyetler Birliği döneminden önce yayımlananların da olduğunu ifade eder. En başta Moldo Kılıç'ın *Kıssa-i Zilzile* (Ufa, Şark basması, 1914) adlı uzun manzumesini, Osmonalı Sıdıkov'un *Muhtasar Tarih-i Kırgızıya* (Ufa, Şark basması 1913) ve *Tarih-i Şatmaniya* (Ufa, Şark basması, 1914) adlı nazım-nesir karışık eserlerini zikretmiştir (Cigitov, akt. Koç, 2004: 77).

On dokuzuncu yüzyılın sonlarında Kırgızistan'da Tatar aydınların başlattığı eğitim seferberliğinin sonucu olarak başta Usul-i Cedit Mektepleri olmak üzere çeşitli eğitim kurumları açılmıştır. Bunun sonucunda Kırgız edebiyatı Tatar, Özbek ve Kazak edebiyatlarından etkilenmiş, ayrıca tercüme eserler vasıtasıyla dolaylı yoldan Rus edebiyatını da tanıma fırsatı bulmuştur. 1920'li yıllardan itibaren Sovyet ideolojisinin ve Komünist Parti'nin hizmetine giren Kırgız edebiyatı, SSCB'nin 1991 yılında dağılıp Kırgızistan bağımsızlığını kazanana dek Kırgız-Sovyet edebiyatı (diğer adıyla Modern Kırgız edebiyatı) olarak gelişim göstermiştir. Bu yıllarda ayrıca "Zamana Adabiyatı" adında edebi akım ortaya çıkmış, şairler eserlerinde zaman temasını işledikleri için de onlara "*Zamançılar/Zamancılar*" adı verilmiştir. *Zamancılar*'ın arasında Kalıgul Bayuulu, Akır Zaman manzumesiyle, Moldo Kılıç *Zar Zaman*, Aldaş Moldo *Hal Zaman* eserleriyle ön plana çıkmıştır (Özgen, 2014: 33-43). Eserlerde zaman temasının yanı sıra feodal düzene başkaldırı, zلزلة/zلزلة, Ürkün Ayaklanması ve doğurduğu kötü sonuçlar da yerlerini almışlardır (Özgen, 2014: 52).

3.2. KIRGIZ-SOVYET EDEBİYATININ TEŞEKKÜL DÖNEMİ (1917-1929)

7 Kasım 1917'de Ekim Devrimi ile birlikte edebiyatta yeni bir dönem başlar. Edebi şahsiyetlere "Proleter Edebiyat" ve "Sosyalist Realizm" mantığı işlenir ve Sovyet rejimini destekleyici eserler yazmaya zorlanır (Özgen, 2014: 55). Ekim devriminden sonraki süreçte Kırgız Türkçesi yazı dili statüsü kazanır ve Kırgız Türkçesiyle eser yazma işleri de yoğunlaşır (Baytok, 2016: 18). Bu dönemin başlıca temaları eski feodal hayata eleştiri, kadın hakları ve eşitlik, eski geleneklerin çağdışılığı ve en sık karşılaşılanı ise Lenin'i ve Ekim İhtilali'ni destekleyici temalardır. Amaç eski gelenek,

inanç ve eski toplumu yermek, yeni toplumu ve yeni fikirleri överek desteklemektir (Özgen, 2014: 90).

3.3. KIRGIZ EDEBİYATI ŞEKİLLENME VE GELİŞME DÖNEMİ (1930-1940)

Bu dönem edebiyatla güncel hayatın sıkı sıkıya bağlı olduğu bir dönemdir. Devrin asıl özelliği dönemin güncel sorunlarını göstermektir. Eserlerde Sovyet insanının tiplmesi yapılırken; Kırgız halkının okuma-yazma oranı ve Kırgız aydınlarının sayısı da gün geçtikçe artar (Özgen, 2014: 130).

3.4. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI DÖNEMİNDE KIRGIZ EDEBİYATI (1941-1945)

Savaş döneminde yazılan şiirlerde, bütün Sovyet halklarının edebiyatlarında olduğu gibi ana vatana duyulan sevgi, halkın geleceğine yönelik kaygılar, düşmana karşı duyulan nefret, ana yurdu koruma ve kollama, birlik ve beraberlik gibi duygu ve düşünceler hâkim olmuştur. Bu dönem şiirinde “ana vatan” diye bahsedilen topraklar, Kırgızistan’la birlikte bütün Sovyetler Birliği’dir (Altıok, 2018: 237).

3.5. SAVAŞTAN SONRAKİ KIRGIZ-SOVYET EDEBİYATI (1946-1959)

Savaştan sonra boş arazi ve ham toprakları işletme, yeni otlakları, çölleri yeşertme, ekim sahalarını artırmaya yönelik tema ve tasvirler Kırgız edebiyatında yaygınlaşır. Savaştan sonra Kırgız edebiyatı, yapılanma ve iç dinamiklerini oluşturmada sıkıntılar çekmesine rağmen Sovyet Edebiyatı içerisinde başarılı bir şekilde gelişme gösterir. Savaş sonrası edebiyatta cephedeki ve cephe gerisindeki kahramanlık tasvir edilirken, 60’lı ve 70’li yıllarda edebiyatçılar zafer yolunda karşılaştıkları zorlukların üstesinden nasıl geldikleri, Sovyet harp esirlerinin yaşamlarını tasvir etmeye çalışırlar (Altıok, 2018: 237-238).

3.6. 1960’LI-1980’Lİ YILLARDAKİ KIRGIZ EDEBİYATI (1960-1985)

Savaşın etkisinden yavaş yavaş kurtulan Kırgız Edebiyatı’na Kırgızistan Komünist Partisi yönetiminin talepleri yine devam etmiştir. İyimser, hayatı seven, komünist ideolojiye sahip insanlar yetiştirmek, sosyalist hayatın güzelliklerini anlatmak gibi isteklerde bulunan parti yönetimi, çeşitli toplantılar düzenlemiş ve başarılı buldukları edebiyatçılara ödüller vermişlerdir. Başta Ç. Aytmatov olmak üzere, A. Tokombayev, T. Abdumomunov, T. Ümötaliyev gibi edebiyatçılara edebiyat ödülleri

verilmiştir (Baytok, 2016: 29). Bu dönemin en göze çarpan sanatçısı Cengiz Aytmatov'dur. Eserleri dünya çapında yüzlerce dile çevrilen, hikaye, roman, tiyatro gibi türlerde eserler veren Aytmatov, günümüzde bile halen Kırgız halkının sesini duyuran ender edebiyatçılardandır.

3.7. YENİDEN YAPILANMA VE KAPİTALİZME GEÇİŞ DÖNEMİNDEKİ KIRGIZ EDEBİYATI (1985-...)

Aysel Baytok (2016: 35), Tarihten Günümüze Kırgız Edebiyatı isimli makalesinde Kırgız Edebiyatının son dönemini şu şekilde açıklar:

“Kırgız Edebiyatı Sovyetler Birliği yıkılana kadar dışarıya kapalı kalmış, halkın özgür düşüncesini yansıtmaya değil, siyasî propaganda aracı olarak kullanılmış, partinin siyasî görüş ve ideolojisini yansıtan bağımlı bir edebiyat olmuştur. Bu tarihten sonra ülkesi gibi Kırgız edebiyatı da bağımsızlığını kazanmış, özgürce kendini ifade edebilmiştir. 1995 yılında ilk olarak Manas Destanı'nın 1000. yılı kutlama töreni yapılmış, Manas Destanı'nın özeti Türkiye Türkçesi, İngilizce, Japonca, Çince gibi dillere çevrilmiş, destanla ilgili pek çok araştırma yapılmış ve yayınlanmıştır.” 1991 yılında SSCB'nin dağılıp, Türk cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarını kazanmasıyla beraber eski sistemin dayatmaları da yavaş yavaş ortadan kalkmıştır. “Bağımsızlık sonrası ise her ne kadar özgür bir ortam oluşmuş ise de bu sefer de ekonomik sıkıntılar edebiyatın gelişmesini olumsuz yönde etkilemiştir. Kırgız yazılı edebiyatının çok fazla gelişmemesinde, Kırgızistan içinde Kırgız Türkçesini bilenlerin azlığı da önemli bir etkidir” (Baytok, 2016: 45).

İKİNCİ BÖLÜM

CENGİZ AYTMAOV VE BOTOGÖZ BULAK HİKÂYESİ

1. CENGİZ TÖREKULOVIÇ AYTMAOV HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

Yüz yetmişten fazla dile çevrilen eserleriyle Kırgız halkını ve kendini dünyaya tanıtan Cengiz Aytmatov, ayrıca tüm eserlerindeki konu ve anlam zenginliğiyle de ün salmış bir Kırgız edebiyatçısıdır. “Cengiz Aytmatov 12 Aralık 1928’de Kırgızistan’ın Talas vadisinde Şeker köyünde doğmuştur. Babası Törekul Aytmatov, annesi Nagima (Nahima) Hamzayevna Aytmatova’dır. Memur olan babası, Kırgızistan’ın ilk rejim tarftarlarından biri olmasına rağmen Stalin’in 1937 kıyımında tutuklanıp kurşuna dizilmek suretiyle öldürülen aydınlardan biridir” (Kolcu, 2015: 23). Cengiz Aytmatov’un çocukluk anılarında babaannesi Ayımkan Hanım oldukça fazla yer tutar. Aytmatov’un babaannesi Ayımkan Hanım, Kırgız gelenek ve göreneklerine bağlı, türkü, ağıt, masal gibi halk yaratmalarını gelecek nesillere aktaran, saygıdeğer bir kadındır. Diğer torunları gibi Cengiz Aytmatov da babaannesi Ayımkan’ın masallarını ve türkülerini dinleyerek büyümüştür (Diykanbayeva, 2015: 170). Cengiz Aytmatov, *Hakkımda Notlar* adlı otobiyografisinde büyükannesinin kendisine farkında olmadan ana dil sevgisini aşıladığını, onun öğrettiği şiirlerle, halk hikayeleriyle ve şarkılarla dilini ve kültürünü sevip benimsediğini anlatır. Babaannesi diller ve ana dil konusunda “Rusça veya kendi dilini konuşmaktan utanıyor musun? Bütün diller Tanrı’dandır” diyerek Aytmatov’un ilk tercümanlığını yapmasına da vesile olmuştur (Aytmatov, akt. Söylemez, 1994: 44). On dört yaşında iken köy Sovyet’i sekreterliği yapmış, bölgenin maliye bölümünde vergi memuru olarak ve hububat hasatı traktör ekibinde muhasebeci olarak çalışmıştır. Ardından veterinerlik okuluna başlamış ve üstün dereceyle mezun olmuştur. Mezuniyetinden hemen sonra Kırgız Ziraat Enstitüsü’nde işe alınmıştır. Edebiyata ve yazmaya olan sevgi ve ilgisinin çocukluğuna dayandığını söyleyen Aytmatov, öğrenciyken gazetelere ve dergilere denemeler, makaleler yazmış, ardından Yüksek Edebiyat Kursları’ndan istifade etmiştir. Bu kursların ilk meyvesini *Kırgızistan Edebiyatı* dergisinin editörlüğünü yaparak almıştır. Bu dergiyle adını duyuran yazar, sonrasında *Kırgızistan Pravda* gazetesinin muhabiri olarak beş yıl çalışmış ve edebiyata dair bakış açısını genişletme fırsatı bulmuştur. (Aytmatov, akt. Söylemez, 1994: 47-48). Aytmatov 31 Temmuz 1978’de toplanan Yüksek Sovyet Presidium’u tarafından

Sosyalist İşçi Kahramanı olarak ödüllendirilmiştir. 1983'te *Gün Olur Asra Bedel* romanıyla *Büyük Sovyet Edebiyat Ödülü*'nü ikinci kez kazanmıştır. Aynı yıl *D. Nehru Ödülü*'nü de kazanmış ve *Kasım İhtilali, Sosyalist Emekçi Kahraman, Halk Dostluğu, Kızıl Tuğ* gibi birçok madalya ile onurlandırılmıştır (Kolcu, 2015: 33). 1963'te *Steplerden ve Dağlardan Hikayeler* adlı kitabı sayesinde *Lenin* ödülünü almıştır. Bu kitabı ona *en genç Lenin ödülü sahibi yazar* unvanını da kazandırmıştır (Aytmatov, akt. Söylemez, 1994: 48). Ayrıca yazara Türkiye'de İLESAM tarafından 1992 yılında üstün hizmet ödülü verilmiştir. Cengiz Aytmatov 2006'nın Ekim ayında Hazar Şiir Akşamları'na katılmak üzere Elazığ'a gelmiş ve kendisine Türk Dünyası Hizmet Ödülü, Türk Edebiyatı Vakti tarafından "Yaşayan En Büyük Yazar" ödülü, Fırat Üniversitesi tarafından Fahri Doktora unvanı verilmiştir. UNESCO'nun verilerine göre eserleri 160'tan fazla dile çevrilen Aytmatov adına birçok ülkede üyesi bulunan *Uluslararası Aytmatov Kulüpler Birliği* de kurulmuştur (Kolcu, 2015: 33-34). "16 Mayıs 2008'de Tataristan'da iş seyahatindeyken rahatsızlanan yazar, Almanya'nın Nürnberg şehrine hastaneye götürülür ve tedavi gördüğü hastanede 10 Haziran 2008'de hayata gözlerini kapar" (Diykanbayeva, 2015: 186). "Kırgızistan yazarın anısına saygı olmak üzere 2008 yılını "Cengiz Aytmatov Yılı" ilan etmiştir" (Kolcu, 2015: 34).

2. BOTOĞÖZ BULAK HİKÂYESİ VE ÖZETİ

Botogöz Bulak, Türkiye Türkçesine aktarılmış ismiyle *Deve Gözü*, Cengiz Aytmatov'un ilk hikâyelerinden biridir. Aytmatov, birçok eserinde olduğu gibi bu eserinde de kolhozları, tarımı ve emeği konu edinmiştir. Eser birinci şahsın diliyle kaleme alınmıştır. Büyük oranda *Anarhay Ovası*'nın tasvir edildiği bu hikâyeyi, ayrıca birkaç manzume de canlandırmaktadır.

Üniversiteli takma adını verdikleri lise mezunu *Kemal*, kaba tavırlarıyla dikkat çeken traktör sürücüsü *Abakir*'in yanında gönüllü olarak çalışmaya başlar. İşlenmemiş bakir toprakları ekime açmak için yapılan çalışmada gönüllü emekçi olmak Kemal'in kendi isteği olsa da, Abakir gibi bir adamla beraber çalışmak zorunda olduğu için oldukça mutsuzdur. İki traktör sürücüsü, iki pullukçu, su taşıyıcı olan Kemal ve tarım uzmanı, ziraatçi *Sorokin* hep birlikte çalışırlar. Kemal'in buraya gelmesine vesile olan kişi tarih öğretmeni *Aldiyarov'dur*. Tüm çabası henüz el değmemiş Anarhay ovasını ve onun gibi olan tüm bakir toprakları tarım ve hayvancılığa elverişli bir hale getirmek içindir. Abakir tarafından türlü hakaret ve küfürlere maruz kalan Kemal, adeta liseyi bitirdiği için azarlanıyordu. Devamlı yüzüne vurulan şey *eğitilmiş* olduğudur. Tüm bu

olanlara katlanmasının ardında tek bir gâye vardır: Gelecekte torunlarının bu topraklara *bereketli kutsal Anarhay toprakları* demeleri. Kemal bir gün kaynağa su doldurmaya gittiğinde güzel bir kızla tanışır. Sürüsünü sulamak için kaynağa gelen kız, Kemal'e bu kaynağın adını sorar ve Kemal kaynağa bir ad düşünüp ani bir kararla *Deve Gözü* adını koyar. Zaman içinde Kemal artık su taşıyıcılığından terfi edip, pullukçuluğa başlamıştır. Bir gün yine toprağı sürerken pulluğun bıçakları arasından sapsarı parıldayan bir madene rast gelir. Kemal bu madeni öğretmeni Aldıyarov'a göstermeyi hayal ederken o sırada Abakir de tabii ki boş durmaz ve madeni türlü bahanelerle Kemal'den alır. Madeni aldıktan sonra hasta olduğunu öne sürerek ortalıktan kaybolur ve hem işini hem de hamile karısını böylece terk edip gider.

“İdealist insanların, mevcut düzenin temsilcileri tarafından nasıl yıldırıldığını, idealize edilenle hayatın gerçeği arasındaki tezdı gözler önüne serdiği bu hikayesinde yazar, Sovyet tarımının uzun yıllar nasıl insanüstü bir emekle yaşatılmaya ve üretimi insani gayretlerle arttırmaya çalıştıklarını anlatır” (Kolcu, 2015: 143).

Aytmatov “*Temeller Çöküyor mu?*” isimli makalesinde kolhozlarla ilgili olarak: “Kolhozlara geri dönelim. Eğer bunların hepsi sosyalist zirai iktisat kurumları olmuşlarsa bu Stalin istibdadına rağmen gerçekleşmiştir. Zira böylesine gereksiz ağır şartlar altına konulmuş insanlar, hayatta kalmaya uyum sağlamaya ve kendi soylarını idame ettirmeye gayret ettiler ki, bu ise yalnız emekle mümkündür. Şurası bir gerçektir ki, ödenen bu fiyatla muazzam gayret ve mücadeleye rağmen kolhozlar ve sovhozlarımızdaki emek verimliliği, tarlaların bereketi ve haycanların üretkenliği gelişmiş ülkelerin rakamları ile hiçbir şekilde kıyaslanabilir durumda değildir” sözlerini söylemiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BOTOGÖZ BULAK HİKÂYESİNİN SÖZ VARLIĞININ İNCELENMESİ

1. SÖZ VARLIĞI

Çalışmanın bu bölümünde Cengiz Aytmatov'un *Botogöz Bulak* hikâyesinin söz varlığı incelenmiştir. Bağlam sözlüğü bölümünde olduğu gibi söz varlığı bölümünde de yalnızca isimler, fiiller ve kalıp sözler incelenmiş olup, edat, bağlaç, ünlem, zamir gibi dilbilgisel öğeler ele alınmamıştır.

1.1. İSİMLER

“Adlar, evrendeki canlı cansız bütün varlıkları insan tasavvurundaki somut ve soyut bütün kavramları, tek tek ya da tür olarak karşılayan sözlerdir” (Korkmaz, 2014: 229).

Alan (2019: 13-39), isimleri sözcük yapısında, söz öbeği yapısında ve tümce yapısında olmak üzere üçe ayırmıştır. Bu çalışmada sözcük yapısında ve söz öbeği yapısında olan isimler incelenmiştir. Sözcük yapısındaki isimler ve söz öbeği yapısındaki isimler tek anlamlı ve çok anlamlı olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir.

1.1.1. Sözcük Yapısındaki İsimler

1.1.1.1. Tek Anlamlı Sözcük Yapısındaki İsimler

Eserde tek anlamlı sözcük yapısındaki isimler en fazla 63, en az 1 kez tekrarlanmıştır. Bu öğelerin çoktan aza doğru sıralanışı şu şekildedir: traktor(63), talaa (39), emes (36), soko (22), araba (20), kabina (20), bulak (19), ordu (19), üy (18), akademik (16), tiş (16), cumuş (14), altın (13), söz (13), keñ (12), ast (11), cakşı (11), iç (11), kişi (10), art (9), asman (9), bala (9), şıbak (9), kökül (8), diñ (7), ıras (7), sakmançı (7), ubakit (7), açkıç (6), apa (6), boçke (6), carkın (6), döbö (6), düynö (6), katın (6), kir (6), koy (6), koyun (6), maşine (6), ötük (6), ayban (5), bloknot (5), cıldız (5), erteñ (5), fonar (5), ır (5), kelecek (5), kep (5), kılım (5), köñül (5), ot (5), ölkö (5), tamak (5), ün (5), alıs (4), ay (4) ayak (4), aydiñ talaa (4), bekem (4), birotolo (4), boroz (4), bugün (4), ceek (4), cel (4), ceyren (4), cıt (4), çaban (4), çılım (4), çın (4), çirkegiç (4), dooş (4), een (4), iz (4), kalıp (4), kanat (4), kiçine (4), kozu (4), küçtüü (4), mektep (4), meyli (4), muştum (4), niyet (4), oçok (4), orto (4), radiator (4), sır (4), taşığıç (4),

tütün (4), uyku (4), zaman (4), aalam (3), açuu (3), alğaç (3), arabakeç (3), argasız (3), ağronom (3), aylana (3), başat(3), biltir (3), birge (3), bokmurun (3), bolboso (3), burap (3), büt (3), bütün (3), cakın (3), cakşılık (3), camgır (3), celke (3), çaç (3), çaka (3), çirkööçü (3), çöl (3), dabış (3), ertesi (3), it (3), kar (3), karaan (3), karañğı (3), kılıç (3), kiçinekey (3), kitem (3), kombinezon (3), kökürök (3), kulak (3), kuş (3), mal (3), mañday (3), mildet (3), muğalim (3), muñayım (3), okşoş (3), ömür (3), parovoz (3), poyezd (3), razyezd (3), rıçag (3), sırt (3), soğuş (3), student (3), tañ (3),temir (3), turmuş (3), ürön (3), acayıp (2), akça (2), ala (2), attiñ (2), ayal (2), aymak (2), aynek (2), aytalaa (2), az (2), baktıluu (2), bat (2), baykuş (2), belçe (2), belgi (2), bıyak (2), bidon (2), boor (2), boto (2), boz (2), bötön (2), buudan (2), cal (2), calt (2), cañılık (2), capayı (2), carık (2), caşıl (2), caybarakat (2), cayınça (2), ceñildene (2), cerge (2), cıl (2), cılga (2), cılkı (2), cılt (2), cıltır (2), cıynalış (2), cigit (2), cüz (2), çañ (2), çarçañkı (2), çım (2), çordon (2), çöntök (2), dalı (2), depter (2), dünüyö (2), ee (2), eles (2), erdi (2), eski (2), etek (2), gezit (2), gül (2), ımirt (2), ilgeri (2), ini (2), işenimdüü (2), kaaloo (2), kamçı (2), kaş (2), katar (2), kaynar (2), kebeta (2), kermek (2), kiyim (2), kiyiz (2), kolhoz (2), koñguroo (2), köçmön (2),körk (2), körköm (2), körkü (2), köynök (2), közünçö (2), kuday (2), kuran (2), kuuray (2), kuykul (2), kuzov (2), küç (2), künöölüü (2), küñürt (2), küzün (2), maal (2), makoo (2), may (2), mezigil (2), moñğol (2), moyunçak (2), möndür (2), murun (2), nerse (2), nur (2), okumuştuu (2), okumuştүүлük (2), ooz (2), ölüü (2), ötkön (2), ötkün (2), salkın (2), sürgün (2), şaar (2), şapke (2), şerik (2), şıñğır (2), şoola (2), şprints (2), şturval (2), taanış (2), tap (2), taş (2), telki (2), ter (2), tolkun (2), too (2), töbö (2), traktorçu (2), traktorist (2), tumşuk (2), tuñguyuk (2), tunuk (2), ümüt (2), zamat (2), abal (1), abaylabay (1), abiyirdüü (1), acırım (1), aç (1), açık (1), açuuluu (1), ak (1), akıl (1), akıykat (1), akmak (1), aktık (1), al (1), alıstık (1), alsızdık (1), altündö (1), amalsız (1), añkoo (1), apay (1), aralaş (1), arañ (1), arık (1), arpa (1), aruu (1), asaba (1), asıl (1), asker (1), aşpoz (1), atçan (1), ayaptoor (1), aybattuu (1), aydıñ (1), ayıl (1), aykırık (1), ayla (1), aylık (1), azamat (1), azap (1), azaptozok (1), baanek (1), bakene (1), bakıt (1), balaket (1), balçık (1), balee (1), balık (1), balta (1), başbaaneksiz (1), baştooçu (1), batış (1), batkak (1), bayke (1), beçaralak (1), bekerçilik (1), bel (1), bereke (1), beşik (1), beykutçuluk (1), beykünöö (1), bilcır (1), bışik (1), bıyıl (1), bilim (1), biliş (1), bit (1), biyik (1), bolbogon (1), boltun (1), boluş (1), boo (1), booruker (1), boroon (1), boy (1), boyok (1), böksö (1), börü (1), burcuk (1), burç (1), buuday (1), buulangın (1), buuluu (1), buurusun (1), buyruk (1), Bürköö (1), Bürküt (1), cabıluu (1), cakınıraak (1), cakşılap (1), calpak (1),

caman (1), cambaş (1), canaşa (1), canıbar (1), cañılış (1), cañırıktuu (1), cansız (1), capa (1), capsıraak (1), cardam (1), carma (1), çaşagan (1), cat (1), cayık (1), cayıt (1), caykın (1), cazdık (1), cazık (1), ceksur (1), cele (1), cemçöp (1), ceñil (1), ceñilgenim (1), cerdeş (1), cibit (1), cılbas (1), ciger (1), cuktuk (1), coldoş (1), comok (1), conduu (1), cooker (1), coomart (1), cumka (1), cumurtka (1), cumuşçu (1), cumuşçuluk (1), curnal (1), cürüş (1), çaar (1), çala (1), çayıttay (1), çeçekey (1), çeğiç (1), çeke (1), çekiş (1), çıdamkaylık (1), çındık (1), çokoy (1), çolo (1), çölköm (1), çöyçök (1), çul (1), dem (1), deme (1), dene (1), dil (1), dobul (1), döböçö (1), döñgölök (1), dubal (1), dübürt (1), dülöy (1), dünüyökapar (1), elcurt (1), ene (1), ermek (1), eseptelüü (1), estelik (1), estüü (1), eşik (1), etbetimen (1), far (1), fara (1), friktsion (1), gramm (1), gün (1), han (1), ıksız (1), ıktımal (1), ılay (1), ılayıktuu (1), ıldam (1), ırahat (1), ırañ (1), ırayımsız (1), ısim (1), içboor (1), ilbirs (1), ilgerki (1), ilinçek (1), iñir (1), intitut (1), işembilik (1), işterman (1), iyri (1), izdööçü (1), kaalabağan (1), kabırğa (1), kadimki (1), kalk (1), kalpak (1), kam (1), kamıştuu (1), kan (1), kanduu (1), kañılcaar (1), kanimet (1), kant (1), kapilet (1), kargaşa (1), karı (1), karkıra (1), karmaş (1), karool (1), karşı (1), karta (1), kasapçı (1), kaşar (1), katkak (1), kayaşaçıl (1), kayğı (1), kaykı (1), kayrak (1), kayrımduuluk (1), kazına (1), kekireygen (1), keler (1), ken (1), keñdik (1), kenedey (1), kenen (1), keñkeles (1), keñkelestik (1), kerben (1), kesepet (1), ketmen (1), kıcıır (1), kıcıırluu (1), kındık (1), kıntık (1), kırduu (1), kirzi (1), konuş (1), korduk (1), korkok (1), korkunuç (1), korkunuçtuu (1), koroo (1), köç (1), köktöm (1), köktük (1), kölçük (1), kölökö (1), könümüş (1), körünüş (1), köy (1), kronşteyn (1), kubat (1), kuçak (1), kuduk (1), kum (1), kunarsız (1), kupayke (1), kupkuu (1), kupuya (1), kur (1), kurğak (1), kursak (1), kuru (1), kuu (1), kuyruk (1), kuyuşkan (1), kübö (1), kül (1), künöökör (1), kürsügüy (1), küzgülü (1), lektsiya (1), malda (1), masele (1), mayda (1), maydan (1), mehanizatsya (1), mehanizm (1), metall (1), meyman (1), molo (1), momun (1), möltür (1), muñayış (1), muncu (1), muş (1), muun (1), muzeyçe (1), münöt (1), naal (1), naalat (1), naarazı (1), nayza (1), nersem (1), niet (1), nokot (1), obo (1), okuuçu (1), okuya (1), olco (1), oluttuu (1), ooba (1), oorluk (1), orun (1), orunduk (1), otvertka (1), oysezim (1), öçöştük (1), ögüz (1), önök (1), özgörüş (1),özön (1), papiros (1), payda (1), pedal (1), plan (1), ratsiya (1), rayon (1), rul (1), saat (1), sabak (1), sabır (1), sabırduu (1), sakal (1), salmak (1), salmaksız (1), sap (1), sapırılğan (1), sezim (1), sinoo (1), sıymık (1), solgun (1), solidol (1), sooru (1), sur (1), suuk (1), sümbö (1), süröön (1), süröt (1), şadıluu (1), şart (1), şay (1), şıbirt (1), şıbirtsız (1), şıbiş (1), şıltoo (1), şirendi (1), şirin (1), şişe (1), şor (1), şorduu (1), şpal (1), taalay (1),

taasir (1), tabılga (1), taka (1), takım (1), taman (1), tamçı (1), tañgak (1), taramış (1), tarihıy (1), tartkı (1), tavot (1), tazalık (1), terdik (1), tergen (1), tezek (1), tınım (1), tınoo (1), tikenek (1), tilek (1), tilsiz (1), tim (1), tirilik (1), tirüü (1), tok (1), tokmok (1), toluk (1), toobo (1), topoloñ (1), topon (1), topoz (1), topurak (1), totu (1), toyut (1), tölö (1), töö (1), tösök (1), traktorçuluk (1), tsisterna (1), tulpar (1), tura (1), tuu (1), tuurduk (1), tuz (1), tuzduu (1), tük (1), tükürük (1), tündük (1), türküm (1), tüşüm (1), tüyşük (1), tüyünçök (1), uç (1), uçkun (1), uluu (1), uluumuştaş (1), universitet (1), uraan (1), uruuk (1), uy (1), uyat (1), uzun (1), ülbürök (1), ülüş (1), ürkünçöök (1), üzündü (1), vağon (1), vedomost (1), vraç (1), zaar (1), zak (1), zakım (1), zapas (1), zavod (1), zeen (1), zıyan (1), zil (1), zor (1).

Aşağıdaki tabloda tek anlamlı sözcük yapısındaki isimlerin sayısal verileri gösterilmiştir:

Tablo 1. Tek Anlamlı Sözcük Yapısındaki İsimler

Tekrar Sayıları	Kelime Sayıları	Sıklık Sayıları
10 ve üzeri	19	383
9	4	36
8	1	8
7	4	28
6	12	72
5	14	70
4	36	144
3	54	162
2	124	248
1	430	430
Toplam	698	1581

Yukarıdaki tablo incelendiğinde tek anlamlı sözcük yapısındaki 698 farklı ismin 1581 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir. Tekrar sayısı 10 ve üzeri olan kelime sayısı 19, tekrar sayısı 1 olan kelime sayısı 430 olarak görülmektedir.

1.1.1.2. Çok Anlamlı Sözcük Yapısındaki İsimler

Eserde çok anlamlı sözcük yapısındaki isimler en fazla 58, en az 2 kez tekrarlanmıştır:

Altı anlamlı sözcük yapısındaki isimler: bir (58).

Dört anlamlı sözcük yapısındaki isimler: can (15), bet (14), kök (14).

Üç anlamlı sözcük yapısındaki isimler: cer (57), suu (42), kün (28), baş (24), kol (16), el (11), oy (10), tüp (6), dal (5), caş (3), cıluu (2).

İki anlamlı sözcük yapısındaki isimler: çok (40), at (27), iş (20), köz (20), bar (17), kol (16), cak (13), col (12), motor (12), cañı (11), zağon (10), tarih (7), çet (6), aba (5), cay (5), caz (5), ald (5), caan (4), emgek (4), ırıs (4), but (4), curt (4), gayka (4), ıza (4), kan (4), kooz (4), oñ (4), ata(2), bak(2), bay (2), ceñ (2), cıbr (2), coruk (2), çoñ (2), çöp (2), er (2), et (2), ısıık (2), kabak (2), kılık (2), öñ (2), tabiyat (2), tüz (2).

Aşağıdaki tabloda tabloda çok anlamlı sözcük yapısındaki isimlerin sayısal verileri gösterilmiştir:

Tablo 2. Çok Anlamlı Sözcük Yapısındaki İsimler

Tekrar Sayıları	Kelime Sayıları	Sıklık Sayıları
6	1	58
4	3	43
3	11	204
2	43	295
Toplam	58	600

Yukarıdaki tablo incelendiğinde çok anlamlı sözcük yapısında 58 farklı ismin, 600 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir.

1.1.2. Söz Öbeği Yapısındaki İsimler

Söz öbeği yapısındaki isimler tek anlamlı söz öbeği yapısındaki isimler ve çok anlamlı söz öbeği yapısındaki isimler olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir.

1.1.2.1. Tek Anlamlı Söz Öbeği Yapısındaki İsimler

Eserde tek anlamlı söz öbeği yapısındaki isimler en fazla 3, en az 1 kez tekrarlanmıştır. Bu ögelerin çoktan aza doğru sıralanışı şu şekildedir: can düynösü (3), kün celesi (3), aç kıykırık (2), boz üy (2), canar may (2), karğış tiygen (2), kaz taman (2), köz aldı (2), köz karaşı (2), köz uçu (2), temir col (2), ak peyil (1), alay dülöy (1), añ tañ (1), aram oy (1), aylana terebel (1), baalap çıkkan kişi (1), bala bakıraç (1), bar çok (1), bet aldı (1), boygo cetip kalgan (1), can adam (1), can dili (1), cañı kelgen (1), canınan tezireek (1), cargak şım (1), cel öpkö (1), cemin cedirbegen (1), cerdin beyi (1), cırtık ıştan (1), cumuş başı (1), çak tüştö (1), çala moñol (1), dem alış (1), ittiñ balası (1), kalıñ el (1), kara col (1), kara cumuş (1), kara çañ (1), kara mürtöz (1), kara söz (1), kaynar bulak (1), kök ceek (1), kök celke (1), kök kezi (1), kör başına (1), közgö tüşümdüü (1), kündün batışı (1), muz cürök (1), ot aldırğıç (1), ölkö taanıtıkıç (1), öñ dalet (1), sarı temir (1), sırt kebetesi (1), suu taşığıç (1), taş boorluk (1), temir tiken (1), tula boy (1), uy tilindey (1), üzük tuurduk (1).

Aşağıdaki tabloda tek anlamlı söz öbeği yapısındaki isimlerin sayısal verileri gösterilmiştir:

Tablo 3. Tek Anlamlı Söz Öbeği Yapısındaki İsimler

Tekrar Sayıları	Kelime Sayıları	Sıklık Sayıları
3	2	6
2	9	18
1	49	49
Toplam	60	73

Yukarıdaki tablo incelendiğinde tek anlamlı söz öbeği yapısında 60 farklı ismin, 73 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir.

1.1.2.2. Çok Anlamlı Söz Öbeği Yapısındaki İsimler

Eserde çok anlamlı söz öbeği yapısında isim tespit edilmemiştir.

1.2. FİİLLER

Vardar (2007: 97), Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü'nde eylemi (fiil) şöyle tanımlamaktadır: “geleneksel dilbilgisinde, öznenin yaptığı ya da konusu olduğu işi, oluşu, kılışı, vb. öznenin durumunu, varlığını ya da yüklemle özne arasındaki bağlantıyı kişi, sayı, zaman kavramlarını içererek belirten gösterge”.

Bu çalışmada sözcük yapısında ve söz öbeği yapısında olan fiiller incelenmiştir. Bu fiiller tek anlamlı ve çok anlamlı fiiller olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir.

1.2.1. Sözcük Yapısındaki Fiiller

1.2.1.1. Tek Anlamlı Sözcük Yapısındaki Fiiller

Eserde tek anlamlı sözcük yapısındaki fiiller en fazla 187, en az 1 kez tekrarlanmıştır. Bu öğelerin çoktan aza doğru sıralanışı şu şekildedir: de- (187), kel- (57), kara- (42), bar- (41), ayt- (39), otur- (27), tokto- (25), oylo- (23), kıl- (16), körün- (16), işte- (15), ayda- (12), cügür- (12), tüşün- (12), uk- (12), aydo- (11), okşo- (11), taşı- (11), taştı (10), ber- (9), cat- (9), cönö- (9), tabıl- (9), cogol- (8), küt- (8), süylöş- (8), karma- (7), başta- (6), kılçay- (6), kozgo- (6), taap- (6), tırış- (6), üyrön- (6), apkel- (5), apkel- (5), çarça- (5), izde- (5), kayrıl- (5), kayt- (5), koñtor- (5), kuy- (5), öçür- (5), sıyaktan- (5), tikte- (5), burul- (4), büt- (4), coluk- (4), eerçi- (4), işen- (4), kak- (4), kezdeş- (4), körsöt- (4), küy- (4), ökün- (4), öl- (4), suktana- (4), sun- (4), süy- (4), tap- (4), tıy- (4), ukta- (4), unçukpas- (4), unçuk- (4), almaştır- (3), atırıl- (3), atkar- (3), aylan- (3), bat- (3), bur- (3), caktır- (3), cañirt- (3), carkılda- (3), cemele- (3), cıltılda- (3), eleste- (3), et- (3), ıyla- (3), kada- (3), kantala- (3), keñirsi- (3), kıdır- (3), kork- (3),

kuban- (3), kül- (3), mušta- (3), muštaş- (3), oonalakta- (3), ooru- (3), sekir- (3), sez- (3), sırdaş- (3), suur- (3), süylö- (3), şakilda- (3), tatıra- (3), til- (3), tüşür- (3), umtul- (3), unut- (3), uyal- (3), ündö- (3), ünküy- (3), abayla- (2), aş- (2), bayla- (2), bilin- (2), bütür- (2), caa- (2), cabış- (2), camın- (2), capşır- (2), cara- (2), cardamdaş- (2), carmaş- (2), cayıl- (2), ce- (2), celpilde- (2), ceñ- (2), cıl- (2), cılc- (2), cıttan- (2), comokto- (2), cul- (2), çaç- (2), çağıl- (2), çaypal- (2), çeçil- (2), enkey- (2), gürüldö- (2), ırğıt- (2), ısı- (2), iy- (2), iyil- (2), kaala- (2), kaç- (2), kamdan- (2), kapalan- (2), kapta- (2), karay- (2), kaşı- (2), keçir- (2), kıcırlan- (2), kılıty- (2), kiriş- (2), kordo- (2), korston- (2), koş- (2), köktö- (2), kuura- (2), kürsün- (2), kürüldö- (2), küygüz- (2), memire- (2), min- (2), oñdo- (2), orno- (2), oygon- (2), oygot- (2), oyno- (2), öçöş- (2), salgılaş- (2), seley- (2), sıypa- (2), siñir- (2), sor- (2), söğün- (2), suz- (2), sürt- (2), süyün- (2), şaştır- (2), tartıl- (2), tartın- (2), tepse- (2), tişte- (2), tol- (2), tolkundand- (2), toltur- (2), tolukşu- (2), ugul- (2), ukala- (2), uruş- (2), acarlan- (1), acıra- (1), acırat- (1), aç- (1), açıl- (1), açuulan- (1), almaş- (1), alpar- (1), añdı- (1), añdı- (1), añğıra- (1), apkaarı- (1), apkaarı- (1), aptık- (1), aptık- (1), arala- (1), arala- (1), arala- (1), arçı- (1), areketten- (1), arkıra- (1), arttır- (1), asıra- (1), aşır- (1), atal- (1), attan- (1), aya- (1), ayaba- (1), aybattan- (1), ayıpta- (1), ayır- (1), aykır- (1), aylant- (1), ayrıl- (1), azgır- (1), azgırıl- (1), baamda- (1), bak- (1), bakır- (1), basanda- (1), basañdat- (1), basay- (1), basın- (1), başbak- (1), başkar- (1), bayka- (1), baylan- (1), beket- (1), bekit- (1), bışakta- (1), bışır- (1), bışkır- (1), bildir- (1), bilgiz- (1), birik- (1), biriktir- (1), boorlo- (1), borcukta- (1), boşot- (1), boylo- (1), bölün- (1), bulañğırlan- (1), buş- (1), butakta- (1), buulan- (1), buydal- (1), buyur- (1), buz- (1), büktöl- (1), bülküldö- (1), caaktaş- (1), caaldan- (1), cabalakta- (1), cabıl- (1), cadat- (1), cakala- (1), cakındat- (1), cakta- (1), caldan- (1), calınt- (1), candır- (1), cañır- (1), cañsa- (1), caral- (1), caraş- (1), carat- (1), carıl- (1), carkır- (1), casal- (1), caşıldan- (1), caygaş- (1), cayna- (1), cazda- (1), celbire- (1), ceñ- (1), cerde- (1), cılda- (1), cımında- (1), cıyna- (1), cire- (1), colot- (1), condon- (1), coolaş- (1), cooşut- (1), cortuulda- (1), cönöt- (1), cubat- (1), cumşart- (1), cut- (1), cuun- (1), cügöndö- (1), cürgüz- (1), cütkün- (1), çaalık- (1), çaçıl- (1), çaçır- (1), çakıy- (1), çal- (1), çalkı- (1), çaptaş- (1), çarçat- (1), çegil- (1), çıda- (1), çımıra- (1), çırıl- (1), çırmal- (1), çıyırğ- (1), çırke- (1), çiy- (1), çoçu- (1), çoçula- (1), çoğul- (1), çoğult- (1), çömül- (1), çuku- (1), çurka- (1), daa- (1), dañazalaş- (1), düñgürö- (1), düpüy- (1), ek- (1), eleñde- (1), eñse- (1), eri- (1), erkele- (1), esep- (1), eşit- (1), ez- (1), ezil- (1), ıçkın- (1), ıkta- (1), ılayla- (1), ıñk- (1), ızırın- (1), ilbi- (1), ileendilet- (1), inandır- (1), isirekte- (1), işendir- (1), kaalğı- (1), kaarlan- (1), kabarla- (1), kağın- (1), kakalt- (1),

kakçıında- (1), kalçılıda- (1), kaltır- (1), kaltıra- (1), kamal- (1), kan- (1), kandır- (1), kanık- (1), kañırsı- (1), kañtarıl- (1), kap- (1), karar- (1), karayla- (1), karca- (1), kargıldan- (1), karı- (1), karıştır- (1), katuula- (1), kayna- (1), kazğanakta- (1), kebetelen- (1), keç- (1), keçik- (1), keçiktir- (1), kekeerle- (1), keket- (1), keliş- (1), kepte- (1), keze- (1), kılçakta- (1), kıncıl- (1), kiñkıs- (1), kıpçıl- (1), kirgiz- (1), kiygiz- (1), kiyin- (1), kon- (1), koomaylan- (1), korgolot- (1), korkut- (1), koşo- (1), koşul- (1), köçür- (1), kögör- (1), kööm- (1), közdö- (1), kubar- (1), kula- (1), kutur- (1), kuu- (1), kübürö- (1), küçö- (1), küçürkö- (1), küdüktön- (1), kümüştön- (1), kürcüy- (1), küröş- (1), kütürö- (1), malta- (1), maylan- (1), mazaktoo- (1), meltire- (1), möltürö- (1), mukaktan- (1), muunt- (1), muzda- (1), muzdat- (1), müñkürö- (1), oluray- (1), oñbo- (1), oñol- (1), opurul- (1), ornot- (1), oç- (1), ökür- (1), öltür- (1), öñdön- (1), örttön- (1), östür- (1), saktal- (1), salmaktan- (1), samolyotto- (1), sebele- (1), selkilde- (1), sep- (1), sep- (1), sık- (1), sila- (1), sina- (1), sızda- (1), silk- (1), silkin- (1), solukta- (1), somdo- (1), sozolon- (1), sögül- (1), suğar- (1), suula- (1), suulan- (1), süylön- (1), süyröt- (1), süz- (1), şıpılda- (1), şoolalan- (1), şümtür- (1), taanıt- (1), tabala- (1), talı- (1), taltañda- (1), tamaktan- (1), tamçıla- (1), tamılcı- (1), tapşır- (1), taş- (1), tazala- (1), temteñde- (1), teñel- (1), teriştir- (1), teş- (1), tık- (1), tiñşa- (1), tırmakta- (1), tiğil- (1), tişten- (1), tiygiz- (1), tizil- (1), toktol- (1), toku- (1), tolku- (1), tomsor- (1), tögül- (1), tök- (1), töşön- (1), tumandan- (1), tumçuk- (1), tun- (1), tuy- (1), tünö- (1), tüñül- (1), türt- (1), tüz- (1), ulant- (1), ulu- (1), ura- (1), uuçta- (1), uykusura- (1), ümüttön- (1), ürk- (1), üylö- (1), üyröt- (1), üzür- (1), zaarlan- (1), zıñılda- (1).

Aşağıdaki tabloda tek anlamlı sözcük yapısındaki fiillerin tekrar sayıları, tekrar eden kelime sayıları ve sıklık sayıları gösterilmiştir:

Tablo 4. Tek Anlamlı Sözcük Yapısındaki Fiiller

Tekrar Sayıları	Tekrar Eden Kelime Sayıları	Sıklık Sayıları
10 ve üzeri	19	579
9	4	36
8	3	24
7	1	7
6	6	36
5	11	55
4	19	76
3	39	117
2	79	158
1	322	322
Toplam	503	1410

Yukarıdaki tablo incelendiğinde tek anlamlı sözcük yapısında toplamda tekrar eden kelime sayısı 503 olup, 1410 sıklıkta kullanılmıştır.

1.2.1.2. Çok Anlamlı Sözcük Yapısındaki Fiiller

Eserde çok anlamlı sözcük yapısındaki fiiller en fazla 90, en az 2 kez tekrarlanmıştır:

Beş anlamlı sözcük yapısındaki fiiller: kal- (27), sal- (12).

Dört anlamlı sözcük yapısındaki fiiller: bol- (90), tur- (37), cür- (22), koy- (19), tüş- (19).

Üç anlamlı sözcük yapısındaki fiiller: kel- (57), ket- (45), bil- (36), çığar- (20), bas- (10), oku- (10), kubala- (8), tart- (8), baştal- (6), cak- (5), kötör- (5), kir- (4), cayna- (3).

İki anlamlı sözcük yapısındaki fiiller: kör- (23), cet- (15), al- (14), tiy- (8), sura- (8), uç- (8), ciber- (7), caz- (6), kat- (6), öt- (6), cetiş- (5), cetkir- (5), şaş- (5), iç- (4), tuncura- (4), ur- (4), çap- (2), telmir- (3), tükür- (3), çeç- (2), kön- (2), kötörül- (2), mayış- (2), siñ- (2), taya- (2).

Aşağıdaki tabloda çok anlamlı sözcük yapısındaki fiillerin sayısal verileri gösterilmiştir:

Tablo 5. Çok Anlamlı Sözcük Yapısındaki Fiiller

Farklı Anlam Sayıları	Kelime Sayıları	Sıklık Sayıları
5	2	39
4	5	187
3	13	217
2	25	148
Toplam	45	591

Yukarıdaki tablo incelendiğinde çok anlamlı sözcük yapısında 45 farklı fiil, 591 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir.

1.2.2. Söz Öbeği Yapısındaki Fiiller (Birleşik Fiiller)

Karahan, birleşik fiilleri “bir hareketi karşılamak veya bir hareketi tasvir etmek üzere yan yana gelen kelimeler topluluğudur” şeklinde tanımlamıştır (2016: 73). Çalışmamızda söz öbeği yapısındaki fiiller tek anlamlı ve çok anlamlı söz öbeği yapısındaki fiiller olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir.

1.2.2.1. Tek Anlamlı Söz Öbeği Yapısındaki Fiiller

Eserde tek anlamlı söz öbeği yapısındaki fiiller en fazla 5, en az 1 kez tekrarlanmıştır. Bu öğelerin çoktan aza doğru sıralanışı şu şekildedir:cek kör- (5), çıday al- (4), aydap kete ber- (3), cakşı kör- (3), aykıra ber- (2), barıp tüş- (2), bilbey kal- (2), bilip al- (2), bolboy koy- (2), cönöp köt- (2), çıdabay ket- (2), es al- (2), ırğıp tur- (2), ırğıp tüş- (2), kurğap al- (2), sekirip tüş- (2), sendele bas- (2), soylop çık- (2), süyrölö bas- (2), tırp et- (2), abdaarıy tüş- (1), abiyir bol- (1), açuuluuraak cür- (1), akılı cetpe- (1), akırındap alıstap bar- (1), ala al- (1), ala koy- (1), ala sal- (1), albay kal- (1), alğaç kel- (1), alıp cür- (1), alıp çık- (1), alıp kel- (1), alıp koy- (1), alıp uç- (1), alıstağandan alısta- (1), alıstap bar- (1), almaştırıp çık- (1), atırılıp ket- (1), atırılıp koyo ber- (1), attanıp cat- (1), aydap cür- (1), aydap çığ- (1), aydap ket-(1), aydap tur- (1), aylançıktap kal- (1), aylanıp çık- (1), aylanıp kel- (1), bakırganı bakır- (1), bara koy- (1), bargım kel- (1), basa kıykır- (1), basa ber- (1), basıp iştep cür- (1), basıp ket- (1), bastay ber- (1), baştap caz- (1), baştap tur- (1), batıp tur- (1), belçesinen cerge bat- (1), bere koy- (1), bereek cat- (1), berip cür- (1), bilbes çık- (1), bildirip al- (1), bilip bolbo- (1), bilip cat- (1), bilip cür- (1), bitçe sık- (1), bolo başta- (1), bolo ber- (1), bolup catkanın bilbe- (1), bolup cür- (1), bolup çık- (1), bolup kal- (1), bolup kala ber- (1), bolup ket- (1), bolup körün- (1), boylop cürüp ber- (1), bölüp ket- (1), bulkup al- (1), burula ber- (1), buza tur- (1), bük tüş- (1), büktöp al- (1), bürüşö tüş- (1), caaktaşıp cat- (1), cakpay kal- (1), calınıp koy- (1), calt ber- (1), calt cult et- (1), caman kör- (1), canday cürüp üyrönüp al- (1), canıman ötüp bar- (1), carık çağıl- (1), carık curk et- (1), caşap kal- (1), caşıra al- (1), cayıp cönö- (1), caylatıp koy- (1), cazbay sebele- (1), cazıp oku- (1), cektep cat- (1), cerdep tur- (1), cetkizbey ket- (1), cığılıp ketkiçe tur- (1), cılbışa ber- (1), cılıp kel- (1), cılmayıp koy- (1), cımcırt bolo tüş- (1), cön ket- (1), culka tart- (1), culkunup al- (1), culkunup çık- (1), curkap bar- (1), cuup öt- (1), cürdüm çırılta- (1), çalıp sal- (1), çalkıy tüş- (1), çapkılup cür- (1), çapkındap bolup kel- (1), çark aylan- (1), çertip kal- (1), çetke çık- (1), çığa kal- (1), çirene tart- (1), çirip kal- (1), çurkap kir- (1), çümkönüp al- (1), dañazalanıp cat- (1), dayar bol- (1), dayardanıp cür- (1), dımıp cat- (1), durus bol- (1), erine esine- (1), eritip al- (1), ırdap cürdö- (1), ırğıp cet- (1), ırğıtıp ciber- (1), ırıltaşıp al- (1), ısıp çık- (1), ışkırıp koy- (1), ıyığın bulkup al- (1), ıza bol- (1), iştegeni kel- (1), izdep tap- (1), kağıp sal- (1), kağışıp kal- (1), kamçı sal- (1), kamçı tiy- (1), karışa karma- (1), karmap atıp tur- (1), kayra bar- (1), kayra tart- (1), keç kir- (1), keçire ber- (1), kekete bırs et- (1), kelişpey kal- (1), kerile kal- (1), kese tişte- (1), kesip öt- (1), korgop kala al- (1), köksöp cür- (1), köpkö tur- (1), körgüsü kel- (1), kötörö al- (1), kurup kal- (1), kutulgusu kel- (1), kübö bol- (1), küñküldöp cat- (1), kür

kür et- (1), kürs koy- (1), maktana kıykır- (1), mal çarba- (1), mılıcıyıp koy- (1), mokop kal- (1), muştaşıp atat öltür- (1), mügdöp kal- (1), orğuştap cat- (1), oy oylo- (1), ösüp ber- (1), sabır et- (1), sak bol- (1), sak kötör- (1), salkın tart- (1), salmaktap kör- (1), sarığıp ak- (1), selt et- (1), silkinip ciber- (1), sozo karma- (1), sunala cambašta- (1), taanığıs kıl- (1), tegerene bas- (1), teñ sekir- (1), teñsele bas- (1), tepkelep azına- (1), tınıp cat- (1), tınıp kal- (1), tizeley tur- (1), tumçulana cat- (1), tunup tur- (1), ubaralanıp cat- (1), uktap kal- (1), ulkup culkup cür- (1), uzatıp koy- (1), üstünö çığıp al- (1), üyüp koy- (1), zar bol- (1), zımırıp kel- (1).

Aşağıdaki tabloda tek anlamlı söz öbeği yapısındaki fiillerin sayısal verileri gösterilmiştir:

Tablo 6. Tek Anlamlı Söz Öbeği Yapısındaki Fiiller

Tekrar Sayıları	Kelime Sayıları	Sıklık Sayıları
5	1	5
4	1	4
3	2	6
2	16	32
1	91	91
Toplam	111	138

Yukarıdaki tablo incelendiğinde tek anlamlı söz öbeği yapısında 111 farklı fiil, 138 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir.

1.2.2.2. Çok Anlamlı Söz Öbeği Yapısındaki Fiiller

Dört anlamlı söz öbeği yapısındaki fiiller: aydap kel- (4).

İki anlamlı söz öbeği yapısındaki fiiller: coop ber- (9), bolup kal- (6).

Aşağıdaki tabloda çok anlamlı sözcük yapısındaki fiillerin sayısal verileri gösterilmiştir:

Tablo 7. Çok Anlamlı Söz Öbeği Yapısındaki Fiiller

Farklı Anlam Sayıları	Kelime Sayıları	Sıklık Sayıları
4	4	4
2	2	15
Toplam	6	19

Yukarıdaki tablo incelendiğinde çok anlamlı söz öbeği yapısında toplam 6 farklı fiil, 19 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir.

İncelenen eserde yardımcı fiiller kelimelere zaman anlamı katmıştır. Aşağıdaki tabloda yardımcı fiillerin sayısal verileri gösterilmiştir:

Tablo 8. Yardımcı Fiiller

Yardımcı Fiiller	Yardımcı Fiil Sayıları	Sıklık Sayıları
bol-	12	98
kel-	14	68
ket-	10	53
kal-	23	51
tur-	15	49
al-	20	38
cür-	6	36
bil-	4	36
koy-	17	33
kör-	6	33
çık-	13	31
tüş-	12	30
ber-	14	25
cet-	4	17
sal-	9	16
cat-	12	12
öt-	4	8
ciber-	5	7
başta-	4	7
kir-	5	6
bar-	5	5
cazda-	1	1
cönö-	1	1
kıl-	1	1
Toplam		
24	217	662

Yukarıdaki tablo incelendiğinde toplam 24 farklı yardımcı fiil 217 farklı şekilde kullanıldığı görülmektedir. Eserde kullanılan yardımcı fiillerin sıklığı toplamda 662’dir.

1.3. KALIP SÖZLER

Kalıp sözler, iletişim esnasında kolayca dile getirildikleri için konuşma dilinde veya yazı dilinde sıklıkla kullanılan bir söz varlığı birimidir.

“Atasözleri, deyimler ve ikilemelerle birlikte kalıplaşmış dil birimlerini oluşturan kalıp sözler, araştırmacılar tarafından çeşitli adlarla ve farklı ölçütlere dayanılarak tanımlanmış, ilişki sözleri ve kültür birim olarak da adlandırılmıştır” (Gökdayı, 2008: 90). Çalışmamızda kalıp sözler *deyimler*, *atasözleri*, *dua ve beddualar*, *ilişki sözleri* ve *ikilemeler* olmak üzere beş başlık altında incelenmiştir.

1.3.1. Deyimler

Aksoy (1971: 49), deyimi “çekici bir anlatım kılığı taşıyan ve çoğunun gerçek anlamından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük toplulukları” olarak tanımlar.

Korkmaz ise deyimler için “Aralarında uzaktan veya yakından ilgi bulunan iki şey arasında bir benzetme ilişkisi kurarak, bunlardan birinin adını, geçici olarak kendisine benzetilen diğer şeyin adı ile karşılama olayı” demiştir.

İncelediğimiz eserde en fazla 4, en az 1 kez tekrarlanan deyimde rastlanmaktadır. Toplamda 239 deyim, 283 sıklıkta kullanılmıştır. Bu ögelerin çoktan aza doğru sıralanışı şu şekildedir: kol bul- (4), şıldıñ bol- (4), tañ kal- (4), dem al- (3), lam debe- (3), payda bol- (3), taştap ket- (3), tike kara- (3), atka kon- (2), caağı bas- (2), canı kaşay- (2), cardam ber- (2), esine tüş- (2), ıraazı bol- (2), içi ooru- (2), işke kiriş- (2), kapa bol- (2), kiñ de- (2), körünböy ket- (2), korduk kör- (2), köz cetkis- (2), kulak tüşö- (2), kün bat- (2), kün çık- (2), mıyığınan külümsüröp koy- (2), ot al- (2), oyuna kel- (2), tañ at- (2), tınım al- (2), tumşuğuñdu kancalat- (2), tuş bol- (2), ün çığar- (2), ünü öç- (2), açışıp cat- (1), açuuğa muun- (1), açuum kel- (1), akılınan adaş- (1), akını biröögö cedirbe- (1), akıraya kara- (1), aldıman çık- (1), alı kalba- (1), añ tañ kal- (1), añıraya kara- (1), arağa tüş- (1), aram öl- (1), aşap cat- (1), aşata söğüp kir- (1), astına tüşüp ket- (1), ayak astıbizda tepsel- (1), aylandıra karap çık- (1), azabın tartıp cür- (1), bala kıyaldan- (1), baş iy- (1), baş kalkala- (1), baş oo- (1), başıma bir oy kel- (1), başıma tiygen balee bol- (1), başıman sıla- (1), başın aylandır- (1), başın cerden culup al- (1), başın eki iyine kat- (1), başın tart- (1), başın ürküt- (1), bekem tur- (1), bet al- (1), booru ooru- (1), boşko kor- (1), boşono ele- (1), boyuna bütüp kal- (1), buğun çığar- (1), burkurap ıylap ciber- (1), buyrugum eki bolbo- (1), cakşı tiy- (1), can bas- (1), canı çık- (1), can körbö- (1), canı aç- (1), canı cer tart- (1), canı keyi- (1), canı tınç- (1), canına kanat büt- (1), cardamı tiy- (1), caş cayı- (1), caşıp kel- (1), celkemdin çuñkuru kör- (1), cer cutup ket- (1), cer sorgonsu- (1), cerden kubat al- (1), cıtı murdunan ketkis kail- (1), cindene atırıl- (1), cindi bol- (1), cini caşırın- (1), citip çoğolmok tur- (1), cok bol- (1), coktop cat- (1), colğo tüş- (1), coop ket- (1), coylop koñtorul- (1), cumuşka coop ber- (1), cürögö lakıldap çık- (1), cürögü orduna kel- (1), cürögü öröpkü- (1), cürök aylant- (1), çalkalay kara- (1), çalkalay otur- (1), çañdap cat- (1), çıdamı ket- (1), çığa kara- (1), çuru çuu bol- (1), dañ salıp oyno- (1), dem kıs- (1), dili tazalan- (1), dilindi açıp koy- (1), ebi kel- (1), egin bas- (1), el oozuna comok bol- (1), emnesi ket- (1), entelep kel- (1), esi çığıp ket- (1), esi ket- (1), esine al- (1), içiñ bışıp ket- (1), işi cür- (1), işke çık- (1), kağazğa tüş- (1), kamın kör- (1), kanat kağıp sabalap uç- (1), kara terge tüş- (1), karaañı öç- (1), karşı kel- (1), katalık ketir- (1), katkıra kül- (1), kebetesi ket- (1), kem bol- (1), keyiy kere- (1), kol aldına tüş- (1), kol koy- (1), kol silkip al- (1), kölçük bas-

(1), kölökö tüşür- (1), kolum boşoy kal- (1), koluman kel- (1), kolunan bok kelbe- (1), kors et- (1), köñül tolkut- (1), köñülgö cuk- (1), köñülü ergi- (1), köpkö çıkpay turup al- (1), köz aldına kel- (1), köz ayrıy alba- (1), köz cetpe- (1), köz ırğıt- (1), köz kaykı- (1), köz salıp tur- (1), közdörü caltakta- (1), közdörü muzdak caltılda- (1), közgö çalın- (1), közgö ileş- (1), közü açıl- (1), közü çalba- (1), közü cet- (1), közün tap- (1), közündü çuk- (1), kulağın sabat- (1), kulağına kir- (1), kulağınan ak- (1), kulak seyerte elende- (1), kulak tur- (1), kulak uçunıda zıñıldı- (1), külkü bol- (1), kün kör- (1), küngö küy- (1), küügüm basıp tur- (1), kütüp akıy- (1), kuurap öt- (1), lektsiya oku- (1), mee katırıp oylon- (1), moynunda mildeti çoñ bol- (1), moyunuñdu cul- (1), muñayım tart- (1), murdun körsöt- (1), nan taap cür- (1), nazar sal- (1), oluraya kara- (1), olurayta kadap tur- (1), oñuna tüşö alba- (1), ooz uçunan buldura- (1), oozu açıp uk- (1), oozunan kandayça çığıp ketkenin bilbe- (1), oozonu açıp artınan karap kal- (1), oozunan çöp alba- (1), ortoğö tüşö kal- (1), otorğö koş- (1), oyğö çömül- (1), oyuna tüş- (1), oyuñañan çığar- (1), öçüp bar- (1), ömgöktöy ber- (1), örttönüp ata- (1), örttönüp ket- (1), salkını ur- (1), sır ber- (1), soğuş basıl- (1), söz başta- (1), söz ber- (1), sözgö aralaşpa- (1), sözündü bölüp ciber- (1), sözüñön kayt- (1), suuk tilin uk- (1), süñgüp kire ber- (1), sürgüngö ayda- (1), süzö kel- (1), şaymanı kelbey kal- (1), şümüröyö tüş- (1), tacrıyba kılıp östür- (1), tamanıbiz başka tilin- (1), tanooloru kıpçıl- (1), til uk- (1), tilek tile- (1), tırbalandap cür- (1), tumşuğuna ayt- (1), tüşüñö kir- (1), ubakit öt- (1), unçuğa al- (1), uuçuna tüş- (1), uykuğa kir- (1), ün kat- (1), ün sal- (1), üskürüp al- (1), üstü başı sıgıp alma ter bol- (1), üy betin körbö- (1), zaarı başına çık- (1), töşünü mušta- (1), közgö tüşümdüü (1), közü caman sürdüü (1).

Tablo 9. Deyimler

Tekrar Sayıları	Deyim Sayıları	Sıklık Sayıları
4	3	12
3	5	15
2	25	50
1	206	206
Toplam	239	283

Yukarıdaki tablo incelendiğinde toplam 239 deyim, 283 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir.

1.3.2. Atasözleri

Korkmaz (1992: 15), atasözleri için “anonim karakter taşıyan, atalardan kaldığı kabul edilen ve toplumun yüzyıllar boyunca geçirdiği denemelerden, ortak düşünce,

tutum ve davranışlarıyla dünya görüşünden oluşan, genel kural niteliğindeki kısa, özlü, kalıplaşmış söz” tanımını yapmıştır.

İncelediğimiz eserde atasözü tespit edilmemiştir.

1.3.3. İkilemeler

Hatiboğlu (1981: 9), ikilemeler için şu tanımı yapar: “İkileme, anlatım gücünü artırmak, anlamı pekiştirmek, kavramı zenginleştirmek amacıyla, aynı sözcüğün tekrar edilmesi veya anlamları birbirine yakın yahut karşıt olan ya da sesleri birbirini andıran iki sözcüğün yan yana kullanılmasıdır”. İncelediğimiz eserde en fazla 2, en az 1 kez tekrarlanan ikilemeye rastlanmaktadır. Bu ögelerin çoktan aza doğru sıralanışı şu şekildedir:Añ-tañ (2), üyür-üyür (2), alay-dülöy (1), bara-bara (1), bala-bakıraç (1), caan-çaçın (1), calt-cult (1), cark-curk (1), tınım-tınç (1), ulkup-culkup (1), üstü-başı (1), üy-cay (1).

Tablo 10. İkilemeler

Tekrar Sayıları	İkileme Sayıları	Sıklık Sayıları
2	2	4
1	11	11
Toplam	13	15

Yukarıdaki tablo incelendiğinde toplam 12 ikilemenin, 14 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir.

1.3.4. Dua ve Beddualar

Güncel Türkçe Sözlük’te dua için “Tanrı’ya yalvarma, yakarış için söylenen dinî metin” tanımı yapılmaktadır. Beddua için ise “birinin kötü duruma düşmesini gönülden isteme, ilenme, ilenç, kargış” şeklinde tanım yapılmıştır. Tüm kültürlerde yer alan dua ve beddua, özellikle sözlü kültürde büyük bir yer tutar.

İncelediğimiz eserde dua ve beddualar en fazla 2, en az 1 kez kullanılmıştır:karğış tiy- (2), başına bak bayırlap kün ketpesin (1), kuday calgadı (1).

Tablo 11. Dua ve Beddualar

Tekrar Sayıları	Dua/Beddua Sayıları	Sıklık Sayıları
2	1	2
1	2	2
Toplam	3	4

Yukarıdaki tablo incelendiğinde toplam 3 dua ve bedduanın, 4 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir.

1.3.5. İlişki Sözlere

İlişki sözleri, bir toplumun kültürü hakkında bilgi sahibi olmak için başvurulabilecek nadide sözlere aittir. İnsan ilişkilerinin vazgeçilmezi olması açısından toplumda sık sık kullanılır ve toplumun tüm fertleri tarafından bilinmektedirler.

İncelediğimiz eserde 6 farklı ilişki sözü, 6 sıklıkta kullanılmıştır: atañı taanıt- (1), dilime dili cakın (1), emi baarı bir bolup kalgan (1), esiñde bolsun (1), sağa emne cok (1), aylanada kıbır etken can cok (1).

Tablo 12. İlişki Sözlere

Tekrar Sayıları	İlişki Sözlere Sayıları	Sıklık Sayıları
1	6	6
Toplam	6	6

Yukarıdaki tablo incelendiğinde toplam 6 ilişki sözünün, 6 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BOTOGÖZ BULAK HİKÂYESİNİN BAĞLAM SÖZLÜĞÜ

A

aalam: Alem, dünya, cihan.

Anarhay cergesi / akırı kök ceekten kötörlüp *aalamdı* (16/9)

Asman menen Anarhaydı biriktirip kün celesi tartıldı / *aalamdın* tigi çeti menen
bu çetine cete iyilip (33/7)

turgan çakta kıyalıñ alıp uçup turgan çakta / *candüynöñö* bütündöy *aalam* batıp
turabı deym (36/4)

aba:

1. Hava, gökyüzü.

turat kabinasının üstünö çığıp alıp Abakir dale / muştumun *abağa* cañsap meni
aşata sögüp kıykırıp (6/10)

kööp erigen kardın zağı urat aga aralaş buuluu *abadan* / bılıtkı kuurağan
şıbaktın tübünön kıltıyıp (9/3)

Cer cıluu buulanıp kurgap barattı töbödö kögültür / tunuk *abada* karcarday
kanattarın kakpay kaalgıp (33/11)

2. Amca, kendinden büyük erkeklere seslenme biçimi.

Urba *aba* Saadabek *aba* buğa teñelbeñizçi eköönün / buttarının arasında cürdüm
çırıldap (13/15)

Kız koyun cayıp cönödü Abakir bolso traktordun / kabinasına çığıp alıp *aba*
muştap aykırıp turat (18/1)

abal: Durum, hâl, vaziyet.

suu kuyup bereyin dedi / *abalıñ* kanday dep suragan cok oşogo ıraazı boldum
(26/12)

abayla-: Dikkat etmek, ihtiyatlı, basiretli olmak, sakınmak.

Al emnelerdi aytıp cattı eken kız emne dep / coop berip cattı eken *abaylasa* eken kız Abakir (31/10)

Abaylasañ bolboybu dedi al tükürüktöp suulağan / köktü tarttı ordunan kozğolo albay kalğansıñbı (12/17)

abaylabay: Dikkatsiz

çıgarğan Abakir özümdö da bar añkoo başım bala / kıyaldanıp oyuma kelgendi *abaylabay* ayta salam anan (6/4)

abdaarıy tüş-: Şaşırtmak.

obolu *abdaarıy tüştü* da anan ışkırıp / koyup meni aşata söğüp kirdi (18/7)

abiyir bol-: Alçak gönüllülük etmek.

sabır et Abakir kıyırğandan payda cok / tüşö kalğanı *abiyir boldu* (11/9)

abiyirdüü: Açık alınlı, alçak gönüllü.

koluman kelet eken dep kaldım algaçkı sınıodon *abiyirdüü* / ötkön soñ ayagina çeyin çıday alarıma közüm (26/17)

acarkan-: Sevimlileşmek, güzelleşmek.

akırın kılıtıyıp murdun körsöttü kün çıgardağı / *acarlangan* keñ talaaday acayıp körünüş düynödö bolbos (15/10)

acıra-: Ayrılmak, kopmak.

İşibizdi ulanttı / uşu kündön men aligi kıyalımdan *acırabadım* (35/12)

acırat-: Ayrılmak, kopmak.

oonalaktap catıptır eköön arañ degende *acırattık* Aldey / erin sırtka çığarıp
ketmek boldu ele Abakir (14/5)

acıırım: Ayrım, fark, eşitsizlik.

catıp cürüşkönbü anısın bilbeyt ekem Kaliypa / birdemelerdi bışaktay küñküldöp
catat söz *acıırım* (37/11)

acayıp: Acayıp, harika, harikulade, fevkalade.

akırın kılıtıyp murdun körsöttü kün çıgardağı / acarlangan keñ talaaday *acayıp*
körünüş düynödö bolbos (15/10)

tüñkü talaanın tabiyatın can düynömö siñirip / oturdum kıyalım koşulup köz
aldıma ne bir *acayıp* (36/6)

aç: Aç, tok karşıtı

aç kalgan *aç* börüdöy ulubas bele / Kaliypa başka eçteme debesten arabasın
aydap (44/15)

aç-: Bir yolu, ortamı açmak.

adırların *açıp* alıstağandan alıstap cetkizbey / ceekti kubalap kelebiz al ansayın
kök ceek cañı (9/6)

aç aykırık: Çığlık, feryat.

miñ san askeri *aç aykırık* kuu süröön menen cer / düñgüröp at koyup kelet köz
aldıman kara çañğa kök (9/9)

Kaynar bulaktan çakanın kap ortosunan suu suza bergençe / een talaanı cañırtkan
aç aykırık çıktı (5/4)

açık: Açık.

düynönün tört tarabına col *açık* bulaktın tuşunan / koştun tuşunan öttüm taş baba
turğan döbönün túbünön (18/16)

açıl-: Havanın, gökyüzünün açılması.

Kapilet baştalgan ötkün kapiletten toktodu oşol / zamat tüpsüz tuñguyuk kök
asman çayıtay *açıldı* (33/4)

şişe carma berdi carmanı kere cutkanda çeçekeyim / *açıldı* bu da bolso Aldeydin
berip cibergenı go (26/14)

açışıp cat-: Acımak, sızlamak, ağrımak.

birese sızdap birese ısıp *açışıp cattı* / ertemenen Kaliypa oygottu (26/10)

açkıç: Anahtar.

bastı Anan eköo teñ sekirdi Abakir *açkıç* menen / berip kelip kaldı ele, Saadabek
eñkeye kalıp (13/17)

Abakir calt berip tiginde catkan tokmoktoy *açkıçtı* / ala koydu da uruuğa
kamdanıp başın eki (13/12)

açkıçtı koş koldop tuurasınan karmadı degen menen / Abakir küçtüü ele
Saadabekti büktöp aldı (13/18)

eköo küröşüp sögünüp üy içinde oonap baratışat men / ırğıp cetip *açkıçka*
cabıştım Arañ culup alıp (14/1)

al ortodo men sırtka çığıp azırkı topoloñdo özüm / ırğıtıp cibergen *açkıçtı* izdep
taptım da çetke çığıp (14/11)

kerek Abakirge cazatayıp surağan *açkıçtı* emes başkasın / ce boltubu gaykasıbı
uçurunda taap bere koybosoñ (23/13)

açuu: Sinir, öfke.

toktotposton cürdü okşoyt çañ menen *açuu* / tütüngö tumçuğup katuu temirge oturuu emne ekenin (24/10)

ot aldırdım tatırgan *açuu* dooško tün ürküp / oygongondoy boldu kabinaga tüşüp faranı candırdım (45/3)

Koyçu emi dep Kaliypa anı cooşutuu menen / elek *açuuñ* ayabay çukul da antkeniñ bolboyt Abakir (11/13)

açuuga muun-: Öfkesi kabarmak.

açuuga muunup zaarı başına çıkkan uşu nemeni karap / turup birese boorum oorudu şaşpay turup (35/6)

açuulan-: Sinirlenmek, öfkelenmek, hiddetlenmek.

Artıman motor tatıradı Abakirdin traktoru / *açuulansa* da bilgizbeyt (11/21)

açuuluu: Asabi, hırçın, kızgın, azgın.

Abakir mınday teskeri *açuuluu* bolup kaldı eken / içindegi terlüü denem bir çıyrığıp aldı emne üçün (12/1)

açuuluuraak cür-: Asabi, azgın, kızgın, sinirli.

biri biribizge bildirbey kızdı üç kün katarı menen / küttük Abakir adattagısınan *açuuluuraak cürdü* (32/6)

açuum kel-: Kızmak, sinirlenmek.

ketti men artınan karap turup *açuum* da *keldi* birok / suktanıp da turdum çarçaganı bilinbey teñsele (25/4)

ak peyil: Hoşgörülü.

cürböyümbü kara mürtöz taş boorlugu kalar dep / cürböyümbü muz cürögün *ak peylim* ısk süyüüm (44/7)

akademik: Akademi azası, unvan.

E ey *akademik* tumşuğundu kancalatam / Seleye kattım kulak töşödüm çınında menin atım (5/5)

Kemel birook tigi kıykırğan neme *akademik* degen / atka kondurup iydi tıñşasam narkı bettegi traktordun (5/6)

cañırğan çölkömdün taymanbas baştooçuları / dep atağan emiçi *akademik* atka kondum uyat anı (6/3)

Ey sen *akademik* bolboy kurup kal Dedi aligi / kişi kantalağan közdörün mağa tikenektey kadap (11/1)

Oşondon baştan *akademik* ataldım da kaldım / Mına azır da arabanı kubalap kelem aga bolboy (11/3)

ittin balası Azar bolso bir bokmurun *akademik* kem / bolor (11/6)

E ey *akademik* tumşuğuñdu kancalatam Abakirdin / ırayımsız ünü meni muzdattı (17/16)

Eneñdi bokmurun *akademik* sensiz da bu örttönüp / ketkir Anarhay örttönböy tura beret cer cutup (18/8)

Tagdır imiş dep Abakir mılcıyıp koydu / Mınday *akademikterdin* tağdırı aldagağan çeçilgen (21/7)

mınday *akademikterdin* baarın biçe sıǵıp / karaanıma zar bolosuñar A canaǵı aytkanım aytkan (21/16)

İ cattıñbı *akademik* oşentip cerdin cıtın / bil dedi etinge dem alıp carılğan erdinin kanın (28/7)

Ey *akademik* ay dep al şıldıñday tukurunup / kızga köz ırgıttı Boygo cetip kalgan kız eken (30/2)

Şaşpagın *akademik* dep Abakir kulagımın / tübünö kıykırdı Men azır kelem Eger birdeme (31/3)

kekireygeninen başka belgi körö albadım / *akademik* ayda öz orduña bar dep dalıga kaktı (31/13)

Ha ha ha Ey akmak *akademik* Saga okşogon kuru kıyal / cel öpkölördü aydap kele turgan eken uşerge Keñ (34/15)

kelip meni süzö toktodu Aytıp koyoyun *akademik* / aligi kızdı oyuñan çıgar tüşüñö da kirbesin (35/3)

aqça: Para, nakit.

Sorokin emgek akıbizdı apkeldi Abakir *akçasın* / kayta kayta sanap küdüktönö tuncurap anan barıp (38/17)

kutulgusu keldi da aylık *akçasın* aların aldı / Akırı citip cogolmok tura Bütün gana bir kün beker (43/7)

ak: Hak.

Sorokin emgek *akıbizdı* apkeldi Abakir *akçasın* / kayta kayta sanap küdüktönö tuncurap anan barıp (38/17)

akıl: Akıl, idrak.

Kirişpegin dep Saadabek ayalın tıydı / Kemeldin öz *akılı* bar (25/14)

akılım cetpe-: Akılı yetmemek, akılı ermemek.

da işim ali oñuna tüşö albadı mına azır ele Abakirden / dağı til uktum mından arı emne kılam *akılım cetpeyt* (14/18)

akılınan adaş-: Akılı başından gitmek.

altın dep kılıçtın altın tutkası dep koysom *akılınan* / *adaştıbtı* birok mındaylar akılınan adaşpayt (43/3)

akımı biröögö cedirbe-: Hakkını birine yedirmemek.

Kayerde bolboyun *akımı biröögö cedirbeym* narı basa / berdi da birdeme esine tüşkündöy kayra kayrılıp (35/2)

akındık: Şairlik, ozanlık.

gezitke keede ırım çığa kalıp cürgönüm bolboso menin / *akındığım* cok ele aga bolboy konçuman bloknotumdu (33/17)

akıraya kara-: Bakınmak, seyretmek.

Men anı *akıraya karadım* / Bar orduña dep Abakir burk etti (30/3)

akırındap alıstap bar-: Ağır, ihtiyatlıca gitmek, yavaş yavaş uzaklaşmak.

koştoğu canar may kuygan tsisternadan da *akırındap* / *alıstap barat* tsisternanı süyrötüp traktorlorgo (5/12)

akıykat: Adalet, hak, hakikat.

tiştep catsam da bu menin ceñilgenim emes bolçu / akıykat üçün muştassa bolorun men emi tüşündüm (28/11)

akmak: Ahmak, budala, aptal, dangalak.

bir kolunda ötükçön aybattuu umtuldu / meyli men *akmak* boloyun meni eerçip kelip (13/8)

akmak bolsun dedi tanooloru kıpçılıp Seniñçe / baarımızğa tamak bışırıp berip cürgön katınım da (13/9)

bul Anarhay seni menen ayalıñ eköññö okşoğon / *akmaktardı* sürgüngö ayday turğan cer tura Silerge koşup (13/5)

ha ha ha ey *akmak* akademik saga okşogon kuru kıyal / cel öpkölördü aydap kele turgan eken uşerge keñ (34/15)

aktık: Haklılık, masumluk, suçsuzluk.

kaalap tarihtı oşol üçün ayttım uşu kaaloogo azgırılıp / kıyalım alıp uçtu sözümün *aktığına* özümü (40/11)

al-:

1. Almak, bir şeyi bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak, yanına almak.

karaçı ansız da õñ daletten cok baykuş bala menin / kaltırağan koluman çakanı
alıp kaliypa radiatorgo (11/10)

korkok biliş kılıp *alayın* degeniñ go bayatan / beri ündöböy oturgan Esirkep
çiday albay ketti (23/3)

çıgarıp *alıp* kayra boltun burap kiygizip cogolup / kalbasın dep şapkeme salıp
catam Oşentip tünü menen (26/5)

albastan ıçkına kürüldöp temirleri şakıldap kelet / Şturvaldı karıştıra karmap
oşol köydö men (27/1)

oşonu menen al ayak astıbizda tepselgen kiyimin / *alıp* kağıp silkip bir bugün
çıgarıp ıraazı bolgondoy (28/9)

senibi dep cügürüp barıp traktordon / otvertkanı *alıp* çıktım (34/12)

tıyuu sala *albayt* uşunu bilip alsañ bolo adamdın / aybandan ayırmaçılığı da
oşentip oylono bilgeni (35/9)

turgan çakta kıyalıñ *alıp* uçup turgan çakta / candüynöñö bütündöy aalam batıp
turabı deym (36/4)

çiday tur cakında şaarga barabız oşondo *aldırıp* (37/13)

kiyin ökünböysüñ cumuştu bütölü anan / özüm *alıp* ketem seni (37/18)

karmap körçü tutkaga ılayıktuusun / Abakir kayra *alıp* karmalap kördü
salmaktap (40/16)

Men bidondu alıp radiatorgo suu kuya baştadım / Kaliypa kabinaga çekesin
tayap *alıp* burkurap (44/1)

suna berdim / Kana Al tabılğanı *alıp* işene berbey aylanta (40/2)

2. Almak, evlenmek.

kökül kızdı taap *alar* kündü kıyaldanam / oşol kündörü biz cañı zagongo tüştük
özünö caktan (39/4)

al: Hal, kuvvet, kudret.

suu kuyup cattı *alınça* tırbalandap cüröt go / karaçı üstü başı sığıp alma ter
(11/11)

ala: Ala, ela, benekli.

coktugunan burula bergen cerde *ala* kalıp kaldı / oşo da söz beken Anarhayda cer cetpeybi (30/18)

Abakir Kaydasıñ coop ber *ala* küügüm basıp turgan / çıbirdın üstü tuncurap selt etpedi (42/9)

ala al-: Alabilmek.

bir kolu butu cok muncu bekem ce Abakir bilgendi / kezi kelgende *alaalbas* makoo bekem ce bilimdin (22/3)

ala koy-: Almak.

Abakir calt berip tiginde catkan tokmoktoy açkıçtı / *ala koydu* da uruuğa kamdanıp başın eki (13/12)

ala sal-: Atmak, fırlatmak.

cıttanıp ketti Saadabek çılımdı *ala salıp* / külgö taştadı (12/16)

alay dülöy: Fırtına, sağanak.

keñ talaanı *alay dülöy* tüşürgön möndür aralaş caagan / ötkün ele asman güüldöp çañdap catkan cerdin (32/12)

albay kal-: Kalkmamak.

abaylasañ bolboybu dedi al tükürüktöp suulağan / köktü tarttı ordunan kozğolo *albay kalğansıñbı* (12/17)

ald:

1. Alt, alt bölüm.

da añ tañ kalgan Abakirdi da işendire berdim / Cer *aldında* munun kañça catkanın bilesiñbi (40/12)

2. Ön, karşıısı.

keldim bizdin bıyakka cönötör *aldındağı* cıynalıšta / içinde men barımın bizdi diñ buza turğan er azamattar (6/2)

eköübüz dağı kezdeşebiz emki colu traktorgo oturup / albay *aldıñan* cügürüp çıgam azır bara koy beş (32/4)

cürüp barat büt köñülüm *aldındağı* tetikterge baylanıp / özüm da çırmalışkan uşul köp tetikterdin biri (30/16)

aldıman çık-: Birini önüne çıkmak, yolunu kesmek.

kayda cogolup ketkesiñer dep eleñdey *aldıman* / *çıktı* esim çikkançı kütüp turam turam (43/11)

algaç kel-: Alıp gelmek.

antse da men anı baktısına kızıkpaymın sebebi / Anarhayga *algaç kelgen* özüm (16/6)

alğaç: Başlangıç.

Abakir eköübüzdün çekişibiz *alğaçkı* ele künü / başaldı (24/1)

koluman kelet eken dep kaldım *alğaçkı* sınıoodon abiyirdüü / ötkön soñ ayagına çeyin çıday alarıma közüm (26/17)

suurup çıgıp entelep kelgen *alğaçkı* saptardı / şaşıp buşup cazıp kirdim (33/18)

alı kalba-: Hali kalmamak, yorulmak.

tırp eter *alım kalbay* attı arañ çığaram da maşinege / cüktöp kelgen tañgak çöptön salam anan Aldey apa (7/16)

alıp çık-: Alıp çıkmak.

kılıp menin putyuvkamdı *alıp çıktı* anı men / cañı kelgen künü zor sıymık menen
özünö tapşırğam (19/18)

alıp cür-: Alıp gitmek.

üzündülörün köçürüp *alıp cürçümün* bloknottu ötügümün / konçuna tıktım
(33/3)

alıp kel-: Alıp gelmek.

alıp keliptir / Radiatordu tolturup koydum Kemel cuunup al (26/11)

alıp koy-: Alıkoymak, ayırmak.

soñ tamaktanuga cönödüm / baykuş Aldey apa booruker can *alıp koygon*
tamagın (25/8)

alıp uç-: Uçmak.

kaalap tarihtı oşol üçün ayttım uşu kaaloogo azgırılıp / kıyalım *alıp uçtu*
sözümün aktığına özümü (40/11)

alıs: Uzak yer.

parovoz arkırap baratıptır *alıstan* mağa oşondoy / köründü anan poyezd
akırından kiçireye berdi karayğan (9/17)

katını bala bakıracı *alısta* özü bolso üy betin / körböy kıştır caydır el işi dep een
talaada (20/9)

körgönünö köñülüm süyünöt al emi naraaktağı / döbödö karayıp taş baba turat
sokur közdörü *alıstı* (36/16)

alıs ketip kalıptır / Abakir kayda barasıñ dep ay talaanı cañırttım (42/13)

alıstağandan alısta-: İyice uzaklaşmak.

adırların açıp *alığandan alıstap* cetkizbey / ceekti kubalap kelebiz al ansayın
kök ceek cañı (9/6)

alıstap bar-: Uzaklaşp gitmek.

uşu bulaktan kün sayın *alıstap baratat* uçu kıyırına / turuş mildetim Traktorlor
bolso bu aymaktağı calgız (5/10)

alıstık: Uzaklık, ıraklık.

oy bu cerdin çöldüğünö *alıstığına* baarına / tölögünö uşul elebi (39/1)

almaş-: Değıştirmek, mübadele etmek.

almaşıp men Saadabekke tirkegiç bolup al suu taşıp / kalğan Belgilüü emespi
Suunu keçiktirip cetkirse (21/1)

almaştır-: Değıştirmek, mübadele.

kerek Sokonun tişterin *almaştıram* / kaday ay uşunday da bolçu bele dep Aldey
(25/11)

üyüp koydum Tün içinde ottun carığında tişteri / *almaştırbasam* bolboyt da Otun
cıynap bütkön (25/7)

mokop kalıptır *almaştırıuu* kerek ertemenen / dayar bolsun (25/2)

almaştırıp çık-: Birbirine tutuşturmak.

cata kalıp üylöym kaçça ubakit ötkönün bilbedim / aytör baardık tişterdi
almaştırıpçıkkança (26/8)

alpar-: Götürmek.

andan arı cürdük tabılgamı Aldiyarov agayga / *alparıp* körsötsöm dep oylop
kelem agaydın tüzgön (41/2)

alsızdık: Halsizlik, dermansızlık, bitkinlik.

köründü mına saga körkünö kuştar kılğan şıbaktuu / keñ talaa mına saga
Anarhay cergesi dep *alsızdığımdı* (19/7)

altın: Altın madeni, altın para.

aylanadağı karañğı tüngö *altın* uçkun şirendi / çaçkanday (35/19)

Abakirge kıykırdım / *altın* Abakir dabışımı ugup traktordu toktottu (39/16)

Altın Karaçı Abakir *altınaltın* (39/18)

A eger *altın* bolsoçu dep men tabılgamı caktadım / Karaçı salmagın segiz cüz
grammday bar (40/7)

On ekinçi kılımda bul cerlerde moñgoldor turgan / Buyerge keler aldında alar
Kıtaydı çaap köp *altın* (40/8)

Tabılğan çın ele altın bolup kalsa dep negedir / Abakirdin közüncö tapkanın
altın bolup kalışın (40/10)

Başka metall bolso aldagaçan çirip kalmak bu taza / *altın* bolgondugunan uşu
kezge çeyin saktalıp catıptır (40/13)

kördü / *altınbı* cokpu anı bilgen kişilerge körsötüp (40/17)

handardın kılıçtarının tutkası taza çulu *altından* / casalçu mına karaçı bu da
tutkaga okşop turat (40/15)

karadı da ceñine sürttü uşerge emne *altındı* / biröö taştap ketti deysiñbi dep koş
kaydıger (40/3)

altın dep kılıçtın *altın* tutkası dep koysom akılınan / adaştıbı Birok mındaylar
akılınan adaşpayt (43/3)

iştep berdi aligi tabılga *altın* bolup kalgısı bardır / dep beker iştegen bir kündük
emgeginen keçkeni (43/8)

birotolo / *altın* tuuraluu unçukpadım Abakir üçün özüm (43/15)

altın danduu: Başak tanesi, altın tane.

kandırar Anarhaydın keñ kökürögün düpüygön / caşıl bak ıñkıgan egin basar
altın danduu ak buuday (16/1)

altündö: Gece, geceleyin, gece vakti.

cumuş köp / ertesi kündögünön erte turdum *altündö* başıma bir (15/3)

amalsız: Çaresiz.

bolup aldı üygö *amalsız* kamaldık bekerçilikten / başıbız oorudu arğonom
Sorokin ğana attanıp ketti (12/6)

añ tañ: Şaşılacak şey.

ketti / *añ tañ* oozumu açıp artınan karap kalıpın (20/7)

añ tañ kal-: Şaşırmak, hayretler içinde kalmak.

da *añ tañ kalgan* Abakirdi da işendire berdim / cer aldında munun kança
catkanın bilesiñbi (40/12)

añdı-: Gözetlemek, gizlice bakmak, takip etmek.

kadamımdı *añdıp* şıbırtıma kulak töşöp oylogon / oylorumdu bilip catkanday
oylogon oylorum bolso (43/1)

añgıra-: Kendini yalnız hissetmek.

çapkılap cüröt bul özü kanday adam *añgırağan* / Anarhayda izdegeni emne
(20/10)

añıraya kara-: Şaşkınlıktan ağzı açık kalmak.

üy içi cımcırt bolo tüştü oçoktoğu tersken ğana / bayağısınday tırsıldap cattı
baarı meni *añıraya karaştı* (22/14)

añkoo: Ahmak, aptal, aval, avanak.

çıgarğan Abakir özümdö da bar *añkoo* başım bala / kıyaldanıp oyuma kelgendi
abaylabay ayta salam anan (6/4)

apa: Abla, teyze, hala, bacı.

tırp eter alım kalbay attı arañ çıgarım da maşinege / cüktöp kelgen tañğak
çöptön salam Anan Aldey *apa* (7/16)

uyaldım da cıynalıšta kanca çuru çuu boldu ele / *apam* koyo berbey tırıştı al
meni vraç bolso dep (8/14)

işembilikte ğana kant zavoduna barıp *apama* / moyunçak menen can cığaç
karmap körgön emesmin (8/11)

sırtka kaçıp çıktım / Aldey *apa* Kaliypa dep bakırdım suudan (14/2)

balee başaldı dey ber / Aldey *apa* da uktabay catıptır karañgıda cılıp (23/14)

soñ tamaktanuuga cönödüm / baykuş Aldey *apa* booruker can alıp koygon
tamagın (25/8)

apay: Abla, teyze, hala, bacı.

Bet aldımı tüz karap baram al caktağı *apay* betti / boorlop biröö şıpıldap ketip
barattı Kaykı belge (42/3)

apkaarı-: Şaşırmaq, apışıp kalmak.

süylöp turdu birok ulam karagan sayın kokustan / baskan korkunuçka *apkaarıp*
ünü kargıldana berdi (40/4)

apkel-: Getirmek.

sprints *apkel* / men cügürüp barıp apkelgenim solidol salğan (10/16)

tuyar beken cakında koştı bütöbüz oşondo al / kızdı izdep taap uşu bulaktın
başına *apkelip* Anarhay (36/12)

Sorokin emgek akıbizdi *apkeldi* Abakir akçasın / kayta kayta sanap küdüktönö tuncurap anan barıp (38/17)

oodarat ekenbiz emki cazdan baştap köp traktor / *apkelip* PTC ornoto turgan körünöt Sorokindin (38/8)

Abakir Kemel kaydasıñar / tünkü işke dep suu *apkelgen* eken (43/10)

aptık-: Nefes nefese kalmak.

Abakir meni közdöy obolu şaşpay bastı da anan / *aptıgıp* cetip keldi kolumdagı çarkıldagan nerseni (40/1)

araba: At, eşek, öküz gibi hayvanlar tarafından çekilen, yük ve insan taşıyan tekerlekli kara taşıtı.

maylaar may da dagı bar balakettin baarın cetkirip / men bu calgız attuu *araba* menen suu da mayda (5/9)

col dele cok Uşu *arabamdan* ele kalgan iz / Traktor beregi karargan keñ aydoo cerdin eteginde (6/9)

cılдаған aydap ығып colğo tüşüm Mında col degendey / Oşonu menen boçkemi tolturbastan *arabamdı* (6/8)

alakanday cer Emiçi Tañ atkandan mobu oñbogon / *arabanı* kubalap cürgönüm cürgön Kaş karayğanda (7/15)

maşineni kuzovunda mobu tört döñgölök *araba* da / kelgen Oşondo uşu *arabanın* ayınan uşunça korduk (8/6)

ketkende suu taşığыч болуп kala berdim Iras / azaptozoğum *arabadan* baştalğan cok (8/17)

maşineni kuzovunda mobu dört döñgölök araba da / kelgen Oşondo uşu *arabanın* ayınan uşunça korduk (8/6)

Oşondon baştan akademik ataldım da kaldım / Mına azır da *arabanı* kubalap kelem aga bolboy (11/3)

turganday Birok men sır berbey *arabaman* ırıp tüşüp / bu arabakeç bala kaydan payda boldu dep kız da tañ kalıp (16/18)

karap turdum Uşul uçurda men özümö düynödögü / *Arabamdı* toktotup tañkı keñirsigen talaanı tegetete (16/7)

Men *arabadan* ırıp tüşüm kamçını traktordon / aşıra ırıtıp iyip baş ooğon cakka basıp kettim (18/10)

birese sızdap birese ısıp açışıp cattı / Ertemenen Kaliypa oygottu *Araba* menen suu (26/10)

Biröö esirkegensip booru ooruganı da keede katuu / tiyet emespi Kaliypa *arabadan* bir tüyünçök tamak bir (26/13)

turmuşubuzga ança mınça özgörüş kirdi ürön / taşuuga koş at çegilgen *araba* keldi anı menen birge (28/16)

calt karadım kız da menin soñuman karap canağı / ordunda turgan eken *araba* toktopodu birokağa apa (29/11)

dağı cañılık bar / eki üç kün murun *arabaga* tüşüp tüşkü tamaktan (29/2)

keçikpes üçün kayra tigi *arabanı* kuup cetişim / kerek toktoy kalıp (29/6)

barıñız barıñız dep kız maga kol bulgadı / *arabanı* kubalap curkap baratam Bir iret artıma (29/10)

turdu da *arabadagı* bidondu culkup alıp cerge kürs koydu / emneme suu taşıp cüröm men dep öz aldınça süylöndü (43/17)

aç kalgan aç bürödöy ulubas bele / Kaliypa başka eçteme debesten *arabasın* aydap (44/15)

arabakeç: Arabacı.

turganday birokağa men sır berbey arabaman ırıp tüşüp / bu arabakeç bala kaydan payda boldu dep kız da tañ kalıp (16/18)

arabakeç keldi emi suu taşuunun cumuşu ceñildep / kaldı ürön sebütögö Saadabek menen Esirkeptin traktoru (28/17)

kelatıp bulaktın başınan bayagı sakmançı kızdı / körüp kaldım *arabakeç* attın
başın tarta berdi (29/3)

arağa tüş-: Araya girmek.

Birin biri öltürüüdön tayuu tartkıday emes / Koyuñuz Abakir bayke dep men
arağa tüştüm (13/14)

arala-: Gezmek, dolaşmak, yürümek.

mına emi öz bet aldımça turmuş *aralap* körgöndögü / köyüm attiñ keler zamat
kayra tartkanda bolmok (8/13)

aralaş: Karışık, karma.

kööp erigen kardın zagi urat Aga *aralaş* buuluu abadan / bılırtkı kuurağan
şıbaktın tübünön kılıtıyıp (9/3)

aram öl-: Gebermek, murdar olmak, pis olmak.

Mındaylardın kılığı menen bolo berseñ *aram* / *ölösüñ* Plandın atkarılğanın
senden emes menden surayt (11/14)

aram oy: Kötü niyet, fena fikir.

kagınıp silkinip üstü boyun tüzönüp sakmançı kızga / bet aldı Anın *aram oyun*
mına oşondo tüşündüm (31/5)

arañ: Ovalık.

Bayırkı Anarhay Caşıl ırañ camıñgan talaada cülgösü / *arañ* bilingen kara col
menen maşine zımırıp (9/1)

Arçı-: Silmek.

mañdayında isirkektegen terin *arçıp* motordun / dooşun basa kıykırdı (41/12)

areketten-: Harekete geçmek.

körkümü köktü suktantkan şıbaktuu talaada men / uşundayça kün körüp cüröm
Can ayabay *arekettensem* (14/17)

argasız: Çaresiz.

tek taş baba ğana menin kayğıma *arğasız* kübö / bolğondoy sokur közün
olurayta kadap turdu terebel (14/14)

ce carabayt ekem dep ketip kalar beken degendey / oşol üçün meni *arğasız*
ketiriş üçün uşintip traktorun (24/9)

taap köpkö uktay albay çakıyıp cattım / oşondo *argasızdan* şıbış söz uktum
Abakir menen Kaliypa bir töşöktö (37/10)

arğonom: Tarım uzmanı, ziraatçı.

eki çirkööçü aşpoz katın suu taşığan men anan *arğonom* / Sorokin bolğonu
uşularbız bu cerde biz bar (7/2)

siz kaday oyloysuz coldoş *arğonom* mobu / taş babanı kim koydu eken (10/6)

bolup aldı üygö amalsız kamaldık bekerçilikten / başıbız oorudu *arğonom*
Sorokin ğana attanıp ketti (12/6)

arık: Sulama kanalı, arık.

calına cel erkelep oynoor kün kelerine işenem / *arıktarınan* şıldırıp möltür suu
agar bul cerge (16/2)

arkıra-: Takırdamak, gümbürdemek.

parovoz *arkırap* baratıptır alıstan mağa oşondoy / köründü anan poyezd
akırından kiçireye berdi karayğan (9/17)

arpa: Arpa, buğdaygillerden bir bitki.

ağronom Sorokin bılır uşerge uy tilindey tilkege / kayrakı *arpa* aydap tacrıyba kılıp östürüptür (6/15)

art: Art, arka taraf, sıranın sonu.

artıman motor tatıradı Abakirdin traktoru / açuulansa da bilgızbeyt (11/21)

şibegesi uçup ketti *artına* barıp tüştü Abakirdi çaarı / közünön çığa karap bir kolunda sozo karmağan kök (13/7)

tokto Kemel ketpe kayda barasıñ tokto dep / *artıman* Kaliypa kıykırdı (18/11)

elcurtka elge ketem / *art* cagıman at dübürtü bışkırğanı uğulğanda da (19/14)

artınan eerçip sendele baskanımı özüm bilbey / kalıpımın (20/11)

ketti men *artınan* karap turup açuum da keldi birook / suktanıp da turdum çarçaganı bilinbey teñsele (25/4)

barıñız barıñız dep kız maga kol bulgadı / arabanı kubalap curkap baratam bir iret *artıma* (29/10)

betin zamatta borcuktagan kölçük bastı da kaldı / birook Abakir traktordun toktotpodu küçöp aydap *artta* (32/13)

bu colu kız tez ele ketip kaldı aga men katuu / kubandım koyun kubalap ulam *artına* kılçaktap (32/2)

arttır-: Çoğaltmak, büyötmek.

Uşundan *arttırğanım* traktor aydagandı üyrönüp alsam / cakşı da (31/1)

aruu: Temiz, namuslu, masum.

aruu carkınım azır canımda bolso kana bu capayı / Anarhayga erteñ gül caynap ırıska şerik el konorun (45/5)

aş-: Geçmek, aşmak.

bet şadılıu kol karmasa kapkan tiştegedey / karıp kalğan ceri cok aşsa otuzdan aşkandır burcuk (12/2)

maga traktordon sekirip tüşüp oşo tarapka çurkadım / kırdı aşıp narı karadım beri karadım can (42/11)

asaba: Muazzam, yüce, yüksek.

bolom cer mayışkan kalın kol Nayzaları / kılkıldap asaba tuuları celbirep köçmön eldin (9/8)

aşap cat-: Büyük lokmalarla yutmak, acele acele yemek, tıka basa yemek.

apıl tapıl aşap catkanımı zeeni keyiy karap / oturdu caybarakat es aluuga çolom cok ele (25/9)

aşata sögüp kir-: Sayıp sövmek, küfür yağdırmak.

Abakir obolu abdaarıy tüştü da anan ışkırıp / koyup meni aşata sögüp kirdi (18/7)

aşır-: Aşırmak, geçirmek.

Men arabadan ırğıp tüştüm kamçını traktordon / aşıra ırğıtıp iyip baş ooğon cakka basıp kettim (18/10)

asıra-: Bakmak, yetiştirmek, kollamak.

bolup taltañdap on cıl ubaktısın boşko ketirdi / Bulardı asırağan da biz Kursağı tok kiyimi bütün (21/10)

asker: Asker, ordu.

miñ san askeri aç aykırık kuu süröön menen cer / düñgüröp at koyup kelet köz aldıman kara çañğa kök (9/9)

asman: Gökyüzü, sema.

tündüğünön tezektin kök tütünü *asmanğa* sozolondu / tegerekte koroo koroo koy
üyür üyür cılkı tigi (9/13)

özümdü şıldıñdap kelatam / töbömdö tüpsüz tereñ *asman* tegeregimde kıyırına
(19/9)

keñ talaanı alay dülöy tüşürgön möndür aralaş caagan / ötkün ele *asman* güüldöp
çañdap catkan cerdin (32/12)

kapilet baştalğan ötkün kapiletten toktodu Oşol / zamat tüpsüz tuñguyuk kök
asman çayıttay açıldı (33/4)

asman da kalışkısı kelbegendey Anarhaydın kıyırsız / kendigi murunkusunan da
keñirsip çalkıy tüştü (33/6)

asman menen Anarhaydı biriktirip kün celesi tartıldı / aalamdın tigi çeti menen
bu çetine cete iyilip (33/7)

cıltır tunuk tüpsüz tereñ körünöt *asmandagi* / cıldızdar atügül bütündöy asman
uşul kiçinekey (35/17)

asmanga cıldız baspay kay bir darkan talaanın / çetine agılıp tüşüp cattı tegerek
bulaktın közü (35/16)

ketüügö turup atıp cıldız cabalaktap caynagan / *asmandı* dagı bir colu çalkalay
karadım közüm (36/15)

ast: Alt, alt kısım, aşağı.

baştalışı gana emespi ken izdööçülör Anarhaydın / *astınan* agıp catkan
özöndördü taaptır dep (15/16)

küygön kubakay kaşının *astındağı* tuzday kök / közdörün kadap karap turdu da
can cumkasınan kıpkızıl (19/17)

korkkonço tirkegiç bolboy koygön cakşı / Taltaya oturğan buttarımın *astınan*
kronşteyngge (24/4)

küngö kiçine toorukkum keldi köynögümdü çeçip / *astıma* töşöp catayın dep
catkanda Abakir uykusuday (27/6)

astinan sümbödöy süyrü kelgen sarı temir suurup / çıktım emne bolso da kooz eken kubanganıman (39/15)

çıkkan kara tütün aydoonu kaptap dem kısıp / sokonun *astın* coylop koñtorulğan boroz menen (41/7)

üstünö ebi kelbeyt bara bara ot da bastay berdi Sokonun / *astinan* soylop çıgam da otko dağı kuuray taştap (26/7)

sokonun *astında* soylop cürdüm okşoyt Gaykalardı / kayra burap salış baarınan kıyın boldu anın (26/6)

sirkesi suu kötörböy papirosun belçesinen çaynap / kombinezonun anan köynögün çeçti da baarın *astına* (27/4)

kayra boroz *astına* cılt kirip ketti daroo koştın / sekirip tüşüp oşol cerge cettim da kalıñ çımdın (39/14)

elem Kara küröñ diñ kaş kulak condonup kañtarılıp / kalıp cattı ańgıça çetki tiştin *astinan* tolkunda (39/12)

astına tüşüp ket-: Önüne düşmek, önünden yürüme, kılavuzluk etmek.

uktap kalıp sokonun *astına* tüşüp ketseñ men / coop berbeym dep işke çıgar aldında bir ayttı (24/2)

asıl: Asıl, esas, temel.

kanday *asıl* kazınadan ırıs taalayınan ayrılğan / Abakir bilse tüşünsö o anda al kışkı boroondo (44/14)

aşpoz: Aşçı.

eki çirkööçü *aşpoz* katın suu taşığan men anan arğonom / Sorokin bolğonu uşularbız bu cerde biz bar (7/2)

at:

1. At, binek hayvanı.

maylaar may da dağı bar balakettin baarın cetkirip / men bu calgız *attuu* araba
menen suu da mayda (5/9)

turat / *atka* kamçı saldım boçkedegi suu çaypalıp dalıma (6/11)

çaçırıp kelatat aga karabay *attu* kubalap baram / bıyakka da suranıp kelgen özüm
kıynağan eç kim (6/12)

tırp eter alım kalbay *attu* arañ çığaram da maşinege / cüktöp kelgen tañgak
çöptön salam anan Aldey apa (7/16)

kaçan körsöñ *at* üstündö / caan kiçine basandağanda Saadabektin çirkegiç (12/8)

inisi Esirkep menin *atımı* tokup minip çabandarğa / ketken Aldey menen Kaliypa
bulakka suuğa ketken (12/9)

attu kubaladım / Boçkedegi suu çaypalıp başıman ayağıma çeyin (18/3)

Abakir kabinasınan sekirip tüşüp baya künküsündöy / opuruldu men *attın* başın
tartım (18/5)

elcurtka elge ketem / art cagıman *at* dübürtü bışkırganı uğulğanda da (19/14)

tokto dedi Sorokin cayınça / toktodum *atı* kara terge tüşüptür Sorokin küngö
(19/16)

eger razyezd izdeseñ oñgo tarta cür tetigi cılğanı / ördö dep kamçı suna körsötüp
atın burup cönöp (20/6)

uruşpağanı kayra kayt dep suranbağanı emnesi / çaalıkkın *atın* çarçañkı minip
cürgönü kaday üycayı (20/8)

boldu andan emne çıktı emne üyröndü ce maşine / ayday albasa ce *atka*
moyunçak kata albasa moyunçaktın (21/11)

men buyerge tirkegiç bolup iştegeni kelgen traktor / aydağandı üyrönöyün
degem *atka* moyunçak katuunu (22/5)

turmuşubuzga ança mınça özgörüş kirdi ürön / taşuuga koş *at* çegilgen araba
keldi anı menen birge (28/16)

kelatıp bulaktın başınan bayagı sakmançı kızdı / körüp kaldım arabakeç *attın*
başın tarta berdi (29/3)

menen eritip alarımın debedim bele emi kılğanı uşubu / emnesi aytayın adam
turmak ayban *at* da başkarganıñday (44/8)

2. Ad, isim, şan.

e ey akademik tumşuğundu kancalatam / seleye kattım kulak töşödüm çınında
menin *atım* (5/5)

cañırğan çölkömdün taymanbas baştooçuları / dep atağan emiçi akademik *atka*
kondum uyat anı (6/3)

botogöz bulak deybi kız kökülün serpip taştap / cılmayıp koydu sonun *at* eken
muñayım tartıp (17/5)

bul başattın *atı* emne eken dep suradı / özüm ılaylağan suunu tiktep oylonup
kaldım iras (17/2)

da calğız bulaktın bir *atı* boluş kerek go antıp / turğanımça suunun ılayı tunup
beti möltüröp tübü (17/3)

colukkanda cadegende *atın* surap kalbapmın kökül / çaçı celpildegen al
süykümdüü kız kayda boldu eken (26/2)

atı kim eken / bilbedim (30/1)

kökülüm ali *atıñdı* da bilbeymin / erteñ kezdeşebiz degenim beker eken Abakir
eköübüz (32/5)

sırdaşsam sırıma tolkundansam kıyalıma tüşünö turgan / calğız gana aligi *atın*
özüm bile elek beş kökül (36/8)

ce bu sezim al kız eköübüz algaç uşu bulaktın başınan / kezdeşip *atın* botoköz
dep birge koygonubuzdan (36/10)

at koyup kel-: Ad koymak, isim vermek.

miñ san askeri aç aykırık kuu süröön menen cer / düñgüröp *at koyup kelet* Köz
aldıman kara çañğa kök (9/9)

ata:

1. Baba.

körüpmünbü *atam* soğuşta ölgön atamı bilbey kaldım / cardamdaşpasam
ömürümdö kara cumuş iştep (8/12)

2. Atalar, dede.

tumandanıp caanğa ezilip çarçağanday dimıp catat / anın *atam* zamandan berki
kozğolbos tınçtığın buzğan (14/15)

atal-: Adlandırılmak.

oşondon baştan akademik *ataldım* da kaldım / mına azır da arabanı kubalap
kelem aga bolboy (11/3)

atañı taanıt-: Bir olay karşısında, insanın henüz aksi bir durumla karşılaşmadığı,
ancak karşılaşılabileceğini gösteren söz.

Anarhay ölkösü dep tapkan sözün aa ha ali dağı saga / *atañı taanıt* bu Anarhay
ölkösü bir ele kış kıştap (34/16)

atçan: Ata binen, atlı, süvari.

gana okto tekte bir cañılık aytıp kelet al *atçan* / cakın curttağı çabandarğa barıp
ratsiya arkıluu çoñdor (7/4)

atırıl-: Aniden atılmak, saldırmak.

ançalık emne bolup ketti Abakir *atırılçudan* / beter başın cerden culup aldı
(12/18)

Saadabek meni çetke türtüp ciberdi eköo *atırılçu* / ilbirstey birin biri teşe tiktep
üydün için tegerene (13/16)

kerek Abakir adatınça *atırılıp* bir tiyiptir / Esirkep cemin cedire koyçudan emes
menden üç (21/2)

kaşıbaymın / kaşıysıñ dedim kaşıysıñ dep maga *atırılıp* (27/10)

atırılıp ket-: Atılmak, bir şeye doğru birden gitmek, birden bir davranışta bulunmak.

ünü kulaktı tundurup tapatandan *atırılıp ketet* / Abakirdin bu corugu tañ kaltırdı traktordon (41/6)

atırılıp koyo ber-: Atılmak, bir şeye doğru birden gitmek, birden bir davranışta bulunmak.

Abakirge *atırılıp koyo berdi* ciberbeymin balanı / kordogon da bolobu (25/12)

atka kon-: Tanınmak, bilinmek, şöhret kazanmak.

cañırğan çölkömdün taymanbas baştooçuları / dep atağan emiçi akademik *atkakondum* uyat anı (6/3)

Kemel birok tigi kıykırğan neme akademik degen / *atkakondurup* iydi tıñşasam narkı bettegi traktordun (5/6)

atkar-: Uygulamak, tatbik etmek, yerine getirmek.

makul dedim men zapas tişterdi sokodon bölüp ket / al unçukpastan aytkanımdı *atkardı* da koşko (25/3)

ündögön cokpuz / men öz mildetimdi *atkarıp* cürö berdim öz kıyalım (39/2)

mındaylardın kılığı menen bolo berseñ aram / ölösüñ plandın *atkarılğanın* senden emes menden surayt (11/14)

attan-: Yola çıkmak, atlanmak.

bolup aldı üygö amalsız kamaldık bekerçilikten / başıbiz oorudu Arğonom Sorokin ğana *attanıp* ketti (12/6)

attanıp cat-: Atlanmak.

Sorokin bir cakka *attanıp catıptır* / kalmaktar koyğon çığar dep koyup cönöp ketti (10/7)

attiñ: Kaybolmuş çocuk veya hayvan.

mina emi öz bet aldımça turmuş aralap körgöndögü / köyüm *attiñ* keler zamat kayra tartkanda bolmok (8/13)

canım açıldı Abakirdey nemeni kandayça / süygönün gana tüşünböym *attiñ* Kaliypanı taştap ketip (44/13)

ay: Ay, mah, kamer.

tolukşup *ay* çıktı oşondo men aydoonun narkı / ceegin cakalay cılcıp kelatkan ürkünçök eki karaandı (36/18)

baştağiday bolboy koñtorulup catkan aydoonu / basuudan çoçulap turup kalıştı *ay* şoolasına condoru (37/2)

müyüzü bar telkisi capısıraak eköönün teñ alakanday / közdörü *ay* nuruna çağılısıp calt cult etet (37/4)

kayra buruluştı da sooruları *ay* şoolasına küñürt / muñayım cıltıldap şıbırsız basıp kete beriştı (37/8)

aya-: Acımak, esirgemek.

körö albadım ayıptap da *ayap* da turğan cok / cumuş başı bolup moynunda mildeti çoñ kündö ar (20/3)

ayaba-: Pişman olmamak.

başkanın ümüt tilegin sezbeybi *ayabaybı* oşondo / emgeginin akıbeti kaytıp üzürü ırıs bolboybu Abakırçı (44/10)

ayak: Ayak.

attı kubaladım / boçkedegi suu çaypalıp başıman *ayağıma* çeyin (18/3)

kaçan bolso Abakir oozuna ak it kirip kara it çığıp / catkanda koomaylanıp eptep cumşartuuğa *ayağın* (22/11)

koluman kelet eken dep kaldım algaçkı sınıodon abiyirdüü / ötkön soñ *ayagina* çeyin çıday alarıma közüm (26/17)

sıyaktanıp kaldım / zagondun *ayagınan* ayaptoor buruldum iras (30/17)

ayak astıbizda tepsel-: Ayak altında çiğnemek.

Oşonu menen al *ayakastıbizdatepselgen* kiyimin / alıp kagıp silkip bir bugün çıgarıp ıraazı bolgondoy (28/9)

ayal: Kadın, eş.

bul Anarhay seni menen *ayalıñ* eköñö okşoğon / akmaktardı sürgüngö ayday turğan cer tura silerge koşup (13/5)

kirişpegin dep Saadabek *ayalın* tıydı / Kemeldin öz akılı bar (25/14)

ayaptoor: Sıradan, basit, kötü olmayan.

sıyaktanıp kaldım / zagondun ayagınan *ayaptoor* buruldum Iras tirkeğim (30/17)

ayban: Hayvan.

uğuldu ansız da ölböybüz / adam emey ele *ayban* ekensiñ bul kılğanıñ (18/13)

ayban / Kürsünüp aldım da kuuray çogulttum Sokonuñ canına (25/6)

tıyuu sala albayt uşunu bilip alsañ bolo adamdın / *aybandan* ayırmaçılığı da oşentip oylono bilgeni (35/9)

menen eritip alarımın debedim bele emi kılğanı uşubu / emnesi aytayın adam turmak *ayban* at da başkarganıñday (44/8)

basıp iştep cürböybü *aybandan* adamdın / ayırması can dili bar emespi can dili
bolso (44/9)

aybattan-: Hiddetlenmek.

kuturba dep Abakir *aybattandı* Me men dağı / birdeme eken dese kaydağı bılıcı
bloknotumdu maga (34/13)

aybattuu: Heybetli, korkunç, ürkütücü.

bir kolunda ötüğön *aybattuu* umtuldu / meyli men akmak boloyun meni eerçip
kelip (13/8)

ayda-: Arabayı, aracı, hayvanı sürmek.

ele Abakir caktırbay şaştırdı / *ayda* toktobo (29/4)

kekireygeninen başka belgi körö albadım / akademik *ayda* öz orduña bar dep
dalıga kaktı (31/13)

traktordu canday cürüp üyrönüp aların anan özüm / traktor *aydaarmın* dep
oylop kelbedim bele rayondo (8/8)

men buyerge tirkegiç bolup iştegeni kelgen traktor / *aydağandı* üyrönöyün
degem atka moyunçak katuunu (22/5)

oylogonum traktordun mehanizmderdin bilip *aydagandı* / üyrönüp alsam deym
köptön beri kaalaganım uşul emes (30/14)

iş uçurunda al meni kabinaga kirgizçü emes / otur dep ordun boşottu *aydap*
üyrön (30/8)

aydadım abakirdin kebetesinen korstonçuluk / körünböyt Demeyki tüpöyül
topoz kebetelenip (31/12)

Uşundan arttırganım traktor *aydagandı* üyrönüp alsam / cakşı da (31/1)

betin zamatta borcuktagan kölçük bastı da kaldı / birok Abakir traktordun
toktotpodu küçöp *aydap* artta (32/13)

ha ha ha ey akmak akademik saga okşogon kuru kıyal / cel öpkölördü *aydap*
kele turgan eken uşerge keñ (34/15)

aylasın özü bilet / Abakir eköübüz tün ortosuna çeyin cer *aydadık* (38/13)

kıykıra berip çarçadım barıp rıçağıñdı bekemde / da kayra kelip sen *aydaçı*
negedir canım (41/13)

aydap çığ-: Sürüp götürmek.

cıldağan *aydap çığıp* colğo tüştüm mında col degendey / oşonu menen boçkemdi
tolturbastan arabamdı (6/8)

aydap cür-: Araç sürmek, araç kullanmak.

bu corugu maga cakpadı birok oşondo da traktor / *aydap cürgönümö* korstonmun
kabinadan baş çıkarıp (31/8)

aydap kel-:

1. Kovalamak.

Unçukpastan traktordun túbünö *aydap keldim* / Unçukkanda emne demekmin
traktor menin ayıman (11/7)

2. Atmak, kovmak, sürmek.

Anarhaydağı başka curttun baarı sürgündö cürgön / nemeler eken go ıya Alardı
sürgüngö sen *aydap keldiñ* (13/10)

3. Araç sürmek, araç kullanmak.

Abakir keldi Lam debedi şıltoo izder kıntık / cok ele Unçukpastan traktordu
sokogo *aydap keldi* (26/15)

4. Sınır dışı edilmek, sürgün edilmek.

meni da kудay *aydap kelip* oturbaybı bu cerge / Saadabek köktü culka tartıp aldı
kolundağı (13/6)

aydap ket-: Hayvanı sürmek, önüne alıp götürmek, kovmak.

menen azır sak bolboso bolboyt / Kız koyun *aydap ketkiçe* bir carım saatpay traktor (31/11)

aydap kete ber-: Araç sürmek, araç kullanmak.

Aydap kete berüügö canım tınçıbayt / kantip bir belgi berem kızga dep kabinada (31/17)

Aydap ketip kaldı / Anarhaydın aydıñ talaası memirep uktap cattı (44/16)

boldu andan emne çıktı emne üyröndü ce maşine / *ayday albasa* ce atka moyunçak kata albasa moyunçaktın (21/11)

ayday tur-: Tohum ekmek.

bolor emes kün ötkön sayın cer kurgap baratat dağı / beş kün *ayday turgan* cer kaldı ürön sepçülörgö da (38/6)

aydıñ: Ferah, aydınlık.

aydıñdın koñğuroodoy şıñğırı menen tumsak / tazalığı kulak uçunda zıñıldayt Biz köz uçundağı kök (9/5)

aydıñ talaa: Yaşayan kimsenin olmadığı ıssız yer.

tolukşuğan şıbaktuu *aydıñ talaa* eski kişilerdin / aytuusuna karağanda ilgeri adırlarına cılkı üyürüyürü (7/9)

korkoydun narı cagında / *aydıñ talaa* Anarhay (34/1)

sundu da azdan soñ talaa cañırta katkırta küldü / *aydıñ talaa* Anarhay keñ ölkösü deyt (34/14)

ketip kaldı / Anarhaydın *aydıñ talaası* memirep uktap cattı (44/16)

aydo-: Nadas etmek, sürmek.

col dele cok uşu arabamdan ele kalgan iz / traktor beregi karargan keñ *aydoo*
cerdin eteginde (6/9)

Abakirdin caağı basılar emes *aydoo* cerdi maltap / sögünüp karşı kelatat (11/4)

traktordu *aydoodon* çıkarıp motordu öçürdü da sokogo keldi / eñkeyip tişterin
sıypap kördü (25/1)

tolukşup ay çıktı oşondo men *aydoonun* narkı / ceegin cakalay cılcıp kelatkan
ürkünçök eki karaandı (36/18)

baştağiday bolboy koñtorulup catkan *aydoonu* / basuudan çoçulap turup kalıştı
ay şoolasına condoru (37/2)

kanday küç dep catışkansıyt / ceyrender *aydoonu* keçip ötü albadı (37/7)

suuga kelatkan go eki ceyren *aydoonun* dal / mizine kelip cer may menen temir
cittangan (37/1)

mezgil ötkön sayın kün katuulap ısıdı Sorokin / da tez tez kele turgan boldu
aydoonu şaştırbasa (38/5)

çıkkın kara tütün *aydoonu* kaptap dem kısıp / sokonun astın coylop koñtorulgan
boroz menen (41/7)

cakşılıp *aydoogo* tırışıp adatımça tolkundandır aldım / zagondun etegine cetip
kayra kayrıldım iñir (42/1)

bölündü Abakir eköübüz murdagıday ele cer / *aydoodobuz* (29/1)

ayıl: Yerleşik bölge, köy.

alı şaarlar ornop *ayıl* kıştaktar caygaşar keleşek / muundar bu cerdi berekelüü
Anarhay dep dañazalaşar (16/3)

ayıpta-: Ayıplamak, kınamak, suçlamak.

körö albadım *ayıptap* da ayap da turğan cok / cumuş başı bolup moynunda
mildeti çoñ kündö (20/3)

ayır-: Ayırmak.

basıp iştep cürböybü aybandan adamdın / *ayırması* can dili bar emespi can dili
bolso (44/9)

ayırmaçılık: Özellik, ayırım, fark.

tıyuu sala albayt uşunu bilip alsañ bolo adamdın / aybandan *ayırmaçılığı* da
oşentip oylono bilgeni (35/9)

aykır-: Haykırmak, bağırmaq.

oy baratam baratam caağıñı başçı bötön biröönün / közünçö *aykırbaseñ* kantet
dep tiştene kübüröp (18/2)

aykır ber-: Haykırmak, bağırmaq.

eger sen mintip *aykır berseñ* cumuştu taştap / ketip kalam (18/6)

Kız koyun cayıp cönödü Abakir bolso traktordun / kabinasına çıgıp alıp aba
muştap *aykırıp turat* (18/1)

aykırık: Haykırış, bağırma.

Kaynar bulaktan çakanın kap ortosunan suu suza bergençe / een talaanı cañırtkan
aç *aykırık* çıktı (5/4)

ayla: Çare.

cönösök dep çıdamım ketpedibi oşentip kelgen men / kayra barsam eldin betin
kantip karamakmın *aylam* (8/16)

aylasın özü bilet / Abakir eköbüz tün ortosuna çeyin cer aydadık (38/13)

aylan-: Dönmek, dolamak, çevirmek.

salkın cayıtına *aylanmak* aytör uşintip comoktop / ayta berse közü açıla elek baldar oozun (7/13)

sızıkka *aylanıp* akırında körünböy ketti / aytalaada adaşıp kalğan razyezddin tuşunan temir (9/18)

kirip talaa salkın tarttı emi eki *aylangandan* / kiyin farın küygüzsöm bolot dedim özümö içimen (42/2)

aylana: Çevre, çepeçevre, etraf.

Tüşümü durus bolğon deşet *aylana* talaağa da oşondoy / bolup ösüp berse Anarhayda kıştağan maldın toyut (6/16)

aylanadagı karañgı tüngö altın uçkun şirendi / çaçkanday (35/19)

tınçtık da cat köründü *aylana* talaa menin ar bir (42/18)

aylana terebel: Etraf, çevre, bir şeyin dört bir tarafı.

Coldo kuzovdo turup kelatkanda *aylana terebelden* / köz ayrıy albadım mına el oozuna comok bolgon (8/18)

aylanada kibir etken can cok: İn cin top oynamak.

toktoboston kete berdim kete berdim kayda barsam / baarı bir da *aylanada kibir etken can cok* (18/15)

aylançıktap kal-: Dönmek, dolanmak, gezinmek.

Bu kız emnege *aylançıktap kaldı* dedi / Abakir (29/18)

aylandıra karap çık-: Gözleri fıldır fıldır olmak, fıldır fıldır bakmak.

olurayat taş babanı köpkö *aylandıra karap çıktım* / da üygö kelip Sorokinden suradım (10/5)

aylanıp çık-: Dolaştırmak, çevrede gezdirmek.

zagondu eki üç ıret *aylanıp çıktık* cürögüm orduna / kelip kıymılım işenimdüü
bolo baştadı (31/2)

aylanıp kel-: Dolanıp gelmek, gezip gelmek.

Başatka kayra *aylanıp kelgenimde* anın başınan / bir koroo kozuluu koy kördüm
Bir kız çaşıp keliptir (16/12)

aylant-: Döndürmek, çevirmek.

suna berdim / kana al tabılğanı alıp işene berbey *aylanta* (40/2)

aylık: Aylık maaş, ücret.

kutulgusu keldi da *Aylık* akçasın aların aldı / Akırı citip cogolmok tura Bütün
gana bir kün beker (43/7)

aymak: Bölge, memleket, ülke, yöre.

uşu bulaktan kün sayın alıstap baratat uçu kıyırına / turuş mildetim Traktorlor
bolso bu *aymaktağı* calgız (5/10)

kezip emne azap kayagıñı karaba meltiregen çöl toobo / bul *aymaktan* adam
emne tapmak başka cer (19/5)

aynek: Cam, saydam, tam.

cetip kaldı / aldında kabinanın *ayneginen* keçeegi ele bıcıgır (26/18)

traktor tatırap ot alıp ordunan kozgoldu kabinanın / *ayneginen* murdagıday ele
bıcıgır celke (28/14)

ayrıl-: Ayrı düşmek.

kanday asıl kazınadan ırıs taalayman *ayrılğan* / Abakir bilse tüşünsö o anda al kışkı boroondo (44/14)

ayt-: Söylemek, bahsetmek, söz etmek.

bele kana *ayt* ey it dep Saadabek takasında naalı / bar ötüktü konçunun karmap atıp turdu (13/15)

oy keldi emi meni biröö uruşmak turgay katuu söz / *aytpagıday* kılıp kantsem da başkaça cürüp başkaça (15/4)

karağanda bir nerse *aytçuday* / kana emi emne kılabız dedi Sorokin akırında (20/14)

mınday akademikterdin baarın bitçe sıǵıp / karaanıma zar bolosuñar a canaǵı *aytkanım aytkan* (21/16)

oñdop ketüügö tırışat oşondoybu emnesi bolso da / Kaliypa uşintip *aytkan* soñ ıza bolup oturǵan men (22/12)

kızga kol bulgagım kelet birdeme *aytıp* ün salsam / deym kargaşaday bolup Abakirdin turup alğanın karaçı (31/9)

anan *aytalı* dep al tabılğanı çöntögünö salıp aldı / koştun üstünön tüşürüp alasıñ mende bolsun (40/18)

künöölüü ekenin buyerdegiler kaydan bilsin ölkö / taanıtқы Aldıyarov anın *aytkanın* oozumu açıp uga (6/6)

da maǵa uşintip *aytışkan* Uşul kıyal menen Anarhayǵa / cönöp berdim da Kelsem çirkööçülör toluk eken (8/9)

Abakirdi kaǵıp saldı Anı biz sensiz da bilebiz / Kep alda emes Kana *aytçı* Kemel özüñün oyuñ kanday (21/18)

mınday akademikterdin baarın bitçe sıǵıp / karaanıma zar bolosuñar A canaǵı *aytkanım aytkan* (21/16)

tapatañdan coop bere albadım Abakirdin *aytkanın* / uǵup oturup uşunun sandıraǵında da çındıktın (22/1)

bolboym *ayttım* boldu / bizde başka cumuş cok dedi Sorokin (22/7)

cek körgön adamdın uuçuna özüm barıp tüşkön / bolup çıktım birok men
ündöbödüm *ayttım* boldu (22/16)

toktot dep Sorokin caktırbay Abakirdi dağı / kaktı anan mağa *aytti* tañ erteden
baştap işke (23/6)

uktap kalıp sokonun astına tüşüp ketseñ men / coop berbeym dep işke çığar
aldında bir *aytti* (24/2)

makul dedim men zapas tişterdi sokodon bölüp ket / al unçukpastan *aytkanımdı*
atkardı da koşko (25/3)

oñoldubu Birok köp oylonup oturbay *aytkanın* üyrönüp / cattım (30/10)

mınday dedim / özüñ çoñ ele kişisiñ keede *aytkanıñ* estüü adamdın (35/7)

Aytti aytpadı debegin esiñde bolsun / özünön özgöçö çaşagandardın baarın cek
körüp (35/5)

Aytti aytpadı debegin esiñde bolsun / özünön özgöçö çaşagandardın baarın cek
körüp (35/5)

elester tartıldı kimge *aytsam* munu kim menen / sırdaşsam emnelikten ekenin
baamdabadım birok (36/7)

Abakir ilgeri zamandarda bu cerlerde emneler bolup / ötkönün *aytsam* maga
küldü ele Anan alıgi tabılğanı (43/2)

menen eritip alarımın debedim bele Emi kılğanı uşubu / Emnesi *aytayın* Adam
turmak ayban at da başkarganıñday (44/8)

salkın cayıtına aylanmak Aytör uşintip comoktop / *ayta* berse közü açıla elek
baldar oozun (7/13)

çığarğan Abakir özümdö da bar añkoo başım bala / kıyaldanıp oyuma kelgendi
abaylabay *ayta* salam anan (6/4)

Meni cañılış *aytıp* aldı azır ele sözünön / kaytat dep oturuştı okşoyt Maga
cakşılık kaalabağan (22/15)

ölkösü tuurasındağı kıyaldanganımı büt *aytıp* berbesem / Cazgan ırımı okup
bergenim bolbos kız külsö (36/13)

aytıp beret / anan çarçasam kerek tabılğanı da unutup koyupmun (41/4)

comoktop *aytıp* berer elem carkınım Anarhay / ölkösünün keleşegine menin
comoguma işenmek (45/6)

şıldıñ bolom go Anarhaydın keleşegin kandaş / elestetkenimi kara söz menen
ele *aytıp* berbesem (36/14)

ülüşü bar go dep oylodum birok kıcırlanıp zaarın / sözünö çığarıp *aytıp* catpaydı
kay cazığıma men (22/2)

al emnelerdi *aytıp* cattu eken kız emne dep / coop berip cattu eken abaylasa eken
kız Abakir (31/10)

gana okto tekte bir cañılık *aytıp* kelet al atçan / cakın curtağı çabandarğa barıp
ratsiya arkıluu çoñdor (7/4)

kelip meni süzö toktodu *aytıp* koyoyun akademik / aligi kızdı oyuñan çigar
tüşüñö da kirbesin (35/3)

kaalap tarihtı oşol üçün *ayttım* uşu kaaloogo azgırılıp / kıyalım alıp uçtu
sözümün aktığına özümü (40/11)

traktoruñar turat özüñör cok / emne demekmin aga çının *ayttım* (43/12)

tolukşuğan şibaktuu aydın talaa eski kişilerdın / *aytuusuna* karağanda ilgeri
adırlarına cılkı üyürüyürü (7/9)

oşonço ubakit kerek / Sorokindın *aytuusu* boyunca küzündö kelip toñdurma
(38/7)

aytalaa: Issız yer.

sızıkka aylanıp akırında körünböy ketti / *aytalaada* adaşıp kalğan razyezddin
tuşunan temir (9/18)

belçesinen cerge batıp cansız sokur közdörün / *aytalaaga* kadap boz taştan
somedogon molo kılımdar (10/3)

az: Nicelik, nitelik, güç, süre, sayı bakımından eksik, çok karşıtı.

Alar çoçubay cön ketsin dep men dağı biraz *az* oturdum / Anan üygö kelip
karañgıda ordumdu sıypalap (37/9)

Abakir kılçayıp koybodu *azdan* soñ cer sorgonsup / taptakır körünböy ketti
(42/14)

azabın tartıp cür-: Azap çekmek, günahını çekmek, ceza çekmek, kahrolmak.

berip mına emi *azabın tartıp cüröm* (6/7)

azamat: Yiğit, babayiğit.

keldim bizdin bıyakka cönötör aldındağı cıynalıšta / içinde men barmın bizdi diñ
buza turğan er *azamattar* (6/7)

azap: Azap, acı, cefa, çile, dert.

kezip emne *azap* kayagıñı karaba meltiregen çöl Toobo / bul aymaktan adam
emne tapmak başka cer (19/5)

azaptozok: Azap, ezinç, eziyet.

ketkende suu taşığıç bolup kala berdim Iras / *azaptozoğum* arabadan baştalğan
cok (8/17)

azgır-: Baştan çıkarmak, kandırmak, kışkırtmak.

çalbagan cañı kızgaldaktardı tergendı cakşı körör / elem Uşunun baarında cañıga
umtultkan *azgırgan* (39/8)

azgırıl-: Baştan çıkarılmak, kandırılmak.

kaalap tarihtı oşol üçün aytım uşu kaaloogo *azgırılıp* / kıyalım alıp uçtu
sözümün aktığına özümü (40/11)

B

baalap çıkkan kişi: Karar veren kişi, karar merci.

Baalap çıkkan kişi / Kışkı katuu cıldarı Anarhaydagı malda cemçöptü (38/11)

baamda-: Algılamak, anlamak, farkına varmak.

elester tartıldı Kimge aytsam munu kim menen / sırdaşsam Emmelikten ekenin
baamdabadım birok (36/7)

baanek: Evsiz, sahipsiz.

baanek surap cügürüp kelet dep oyloçu okşoyt meni / Maga bolso emi baarı bir
bolup kalgan Camgır ötmö (32/18)

bak-: Bakmak, beslemek.

Sen emne Men cumuşçumun Eldin baarın / *bakkan* men dep töşüñü muştagılay
beresiñ Kılğan işiñ (27/13)

bak:

1. Depo.

Eñ obolu canar may taşıp traktorlordun *baktarın* / özüm tolturup koydum Anan
radiatorloruna suu (15/6)

2. Bağ, bahçe, sebze bostanı.

kandırar Anarhaydın keñ kökürögün düpüygön / çaşıl *bak* iñkigan egin basar
Altın danduu ak buuday (16/1)

bakene: Alçak, kısa boylu, cüce.

bakene katiñki Aldey kakçıñdap bet mañdayına / keldi da tike karap tumşuğuna
ayttı (14/8)

bakır-: Bağırmaq, böğürmek, ulumak, inlemek.

sırtka kaçıp çıktım / Aldey apa Kaliypa dep *bakırdım* suudan (14/2)

bakırıp beret kala berse muştum kezep tap berip kalat / Traktor eköo men calgız
oşol eki traktorgo (5/8)

bakırganı bakır-: Böğürmek, boğazı yırtılırcasına bağırmaq.

dep bakırganı bakırgan / ubaktımı boşko korotoyun dep cürgön men (5/15)

bakıt: Şans, talih.

Antse da men anı *baktısına* kızıkpaymın sebebi / Anarhayga algaç kelgen özüm
(16/6)

baktıluu: Bahtlı, mutlu, talihli.

eñ *baktıluu* eñ küçtüü kala berse eñ suluu adam bolup / köründüm Başña bak
bayırlap kün ketpesin (16/8)

kelatkanıma baktılıumun Kuştay uçup kelatam Maga / kanat büt köndöy (29/13)

bala: Bala, çocuk, küçük yaştaki erkek veya kız.

salkın cayıtına aylanmaq Aytör uşıntıp comoktop / ayta berse közü açıla elek
balдар oozun (7/13)

cok ele Başka *balдар* Kazakstandın gezitterde / dañazalanıp catkan kadimki
diñına ketiştı Anarhayğa (6/13)

Ey *bala* dep mağa kıcırluu karadı Bildik / senin okumuştuu ekenindi Üydön
barıp tavot salğan (10/15)

Sen *bala* sıkkan bitten beter ilbiysiñ da Seni / kütüp akıyıp otura berebizbi
Muuntup salayınbı (11/5)

Karaçı ansız da öñ daletten cok baykuş *bala* Menin / kaltırağan koluman çakanı
alıp Kaliypa radiatorgo (11/10)

Oşondo bir künü maga okşogon bir *bala* keler / birok al maga okşop tañdın atışı
menen kündün (16/4)

turganday Birok men sır berbey arabaman ırğıp tüşüp / bu arabakeç *bala* kaydan
payda boldu dep kız da tañ kalıp (16/18)

Koy oozunan çöp albağan momun *balasıñ* Cep koyot / bu seni Tük da cakpaysıñ
(23/16)

Abakirge atırılıp koyo berdi Ciberbeymin *Balanı* / kordogon da bolobu (25/12)

bala bakıraç: Çoluk çocuk.

katını *bala bakıracı* alısta özü bolso üy betin / körböy kıştır caydır el işi dep een
talaada (20/9)

bala kıyaldan-: Çocukluk etmek, çocukça düşünmek.

çıgarğan Abakir Özümdö da bar Añkoo başım *bala* / *kıyaldanıp* oyuma kelgendi
abaylabay ayta salam Anan (6/4)

balaket: Felaket, kaza, mihnet.

maylaar may da dağı bar *balakettin* baarın cetkirip / men bu calgız attuu araba
menen suu da mayda (5/9)

balçık: Balçık, sulu cıvık çamur.

katarıma ötkön Koşton tüşpöy ötügümdün *balçıgın* / tazalap otura otura berdim
Suu tiybesin dep korgolotkon (33/1)

balee: Bela, felaket, kaza.

balee başaldı dey ber / Aldey apa da uktabay catıptır Karañgıda cılıp (23/14)

balık: Balık.

cılt körünüp kayra cılt cogolgon *balık* sımal / birdeme küzgüdüy tişke ottoy carık
çagılışıp (39/13)

balta: Balta.

dep kök celkeme koyup kaldı Men etbetimen bük tüşüm / Kasapçı *balta*
çapkandan beter kerile kalıp Uh (28/5)

bar:

1. Var. Mevcudiyetin belli olma durumu.

Kırk küncülük colu bar / Kaynatıluu şoru *bar* (5/2)

çıgarğan Abakir Özümdö da *bar* Añkoo başım bala / kıyaldanıp oyuma kelgendi
abaylabay ayta salam Anan (6/4)

keldim Bizdin bıyakka cönötör aldındağı cıynalıšta / içinde men *bar* bizdi
diñ buza turğan er azamattar (6/2)

Buyerde senden başka da kişi *bar* / Oşo bötön üydö oturğanım bolup atpaydı Öz
(13/3)

oylop catasıñ Kılımdardan beri kupuya katkan / kanday sırıñ *bar* erteñki küñüñ
kanday (15/13)

bir cerden okuganım *bar* Mümkün ali bocomol çigar / Kantken menen adamdar
bu katkaksıgan cerdin suusunun (15/17)

suunu küttürböy taşıp cetkirip cattım Birok küñ / batkança dağı dalay ubakit *bar*
(16/11)

Bizdin kaşardağı kuduktun suusu tuzduu dedi / kız Uşuyakta bulak *bar* dep
uktum ele Özüm da körgüm (17/10)

Oylono turğan emnesi *bar* cumuştu toktotkon / adam coop bersin dedi al dağı
(21/4)

ülüşü *bar* go dep oylodum Birok kıcırlanıp zaarın / sözünö çığarıp aytıp catpaydı
Kay cazığıma Men (22/2)

İştebegende emnesi *bar* eken Kemel menin sokomdo dele / iştegen (23/4)

Kirişpegin dep Saadabek ayalın tıydı / Kemeldin öz akılı *bar* (25/14)

Dağı bir cañılık *bar* / Eki üç küñ murun arabaga tüşüp tüşkü tamaktan kaytıp
(29/2)

Oyloy turgan emnesi *bar* eken Abakir tünörö / ızırınıp maga süzö keldi Öz oyum
öz başımda (35/1)

müyüzü *bar* telkisi capısıraak eköönün teñ alakanday / közdörü ay nuruna
çağılısıp calt cult etet (37/4)

küç *barday* Mına bu Anarhayda sokonun tişi tilbegen / diñdi buzup cañı boroz
saluu cañı depterdin (39/9)

iştep cürböybü Aybandan adamdın / ayırması can dili *bar* emespi Can dili (44/9)

2. Ağırılık, yük.

A eger altın bolsoçu dep men tabılgamı caktadım / Karaçı salmagın segiz cüz
grammday *bar* (40/7)

bar-: Bir yere doğru yönelmek, gitmek.

çaçırıp kelatat Ağa karabay attı kubalap *baram* / Bıyakka da suranıp kelgen
özüm Kıynağan eç kim (6/12)

gana okto tekte bir cañılık aytıp kelet Al atçan / cakın curttağı çabandarğa *barıp*
ratsiya arkıluu çoñdor (7/4)

İşembilikte ğana kant zavoduna *barıp* apama / moyunçak menen can cığaç
karmap körgön emesmin (8/11)

batışka cortuuldap *baratkan* moñğoldor koyso / kerek Alar menen Eniseydin
başınan Tyanşanğa (10/11)

Ey bala dep mağa kıcırluu karadı Bildik / senin okumuştuu ekenindi Üydön
barıp tavot salğan (10/15)

Tokto Kemel Ketpe Kayda *barasıñ* tokto dep / artıman Kaliypa kıykırdı (18/11)

tuş bolğonum belgisiz capaday calğız nokottoy / kiçinekey bir can *baratam*
(19/11)

közcetkis çöl talaa anda *baratkan* kupaykeçen kirzi / ötükçön küngö oñup
kubarğan şapkeçen men kaydan (19/10)

toktolboston / *Baram* dedim (22/13)

cek körgön adamdın uuçuna özüm *barıp* tüşkön / bolup çıktım Birok men
ündöbödüm Aytım boldu (22/16)

basıp *baratat* Menin tırp eter alımdı kaltırbadı / birok özü da tınım algan çok
Ögüzdöy işteyt eken (25/5)

körünöt şturvaldı murdağıça karışa karmap men / *baram* (28/15)

Abakir kombinezonun kiyinip bolgonço men es alıp / tez kiyindim da sokodogu
orduma *barıp* oturup aldım (28/13)

Barıñızbarıñız dep kız maga kol bulgadı / Arabanı kubalap curkap *baratam* Bir
iret artıma (29/10)

Men anı akıraya karadım / *Bar* orduña dep Abakir burk etti (30/3)

kekireygeninen başka belgi körö albadım / Akademik ayda öz orduña *bar* dep
dalıga kaktı (31/13)

Cakşıbı cakşı emespi anı maga üyrötpö / Emne cakşı ekenin men özüm bilem
Bar arı (34/11)

basıp okup *baratat* Ir menen kızdın başın / aylandırmaksıñ go (34/9)

Senibi dep cügürüp *barıp* traktordon / otvertkanı alıp çıktım (34/12)

bilsin aytör ünü oçtı Tünörgön boydon traktorgo *barıp* / ot aldırğıçtı culka tarttı
Motor kür kür etti (35/11)

Sorokin emgek akıbizdı apkeldi Abakir akçasın / kayta kayta sanap küdüktönö
tuncurap anan *barıp* (38/17)

özüm menen koş bütüp tigi kırdın narı cagındağı / çabandardın koşuna *barar*
künümdü ayerden beş (39/3)

Bar bar dedim men / Men koşko *barıp* kayra kelgiçe Abakir traktordon (41/15)

koşo kömülüp *baratat* / Kereeli keçke uşintip iştedik Kün batıp ketti (41/8)

Men *barıp* kabinaga tüşüm Abakir õñ daletten / ketip kupkuu tike karabay
közdörü caltaktayt (41/11)

Kıykıra berip çarçadım *barıp* rıçağıñdı bekemde / da kayra kelip sen aydaçı
Negedir canım (41/13)

Barbar dedim men / Men koşko *barıp* kayra kelgiçe Abakir traktordon (41/15)

Alıs ketip kalıptır / Abakir Kayda barasıñ dep ay talaanı cañırttım (42/13)

parovoz arkırap *baratıptır* Alıstan mağa oşondoy / köründü Anan poyezd akırından kiçireye berdi karayğan (9/17)

kayda *baratkanın* bilip bolboyt / Parovozdun sozulıñku cañırıktuu dooşu meni (9/15)

Oy *baratambaratam* Caagiñı basçı Bötön biröönün / közüñçö aykırbasañ kantet dep tiştene kübüröp (18/2)

Toktoboston kete berdim kete berdim Kayda *barsam* / baarı bir da Aylanada kibir etken can cok (18/15)

Sorokin mağa kündüktönö karadı / *Barasıñbı* (22/17)

Suunu özüm ele taşıp ordumdu sağa berer elem / Kemel birook özüñ *barbaysıñ* da (22/9)

Rıçagdı bekitip beri kel / Men tañ kalıp sokodon tüştüm da Abakirge *bardım* (30/17)

bulakka cönödüm Bulak başına calgız *barıp* calgız / oturgum keldi (35/15)

kördüm Körsö ceyrender eken Kayda *baratışat* (36/19)

Çıday tur cakında şaarga *barabız* oşondo aldırıp (37/13)

Barbar dedim men / Men koşko *barıp* kayra kelgiçe Abakir traktordon (41/15)

Emi bu cumuşka coop berçü men Tündü cirep *baratıp* / beş kökül kız esime tüştü Uçkul kıyalımday (45/4)

bar cok: Var olan.

da şaymanı kelbey kaldı Menin *bar cogumdu* müldö / unutup kalganday takır nazar salbayt Oşondo da (38/15)

bara bara: Kısım kısım, bölüm bölüm.

üstünö ebi kelbeyt *Bara bara* ot da bastay berdi Sokonun / astınan soylop çıgam da otko dagı kuuray taştap (26/7)

bara koy-: Varmak, gitmek.

Eköbüz dağı kezdeşebiz Emki colu traktorgo oturup / albay aldıñan cügürüp
çıgam Azır *bara koy* beş (32/4)

bargım kel-: Gidesi gelmek, gitmeyi istemek.

çıgıp alıp koy kozusuna köz salıp turdu Bir münötkö / bolso da canına cakın
bargım keldi birok kaydan (29/15)

barıp tüş-: Düşmek.

aldı da çılımının kaldığın ırğıtıp ciberdi ele / anısı kiyizdin çetine *barıp tüştü* Bat
ele kurmuşu (12/15)

şibegesı uçup ketti artına *barıp tüştü* Abakirdi çaarı / közünön çığa karap bir
kolunda sozo karmağan kök (13/7)

bas-:

1. Yürüyüp gitmek.

Toktomok belem kayra ıldamday *bastım* / Tim koy karaanı öçsün degen
Abakirdin ünü (18/12)

süylöp turdu birok ulam karagan sayın kokustan / *baskan* korkunuçka apkaarıp
ünü kargıldana berdi (40/4)

basıp okup baratat Ir menen kızdın başın / aylandırmaksıñ (34/9)

Kayra buruluştı da sooruları ay şoolasına küñürt / muñayım cıldıdap şıbırsız
basıp kete beriştı (37/8)

Abakir meni közdöy obolu şaşpay *bastı* da anan / aptıgıp cetip keldi Kolumdagı
carkıldagan nerseni (40/1)

2. Kaplamak, baştan başa örtmek.

Asmanga cıldız *baspay* kay bir darkan talaanın / çetine agılıp tüşüp cattı Tegerek
bulaktın közü (35/16)

tünü menen sebelep toktobodu cadattı üzük tuurduktan / sarıǵıp aktı Ertesi da
basılbay birotolo ak caan (12/5)

sakal *baskan* çarçañkı betin alakanı menen / ukalay sürttü da (20/5)

3. Ayak basmak.

cerinen cañı col salıp *baskandı* cakşı körör elem / Köktömdö too boorun kıldırıp
ali eç kimdin közü (39/7)

baştaǵıday bolboy koñtorulup catkan aydoonu / *basuudan* çoçulap turup kalıǵı
Ay şoolasına condoru (37/2)

baş:

1. İnsan vücudunun en üst kısmı, kelle, kafa.

çıǵarǵan Abakir Özümdö da bar Añkoo *başım* bala / kıyaldanıp oyuma kelgendi
abaylabay ayta salam Anan (6/4)

batışka cortuuldap baratkan moñǵoldor koyso / kerek Alar menen Eniseydin
başınan Tyanşanǵa (10/11)

bolup aldı Üygö amalsız kamaldık Bekerçilikten / *başımız* oorudu Arǵonom
Sorokin ğana attanıp ketti (12/6)

eken Korduk körüp capa çekken *başım* bu kermek / cıtı cürök aylantkan şıbaktuu
sur talaanı sendele (19/4)

maga *başın* burdu / Dalımı kaşı (27/7)

Buyrugum eki bolboyt degen kıyazda zildey *başın* / eki koluna cazdap catıp
kaldı Men kozgolbodum (27/8)

Uktuñbu dep *başın* kötörböy kaarlana / ıyığın bulkup aldı (27/9)

kelatıp bulaktın başınan bayaǵı sakmançı kızdı / körüp kaldım Arabakeç attın
başın tarta berdi (29/3)

Añǵıça traktor toktop kaldı Abakir kabinadan / *başın* çıǵardı (30/6)

Bu corugu maga cakpadı Birok oşondo da traktor / aydap cürgönümö
korstonmun Kabinadan *baş* çıǵarıp (31/8)

Ce bu sezim al kız eköübüz algaç uşu bulaktın *başınan* / kezdeşip atın Botoköz dep birge koygonubuzdan (36/10)

Telkisi kuranga ıktap kiçinekey ceñil *başın sak* / kötörüp turat Seleyişip katıp turgan uşu kalıbında (37/5)

attı kubaladım / Boçkedegi suu çaypalıp *başıman* ayağıma çeyin (18/3)

2. Baş, bir şeyin yakını veya çevresi.

kelatıp bulaktın başınan bayagı sakmançı kızdı / körüp kaldım Arabakeç attın *başın* tarta berdi (29/3)

sunala cambaştap çılım sorup catat Saadabek / bolso oçok *başında* terdik töşönüp sögülgön ötügün (12/11)

bulakka cönödüm Bulak *başına* calgız barıp calgız / oturgum keldi (35/15)

tuyar beken Cakında koştı bütöbüz oşondo al / kızdı izdep taap uşu bulaktın *başına* apkelip Anarhay (36/12)

Bulak *başında* oturup tün camıngan talaa sıırına / çömüldüm kulak turup dilimdi açıp koyup memiregen (36/5)

3. Bir şeyin uçlarından biri.

Zağondun narkı *başında* Saadabek degen dağı bir / traktorçu kütüp oturat Caşap kalğan oluttuu (11/20)

baş iy-: Baş eğmek, itaat etmek.

bele Mına emi küçtüü traktor menin kol kıymılıma / *baş* iyip kaz tamanı menen cerdi capşırtı tepsep (30/15)

baş kalkala-: Barınmak, iltica etmek, sığınmak.

öçürdü da çılımın kere sorup kabinadağı orunduguna / çalkalay oturdu Dobuldan *başkalkalap* kabinadan (32/17)

baş oo-: Tasarlamak, niyet etmek.

Men arabadan ırğıp tüşüm kamçını traktordon / aşıra ırğıtıp iyip *baş ooğon*
cakka basıp kettim (18/10)

basa ber-: Adım atmak, adımlamak, gitmek.

Kayerde bolboyun akımı biröögö cedirbeym Narı *basa / berdi* da birdeme esine
tüşkөndöy kayra kayrılıp (35/2)

basa kıykır-: Haykırmak, bağırmaq, seslenmek.

Mañdayında isirkektegen terin arçıp motordun / dooşun *basa kıykırdı* (41/12)

basanda-: Durmak, sakinleşmek, yatışmak.

kaçan körsöñ at üstündө / Caan kiçine *basandağanda* Saadabektin çirkegiç
(12/8)

basañdat-: Gevşetmek, eksiltmek.

traktordun cürüşüp *basañdatpay* sokonun tişin kerek / bolso kötörüp kerek bolso
tüşürüp turuu mildet Andan (23/11)

basın-: Alçalmak, sinmek.

başbaaneksiz beçaralagımdı koluman / eçteme kelbey *basınganımdı* sezip oşogo
öçöşüp (19/8)

basıp iştep cür-: Çalışmak.

basıp iştep cürböybü Aybandan adamdın / ayırması can dili bar emespi Can dili
bolso (44/9)

basıp ket-: Basıp gitmek, çekip gitmek.

Men arabadan ırğıp tüşüm kamçını traktordon / aşıra ırğıtıp iyip baş ooğon cakka *basıpkettim* (18/10)

başat: Kaynak, pınar.

cakındatıp koymok elek kaydan al da calgız *başatka* / baylanuu Tigi Abakir degen neme anı tüşüngüsü cok (5/13)

Başatka kayra aylanıp kelgenimde anın başınan / bir koroo kozuluu koy kördüm Bir kız caşıp keliptir (16/12)

Bul *başattın* atı emne eken dep suradı / Özüm ılaylağan suunu tiktep oylonup kaldım Iras (17/2)

basay-: Alçalmak, inmek.

kıynalıp turat keçki salkınga kiçine *basayınçı* / cakşı bolup kalar (41/14)

bastay ber-: Dinmek, alçalmak, sönmek.

üstünö ebi kelbeyt Bara bara ot da *bastay berdi* Sokonun / astınan soylop çıgam da otko dağı kuuray taştap (26/7)

başbaaneksiz: Evsiz, sahipsiz.

başbaaneksiz beçaralagımdı koluman / eçteme kelbey basınganımdı sezip oşogo öçöşüp (19/8)

başbak-: Bakmak, dikizlemek.

Tişterin kötör dep kabinadan *başbağa* / kılçayıp kıykırdı Abakir (24/18)

başçı: Şef, önder, öncü.

men calgız cönödüm Buyerdegi işter bıyıl cazda ğana / başaldı Oşol üçün eki ele traktor işteyt *Başçıbız* (6/14)

başına bir oy kel-: Aklına bir fikir gelmek.

oy keldi emi meni biröö uruşmak turgay katuu söz / aytpagıday kılıp kantsem da başkaça cürüp başkaça (15/4)

başına tiygen balee bol-: Başına bela olmak.

Menin okumuştuluğum öz *başına tiygen baleeboldu*(11/16)

başınan sıla-: Başını sıvazlamak, başını okşamak.

kelip canıma oturdu da *başınan sıladı* / Oylonup körsöñçü Kemel Senin teñiñ emes bul (23/15)

başın aylandır-: Başını döndürmek, sersemletmek.

başıp okup baratat Ir menen kızdın *başın / aylandırmaksıñ* go (34/9)

başın cerden culup al-: Başını kaldırmak.

Ançalık emne bolup ketti Abakir atırılçudan / beter *başın cerden culup aldı* (12/18)

başın culup al-: Başını kaldırmak.

Anı cokatop catkan men cok dep kabinadan / *başın culup alıp* caş çayıgan cüzün maga burdu (44/4)

başın tart-: Dizginleri çekmek.

Abakir kabinasınan sekirip tüşüp baya künküsündöy / opuruldu Men attın *başın tarttım* (18/5)

başın ürküt-: Korkutmak, ürkütmek.

Aldagaydan zıñıldap şıbak *başın ürkütön* parovoz / ünü uguldu Balkim uşu poyezdge cabışıp Abakir (44/17)

başıña bak bayırlap kün ketpesin: Başından baht ve gün eksik olmasın. Başına gün doğsun.

eñ baktıluu eñ küçtüü kala berse eñ suluu adam bolup / köründüm *Başıña bak bayırlap kün ketpesin* (16/8)

başkar-: Birine bakmak, birine kur yapmak, biriyle ilgilenmek.

menen eritip alarımın debedim bele Emi kılğanı uşubu / Emnesi aytayın Adam turmak ayban at da *başkarganıñday* (44/8)

başkarıp kel-: Yönetmek, idaresine almak.

Anı cürgüzüp *başkarıpkelatkan* men Bu colu da (41/19)

Başta-: Başlamak, bir işe girişmek.

Toktot dep Sorokin caktırbay Abakirdi dağı / kaktı anan mağa ayttı Tañ erteden *baştap işke* (23/6)

kalğanıbiz bolboso ortobuz okçun ele erteñden *baştap* / künü tünü debey anın kol aldına tüşmöy boldum (23/9)

Oşol kündön *baştap* kızga coluguunu eñsep köksöp / cürdüm (32/10)

oodarat ekenbiz Emki cazdan *baştap* köp traktor / apkelip PTC ornoto turgan körünöt Sorokindin (38/8)

şaşpay kiyine *baştadı* Birok bu salgılaştı / da men ceñip çıkkanı anın oyuna kelbedi Iras cer (28/10)

Men bidondu alıp radiatorgo suu kuya *baştadım* / Kaliypa kabinaga çekesin tayap alıp burkurap (44/1)

baştal-:

1. Başlamak, bir işe girişmek.

balee *baştaldı* dey ber / Aldey apa da uktabay catıptır Karañgıda cılıp (23/14)

ketkende suu taşığıç bolup kala berdim Iras / azaptozoğum arabadan *baştalğan*
cok (8/17)

2. Çalışır, işler, yürür duruma girmek.

men calğız cönödüm Buyerdegi işter bıyıl cazda ğana / *başaldı* Oşol üçün eki
ele traktor işteyt Başçıbız (6/14)

Abakir eköbüzdün çekişibiz alğaçkı ele künü / *başaldı* (24/1)

3. Olmak, oluşmak, ortaya çıkmak, doğmak.

carkıratıp kün çıktı / Bu künüm cakşı *başaldı* Motorlordun ünü öçpödü (16/10)

Kapilet *baştalğan* ötkün kapiletten toktodu Oşol / zamat tüpsüz tuñguyuk kök
asman çayıttay açıldı (33/4)

başalış: Başlama, iptida.

başalışı gana emespi Ken izdööçülör Anarhaydın / astınan agıp catkan
özöndördü taaptır dep (15/16)

baştap caz-: Başlamak.

cañı colunan *baştapcazğandı* cakşı körör / elem Tañ erte tura kalıp cañı kardın iz
tüşpögön (39/6)

baştap tur-: Başlamak.

iş bolso ar kaçan cañısınan *baştapturgan* ırahat / Mektepte okup cürgöndö da ar
kaçan cañı depterdin (39/5)

baştooçu: Yöneten, yürüten, öncü.

cañırğan çölkömdün taymanbas *baştooçuları* / dep atağan Emiçi Akademik atka
kondum Uyat Anı (6/3)

bat-: Batmak.

turğan kalıbınan cazbay belçesinen cerge *batıp* / telmirip kala berdi (18/18)

İrimin ebi sını ança kelişpey kalganına karagan / cökmün Kökürögümö *batpay*
orguştap catkan (34/5)

çöyçökkö *batıp* turgansıyt Cıldızdar bulak tübünön / köktögüdön beter
suktandırıp cımındaşat suzup alıp (35/18)

bat: Acele, derhal, hızla, çabuk, tez.

aldı da çılımının kaldığın ırğıtıp ciberdi ele / anısı kiyizdin çetine barıp tüştü *Bat*
ele kurmuşu (12/15)

uşunum ıksız bolup kaldı Uyalğanıman betim çımırıp / ısıp çıktı da *bat* ele kayra
muzdadı (17/15)

batıp tur-: Batmak, sinmek, sızmak, aşağı çekmek.

turğan çakta kıyalıñ alıp uçup turğan çakta / candüynöñö bütündöy aalam
batıpturabı deym (36/4)

batış: batı, garp.

batışka cortuuldap baratkan moñğoldor koyso / kerek Alar menen Eniseydin
başınan Tyanşanğa (10/11)

batkak: Bataklık.

tamanına *batkak* çaptaşıp bir ordunda cılbışa berbegende / Abakirdin toktotor
türü cok bolçu Motordu (32/16)

bay:

1. Zengin, ulu, soylu kimse.

Emgekke şay ırğa *bay* / Irıska şerik el konor (34/4)

2. Patron, bey, efendi.

ele cumuşçuluk bolboso diliñde cumuşçuluktun / kenedey niyeti cok *Bay* bolsoñ
caraşmak (27/14)

bayka-: Gözlemlemek, izlemek, takip etmek, gözetlemek.

zñ bilesiñ go degi *bayka* dep Aldey akırın / üşkürüp alıp orduna ketti (23/18)

ekkeni emne bolor eken *baykaylı* dep tartkıñıktap / mal kıştatçı kolhozdor da
azırınça başkaldırın (6/19)

bayke: Ağabey, abi, ağa, amca.

Birin biri öltürüüdön tayuu tartkıday emes / Koyuñuz Abakir *bayke* dep men
arağa tüştüm (13/14)

baykuş: Zavallı, ciz.

Karaçı ansız da ñ daletten cok *baykuş* bala Menin / kaltırağan koluman çakanı
alıp Kaliypa radiatorgo (11/10)

soñ tamaktanuuğa cönödüm / *Baykuş* Aldey apa booruker can Alıp koygon
tamagın (25/8)

bayla-: Bağlamak.

crp barat Bt köñülüm aldımday tetikterge *baylanıp* / zm da çırmalışkan
uşul kp tetikterdin biri (30/16)

boosun kantıp *baylagandı* bilbeyt Munun tüyşügün / men tartıp cindi
bolupmunbu Okumuştuuluğun (21/12)

baylan-: Bağlanmak.

cakındatıp koymok elek kaydan al da calgız başatka / *baylanuu* Tigi Abakir
degen neme anı tüşüngüsü cok (5/13)

beçaralak: Biçarelik, perişanlık.

başbaaneksiz *beçaralagımdı* koluman / eçteme kelbey basınganımdı sezip oşogo
öçöşüp (19/8)

bekem: Dayanıklı, sağlam.

bir kolu butu çok muncu bekem ce Abakir bilgendi / kezi kelgende ala albas
makoo *bekem* Ce bilimdin (22/3)

Men sokonu çirkedim Zagon boylop cürüp kettik / Keçeegidey emes bugün
sokodo *bekem* oturdum (26/16)

cerden kubat alganday *bekem* elem carkın kıyalıma / azır eçkim kölökö tüşürö
almak emes Anarhaydın (33/15)

Kıykıra berip çarçadım barıp rıçağıñdı *bekemde* / da kayra kelip sen aydaçı
Negedir canım (41/13)

bekem tur-: Sağlam durmak, iradeli kalmak.

Birok müñküröp kalayın degen nietim / çok Cıgılıp ketkiçe turgan ordunda
bekemturuşuñ (15/1)

bekerçilik: Avarelik.

bolup aldı Üygö amalsız kamaldık *Bekerçilikten* / başıbız oorudu Arğonom
Sorokin ğana attanıp ketti (12/6)

beket-: Bağlamak.

beketilgen tişter carkıldayt Katarınan kıyğaçtap / tizilip dıñdın buulangın çım
kırtışın tilip (24/5)

bekit-: Sağlamlaştırmak, pekiştirmek.

Rıçagdı *bekitip* beri kel / Men tañ kalıp sokodon tüşüm da Abakirge bardım
(30/7)

bel: Dağ geçidi/sırtı.

Bet aldımı tüz karap baram Al caktağı apay betti / boorlop biröö şıpıldap ketip
barattı Kaykı *belge* (42/3)

belçe: bel.

turğan kalıbınan cazbay *belçesinen* cerge batıp / telmirip kala berdi (18/18)
sirkesi suu kötörböy papirosun *belçesinen* çaynap / kombinezonun anan
köynögün çeçti da baarın astına (27/4)

belçesinen cerge bat-: Beline kadar yere batmak.

belçesinen cerge batıp cansız sokur közdörün / aytalaağa kadap boz taştan
somdogon molo kılımdar (10/3)

belgi: İz, belirti, işaret.

kekireygeninen başka *belgi* körö albadım / Akademik ayda öz orduña bar dep
dalıga kaktı (31/13)

kete berüügö canım tıñıbayt / Kantip bir *belgi* berem kızga dep kabinada
(31/17)

ber-: Vermek, ikram etmek.

bergen tamağın eptep içip boz üygö süyrölüp kirem da / tars katıp uktaym (7/17)
şişe carma berdi Carmanı kere cutkanda çeçekeyim / açıldı Bu da bolso
Aldeydin *berip* cibergeni go (26/14)

Aldeyin fonarın suradım / Emne kılasiñ dedi fonardı *berip* catıp (25/10)

bastı Anan eköo teñ sekirdi Abakir açkıç menen / *berip* kelip kaldı ele, Saadabek eñkeye kalıp (13/17)

özüm ele taşıp ordumdu sağa *berer* elem / Kemel birok özüñ barbaysıñ da (22/9)

Bergin dep cindene atırılıp cetip bardım / Biröönün cazganın okugan cakşı emes (34/10)

Kaynar bulaktan çakanın kap ortosunan suu suza *bergençe* / een talaanı cañırtkan aç aykırık çıktı (5/4)

mıyığınan külümsürögön boldu da meni tike karabastan / naarazı bolgondoy kayırıp *berdi* (40/6)

kete *berüügö* canım tınçıbayt / Kantip bir belgi berem kızga dep kabinada (31/17)

bere koy-: Vermek, bırakmak.

kerek Abakirge cazatayıp surağan açkıçtı emes başkasın / ce boltubu gaykasıbı uçurunda taap *berekoybosoñ* (23/13)

bereek cat-: Yaklaşmak, sokulmak.

seni eerçip ketem go Kantip sensiz calgız kalam / Akırın süylöçü ey *Bereek cat* Baya ele uşintpeysiñbi (38/2)

bereke: Bereketli.

alı şaarlar ornop ayıl kıştaktar caygaşar Keleçek / muundar bu cerdi *berekelüü* Anarhay dep dañazalaşar (16/3)

berip cür-: İkrâm etmek, önüne koymak.

akmak bolsun dedi tanooloru kıpçılıp Seniñçe / baarımızğa tamak bışırıp *beripcürgön* katınım da (13/9)

beşik: Beşik.

beşiği bolğon bizdin kündördö Anarhay kütürögön / kolhoz malına kışta cıluu kıştoosu cayda (7/12)

bet:

1. Yüz, surat, çehre, beniz.

cönösök dep çıdamım ketpedibi Oşentip kelgen men / kayra barsam eldin *betin* kantip karamakmın (8/16)

bet şadılıuu kol karmasa kapkan tiştegedey / Karıp kalğan ceri cok aşsa otuzdan aşkandır Burcuk (12/2)

bakene katiñkı Aldey kakçıñdap *bet* mañdayına / keldi da tike karap tumşuğuna ayttı (14/8)

da calğız bulaktın bir atı boluş kerek go Antip / turğanımça suunun ılayı tunup *beti* möltüröp tübü (17/3)

uşunum ıksız bolup kaldı Uyalğanıman *betim* çımırıp / ısıp çıktı da bat ele kayra muzdadı (17/5)

sakal baskan çarçañkı *betin* alakanı menen / ukalay sürttü da (20/5)

bulakka kayrıldım Kaynar bulaktın çordonu bülküldöp / *betime* salkını urdu Fonardın carıgına tübü (25/18)

koygon sayın kayra ırgıp turup carmaşa berdim / Kolum cetse men anı *betke* közgö muştap kalam al (28/3)

emnege keldi deym kelbey ele koyboybu Traktordu / toktotup koyo albaym ce öz *betim* menen aydap (31/16)

Bet aldımı tüz karap baram Al caktağı apay betti / boorlop biröö şıpıldap ketip barattı Kaykı belge (42/3)

2. Yüzey, satıh.

cazbay sebelep kölçük *betteri* mayda cıdır / Abakir erine esinep muundarın kırsıldıta kerilip (12/14)

Anarhaydın *betinde* bir kezderde neçendegen / köçmön kalktar coolaşıp salgılaşıp ötkön Al kezdegi (40/14)

3. Yüz, kitap/dergi kapağı.

maga negedir taanış köründü Bir curnaldın *betinen* / dal uşunday kökülü mandayına tüşkön vetnam kızdın (16/15)

4. Yön, istikamet.

Kemel birook tigi kıykırgan neme akademik degen / atka kondurup iydi tıñşasam narkı *bettegi* traktordun (5/6)

bet al-: Yönelmek, yönünü çevirmek.

kagınp silkinip üstü boyun tüzönüp sakmançı kızga / *bet aldı* Anın aram oyun mına oşondo tüşündüm (31/5)

bet aldı: Doğruca, dosdoğru, dümdüz.

Bet aldımı tüz karap baram Al caktağı apay betti / boorlop biröö şıpıldap ketip barattı Kaykı belge (42/3)

beykünöö: Günahsız, suçsuz, masum.

Kep kim künöökör kim *beykünöö* ekenin teriştirüüdö / emes dedi Sorokin anı kılçayıp karap koyboston (21/5)

beykutçuluk: Sakinlik, sessizlik, sükun.

soğuş basılıp Anarhaydın kök cayığında cumurtkaday / boz üylör tigildi *Beykutçuluk* ornop boz üylördün (9/12)

bılcır: Sümük.

Kuturba dep Abakir aybattandı Me men dağı / birdeme eken dese kaydağı *bılcır* Bloknotumdu maga (34/13)

bıltır: Geçen yıl, geçen sene.

ağronom Sorokin *bıltır* uşerge uy tilindey tilkege / kayrakı arpa aydap tacrıyba kılıp östürüptür (6/15)

kettim Mektepti *bıltır* bütürüptür azır buyerde / sakmançı bolup cürüptür (17/9)

kööp erigen kardın zagi urat Aga aralaş buuluu abadan / *bıltırkı* kuurağan şıbaktın tübünön kılıtıyıp (9/3)

bışakta-: Hıçkırmak, iç çekmek.

catıp cürüşkönbü anısın bilbeyt ekem Kaliypa / birdemelerdi *bışaktay* küñküldöp catat söz acırım (37/11)

bışik: Kesinlikle, kuşkusuz, şüphesiz.

Cok ökünörüm *bışik* Ömür boyu ökünüp cürüp / ötürümü özüm dele bilip cüröm Oşondo dele bolboy (38/1)

bışır-: Pişirmek, hazırlamak.

akmak bolsun dedi tanooloru kıpçılıp Seniñçe / baarıbızğa tamak *bışırıp* berip cürgön katınım da (13/9)

bışkı-: Aksırmak, hapşırmaq, püskürmek.

elcurtka elge ketem / Art cagıman at dübürtü *bışkırganı* uğulğanda da (19/14)

bıyıl: Bu yıl.

men calğız cönödüm Buyerdegi işter *bıyıl* cazda ğana / başaldı Oşol için eki ele traktor işteyt Başçıbız (6/14)

bloknot: Not defteri.

üzündülörün köçürüp alıp cürçümün *Bloknottu* ötügümün / konçuna tıktım
(33/3)

nersem calgız *bloknotum* ele Oyuma tüşkön birdemelerdi / cazıp okugan
kitepterimen köñülgö (33/2)

gezitke keede ırım çıga kalıp cürgönüm bolboso menin / akındığım çok ele Aga
bolboy konçuman *bloknotumdu* (33/17)

Kuturba dep Abakir aybattandı Me men dağı / birdeme eken dese kaydağı bılıcı
Bloknotumdu maga (34/13)

sözdü kantip tapsam dep mee katırıp oylonup oturup / kaldım ele Añgıça biröö
koluman *bloknotumu* culup (34/7)

boçke: Fıçı, varil.

turat / Atka kamçı saldım *Boçkedegi* suu çaypalıp dalıma (6/11)

cıldağan aydap çığıp colğo tüştüm Mında col degendey / Oşonu menen
boçkendi tolturbastan arabamdı (6/8)

Emi tamak içip alsam kayra tınbay suu taşıym / kuyup koyoyun dep *boçkeni*
kaldıratıp bulakka cönödüm (15/7)

könümüş kıymıl menen *boçkege* suu kuya baştadım (16/19)

Meħanizatsya çağına Meni buyakka traktorçulukka / ciberişken azır ançeyin
ubaktıluu dep *boçkeni* körsöttüm (17/13)

attı kubaladım / *Boçkedegi* suu çaypalıp başıman ayağıma çeyin (18/3)

bocomol çık-: Tahmin etmek, tahmini hesap, tarif etmek.

bir cerden okuganı bar Mümkün ali *bocomolçıgar* / Kantken menen adamdar
bu katkaksıgan cerdin suusunun (15/17)

bidon: Bidon, plastik taşıma kabı.

turdu da arabadağı *bidondu* culkup alıp cerge kürs koydu / Emneme suu taşıp cüröm men dep öz aldınça süylöndü (43/17)

Men *bidondu* alıp radiatorgo suu kuya baştadım / Kaliypa kabinaga çekesin tayap alıp burkurap (44/1)

bil-:

1. Bir şeyi anlamış veya öğrenmiş bulunmak.

üçün meni cek köröt uşuğa tüşünö albaym Körör künüm / minday bolorun murda *bilsemçi* Men maselen tabiyattın (8/2)

körörümdü *bilsemçi* / Men çirkööçülökkö kelbedim bele Cazdı cazday (8/7)

köktögöndü *bilseñçi* başkanı emne kılasiñ / Kep dünüyödö emes Sen öz üyündö oturgan coksuiñ (13/2)

ızadan tula boyum kalçıldap ıyladım Meni eç kim / körgön cok Emne bolup ketkenimi özüm da *bilbedim* (14/13)

iştebesem bolboyt dedim Başkalardan menin eç / cerim emes ekenin *bilişsin* (15/5)

özün *bilesiñ* go degi bayka dep Aldey akırın / üşürüp alıp orduna ketti (23/18)

cata kalıp üylöym Kança ubakit ötkönün *bilbedim* / aytör baardık tişterdi almaştırıp çıkkança (26/8)

Cakşıby cakşı emespi anı maga üyrötpö / Emne cakşı ekenin men özüm *bilem* Bar arı (34/11)

bilsin aytör ünü öçtü Tünörgön boydon traktorgo barıp / ot aldırğıçtı culka tarttı Motor kür kür etti (35/11)

künöölüü ekenin buyerdegiler kaydan *bilsin* ölkö / taanıtıkçı Aldıyarov Anın aytkanın oozumu açıp uga (6/6)

Ey bala dep mağa kıcırluu karadı *Bildik* / senin okumuştuu ekenindi Üydön barıp tavot salğan (10/15)

ızadan tula boyum kalçıldap ıyladım Meni eç kim / körgön cok Emne bolup ketkenimi özüm da *bilbedim* (14/13)

boosun kantip baylagandı *bilbeyt* Munun tüyşügün / men tartıp cindi
bolupmunbu Okumuştuluğun (21/12)

urğanım çok Dağı Taş Babanın tarihın *bilet* / imiş İşke kelse karaylap közün
tappayt Anday bolso (21/13)

bir kolu butu çok muncu bekem ce Abakir *bilgendi* / kezi kelgende ala albas
makoo bekem Ce bilimdin (22/3)

da Çirkegiç boluşka çıdamkaylık köktük kerek men / andan korkpoymun Ariyne
talaanın oy kırın *bilip* (23/10)

başkalar bilbese da Abakir cakşı *bilet* Meyli men / da kaytpaymın Sokonun rulun
karıma uuçtap can (24/11)

i cattıñbı akademik Oşentip cerdin cıtın / *bil* dedi etinge dem alıp carılğan
erdinin kanın (28/7)

kubanıp turam birook emne dep süylöşörümü *bilbeym* / Emnege suu taşıbay
kaldıñız azır kaydasız (29/8)

Bilbeym (29/19)

oylogonum traktordun mehanizmderdin *bilip* aydagandı / üyrönüp alsam deym
Köptön beri kaalaganım uşul emes (30/14)

kökülüm Ali atıñdı da *bilbeymin* / Erteñ kezdeşebiz degenim beker eken Abakir
eköübüz (32/5)

kantip tıyıp koyo alasıñ Kim menen süylöşörüp ar / kim özü *biliş* kerek da (32/1)
catıp cürüşkönbü anısın *bilbeyt* ekem Kaliypa / birdemelerdi bışaktay küñküldöp
catat söz acırım (37/11)

aylasın özü *bilet* / Abakir eköübüz tün ortosuna çeyin cer aydadık (38/13)

Bilbeym / Birotolo kettibi (43/14)

kanday asıl kazınadan ırıs taalayınan ayrılğan / Abakir *bilse* tüşünsö o anda al
kışkı boroondo (44/14)

da añ tañ kalgan Abakirdi da işendire berdim / Cer aldında munun kaçça
catkanın *bilesiñbi* (40/12)

kördü / Altınbı cokpu anı *bilgen* kişilerge körsötüp (40/17)

ıylap ciberdi / Şaşım ketti emne dep cubatarımdı *bilbedim* (44/2)

sırdaşsam sırıma tolkundansam kıyalıma tüşünö turgan / calgız gana aligi atın
özüm *bile* elek beş kökül (36/8)

2. Tanımak, hatırlamak.

sen ali Abakirdin kim ekenin *bile* elek ekensiñ / dep caaldandı (14/7)

çıktı Atügül muğalimim Aldıyarovdu da *bilet* / eken Mınday een talaada cürüp
süyüktüü muğalimiñdin (17/7)

3. Elinden bir iş gelmek.

Abakirdi kağıp saldı Anı biz sensiz da *bilebiz* / Kep alda emes Kana ayıçı Kemel
özünün oyuñ kaday (21/18)

Sağa emne cok Kuyuşkanğa kıpçılba Özübüz *bilebiz* / Traktorğo da cumuşka da
Men coop berem (23/5)

Atı kim eken / *Bilbedim* (30/1)

bilip aldım go Anı eldin baarı *bilet* Uşu cumuştu / iştey berse dele bolot Birok
men emi suu taşığıç (22/6)

bilbes çık-: Bilmemek, anlamamak.

ekenibizdi düynödö can adam *bilbes* çığar düynödö / emne bolup catkanın biz da
bilbeybiz tek Sorokin (7/3)

bilbey kal-: Tanımamak, bilmemek.

körüpünbü Atam soğuşta ölgön Atamı *bilbey kaldım* / cardamdaşpasam
ömürümdö kara cumuş iştep (8/12)

Artınan eerçip sendele baskanımı özüm *bilbey / kalıpmın* (20/11)

bildir-: Bildirmek, haberdar etmek.

biri biribizge *bildirbey* kızdı üç kün katarı menen / küttük Abakir adattagısınan
açuuluuraak cürdü (32/6)

bildirip al-: Bildirmek, ders vermek, haber vermek.

Men bar sırımđı koşko kelgen künü ele *bildirip* / *aldım* Coldu katar körgön kıyal elesterimen ali boşono (10/1)

bilgiz-: Göstermek, belli etmek.

Artıman motor tatıradı Abakirdin traktoru / açuulansa da *bilgizbeyt* (11/21)

bilim: İlim, bilim.

bir kolu butu çok muncu bekem ce Abakir bilgendi / kezi kelgende ala albas makoo bekem Ce *bilimdin* (22/3)

bilin-: Bilinmek.

ketti Men artınan karap turup açuum da keldi birook / suktanıp da turdum Çarçaganı *bilinbey* teñsele (25/4)

Bayırkı Anarhay Caşıl ırañ camıñğan talaada cülgösü / arañ *bilingen* kara col menen maşine zımırıp (9/1)

bilip al-: Bilmek.

bilip aldım go Anı eldin baarı bilet Uşu cumuştu / iştey berse dele bolot Birok men emi suu taşığıç (22/6)

tıyuu sala albayt uşunu *bilip alsañ* bolo Adamdın / aybandan ayırmaçılığı da oşentip oylono bilgeni (35/9)

bilip bolbo-: Belli olmamak.

kayda baratkanın *bilip bolboyt* / Parovozdun sozulıñku cañırıkтуu dooşu meni (9/15)

bilip cat-: Bilmek, farkına varmak.

kadamımdı ańdıp şıbırtıma kulak tőşöp oylogon / oylorumdu *bilip catkanday*
Oylogon oylorum bolso (43/1)

bilip cür-: Bilmek.

Cok ökünörüm bışık Ömür boyu ökünüp cürüp / ötörümü özüm dele *bilip cüröm*
Oşondo dele bolboy (38/1)

biliş: Başarı, beceri, yetenek.

korkok *biliş* kılıp alayın degeniñ go Bayatan / beri ündöböy oturgan Esirkep
çiday albay ketti (23/3)

bir:

1. Aynı, bir, benzer.

bir kolunda ötükçön aybattuu umtuldu / Meyli men akmak boloyun meni erçip
(13/8)

Toktoboston kete berdim kete berdim Kayda barsam / baarı *bir* da Aylanada
kıbır etken can cok (18/15)

Barıñız barıñız dep kız maga kol bulgadı / Arabanı kubalap curkap baratam *Bir*
iret artıma (29/10)

Ketüügö turup atıp cıldız cabalaktap caynagan / asmandı dağı *bir* colu çalkalay
karadım Közüm (36/15)

Traktordun ulkup culkup cürgönü çarçattı baarınan / *Birde* akırındap cılcıp kalat
birde motordun (41/5)

2.

Bir. Belgisiz sıfat.

Kaydağı *bir* bokmurun student söröydün ayınan / kaçan bolso Traktor turup
kalsa tumşuğundu kancalatam (5/14)

gana okto tekte *bir* cañılık aytıp kelet Al atçan / cakın curttağı çabandarğa barıp ratsiya arkıluu çoñdor (7/4)

elek bolsom kerek koştın tigindeyreek *bir* / döbödö bayırkı Taş Baba turuptur Karoolgo koygonsup (10/2)

Sorokin *bir* cakka attanıp catıptır / Kalmaktar koyğon çığar dep koyup cönöp ketti (10/7)

ittin balası Azar bolso *bir* bokmurun akademik kem / bolor (11/6)

Zağondun narkı başında Saadabek degen dağı *bir* / traktorçu kütüp oturat Caşap kalğan oluttuu kişi (11/20)

Abakirden cakşılık kütpö / Cakında *bir* okuya boldu İñirde caağan camğır (12/4)

Üy içi it baylasa turğus Suu bolgon tuurduktan / köktöp oturat Kitebimi okup men *bir* burçtamın (12/12)

şibegesi uçup ketti artına barıp tüştü Abakirdi çaarı / közünön çığa karap *bir* kolunda sozo karmağan kök (13/7)

bir cerden okuganı bar Mümkün ali bocomol çığar / Kantken menen adamdar bu katkaksıgan cerdin suusunun (15/17)

Oşondo bir künü maga okşogon *bir* bala keler / birok al maga okşop tañdın atışı menen kündün batışı (16/4)

Başatka kayra aylanıp kelgenimde anın başınan / *bir* koroo kozuluu koy kördüm Bir kız çaşıp keliptir (16/12)

maga negedir taanış köründü *Bir* curnaldın betinen / dal uşunday kökülü mandayına tüşkön vetnam kızdın (16/15)

da calğız bulaktın *bir* atı boluş kerek go Antip / turğanımça suunun ılayı tunup beti möltüröp tübü (17/3)

Başka *bir* suu taşığıç kelmek / Oozuman kandayça çığıp ketkenin bilbey kaldım (17/14)

çaçılıp kelet Meyli töğülsö *Bir* tamçısı kalbay töğülsö / da meyli Mınday kordukka emi çıday albaymın (18/4)

adaşıp tuş bolğonum belgisiz capaday calğız nokottoy / kiçinekey *bir* can
baratam (19/11)

Oşentip kete berdim Col da cok iz da cok Tim / ele cürüp baratam *Bir* cerden
temir colğo çığarmın (19/12)

dep oyloym Anan şpal sanap kete bersem dağı / *bir* razyezdden poyezdge
carmaşarmın Oşentem (19/13)

kılçaybadım Sorokin go Başka kim bolmok ele Azır / cemelegen bolup anan
suranat Baarı *bir* kayra kaytpaymın (19/15)

karağanda *bir* nerse aytçuday / Kana emi emne kılábız dedi Sorokin akırında
(20/14)

Abakir anı menen da ırılđayıp alğan / Men calınıp koyboğon soñ *bir* künü
Esirkep eköobüz orun (20/19)

kerek Abakir adatınça atırılıp *bir* tiyiptir / Esirkep cemin cedire koyçudan emes
menden üç (21/2)

caltıldadı / Saal *bir* deme bolso emne kılasıñ Kün muruntan (23/2)

Biröo esirkegensip booru ooruganı da keede katuu / tiyet emespi Kaliypa
arabadañ *bir* tüyünçök tamak bir (26/13)

içboorumu ezip kabırgalarımıdı kıyratıp salgansıdı / Dağı *bir* colu turup akırın
cütkünö berdim Al (28/4)

Dağı *bir* cañılık bar / Eki üç kün murun arabaga tüşüp tüşkü tamaktan kaytıp
(29/2)

Ertesi sakmançı kız koyun cayıp bizdin zagondun / canınan köründü
Cakınıraaktağı *bir* döböğö (29/14)

kete berüügö canım tıñıbayt / Kantip *bir* belgi berem kızga dep kabinada
(31/17)

tamanına batkak çaptaşıp *bir* ordunda cılbışa berbegende / Abakirdin toktotor
türü cok bolçu Motordu (32/16)

biri biribizge bildirbey kızdı üç kün katarı menen / küttük Abakir adattagısınan
açuuuuraak cürdü (32/6)

Anarhay ölkösü dep tapkan sözün Ha ha Ali dağı saga / atañı taanıtır bu
Anarhay ölkösü *Bir* ele kış kıştap (34/16)

tünkü talaanın tabiyatın can düynömö siñirip / oturdum kıyalım koşulup köz
aldıma ne *bir* acayıp (36/6)

taap köpkö uktay albay çakıyıp cattım / Oşondo argasızdan şıbış söz uktum
Abakir menen Kaliypa *bir* tüşöktö catıptır Murda dele uşintip (37/10)

Anarhaydın betinde *bir* kezderde neçendegen / köçmön kalktar coolaşıp kaşayat
(37/17)

salgılaşıp ötkön Al kezdegi (40/14)

birok kaş karaya elek Abakir *bir* neçe colu kabinadan / maga kılçaktadı karaganı
tüşünüksüz Bir maalda (41/9)

ordunan kozgodum / Traktor çirene tartıp *bir* kalıpta cürüp kelet (41/18)

kutulgusu keldi da Aylık akçasın aların aldı / Akırı citip cogolmok tura Bütün
gana *bir* kün beker (43/7)

Uşunun *birine* da tüşünböy ketpedibi Kelgende / kanday bolso oşo boydon kete
berdi Küygüzüp (44/11)

3. Bir. Sayı sıfatı.

bir kolu butu çok muncu bekem ce Abakir bilgendi / kezi kelgende ala albas
makoo bekem Ce bilimdin (22/3)

çığıp alıp koy kozusuna köz salıp turdu *Bir* münötkö / bolso da canına cakın
bargım keldi birok kaydan (29/15)

iştep berdi Aligi tabılga altın bolup kalgısı bardır / dep beker iştegen *bir* kündük
emgeginen keçkeni (43/8)

4. Azıcık.

kelip ıza menen dağı umtuldum Men umtulgan sayın al / *bir* koyot Koygon sayın
calp etip uçup tüşöm (27/18)

Oşonu menen al ayak astıbizda tepselgen kiyimin / alıp kagıp silkip *bir* bugün
çıgarıp ıraazı bolgondoy (28/9)

5. Bir kez, bir defa.

Abakir minday teskeri açuuluu bolup kaldı eken / içindegi terlüü denem *bir* çıyrığıp aldı Emne üçün (12/1)

Anda menin ketkenim oñ dedim / Kaliypa meni *bir* karap aldı da muñayım kürsündü (22/8)

Ooba / Mağa baarı *bir* dep Abakir oçokko çıyt tükürdü (22/18)

Bul tünü uykum çala boldu Abakir menen kantip / işteşer ekem Buğa çeyin anda sanda *bir* kağışıp (23/8)

Uktap kalıp sokonun astına tüşüp ketseñ men / coop berbeym Dep işke çığar aldında *bir* ayttı (24/2)

toktoosuz cürüp barat / Abakir meni ölüü tirüübü dep *bir* kılçayıp koybodü (24/7)

möndürgö kulagın sabatıp şümtüröp suu bolup baratkan / meni *bir* kılçayıp karap koybodü Suu siñgen (32/14)

6. Herhangi bir.

biri biribizge bildirbey kızdı üç kün katarı menen / küttük Abakir adattagısınan açuuluuraak cürdü (32/6)

birge: Beraber, birlikte.

Birok *birge* iştep birge cürö turğan kişiler tuuraluu / takır oylobopmun Adam baardık cerde birdey ele (8/4)

catsam tursam özüm menen *birge* / Keçkisin el uykuga kirgende men üydön çıgıp (35/14)

Ce bu sezim al kız eköübüz algaç uşu bulaktın başınan / kezdeşip atın Botoköz dep *birge* koygonubuzdan (36/10)

birik-: Birlikte olmak.

menen cer *birikken* kanduu soğuş cürüp cattı / Kılıçtar carkıldap cookerler uraan taştap kıykırıp (9/10)

biriktir-: Birleştirmek, bitiştirmek.

Asman menen Anarhaydı *biriktirip* kün celesi tartıldı / Aalamdın tigi çeti menen
bu çetine cete iyilip (33/7)

birotolo: Temelli, kalıcı, devamlı.

tünü menen sebelep toktobodu cadattı üzük tuurduktan / sarıǵıp aktı Ertesi da
basılıbay *birotolo* ak caan (12/5)

Al ün katpadı Motordu *birotolo* öçürdüm da / daǵı kıykırdım (42/8)

Bilbeym / *Birotolo* kettibi (43/14)

Birotolo / Altın tuuraluu unçukpadım Abakir üçün özüm (43/15)

bit: Bit, kanatsız böcek.

Sen bala sıkkan *bitten* beter ilbiysiñ da Seni / kütüp akıyıp otura berebizbi
Muuntup salayınbı (11/5)

bitçe sık-: Bit gibi sıkmak, ezmek.

mınday akademikterdin baarın *bitçesiǵıp* / karaanıma zar bolosuñar A canaǵı
aytkanım aytkan (21/16)

bıyak: Bu yan, bu cihet, bu taraf.

keldim Bizdin *bıyakka* cönötör aldındaǵı cıynalışta / içinde men barımın bizdi dıñ
buza turǵan er azamattar (6/2)

çaçırıp kelatat Aǵa karabay attı kubalap baram / *Bıyakka* da suranıp kelgen
özüm Kıynaǵan eç kim (6/12)

biyik: Yüksek, yukarıda, üst tarafta olan yer.

bürküt cürdü Anı oşonço *biyikke* kötörgön özü / emes küçtüü kanattarı emes
mobu talaanın boygo kubat (33/12)

bokmurun: Sümüklü.

Kaydağı bir *bokmurun* student söroydün ayınan / kaçan bolso Traktor turup
kalsa tumşuğuñdu kancalatam (5/14)

ittin balası Azar bolso bir *bokmurun* akademik kem / bolor (11/6)

Eneñdi *bokmurun* akademik sensiz da bu örttönüp / ketkir Anarhay örttönböy
tura beret cer cutup (18/8)

böksö: Dağ eteği.

Aldıyarov Oozun açkan okuuçularğa Anarhay / degen Kordoydun *böksö*
toolorunan Balhaştın kalıñ (7/7)

bol-:

1. Olmak eylemi, haline gelmek, şeklini almak.

bolup aldı Üygö amalsız kamaldık Bekerçilikten / başıbız oorudu Arğonom
Sorokin ğana attanıp ketti (12/6)

ekkeni emne *bolor* eken baykaylı dep tartkıñıktap / mal kıştatçu kolhozdor da
azırınça başkalardın (6/19)

Uyaldım da Cıynalıšta kanca çuru çuu *boldu* ele / Apam koyo berbey tırıştı al
meni vraç bolso dep (8/14)

bolom Cer mayışkan kalın kol Nayzaları / kıkıldap asaba tuuları celbirep
köçmön eldin (9/8)

buyerde on cetinçi kılımda bolğon Tigi *bolso* on ekinçi / kör başına koyğon
estelik Kıyazı Taş Babanı (10/10)

Tüşündüñbü carğak şımduu şorduum Karğış tiygen / üyümdö *bolsom* sendey
neme menen süylöşüp koybos elem (13/4)

akmak *bolsun* dedi tanooloru kıpçılıp Seniñçe / baarıbızğa tamak bışırıp berip
cürgön katnım da (13/9)

kelatkan eki katiñğa *Bolğula* tez Muştasıp atat / öltüröt (14/3)

Taş Babanın túbünö köömp saldım Anan otura / kalıp ıylap cibersem *bolobu*
kısıp kelgen dülöy (14/12)

ızadan tula boyum kalçıldap ıyladım Meni eç kim / körgön cok Emne *bolup*
ketkenimi özüm da bilbedim (14/13)

akırın kılıtıyıp murdun körsöttü Kün çıgardağı / acarlangan keñ talaaday acayıp
körünüş düynödö *bolbos* (15/10)

iştebesem *bolboyt* dedim Başkalardan menin eç / cerim emes ekenin bilişsin
(15/5)

kılçaybadım Sorokin go Başka kim *bolmok* ele Azır / cemelegen bolup anan
suranat Baarı bir kayra kaytpaymın (19/15)

cetişpeybi / Tañkı kıyaldarım emi bolboğon keñkelestik *bolup* (19/6)

kılçaybadım Sorokin go Başka kim bolmok ele Azır / cemelegen *bolup* anan
suranat Baarı bir kayra kaytpaymın (19/15)

körö albadım Ayıptap da ayap da turğan cok / Cumuş başı *bolup* moynunda
mildeti çoñ kündö ar (20/3)

boldu Andan emne çıktı emne üyröndü Ce maşine / ayday albasa ce atka
moyunçak kata albasa Moyunçaktın (21/11)

almaşıp men Saadabekke tirkegiç *bolup* al suu taşıp / kalğan Belgilüü emespi
Suunu keçiktirip cetkirse (21/1)

bolup taltañdap on cıl ubaktısın boşko ketirdi / Bulardı asırağan da biz Kursağı
tok kiyimi bütün (21/10)

bilip aldım go Anı eldin baarı bilet Uşu cumuştu / iştey berse dele *bolot* Birok
men emi suu taşığıç (22/6)

birok eskertip koyoyun saal ele birdeme bolso (22/19)

Men buyerge tirkegiç *bolup* iştegeni kelgen Traktor / aydağandı üyrönöyün
degem Atka moyunçak katuunu (22/5)

üyüp koydum Tün içinde ottun carığında tişteri / almaştırbasam *bolboyt* da Otun
cıynap bütökön (25/7)

şışe carma berdi Carmanı kere cutkanda çeçekeyim / açıldı Bu da *bolso*
Aldeydin berip cibergeni go (26/14)

Bolso *bolmokmun* Menin niyetim menen işiñi / *bolbosun* dep baykooston
murduma çertip kaldı (27/15)

azır sak *bolbosobolboyt* / Kız koyun aydap ketkiçe bir carım saatpay traktor
(31/11)

gezitke keede ırım çıga kalıp cürgönüm *bolbos*o menin / akındığım cok ele Aga
bolboy konçuman bloknotumdu (33/17)

Keñ Anarhay ölkösü / Gül caynagan cer *bolor* (34/3)

Kayerde *bolboyun* akımı biröögö cedirbeym Narı basa / berdi da birdeme esine
tüşkündöy kayra kayrılıp (35/2)

tıyuu sala albayt uşunu bilip alsañ *bolo* Adamdın / aybandan ayırmaçılığı da
oşentip oylono bilgeni (35/9)

baştağiday *bolboy* koñtorulup catkan aydoonu / basuudan çoçulap turup kalıştı
Ay şoolasına condoru (37/2)

Cok ökünörüm bışık Ömür boyu ökünüp cürüp / ötörümü özüm dele bilip cüröm
Oşondo dele *bolboy* (38/1)

bolor emes kün ötkön sayın cer kurgap baratat Dağı / beş kün ayday turgan cer
kaldı ürön sepçülörgö da (38/6)

Başka metall *bolso* aldagaçan çirip kalmak bu taza / altın *bolgondugunan* uşu
kezge çeyin saktalıp catıptır (40/13)

A eger altın *bolsoçu* dep men tabılgamı caktadım / Karaçı salmagın segiz cüz
grammday bar (40/17)

anan aytalı dep al tabılgamı çöntögünö salıp aldı / Koştun üstünön tüşürüp alasıñ
mende *bolsun* (40/18)

çıktı da toktoosuz narı tüşüp körünböy ketti Dalısın / gana körüp kaldım Abakir
eken Aga emne *bolgon* (42/4)

kirip talaa salkın tarttı Emi eki aylangandan / kiyin farın küygüzsöm *bolot* dedim
özümö içimen (42/2)

Abakir ilgeri zamandarda bu cerlerde emneler *bolup* / ötkönün aytsam maga küldü ele Anan aligi tabılğanı (43/2)

başkanın ümüt tilegin sezbeysi ayabaybı Oşondo / emgeginin akıbeti kaytıp üzürü ırıs *bolboybu* Abakırçı (44/10)

cürböybü Aybandan adamdın / ayırması can dili bar emespi Can dili *bolso* (44/9)

Uşunun birine da tüşünböy ketpedibi Kelgende / kaday *bolso* oşo boydon kete berdi Küygüzüp (44/11)

aruu carkınım azır canımda *bolso* kana Bu capayı / Anarhayga erteñ gül caynap ırıska şerik el konorun (45/5)

2. Olmak eylemi, haline gelmek, şeklini almak.

elek *bolsom* kerek koştın tigindeyreek bir / döbödö bayırkı Taş Baba turuptur Karoolgo koygonsup (10/2)

Bul tünü uyukum çala *boldu* Abakir menen kantıp / işteşer ekem Buğa çeyin anda sanda bir kağışıp (23/8)

Üy içi it baylasa turğus Suu *bolgon* tuurduktan / köktöp oturat Kitebimi okup men bir burçtamın (12/12)

mintip suu taşığıç kılıp koyuştu Oşondo ele kayra / tartıp kete bersem *bolmok* eken Anın üstünö ömürümdö (8/10)

Tüşümü durus bolğon deşet Aylana talağa da oşondoy / *bolup* ösüp berse Anarhayda kıştağan maldın toyut (6/16)

Kaydan *bolo* koysun Tabılğanın conundagı bıdır / arasına turgan topuraktı tırmaktap çukup küçürkönö (40/5)

Anarhay degen ötkön zamandardın tilsiz kübösü cer / mayışkan soğuş maydanı *bolğon* köçkön elderdin termelgen (7/11)

beşigi *bolğon* bizdin kündördö Anarhay kütürögön / kolhoz malına kışta cıluu kıştoosu cayda (7/12)

eki çirkööçü aşpoz katın suu taşığan men anan arğonom / Sorokin *bolğonu* uşularbız bu cerde biz bar (7/2)

üçün meni cek köröt uşuğa tüşünö albaym Körör künüm / minday *bolurun*
murda bilsemçi Men maselen tabiyattın (8/2)

Koyçu emi dep Kaliypa anı cooşutuu menen / elek Açuuñ ayabay çukul da
Antkeniñ *bolboyt* Abakir (11/13)

Menin tübümö cetken uşu makoo okumuştuu ekeni / menen kimdin işi *bolot*
(11/15)

Ter *bolso* kanteyin dep Abakir oğo beter zaarlandı / Üyündö kitebin okup otura
berbeybi (11/12)

Abaylasañ *bolboybu* dedi al tükürüktöp suulağan / köktü tarttı Ordunan kozğolo
albay kalğansıñbı (12/17)

Abakirden cakşılık kütpö / Cakında bir okuya *boldu* İñirde caağan camğır (12/4)

iyine kattı / Menin esim çığıp ketti Çın ele korkunuçtuu *boldu* (13/13)

ötükçön aybattuu umtuldu / Meyli men akmak *boloyun* meni eerçip kelip (13/8)

Tek Taş Baba ğana menin kayğıma arğasız kübö / *bolğondoy* sokur közün
olurayta kadap turdu Terebel (14/14)

bolboym Aytım *boldu* / Bizde başka cumuş cok dedi Sorokin (22/7)

cek körgön adamdın uuçuna özüm barıp tüşkön / *bolup* çıktım Birok men
ündöbödüm Aytım (22/16)

kalğanıbiz *bolboso* ortobuz okçun ele erteñden baştap / künü tünü debey anın kol
aldına tüşmöy *boldum* (23/9)

caltıldadı / Saal bir deme *bolso* emne kılasıñ Kün muruntan (23/2)

kerek Abakirge cazatayıp surağan açkıçtı emes başkasın / ce *boltubu* gaykasıbı
uçurunda taap bere koybosoñ (23/13)

Sokonun tişterin almaştıram / Kuday ay uşunday da *bolçu* bele dep Aldey
(25/11)

colukkanda cadegende atın surap kalbapmın Kökül / çaçı celpildegan al
süykümdüü kız kayda *boldu* eken (26/2)

sokonun astında soylop cürdüm okşoyt Gaykalardı / kayra burap salış baarınan
kıyın *boldu* anın (26/6)

Bolsobolmokmun Menin niyetim menen işiñi / *bolbosun* dep baykooston murduma çertip kaldı (27/15)

ele cumuşçuluk *bolboso* diliñde cumuşçuluktun / kenedey niyeti çok Bay *bolsoñ* caraşmak (27/14)

tiştep catsam da bu menin ceñilgenim emes bolçu / Akıykat üçün muştaşa *bolurun* men emi tüşündüm (28/11)

çığıp alıp koy kozusuna köz salıp turdu Bir münötkö / *bolso* da canına cakın bargım keldi biroq kaydan (29/15)

Kanday kудay calgadı munu Uşintet dep kim oyloptur / Abakirge emne *boldu* çını menen maga niyeti (30/9)

bolso motordu oçür / Al cürüp baratkan traktordon sekirip tüştü da (31/4)

şaşmak İşi bolso cürüp atat Traktoru cakın / birdeme *bolso* cügürüp kelet (31/7)

tamanına batkak çaptaşıp bir ordunda cılbışa berbegende / Abakirdin toktotor türü çok *bolçu* Motordu (32/16)

koyup cügürö basıp baratat Keçir meni carkınım dedim / men içimen Tez ketip kalgañıñ cakşı *boldu* (32/13)

ulam kozgoldubu / Al kız azır kayda *boldu* eken anı oylop oturganımdı (36/11)

çaçsañ *bolguday* Bulaktın agıp çığıp catkan oozunda / cıldızdar da koşo agıp ketip catat Beregi tunup (36/1)

turgan çordonunda *bolso* kudu köktögüdöy bolup / cıltıldaşat Anı karap oturup oygo çömüldüm Talaanın (36/2)

bir adamga kılğan cakşılıgıñ *bolçosu* Oşonoña / karabay itten beter eerçip alğanıma canım kaşayat (37/17)

ugulbayt / *Boldu* emi cetişet dedi Abakir uykusurap (37/12)

al eköo Bu talaaga emne *bolgon* Eski colubuz / kayda cogolgon Bu cerdi koñtorup taştagan (37/6)

Mezgil ötkön sayın kün katuulap ısıdı Sorokin / da tez tez kele turgan *boldu* Aydoonu şaştırbasa (38/5)

mıyığınan külümsürögön *boldu* da meni tike karabastan / naarazı *bolgondoy* kayırıp berdi (40/6)

Başka metall bolso aldagaçan çirip kalmak bu taza / altın *bolgondugunan* uşu kezge çeyin saktalıp catıptır (40/13)

kala berse baarıbızdı korkutçu emes bele Biz korktuk / bele surandık bele anı menen işi çok *bolçu* (43/5)

kadamımdı añdıp şıbırtıma kulak tüşöp oylogon / oylorumdu bilip catkanday Oylogon oylorum *bolso* (43/1)

ot aldırdım Tatıragan açuu dooşko tün ürküp / oygongondoy *boldu* Kabinaga tüşüp faranı candırdım (45/3)

3. Bir görevde bulunmak.

kızga kol bulgagım kelet birdeme aytıp ün salsam / deym Kargaşaday *bolup* Abakirdin turup alğanın karaçı (31/9)

4. Maksada uygun olmak, kafi olmak.

Oşondon baştan akademik ataldım da kaldım / Mına azır da arabanı kubalap kelem aga *bolboy* (11/3)

Abakirge atırılıp koyo berdi Ciberbeymin Balanı / kordogon da *bolobu* (25/12)

bolbogon: Gereksiz, lüzumsuz.

cetişpeybi / Tañkı kıyaldarım emi *bolboğon* keñkelestik bolup (19/6)

bolboso: Yoksa, aksi takdirde.

kalğanıbiz *bolboso* ortobuz okçun ele erteñden baştap / күnü tünü debey anın kol aldına tüşmöy boldum (23/9)

ele cumuşçuluk *bolboso* diliñde cumuşçuluktun / kenedey niyeti çok Bay bolsoñ caraşmak (27/14)

gezitke keede ırım çıga kalıp cürgönüm *bolboso* menin / akındığım çok ele Aga bolboy konçuman bloknotumdu (33/17)

bolboy koy-: Bir şeyin olmaması durumu.

korkkonço tirkegiç *bolboykoyğon* cakşı / Taltaya oturğan buttarımın astınan kronşteyng (24/4)

cürgön Men özüm kögörüp *bolboykoybodumbu* cardam / berip turam dep arañ mandırbadımbı Tezireek (8/15)

bolo başta-: Olmaya başlamak.

Zagonda eki üç ıret aylanıp çıktık Cürögüm orduna / kelip kıymılım işenimdüü *bolobaştadı* (31/2)

bolo ber-: Olmak, olmaya başlamak, vuku bulmak.

Mındaylardın kılığı menen *boloberseñ* aram / ölösüñ Plandın atkarılğanın senden emes menden surayt (11/14)

boltun: Cıvata.

çıgarıp alıp kayra *boltun* burap kıygızıp cogolup / kalbasın dep şapkeme salıp catam Oşentip tünü menen (26/5)

bolup catkanın bilbe-: Ne olup bittiğini bilmemek.

ekenibizdi düynödö can adam bilbes çığar düynödö / emne *bolup catkanın* biz da *bilbeybiz* tek Sorokin (7/3)

bolup çık-: Olmak.

cek körgön adamdın uçuna özüm barıp tüşkön / *bolupçıktım* Birok men ündöbödüm Aytım boldu (22/16)

bolup cür-: Görevli olarak çalışmak.

kettim Mektepti biltir bütürüptür azır buyerde / sakmançı *bolupcürüptür* (17/9)

bolup kal-: Olmak, olarak kalmak.

Suu taşığıç gana *bolup kalganıma* ökünböym Men / ali maşinelerdi cügöndöp bu keñ talaanın kökürögündö (15/14)

bolup kal-:

1. Olmak.

uşunum ıksız *bolupkalduıyalğanıman* betim çımırıp / ısıp çıktı da bat ele kayra muzdadı (17/15)

Tabılğan çın ele altın bolup kalsa dep negedir / Abakirdin közüñçö tapkanın altın *bolupkalışın* (40/10)

Abakir mınday teskeri açuuluu *bolupkaldı* eken / içindegi terlüü denem bir çıyırğıp aldı Emne üçün (12/1)

kıynalıp turat keçki salkına kiçine basayınçı / cakşı *bolupkalar* (41/14)

Tabılğan çın ele altın bolup kalsa dep negedir / Abakirdin közüñçö tapkanın altın *bolupkalışın* (40/10)

2. Bir yerde uzun yıllar kalmak, ikamet etmek.

menen siñip çoğolup ketçü eken da köptön kiyin / közgö çaldıksa baarı capayı *bolupkalçu* eken (7/10)

bolup kala ber-: Olarak kalmak.

suu taşığıç *bolupkalaberdim* Iras / azaptozoğum arabadan baştalğan cok (8/17)

bolup ket-: Olmak.

Ançalık emne *bolupketti* Abakir atırılçudan / beter başın cerden culup aldı (12/18)

bolup körün-: Bir şey olarak görünmek.

eñ baktıluu eñ küçtüü kala berse eñ suluu adam *bolup / köründüm* Başıña bak bayırlap kün ketpesin (16/8)

boluş: Yardım.

da Çirkegiç *boluşka* çıdamkaylık köktük kerek men / andan korkpoymun Ariyne talaanın oy kırın bilip (23/10)

boo: Halat, ip, sicim, bağ, bağcık.

boosun kantip baylagandı bilbeyt Munun tüyşügün / men tartıp cindi bolupmunbu Okumuştuluğun (21/12)

boor: Yamaç, dağ yamacı.

cerinen cañı col salıp baskandı cakşı körör elem / Köktömdö too *boorun* kıldırıp ali eç kimdin közü (39/7)

Kıynalıp catasın İçi oorugança üç büktölüp / *boordo* oonalaktap cer süzüp catkanday elestedı (42/10)

boorlo-: Dağ yamacı boyunca yürüme.

Bet aldımı tüz karap baram Al caktağı apay betti / *boorlop* biröö şııldap ketip barattı Kaykı belge (42/3)

booru oor-: Canı acımak.

Biröö esirkegensip *booruooruganı* da keede katuu / tiyet emespi Kaliypa arabadan bir tüyünçök tamak bir (26/13)

booruker: Fedakar, cana yakın, sevimli, hoş, nezaketli.

tamaktanuga cönödüm / Baykuş Aldey apa *booruker* can Alıp koygon (25/8)

boorum ooru-: Canı acımak, merhamet duygusu kabarmak.

açuuga muunup zaarı başına çıkkan uşu nemeni karap / turup birese
boorumoorudu Şaşpay turup (35/6)

borcukta-: Kabarmak.

betin zamatta *borcuktagan* kölçük bastı da kaldı / Birok Abakir traktordun
toktotpodu küçöp aydap artta (32/13)

boroon: Boran, fırtına.

kanday asıl kazınadan ırıs taalayınan ayrılğan / Abakir bilse tüşünsö o anda al
kışkı *boroondo* (44/14)

boroz: Sabanın açtığı iz.

Abakir da öçöşköndön öçöşüp traktordu / taştak cerge saldı da soko *borozdon*
sekirip çığıp (24/13)

küç barday Mina bu Anarhayda sokonun tişi tilbegen / diñdı buzup cañı *boroz*
saluu cañı depterdi (39/9)

kayra *boroz* astına cilt kirip ketti Daroo koştın / sekirip tüşüp oşol cerge cettim
da kalıñ çımdın (39/14)

çıkkın kara tütün aydoonu kaptap dem kısıp / sokonun astın coylop koñtorulğan
boroz menen (41/7)

boto: Deve yavrusu.

botonun közündöy eken / Eköübüz süylöşüp kettik Kız menin cerdeşim bolup
(17/6)

küñürt şoolalanıp koymolcüp catat Çını menen / *botonun* közündöy Sakmançı
kız esime tüştü bayagı (26/1)

börü: Kurt.

aç *börüdüy* ulubas bele / Kaliypa başka eçteme debesten arabasın aydap (44/15)

boşko ketir-: Mahvetmek.

bolup taltañdap on cıl ubaktısın *boşkoketirdi* / Bulardı asırağan da biz Kursağı tok kiyimi bütün (21/10)

boşko kor-: Boşa harcamak, israf etmek.

dep bakırganı bakırgan / ubaktımı *boşkokorotoyun* dep cürgön men cok (5/15)

boşono ele-: Serbest kalmak, olmak, kurtulmak.

Boşonoelek bolsom kerek koştın tigindeyreek bir / döbödö bayırkı Taş Baba turuptur Karoolgo koygonsup (10/2)

boşot-: Boşaltmak.

İş uçurunda al meni kabinaga kirgizçü emes / Otur dep ordun *boşottu* Aydap üyrön (30/8)

bötön: Yabancı.

senden başka da kişi bar / Oşo *bötön* üydö oturğanım bolup atpaydı Öz (13/3)

Oy baratam baratam Caagiñı başçı *Bötön* biröönün / közüñçö aykırbasañ kantet dep tiştene kübüröp (18/2)

boy: Beden, vücut.

bürküt cürdü Anı oşonço biyikke kötörgön özü / emes küçtüü kanattarı emes mobu talaanın *boygo* kubat (33/12)

boygo cetip kalgan: Reşit, yetişkin.

Ey akademik ay dep al şıldıñday tukurunup / kızga köz ırgıttı *Boygocetipkalgan*
kız eken (30/2)

boylo-: Sarkmak; aşağıya doğru uzamak veya uzanmak.

Men sokonu çirkedim Zagon *boylop* cürüp kettik / Keçeegidey emes bugün
sokodo bekem oturdum (26/16)

boyok: Boya.

düynönün düyüm kooz tús *boyoktorun* boyuna siñirip / kün celesi kıymılsız
iyilip turdu Cürögüm öröpküp (33/8)

boyuna bütüp kal-: Hamile/gebe kalmak.

Baarıbzıdı cek körüp atügül bir colu muştaş çıgarganıçı / Anın üstünö *boyuna*
bütüp kalgan Kaliypadan (43/6)

boz: Boz, beyaz ile siyah karıştırıldığında meydana gelen açık olmayan soluk
renk.

belçesinen cerge batıp cansız sokur közdörün / aytalaağa kadap *boz* taştan
sodogon molo kılımdar (10/3)

Azırınça işim oydoguday cürüp catti / Al ortodo *boz* çalgan kök ceektin narı
cagınan (15/8)

boz üy: Bozüy, göçebe çadırı.

bergen tamağın eptep içip *boz üygö* süyrölüp kirem da / tars katıp uktaym (7/17)

soğuş basılıp Anarhaydın kök cayığında cumurtkaday / *boz üylör* tigildi
Beykutçuluk ornop boz üylördün (9/12)

bölüp ket-: Bölmek, ayırmak, parçalamak.

Makul dedim men Zapas tişterdi sokodon *bölüp ket* / Al unçukpastan aytkanımdı atkardı da koşko (25/3)

bölün-: Bölünmek, dağılmak.

bölündü Abakir eköobüz murdagıday ele cer / aydoodobuz (29/1)

bugun çigar-: Tasa dağıtmak.

Oşonu menen al ayak astıbizda tepselgen kiyimin / alıp kagıp silkip bir *bugun çigarıp* ıraazı bolgondoy (28/9)

bulak: Pınar, kaynak.

Kaynar *bulaktan* çakanın kap ortosunan suu suza bergençe / een talaanı cañırtkan aç aykırık çıktı (5/4)

uşu *bulaktan* kün sayın alıstap baratat uçu kıyırına / turuş mildetim Traktorlor bolso bu aymaktağı calgız (5/10)

inisi Esirkep menin atımı tokup minip çabandarğa / ketken Aldey menen Kaliypa *bulakka* suuğa ketken (12/9)

Emi tamak içip alsam kayra tınbay suu taşıym / kuyup koyoyun dep boçkeni kaldıratıp *bulakka* cönödüm (15/7)

Botogöz *bulak* deybi Kız kökülün serpip taştap / cılmayıp koydu Sonun at eken Muñayım tartıp (17/5)

Bızdin kaşardağı kuduktun suusu tuzduu dedi / kız Uşuyakta *bulak* bar dep uktum ele Özüm da körgüm (17/10)

da calğız *bulaktın* bir atı boluş kerek go Antip / turğanımça suunun ılayı tunup beti möltüröp tübü (17/3)

düynönün tört tarabına col açık *Bulaktın* tuşunan / koştun tuşunan öttüm Taş Baba turğan döbönün tübünön (18/16)

bulakka kayrıldım Kaynar bulaktın çordonu bülküldöp / betime salkını urdu
Fonardın carığına tübü (25/18)

kelatıp *bulaktın* başınan bayagı sakmançı kızdı / körüp kaldım Arabakeç attın
başın tarta berdi (29/3)

bulakka cönödüm Bulak başına calgız barıp calgız / oturgum keldi (35/15)

çöyçökkö batıp turgansıyt Cıldızdar *bulak* tübünön / köktögüdön beter
suktandırıp cımındaşat suzup alıp (35/18)

Asmanga cıldız baspay kay bir darkan talaanın / çetine agılıp tüşüp cattı Tegerek
bulaktın közü (35/16)

Koy kozunu *bulaktın* közünö colotpoy agıp çıkkın / cerinen sugarıp turat Bu kız
kaydan payda boldu (16/13)

Bulak başında oturup tün camıngan talaa sıırına / çömüldüm kulak turup dilimdi
açıp koyup memiregen (36/5)

çaçsañ bolguday *Bulaktın* agıp çığıp catkan oozunda / cıldızdar da koşo agıp
ketip catat Beregi tunup (36/1)

Ce bu sezim al kız eköübüz algaç uşu *bulaktın* başınan / kezdeşip atın Botoköz
dep birge koygonubuzdan (36/10)

tuyar beken Cakında koştı bütöbüz oşondo al / kızdı izdep taap uşu *bulaktın*
başına apkelip Anarhay (36/12)

bulañğırılan-: Bulanmak, bulanıklaşmak, rengi dönüşmek.

bulañğırlandı / Botogöz dedim kızğa burulup (17/4)

bulkup al-: Ani hareket yapmak, fırlamak.

Uktuñbu dep başın kötörböy kaarlana / ıyığın *bulkupaldı* (27/9)

bur-: Dönmek, çevirmek, döndürmek.

Eger razyezd izdeseñ oňgo tarta cür tetigi cılğanı / ördö dep kamçı suna körsötüp
atın *burup cönöp* (20/6)

maga başın *burdu* / Dalımı kaşı (27/7)

Anı cektöp catkan men cok dep kabinadan / başın culup alıp caş çayıgan cüzün
maga *burdu* (44/4)

burap: Vida.

kötörülgönçö kötörüp koyup ot caktım Fonardın / da cardamı cakşı tiydi
Gaykalarđı *burap* (26/4)

çıgarıp alıp kayra boltun *burap* kiygizip cogolup / kalbasın dep şapkeme salıp
catam Oşentip tünü menen (26/5)

sokonun astında soylop cürdüm okşoyt Gaykalarđı / kayra *burap* salış baarınan
kıyın boldu anın (26/6)

burç: Köşe, köşebaşı.

Üy içi it baylasa turğus Suu bolgon tuurduktan / köktöp oturat Kitebimi okup
men bir *burçtamın* (12/12)

burcuk: Mantar türü.

bet şadılıu kol karmasa kapkan tiştegendey / Karıp kalğan ceri cok aşsa otuzdan
aşkandır *Burcuk* (12/2)

buş-: Şaşakalmak.

suurup çıgıp entelep kelgen algaçkı saptardı / şaşıp *buşup* cazıp kirdim (33/18)

but:

1. Ayak.

Urba Aba Saadabek aba buğa teñelbeñizçi Eköönün / *buttarının* arasında cürdüm
çırıldap (13/15)

bir kolu *butu* çok muncu bekem ce Abakir bilgendi / kezi kelgende ala albas
makoo bekem Ce bilimdin (22/3)

2. Bacak.

korkkonço tirkegiç bolboy koyğon cakşı / Taltaya oturğan *buttarımın* astınan
kronşteyngge (24/4)

burul-: Dönmek, çevrilmek, sapmak.

taştıaar elem / Cetişet dep Sorokin dağı *burulup* karabastan (21/17)

sıyaktanıp kaldım / Zagondun ayagınan ayaptoor *buruldum* Iras tirkegiçim
(30/17)

Kayra *buruluştı* da sooruları ay şoolasına küñürt / muñayım ciltıldap şıbırtısız
basıp kete beriştı (37/8)

bulañğırlandı / Botogöz dedim kızğa *burulup* (17/4)

burula ber-: Viraj almak, dönmek.

coktugunan *burulabergen* cerde ala kalıp kaldı / Oşo da söz beken Anarhayda
cer cetpeybi (30/18)

burkurap ıylap ciber-: Acı acı hıçkırarak ağlamak.

Burkurap ıylapciberdi / Şaşım ketti emne dep cubatarımdı bilbedim (44/2)

butakta-: Dallanmak, budaklanmak, yayılmak, genişlemek.

kümüştönüp ceyrender kulak sereyte elendegen / kalıbında köpkö turuştı Kuranı
butaktağan kiçine (37/3)

buudan: Yürük atı.

Buudan cetpey arıgan / Kuş kanatı talıgan (5/1)

Buudandar cer tepkilep azınayt Oşol kızıl / Kırğın kara sürgündün içinde men da
cüröm Anan (9/11)

buuday: Buğday.

kandırar Anarhaydın keñ kökürögün düpüygön / caşıl bak ıñkıgan egin basar
Altın danduu ak *buuday* (16/1)

buulan-: Buharlaşmak.

Cer cıлуу *buulanıp* kurgap barattı Töbödö kögültür / tunuk abada karcarday
kanattarın kakpay kaalgıp (33/11)

buulangın: Buğulu, buharlı.

bekitilgen tişter carkıldayt Katarınan kıyğaçtap / tizilip dıñdın *buulangın* çım
kırtışın tilip (24/5)

buuluu: Buğulu, buharlı.

kööp erigen kardın zağı urat Aga aralaş *buuluu* abadan / bılırtkı kuurağan
şıbaktın tübünön kılıtıyp (9/3)

buurusun: Saban, sabanın sapı.

kılımdar boyu *buurusun* çiybegen ketmen tiybegen / kamıştuu ceegine çeyin
cayılıp catkan neçen (7/8)

buydal-: Duraklamak, duraksamak, tereddüt etmek, oylanmak.

azır / Sokogo cetip *buydalbastan* işke kiriştim Sokolordu (26/3)

buyruk: Emir, buyruk.

ketkideymin Birok orduman tap cılbastan / Abakirdin *buyruğun* küttüm (24/17)

buyrugum eki bolbo-: Bir dediği iki olmamak.

Buyrugumekibolboyt degen kıyazda zildey başın / eki koluna cazdap catıp kaldı
Men kozgolbodum (27/8)

buyur-: Buyurmak, emretmek, ısmarlamak.

ziyanın tartıp cürüpmünbü Tüşünsöm *buyurbasın* Birok / Sorokinge toktoo coop
berüügö tırıştım (22/4)

buz-: Bozmak, tahrip etmek, dağıtmak.

tumandanıp caanğa ezilip çarçağanday dımıp catat / Anın atam zamandan berki
kozgolbos tınçtığın *buzğan* (14/15)

küç barday Mına bu Anarhayda sokonun tişi tilbegen / diñdi *buzup* cañı boroz
saluu cañı depterdi (39/9)

darkan talaasının kelecegi tuurasındagı işenimdüü / elesterimdi eç kim *buza*
almak emes Mektepte dubal (33/16)

buza tur-: İhlal etmek.

keldim Bizdin bıyakka cönötör aldındağı cıynalıšta / içinde men barmın bizdi
diñ *buzaturğan* er azamattar (6/2)

bürküt: Kartal.

bürküt cürdü Anı oşonço biyikke kötörgön özü / emes küçtüü kanattarı emes
mobu talaanın boygo kubat (33/12)

bürüşö tüş-: Büzülmek, kıvrınmak.

Çını menen katuu oorup kalgan go İçi oorup atsa / kerek *bürüşötüşüptür* dep
oylodum da traktordu (41/17)

büt: Bütün, tamamen, tam olarak.

cürüp barat *Büt* köñülüm aldımdayı tetikterge baylanıp / özüm da çırmalışkan
uşul köp tetikterdin biri (36/16)

ölkösü tuurasındayı kıyaldanganımı *büt* aytıp berbesem / Cazgan ırımı okup
bergenim bolbos kız külsö (36/13)

Cazdıktı *büt* suu kılıp / Men çümköñüp aldım Carkın köñülümdü kapalantkan
(38/3)

büt-: Bitmek, sona ermek, tamamlanmak.

özüm menen koş *bütüp* tigi kırdın narı cagındayı / çabandardın koşuna barar
künümdü ayerden beş (39/3)

üyüp koydum Tün içinde ottun carıgında tişteri / almaştırbasam bolboyt da Otun
cıynap *bütön* (25/7)

tuyar beken Cakında koştı *bütöbüz* oşondo al / kızdı izdep taap uşu bulaktın
başına apkelip Anarhay (36/12)

Kiyin ökünböysün Cumuştu *bütölü* anan / özüm alıp ketem seni (37/18)

bügün: Bugün, içinde bulunulan zaman.

Cağınayın degen men çok Cegiç bolso cep / körsün *bügün* körüp catıpmınbı
(23/17)

Men sokonu çirkedim Zagon boylop cürüp kettik / Keçeegidey emes *bügün*
sokodo bekem oturdum (26/16)

Keçeegi kız *bügün* dağı keldi Abakir meni dağı / kabinaga oturguzup özü kızga
ketti Sakmançı kız (31/15)

kutulgusu keldi da Aylık akçasın aların aldı / Akırı citip cogolmok tura *Bügün*
gana bir kün beker (43/7)

bük tüş-: Kavga anında yere yapışmak.

dep kök celkeme koyup kaldı Men etbetimen *büktüştüm* / Kasapçı balta
çapkandan beter kerile kalıp Uh (28/5)

büktöl-: Kıvrınmak, bükülmek.

Kıynalıp catasın İçi oorugañça üç *büktölüp* / boordo oonalaktap cer süzüp
catkanday elestedi (42/10)

büktöp al-: Büzmek, katlamak, sarıp bağlamak.

açkıçtı koş koldop tuurasınan karmadı Degen menen / Abakir küçtüü ele
Saadabekti *büktöpaldı* (13/18)

bülküldö-: Ürpermek, hareketsiz kalmak.

bulakka kayrıldım Kaynar bulaktın çordonu *bülküldöp* / betime salkını urdu
Fonardın carığına tübü (25/18)

bürköö: Kapalı.

öçüp barattı Oy menen kırdı *bürköö* kabak / ireşire bastı (42/16)

bütün: Tam.

bolup taltañdap on cıl ubaktısın boşko ketirdi / Bulardı asırağan da biz Kursağı
tok kiyimi *bütün* (21/10)

cıltır tunuk tüpsüz tereñ körünöt Asmandağı / cıldızdar atügül *bütündöy* asman
uşul kiçinekey (35/17)

turgan çakta kıyalıñ alıp uçup turgan çakta / candüynöñö *bütündöy* aalam batıp
turabı deym (36/4)

bütür-: Bitirmek, tamamlamak.

kettim Mektepti bılıtır *bütürüptür* azır buyerde / sakmançı bolup cürüptür (17/9)

Keregi çok dedim men Cön kalgıla Özüm / ele *bütüröm* (25/16)

C

caa-: Yağmak.

Keñ talaanı alay dülöy tüşürgön möndür aralaş *caagan* / ötkün ele Asman güüldöp çañdap catkan cerdin (32/12)

Abakirden cakşılık kütpö / Cakında bir okuya boldu İñirde *caağan* camğır (12/4)

caagı bas-: Çenesini kapatmak.

Abakirdin *caagıbasılar* emes Aydoo cerdi maltap / sögünüp karşı kelatat (11/4)

Oy baratam baratam *Caagıñbasçı* Bötön biröönün / közünçö aykırbañ kantet dep tiştene kübüröp (18/2)

caaktaş-: Ağız kavgası yapmak, atışmak, tartışmak.

menen *caaktaşat* iştin cürüşün kabarlayt / E e e diñ degeniñ diñ koñtorot degeniñ kazğanaktağan (7/5)

caaktaşıp cat-: Ağız kavgası yapmak.

dep Kaliypa cemelep kaldı / Eköo *caaktaşıpcatkanın* köpkö uğup bardım (18/14)

caaldan-: Öfkelenmek.

sen ali Abakirdin kim ekenin bile elek ekensiñ / dep *caaldandı* (14/7)

caan:

1. Yağmur.

kıymılsız uşul ordunda turğandır *Caan* menen cel / cegen oñ közü ağıp kalğanday kıyğaç kabağı cabıluu (10/4)

kaçan körsöñ at üstündö / *Caan* kiçine basandağanda Saadabektin çirkeğiç
(12/8)

Oşol kündördün birinde katuu *caanda* kaldık Kaydan / caydan çapkındap bolup
keldi da tögüp kirdi (32/11)

2. Cihan, alem, evren.

tumandanıp *caanğa* ezilip çarçağanday dımıp catat / Anın atam zamandan berki
kozğolbos tınçtığın buzğan (14/15)

caan-çaçın: Yağış, yağmur, rahmet.

Anın işi *caançaçında* da toktoboyt Mal çarbasına da / coop beret Oşol üçün
tınım tınçı cok (12/7)

cabalakta-: Bir işi topluca işlemek, topluca saldırmak.

Ketüügö turup atıp cıldız *cabalaktap* caynagan / asmandı dağı bir colu çalkalay
karadım Közüm (36/15)

cabıl-: Toptan, kütle halinde atılmak.

kaliñ el *cabıla* iştegen uluu cürüş dep / cürbödüm bele Uşunun baarın kılğan
tarıh muğalimimiz (7/6)

cabıluu: Kapaklı, örtük, örtülü.

kıymılsız uşul ordunda turğandır Caan menen cel / cegen oñ közü ağıp
kalğanday kıyğaç kabağı *cabıluu* (10/4)

cabış-: Yapışmak, tutmak, kapmak.

Eköo küröşüp sögünüp üy içinde oonap baratışat Men / ırğıp cetip açıķça
cabıştıım Arañ culup alıp (14/1)

Aldagaydan zıñıldap şıbak başın ürkütökön parovoz / ünü uguldu Balkim uşu
poyezdge *cabişıp* Abakir (44/17)

cadat-: Canını sıkmak, rahatsız etmek.

tünü menen sebelep toktobodu *cadattu* üzük tuurduktan / sarıǵıp aktı Ertesi da
basılıbay birotolo ak caan (12/5)

cak:

1. Taraf, yön, yan.

Kıyazı tigi koş döbönün narı *cagındaǵı* konuştan / kelgen okşoyt Ayerde
çabandar köp Kızdın cüzü (16/14)

özüm menen koş bütüp tigi kırdın narı *cagındaǵı* / çabandardın koşuna barar
künümdü ayerden beş (39/3)

Sorokin bir *cakka* attanıp catıptır / Kalmaktar koyǵon çıǵar dep koyup cönöp
ketti (10/7)

Meñanizatsya *caǵıma* Meni buyakka traktorçulukka / ciberişken azır ançeyin
ubaktıluu dep boçkeni körsöttüm (17/13)

Men arabadan ırǵıp tüştüm kamçını traktordon / aşıra ırǵıtıp iyip baş ooǵon
cakka basıp kettim (18/10)

elcurtka elge ketem / Art *cagıman* at dübürtü bışkırganı uǵulǵanda da (19/14)

caǵıma karabay tırıškandan tırışıp oturam Kañça / ubakit ötsö da lam dep ooz
açpadım kiñkıs ün çıǵarbadım (24/12)

alar *caktı* calt calt karaym Abakirge kezdeşe / bergeni cakşı emes Birok eki
kişini süylöştürböy (31/18)

Korkoydun narı *cagında* / Aydıñ talaa Anarhay (34/1)

kökül kızdı taap alar kündü kıyaldanam / Oşol kündörü biz cañı zagongo tüştük
Özüñö *caktan* (39/4)

Bet aldımı tüz karap baram Al *caktaǵı* apay betti / boorlop biröö şıpıldap ketip
barattı Kaykı belge (42/3)

caman söz menen kordogon okşoyt dep caman köz suuk / sözdön *cakınımı*
korgop kala albaganıma canım (32/8)

2. Zaman, çağ.

turgan *çakta* kıyalıñ alıp uçup turgan *çakta* / candüynöñö bütündöy aalam batıp
turabı deym (36/4)

çağın-: Pohpohlamak, koltuklamak, yaranmak.

Cağınayın degen men cok Cegiç bolso cep / körsün bugün körüp catıpmınbı
(23/17)

cak-:

1. Yırtmak, parçalanmak.

Koy oozunan çöp albağan momun balasıñ Cep koyot / bu seni Tük da *cakpaysıñ*
(23/16)

2. Yakmak.

kötörülgönçö kötörüp koyup ot *caktım* Fonardın / da cardamı cakşı tiydi
Gaykalardı burap (26/4)

tişteri taşka şakıldap tiygende cark curk etip ot / *çagılat* selkildegen orduman
men uçup tüşö cazdaym (24/14)

Fonardı *cagıp* üydön çıktım / Tün koyunu közgö saysa körüngüs Suu içip alışka
(25/17)

3. Beğenilmek, hoşla gitmek.

Bu corugu maga *cakpadı* Birok oşondo da traktor / aydap cürgönümö
korstonmun Kabinadan baş çıkarıp (31/8)

cakala-: Kenarından geçmek, ilerlemek.

Tolukşup ay çıktı Oşondo men aydoonun narkı / ceegin *cakalay* cılcıp kelatkan
ürkünçök eki karaandı (36/18)

cakın: Yakın, uzak olmayan yer.

gana okto tekte bir cañılık aytıp kelet Al atçan / *cakın* curttağı çabandarğa barıp
ratsiya arkıluu çoñdor (7/4)

çığıp alıp koy kozusuna köz salıp turdu Bir münötkö / bolso da canına *cakın*
bargım keldi biroq kaydan (29/15)

şaşmak İşi bolso cürüp atat Traktoru *cakın* / birdeme bolso cügürüp kelet (31/7)

cakındat-: Yakınlaştırmak.

cakındatıp koymok elek kaydan al da calgız başatka / baylanuu Tigi Abakir
degen neme anı tüşüngüsü cok (5/13)

cakınıraak: Oldukça yakın mesafe.

Ertesi sakmançı kız koyun cayıp bizdin zagondun / canınan köründü
Cakınıraaktağı bir döböğö (29/14)

cakpay kal-: Hoşlanmamak, hoşuna gitmemek.

Dep suktanasiñ biroq ubakit cok Başkası eçteme / emes ele Abakirge kayerimen
cakpaykaldım al emne (8/1)

cakşı: İyi, güzel.

açpağanda kantmek / Al kezde *cakşı* eken Anarhaydı kartadan karasak (7/14)

carkıratıp kün çıktı / Bu künüm *cakşı* başaldı Motorlordun ünü öçpödü (16/10)

Meni cañılış aytıp aldı azır ele sözünön / kaytat dep oturuştı okşoyt Maga
cakşılık kaalabağan (22/15)

korkkonço tirkegiç bolboy koyğon *cakşı* / Taltaya oturğan buttarımın astınan
kronşteynge (24/4)

başkalar bilbese da Abakir *cakşı* bilet Meyli men / da kaytpaymın Sokonun rulun
karıma uuçtap can (24/11)

Uşundan arttırganım traktor aydagandı üyrönüp alsam / *cakşı* da (31/1)

alar caktı calt calt karaym Abakirge kezdeşe / bergeni *cakşı* emes Birok eki kişini süylöştürböy (31/18)

koyup cügürö basıp baratat Keçir meni carkınım dedim / men içimen Tez ketip kalganiñ *cakşı* boldu (32/3)

Bergin dep cindene atırılıp cetip bardım / Biröönün cazganın okugan *cakşı* emes (34/10)

*Cakşı*bı*cakşı* emespi anı maga üyrötpö / Emne *cakşı* ekenin men özüm bilem Bar arı (34/11)

kıynalıp turat keçki salkınga kiçine basayınçı / *cakşı* bolup kalar (41/14)

cakşı kör-: Sevmek.

cañı colunan baştap cazgandı *cakşı* körör / elem Tañ erte tura kalıp cañı kardın iz tüşpögön (39/6)

cerinen cañı col salıp baskandı *cakşı* körör elem / Köktömdö too boorun kıdırıp ali eç kimdin közü (39/7)

çalbagan cañı kızgaldaktardı tergendi *cakşı* körör / elem Uşunun baarında cañıga umtultkan azgırgan (39/8)

cakşı tiy-: Faydası/yararı dokunmak.

kötörülgönçö kötörüp koyup ot caktım Fonardın / da cardamı *cakşı* tiydi Gaykaldı burap (26/4)

*cakşıl*ap: Güzelce, iyice.

*cakşıl*ap aydoogo tırışıp adatımça tolkundandı aldım / Zagondun etegine cetip kayra kayrıldım İñir (42/1)

cakşılık: İyilik, yardım.

Abakirden *caķşılık* kütpö / Cakında bir okuya boldu İñirde caağan camğır (12/4)

Abakir anday *caķşılıkka* caralıppı Men da suranbay / koydum Kızga kiyinki colukkanda Abakir eköübüz (29/16)

bir adamga kılğan *caķşılıgıñ* bolçosu Oşonoña / karabay itten beter eerçip alğanıma canım kaşayat (37/17)

cakta-: Savunmak, korumak.

A eger altın bolsoçu dep men tabılgamı *caktadım* / Karaçı salmagın segiz cüz grammday bar (40/7)

caktır-: Beğenmek, hoşlanmak.

Toktot dep Sorokin *caktırbay* Abakirdi dağı / kaktı anan mağa ayttı Tañ erteden baştap işke (23/6)

ele Abakir *caktırbay* şaştırdı / Ayda toktobo (29/4)

nege süyüp kaldım dep oşogo özümü özüm cektep / catam Degi seniñ emneñi *caktırıp* kaldım eken Ce (37/16)

cal: Yele.

kıyalımdan oyğotup ciberdi *Cal* kuyruğu celge sapırılğan / tulparday tütünü vağondordun üstünön tolkuy uçup (9/16)

calına cel erkelep oynoor kün kelerine işenem / Arıktarıman şıldırıp möltür suu agar Bul cerge (16/2)

caldan-: Çarter, kiralama.

Tamılcıgan çoñ deñiz cayılıp ketip oşo kögültür / tolkundarı *caldangan* boydon kee ceri caşıldanıp (15/11)

calınıp koy-: Dilemek, yalvarmak, yakarmak.

Abakir anı menen da ırıldeşıp alğan / Men *calınıpkoyboğon* soñ bir künü Esirkep eköobüz orun (20/19)

calınt-: Yalvartmak, dilendirmek.

kuçağınan culkunup çığıp / Şaşpa iyri takım it Seni *calıntıpasam* elebi (14/6)

calpak: Yassı.

koñtorup taştap barat Traktor ıçkına kürüldöp kırduu / *calpak* tamanı şakıldap şıbaktı capşıra tepsep (24/6)

calt: Çabuk,ani.

calt karadım Kız da menin soñuman karap canağı / ordunda turgan eken Araba toktopodu Birok aga kapa (29/11)

alar caktı *calt* *calt* karaym Abakirge kezdeş / bergeni cakşı emes Birok eki kişini süylöştürböy (31/18)

calt ber-: Bir yana atılmak, sapmak.

Abakir *caltberip* tiginde catkan tokmoktoy açkıçtı / ala koydu da uruuğa kamdanıp başın eki (13/12)

calt cult et-: Işıl ışıl parlamak.

müyüzü bar telkisi capısıraak eköönün teñ alakanday / közdörü ay nuruna çağılısıp *caltcultet* (37/4)

caman: Kötü, berbat, fena.

caman söz menen kordogon okşoyt dep *caman* köz suuk / sözdön cakınımı korgop kala albaganıma canım (32/8)

camankör-: Hoşlanmamak, nefret etmek.

sunup / Köz karaşınan ce *camankörgönün* ce cemelep turganın (20/2)

cambaş: Kalça, but.

Canım cer tartat *cambaşım* tiyse ele uykuğa / Oozu murdum köz kulağım çañ
menen kumğa toluptur (24/16)

camgır: Yağmur.

Abakirden cakşılık kütpö / Cakında bir okuya boldu İñirde caağan *camğır* (12/4)
baanek surap cügürüp kelet dep oylodu okşoyt meni / Maga bolso emi baarı bir
bolup kalgan *Camgır* ötmö (32/18)

Cazdın coomart *camgırı* cuup ötkön darkan talaa / suluulanıp carkın sala berdi
Cerdin bu körkünön (33/5)

camın-: Örtülmek, örtünmek.

Bayırkı Anarhay Caşıl irañ *camınğan* talaada cülgösü / arañ bilingen kara col
menen maşine zımırıp (9/1)

Bulak başında oturup tün *camınğan* talaa sırina / çömüldüm kulak turup dilimdi
açıp koyup memiregen (36/5)

can:

1. Can, insanın kendi varlığı.

Kıykıra berip çarçadım barıp rıçağıñdı bekemde / da kayra kelip sen aydaçı
Negedir *canım* (41/13)

küygön kubakay kaşının astındağı tuzday kök / közdörün kadap karap turdu da
can cumkasınan kıpkızıl (19/17)

Körkümü köktü suktantkan şıbaktuu talaada men / uşundayça kün körüp cüröm
Can ayabay arekettensem (14/17)

2. Arkadaş, yoldaş, dost.

soñ tamaktanuuga cönödüm / Baykuş Aldey apa booruker *can* Alıp koygon
(15/13)

3. Can, birey, kişi.

adaşıp tuş bolğonum belgisiz capaday calğız nokottoy / kiçinekey bir *can*
baratam (19/11)

maga Traktordon sekirip tüşüp oşo tarapka çurkadım / Kırdı aşıp narı karadım
beri karadım *can* (42/11)

başkalar bilbese da Abakir cakşı bilet Meyli men / da kaytpaymın Sokonun rulun
karıma uuçtap *can* (24/11)

4. Yan, yan taraf.

traktordun *canında* turğan kombinezonçon kişi / sözümdü bölüp ciberdi (10/14)

kelip *canıma* oturdu da başıman sıladı / Oylonup körsöñçü Kemel Senin teñiñ
emes bul (23/15)

ayban / Kürsünüp aldım da kuuray çoğulttum Sokonuñ *canına* (25/6)

çığıp alıp koy kozusuna köz salıp turdu Bir münötkö / bolso da *canına* cakın
bargım keldi birook kaydan (29/15)

Ertesi sakmançı kız koyun cayıp bizdin zagondun / *canınan* köründü
Cakınıraaktağı bir döböğö (29/14)

traktordun *canında* turganbız Abakir / motordun birdemesin karap catkan
(29/17)

Biz cürüp kettik / Al ortodo kız koyun kırdan beri cayıp tüştü *Canına* (30/4)

aruu carkınım azır *canımda* bolso kana Bu capayı / Anarhayga erteñ gül caynap
ırıska şerik el konorun (45/5)

çan: toz.

toktotposton cürdü okşoyt *Çañ* menen açuu / tütüngö tumçuğup katuu temirge
oturuu emne ekenin (24/10)

Canım cer tartat cambaşım tiyse ele uykuğa / Oozu murdum köz kulağım *çañ*
menen kumğa toluptur (24/16)

can adam: Tek bir kişi, birey.

ekenibizdi düynödö *canadam* bilbes çığar düynödö / emne bolup catkanın biz da
bilbeybiz tek Sorokin (7/3)

can bas-: Ayak basmak.

cañı colunday *canbaspagan* cañı kardığı cañı izdey / can körbögön cañı
kızgaldaktay köñül tolkuttu (39/10)

canı çık-: Canı çıkmak.

İşembilikte ğana kant zavoduna barıp apama / moyunçak menen *cancığaç*
karmap körgön emesmin (8/11)

can dili: Can lisanı, gönül lisanı.

cürböybü Aybandan adamdın / ayırması can dili bar emespi *Candili* bolso (44/9)

can düynösü: İç dünyası, ruh alemi.

tünkü talaanın tabiyatın *candüynömö* siñirip / oturdum kıyalım koşulup köz
aldıma ne bir acayıp (36/6)

kaynar bulagı adamdın *candüynösünö* okşoş belem / keede adamdın da dili
tazalanıp köñülü kötörülüp (36/3)

turgan çakta kıyalıñ alıp uçup turgan çakta / *candüynöñö* bütündöy aalam batıp
turabı deym (36/4)

can körbö-: Hiç kimseyi görmemek.

cañı colunday can baspagan cañı kardagı cañı izdey / *cankörbögön* cañı
kızgaldaktay köñül tolkuttu (39/10)

canar may: Yakıt, benzin, motor yağı.

koştoğu *canarmay* kuygan tsisternadan da akırındap / alıstap barat Tsisternanı
süyrötüp traktorlorgo (5/12)

Eñ obolu *canarmay* taşıp traktorlordun baktarın / özüm tolturup koydum Anan
radiatorloruna suu (15/16)

canaşa: Beraber, birlikte, yan yana.

cetip barıp *canaşa* oturup süylöşsöm cadegende / celpildegende kökül çaçın ele
karap kelsem degende eki közüm tört (30/5)

canday cürüp üyrönüp al-: Yanında yürümek, aynı hizada yürümek.

traktordu *canday cürüp üyrönüp aların* anan özüm / traktor aydaarın dep
oylop kelbedim bele Rayondo (8/8)

candır-: Yakmak.

ot aldırdım Tatıragan açuu dooşko tün ürküp / oygongondoy boldu Kabinaga
tüşüp faranı *candırdım* (45/3)

canı açı-: Acımak.

canımaçıldı Abakırdey nemeni kandayça / süygönün gana tüşünböym Attiñ
Kaliypanı taştap ketip (44/13)

canı kaşay-: Canına yetmek.

Canı kaşaya çırıldaganda tınıp catkan talaa tınçtıgı kamçı / tiygendey silkinip
ciberdi İşterman cigit dep (44/6)

bir adamga kılğan cakşılığını bolçosu Oşonoña / karabay itten beter eerçip
alğanıma *canımkaşayat* (37/17)

canıbar: Hayvan.

kerek / Çü *cañıbar* Eköübüz muñayışka ubakit cok (15/2)

canım cer tart-: Canı yatacak yer çekmek, uyumak istemek.

Canım cer tartat cambaşım tiyse ele uykuğa / Oozu murdum köz kulağım çañ
menen kumğa toluptur (24/16)

canı keyi-: Canı acımak, canı yanmak.

Canı keyidi Kolum boşoy kalsa kızdı izdep taap alıp / tartınbastan ezilişe
sırdaşuuga söz berdim özümö (32/9)

canı tıñç-: İçi rahatlamak, sakinleşmek, sükun bulmak.

kete berüügö *canım tıñçıbayt* / Kantıp bir belgi berem kızga dep kabinada
(31/17)

canıma kanat büt-: Kanatlanıp uçar gibi, kuş misali.

bolbodum *Canıma kanat bütköndöy* Kız maga kol / bulgaganına cazdın darkan
talaasında cügürüp (29/12)

canıman ötüp bar-: Yanından geçmek.

Suuğa kanğan koydu kız narı türtüp çığa berdi / *Canıman ötüp baratıp* (17/1)

canınan tezireek: Bir an önce.

tuş bolğonun karasañ / Abakirdin *canınan tezireek* coğolğuça şaşam (11/19)

cansız: Cansız, hissiz, ölü.

belçesinen cerge batıp *cansız* sokur közdörün / aytalaağa kadap boz taştan
somedogon molo kılımdar (10/13)

cañı:

1. Yeni, henüz.

kelet Köz uçunda kögültür zakım oynoyt Cer *cañı* (9/2)

kökül kızdı taap alar kündü kıyaldanam / Oşol kündörü biz *cañı* zagongo tüştük
Özüñö caktan (39/4)

2. Yeni, taze, körpe.

adırların açıp alıstağandan alıstap cetkizbey / ceekti kubalap kelebiz al ansayın
kök ceek *cañı* (9/6)

iş bolso ar kaçan cañısınan baştap turgan ırahat / Mektepte okup cürgöndö da ar
kaçan *cañı* depterdi (39/5)

cañı colunan baştap cazgandı cakşı körör / elem Tañ erte tura kalıp cañı kardın
iz tüşpögön (39/6)

cerinen *cañı* col salıp baskandı cakşı körör elem / Köktömdö too boorun kızıdırıp
ali eç kimdin közü (39/7)

çalbagan *cañı* kızgaldaktardı tergendi cakşı körör / elem Uşunun baarında cañıga
umtultkan azgırgan (39/8)

küç barday Mina bu Anarhayda sokonun tişi tilbegen / diñdi buzup *cañı* boroz
saluu cañı depterdi (39/9)

cañı colunday can baspagan cañı kardagı cañı izdey / can körbögön *cañı*
kızgaldaktay köñül tolkuttu (39/10)

çalbagan *cañı* kızgaldaktardı tergendi cakşı körör / elem Uşunun baarında cañıga
umtultkan azgırgan (39/8)

iş bolso ar kaçan cañısınan baştap turgan ırahat / Mektepte okup cürgöndö da ar
kaçan *cañı* depterdi (39/5)

cañı kelgen: Yeni moda.

kılıp menin putyuvkamdı alıp çıktı Anı men / *cañıkelgen* künü zor sıymık menen
özünö tapşırğam (19/18)

cañılık: Yenilik, farklılık, yeni haber.

gana okto tekte bir *cañılık* aytıp kelet Al atçan / cakın curttağı çabandarğa barıp
ratsiya arkıluu çoñdor (7/4)

Dagı bir *cañılık* bar / Eki üç kün murun arabaga tüşüp tüşkü tamaktan kaytıp
(29/2)

cañılış: Yanlış, hata, yanlışlık.

Meni *cañılış* aytıp aldı azır ele sözünön / kaytat dep oturuştı okşoyt Maga
cakşılık kaalabağan (22/15)

cañır-: Yankılanmak, çınlamak.

cañırğan çölkömdün taymanbas baştooçuları / dep atağan Emiçi Akademik atka
kondum Uyat Anı (6/3)

cañırıktuu: Çınlama, ses, yankı.

kayda baratkanın bilip bolboyt / Parovozdun sozuluñku *cañırıktuu* dooşu meni
(9/15)

cañırt-: Yankılandırmak, gürlötmek.

Kaynar bulaktan çakanın kap ortosunan suu suza bergençe / een talaanı
cañırtkan aç aykırık çıktı (5/4)

sundu da azdan soñ talaa *cañırta* katkıra küldü / Aydıñ talaa Anarhay Keñ
ölkösü deyt (34/14)

Alıs ketip kalıptır / Abakir Kayda barasıñ dep ay talaanı *cañırttum* (42/13)

cañsa-: El kol hareketi yapmak.

turat Kabinasının üstünö çığıp alıp Abakir dale / muştumun abağa *cañsap* meni aşata söğüp kıykırıp (6/10)

capa: Azap, baskı, ızdırıp.

tuş bolğonum belgisiz *capaday* calğız nokottoy / kiçinekey bir can baratam (19/11)

capa çek-: Cefa çekmek, zulüm görmek.

eken Korduk körüp *capaçekken* başım bu kermek / cıtı cürök aylantkan şıbaktuu sur talaanı sendele (19/4)

capayı: Vahşi, yabani, saf.

menen siñip çoğolup ketçü eken da köptön kiyin / közgö çaldıksa baarı *capayı* bolup kalçu eken (7/10)

aruu carkınım azır canımda bolso kana Bu *capayı* / Anarhayga erteñ gül caynap ırıska şerik el konorun (45/5)

capısıraak: Alçak, kısa.

müyüzü bar telkisi *capısıraak* eköönün teñ alakanday / közdörü ay nuruna çağılısıp calt cult etet (37/4)

capşır-: Sertçe yapıştırmak, çarpmak.

koñtorup taştap barat Traktor ıçkına kürüldöp kırduu / calpak tamanı şakıldap şıbaktı *capşıra* tepsep (24/6)

bele Mına emi küçtüü traktor menin kol kıymılıma / baş iyip kaz tamanı menen cerdi *capşırta* tepsep (30/15)

cara-: Uygun, makbul, münasip olmak, yaramak.

Me munu taştap ketip *carabayt* dedi maga (20/1)

ce *carabayt* ekem dep ketip kalar beken degendey / Oşol üçün meni arğasız ketiriş üçün uşintip traktorun (24/9)

caral-: Yaratılmak.

Abakir anday cakşılıkka *caralıppı* Men da suranbay / koydum Kızga kiyakini colukkanda Abakir eköbüz (29/16)

caraş-: Uygun, münasip, yerinde olmak, yaraşmak.

ele cumuşçuluk bolbosu diliñde cumuşçuluktun / kenedey niyeti cok Bay bolsoñ *caraşmak* (27/14)

carat-: Yaratmak.

cılgaları baarı biri birine okşoş içiñ bışıp / ketkidey Bul kunarsız ölüü talaanı kim *carattı* (19/3)

cardam: Yardım.

kötörülgönçö kötörüp koyup ot caktım Fonardın / da *cardamı* cakşı tiydi Gaykalardı burap (26/4)

cardam ber-: Yardım etmek.

başka da traktordu ondooğo ce traktoristtin başka / cumuşuna işi kılıp baarına *cardamberişim* (23/12)

cürgön Men özüm kögörüp bolboy koybodumbu *cardam* / *berip* turam dep arañ mandırbadımbı Tezireek (8/15)

cardamdaş-: Yardımlaşmak.

emes Kemel biz *cardamdaşabız* Cür / Esirkep dep Kaliypa ordunan turdu
(25/15)

körüpmünbü Atam soğuşta ölgön Atamı bilbey kaldım / *cardamdaşpasam*
ömürümdö kara cumuş iştep (8/12)

cardamı tiy-: Yardımı dokunmak.

tükürüp Bu saga Taş Baba tuuraluu lektsiya okuu emes / Mındayda tarihtın
cardamıtiybeyt (28/8)

cargak şım: Deri şalvar.

Tüşündüñbü *carğakşımduu* şorduum Kargış tiygen / üyümdö bolsom sendey
neme menen süylöşüp koybos elem (13/4)

carık: Aydınlık, ışık.

bulakka kayrıldım Kaynar bulaktın çordonu bülküldöp / betime salkını urdu
Fonardın *carıgına* tübü (25/18)

üyüp koydum Tün içinde ottun *carıgında* tişteri / almaştırbasam bolboyt da Otun
cıynap bütkön (25/7)

carıl-: Kırılmak, yarılmak, parçalanmak.

İ cattıñbı akademik Oşentip cerdin cıtın / bil dedi etinge dem alıp *carılğan*
erdinin kanın (28/7)

Cark çağıl-: Birden bire parlama.

cılt körünüp kayra cılt cogolgon balık sımal / birdeme küzgüdüy tişke ottoy
carkçağılışıp (39/13)

cark curk et-: Hop hop etmek.

tişteri taşka şakıldap tiygende *carkcurketip* ot / çağılat selkildegen orduman men uçup tüşö cazdaym (24/14)

carkilda-: Parıldamak, ışıldamak, ışık saçmak.

bekitilgen tişter *carkildayt* Katarınan kıyğaçtap / tizilip diñdın buulanğan çım kırtışın tilip (24/5)

menen cer birikken kanduu soğuş cürüp cattı / Kılıçtar *carkıldap* cookerler uraan taştap kıykırıp (9/10)

Abakir meni közdöy obolu şaşpay bastı da anan / aptıgıp cetip keldi Kolumdagı *carkıldagan* nerseni (40/1)

carkın: Aydınlık, parlaklık, göz alıcılık.

koyup cügürö basıp baratat Keçir meni *carkınım* dedim / men içimen Tez ketip kalganıñ cakşı boldu (32/3)

Cazdın coomart camgırı cuup ötkön darkan talaa / suluulanıp *carkın* sala berdi Cerdin bu körkünön (33/5)

cerden kubat alganday bekem elem *carkın* kıyalıma / azır eçkim kölökö tüşürö almak emes Anarhaydın (33/15)

Cazdıktı büt suu kılıp / Men çümköñüp aldım *Carkın* köñülümdü kapalantkan (38/3)

aruu *carkınım* azır canımda bolso kana Bu capayı / Anarhayga erteñ gül caynap ırıska şerik el konorun (45/5)

comoktop aytıp berer elem *Carkınım* Anarhay / ölkösünün keleşegine menin comoguma işenmek (45/6)

carkır-: Parıldamak, ışıldamak, ışık saçmak.

carkıratıp kün çıktı / Bu künüm cakşı başaldı Motorlordun ünü öçpödü (16/10)

carma: Kavrulmuş buğdayla yapılan ekşi bir içecek.

şişe carma berdi *Carmanı* kere cutkanda çeçekeyim / açıldı Bu da bolso
Aldeydin berip cibergeni go (26/14)

carmaş-: Tutmak, yapışmak, asılmak.

dep oyloym Anan şpal sanap kete bersem dağı / bir razyezdden poyezdge
carmaşarmin Oşentem (19/13)

koygon sayın kayra ırgıp turup *carmaşa* berdim / Kolum cetse men anı betke
közgö muştap kalam al (28/3)

caş:

1. Genç.

Kep bu *caş* cigittin tagdırı tuuraluu Emi / emne işteyt (21/6)

2. Yaş, ömür.

caş uluumuştaş dese muşka kıyın / Abakirge eç kim coop bergen cok (21/3)

3. Genç, taze. Gelişimini tamamlamamış olan (bitki, hayvan).

çığıp kelatkan *caş* şıbaktın kermek cıtı / kañılcaardı kıtığılayt Karşı sokkon
celden cazğı (9/4)

caş cayı-: Gözyaşı sel olmak.

Anı cektöp catkan men cok dep kabinadan / başın culup alıp *caş çayıgan* cüzün
maga burdu (44/4)

caşagan: Sakin, mukim, ikamet eden.

Ayttı aytpadı debegin esiñde bolsun / Özünön özgöçö *caşagandardın* baarın cek
körüp (35/5)

casal-: Yapılmak, hazırlanmak.

handardın kılıçtarının tutkası taza çulu altından / *casalçu* Mına karaçı bu da
tutkaga okşop turat (40/15)

caşap kal-: Yaşlanmak.

Zağondun narkı başında Saadabek degen dağı bir / traktorçu kütüp oturat
Caşapkalğan oluttuu kişi (11/20)

caşıl: Yeşil.

Bayırkı Anarhay *Caşıl* ırañ camınğan talaada cülgösü / arañ bilingen kara col
menen maşine zımırıp (9/1)

kandırar Anarhaydın keñ kökürögün düpüygön / *caşıl* bak ıñkıgan egin basar
Altın danduu ak buuday (16/1)

caşıldan-: Yeşillenmek, yeşermek.

Tamılcıgan çoñ deñiz cayılıp ketip oşo kögültür / tolkundarı caldangan boydon
kee ceri *caşıldanıp* (15/11)

caşıp kel-: Halsizce gelmek.

Başatka kayra aylanıp kelgenimde anın başınan / bir koroos kozuluu koy kördüm
Bir kız *caşıpkeliptir* (16/12)

caşıra al-: Gizlemek, saklamak, örtbas etmek.

Men aga kayradan ceksur körünüp cürdüm Anı cek / körörümdü men da
caşıraalbadım Bu oñbogur kızdı (32/7)

cat: Yad, yabancı.

tinçtik da *cat* köründü. Aylana talaa menin ar bir (42/18)

cat-: küngö kiçine toorukkum keldi Köynögümdü çeçip / astıma töşöp *catayın*
dep catkanda Abakir uykusuday (27/6)

İ *cattıñbi* akademik Oşentip cerdin cıtın / bil dedi etinge dem alıp carılğan
erdinin kanın (28/7)

catıp cürüşkönbü anısın bilbeyt ekem Kaliypa / birdemelerdi bışaktay küñküldöp
catat söz acırım (37/11)

taap köpkö uktay albay çakıyıp cattım / Oşondo argasızdan şıbış söz uktum
Abakir menen Kaliypa bir töşöktö *catıptır* Murda dele uşintip (37/10)

töşöp küngö dalısın tosup *cata* ketti Keñ dalı uy / conduu eti maylanışıp küngö
cıltrayt Men da (27/5)

Buyrugum eki bolboyt degen kıyazda zildey başın / eki koluna cazdap *catıp*
kaldı Men kozgolbodum (27/8)

salabız Köp bolso eki üç gün *catıp* çıgasıñ da / Kuru-beker ıylay beresiñbi
(37/14)

catsam tursam özüm menen birge / Keçkisin el uykuga kirgende men üydön
çığıp (35/14)

Menin emnem ketti ciberbeseñ koy dep kors etti / Abakir *catuuga* kamdanıp atıp
(25/13)

cay:

1. Yaz mevsimi.

catat Anarhaydın *cayı* kurğak künü ısıq Başka / çöp emes temir tiken kök
kezinde kuurap kalat Buyerge (6/18)

katımı bala bakıracı alısta özü bolso üy betin / körböy kıştır *caydır* el işi dep een
talaada (20/19)

2. Yer, mevki.

beşigi bolğon bizdin kündördö Anarhay kütürögön / kolhoz malına kışta cılıu
kıştoosu *cayda* (7/12)

Oşol kündördün birinde katuu caanda kaldık Kaydan / *caydan* çapkındap bolup keldi da tögüp kirdi (32/11)

Adamdın butu baspagan / Keñirsigen kenen *cay* (34/2)

cay-: Gütme, otlatmak.

Ertesi sakmançı kız koyun *cayıp* bizdin zagondun / canınan köründü Cakınıraaktığı bir döböğö (29/14)

Biz cürüp kettik / Al ortodo kız koyun kırdan beri *cayıp* tüştü Canına (30/4)

caybarakat: Sakince, rahatça.

apıl tapıl aşap catkanımı zeeni keyiy karap / oturdu *Caybarakat* es aluuga çolom cok ele (25/9)

Kanday ele meni kabinaga oturguzup kaldı dese / Kızdın kaşında *caybarakat* süylöşüp turdu Kayda (31/6)

caygaş-: Bir yerde bulunmak, yerleşmek.

ali şaarlar ornop ayıl kıştaktar *caygaşar* Keleçek / muundar bu cerdi berekelüü Anarhay dep dañazalaşar (16/3)

cayık: Çayır.

soğuş basılıp Anarhaydın kök *cayığında* cumurtkaday / boz üylör tigildi Beykutçuluk ornop boz üylördün (9/12)

cayıl-: Yayılmak.

Tamılcıgan çoñ deñiz *cayılıp* ketip oşo kögültür / tolkundarı caldangan boydon kee ceri çaşıldanıp (15/11)

kılımdar boyu buurusun çiybegen ketmen tiybegen / kamiştuu ceegine çeyin *cayılıp* catkan neçen (7/8)

cayınça: İyilikle, hoşnutlukla.

Cayınça ele dedim kayra kızarıp Suu cetkiriş kerek (17/18)

Tokto dedi Sorokin *cayınça* / Toktodum Atı kara terge tüşüptür Sorokin küngö
(19/16)

cayıp cönö-: Hayvan gütmek için bir yere gitmek.

Kız koyun *cayıpcönödü* Abakir bolso traktordun / kabinasına çıgıp alıp aba
muştap aykırıp turat (18/1)

cayıt: Mera, otlak.

salkın *cayıtına* aylanmak Aytör uşintip comoktop / ayta berse közü açıla elek
baldar oozun (7/13)

caykın: Sakin, sükunetli ortam.

Anarhay şıbaktuu *caykın* talaa ekeni ıras / Kıdırıp cürö bersem köz kaykığan
körkün körö bersem (7/18)

caylatıp koy-: Yavaşlamak, hızını kaybetmek.

caylatıpkoydum / Abakir (42/7)

cayna-: Dolup taşmak, yayılmak.

aruu carkınım azır canımda bolso kana Bu capayı / Anarhayga erteñ gül *caynap*
ırıska şerik el konorun (45/5)

caz-:

1. Yazmak, kağıda dökmek.

ketti karasam Abakir / Küydüm süydüm dep *cazıp* catasıñbı dep narı (34/8)

suurup çığıp entelep kelgen algaçkı saptardı / şaşıp buşıp *cazıp* kirdim (33/18)

Bergin dep cindene atırılıp cetip bardım / Biröönün *cazganın* okugan cakşı emes
(34/10)

2. Hata yapmak, yanılmak.

turğan kalıbınan *cazbay* belçesinen cerge batıp / telmirip kala berdi (18/18)

ölkösü tuurasındagı kıyaldanganımı büt aytıp berbesem / *Cazgan* ırımı okup
bergenim

kerek Abakirge *cazatayıp* surağan açkıçtı emes başkasın / ce boltubu gaykasıbı
uçurunda taap bere koybosoñ (23/13)

caz:

1. Yazın, yaz mevsimi.

men calğız cönödüm Buyerdegi işter bıyıl *cazda* ğana / başaldı Oşol için eki
ele traktor işteyt Başçıbız (6/14)

körörümdü bilsemçi / Men çirkööçülökkö kelbedim bele *Cazdı* cazday (8/7)

2. Bahar, ilkbahar.

bolbodum Canıma kanat bütköndöy Kız maga kol / bulgaganına *cazdın* darkan
talaasında cügürüp (29/12)

Cazdın coomart camgırı cuup ötkön darkan talaa / suluulanıp carkın sala berdi
Cerdin bu körkünön (33/5)

oodarat ekenbiz Emki *cazdan* baştap köp traktor / apkelip PTC ornoto turgan
körünöt Sorokindin (38/8)

cazbay sebele-: Açılmadan, çözülmenden serpiştirmek, ufak ufak serpilmek.

cazbaysebelep kölçük betteri mayda cıdır / Abakir erine esinep muundarın
kırıldıdata kerilip (12/14)

cazda-: Başının altına yastık koymak.

Buyrugum eki bolboyd degen kıyazda zildey başın / eki koluna *cazdap* catıp kaldı Men kozgolbodum (27/8)

cazdık: Yastık.

Cazdıktı büt suu kılıp / Men çümkönüp aldım Carkın köñülümdü kapalantkan (38/3)

cazık: Günah, suç, yanlışlık, suçluluk.

ülüşü bar go dep oyloedum Birok kıcırlanıp zaarın / sözünö çığarıp aytıp catpaydı Kay *caziğıma* Men (22/2)

cazıp oku-: Okuyup yazmak.

nersem calgız bloknotum ele Oyuma tüşkön birdemelerdi / *cazıp okugan* kitepterimen köñülgö cukkan (33/2)

ceek: Kıyı, kenar, sahil yaka.

kılımdar boyu buurusun çiybegen ketmen tiybegen / kamiştuu *ceegine* çeyin cayılıp catkan neçen (7/8)

adırların açıp alıstağandan alıstap cetkizbey / *ceekti* kubalap kelebiz al ansayın kök ceek cañı (9/6)

Azırınça işim oydoguday cürüp catti / Al ortodo boz çalgan kök *ceektin* narı cagınan (15/8)

Tolukşup ay çıktı Oşondo men aydoonun narkı / *ceegin* cakalay cılıp kelatkan ürkünçök eki karaandı (36/18)

cegiç: Obur.

Cağınayın degen men cok *Cegiç* bolso cep / körsün bugün körüp catıpmınbı (23/17)

cek kör-: Nefret etmek, kin beslemek.

üçün meni *cekköröt* uşuğa tüşünö albaym Körör künüm / mınday bolorun murda bilsemçi Men maselen tabiyattın (8/2)

cekkörgön adamdın uuçuna özüm barıp tüşkön / bolup çıktım Birok men ündöbödüm Aytım boldu (22/16)

Men aga kayradan *ceksurkörünüp* cürdüm Anı cek / körörümdü men da caşıra albadım Bu oñbogur kızdı (32/7)

Ayttı aytpadı debegin esiñde bolsun / Özünön özgöçö caşagandardın baarın *cekkörüp* (35/5)

Baarıbzıdı *cekkörüp* atügül bir colu muştaş çıgarganıçı / Anın üstünö boyuna bütüp kalgan Kaliypadan (43/6)

ceksur: Soysuz, alçak kişi.

Men aga kayradan *ceksur* körünüp cürdüm Anı cek / körörümdü men da caşıra albadım Bu oñbogur kızdı (32/7)

cektep cat-: Nefret etmek, hor görmek.

nege süyüp kaldım dep oşogo özümü özüm *cektep* / *catam* Degi seniñ emneñi caktırıp kaldım eken Ce (37/16)

cel: Yel, rüzgar.

çığıp kelatkan caş şıbaktın kermek cıtı / kañılcaardı kıtığılayt Karşı sokkon *celden* cazğı (9/4)

kıyalımdan oygotup ciberdi Cal kuyruğu *celge* sapırılğan / tulparday tütünü vağondordun üstünön tolkuy uçup (9/16)

kıymılsız uşul ordunda turğandır Caan menen *cel* / cegen oñ közü ağıp kalğanday kıyğaç kabağı cabıluu (10/4)

calına *cel* erkelep oynoor kün kelerine işenem / Arıktarınan şıldırıp möltür suu agar Bul cerge (16/2)

cel öpkö: Övüngen, farfara.

Ha ha ha Ey akmak akademik Saga okşogon kuru kıyal / *cel* öpkölördü aydap
kele turgan eken uşerge Keñ (34/15)

celbire-: Esmek, hafif esmek, dalgalanmak.

bolom Cer mayışkan kalın kol Nayzaları / kılıkdap asaba tuuları *celbirep*
köçmön eldin (9/8)

cele: Hayvan ipi, zinciri.

çette koñgurooloru şıñğırıp karkıraday *cele* tartıp / kerben töölör ketip barat
Kaydan kelatkanın (9/14)

celke: Ense, atın yelesinin arkası.

Kürcüygön bıçıgır *celkesi* gana körünöt Uşul / oturuştı ele meni sınağanday
çıdap kötörö alar beken (24/8)

celke körünöt Traktor keçegisindey ele tınım (26/19)

Traktor tatırıp ot alıp ordunan kozgoldu Kabinanın / ayneginen murdagıday ele
bıçıgır *celke* (28/14)

celkemdın çuñkuru kör-: Arkasından bakakalmak.

emi *celkemdın çuñkuru körsün* / Kıyırsız talaa tomsorup catat Oy kırı döbö
(19/2)

celpilde-: İleri geri sallanmak, öne arkaya gidip gelmek.

colukkanda cadegende atın surap kalbapmın Kökül / çaçı *celpildegen* al
süykümdüü kız kayda boldu eken (26/2)

cetip barıp canaşa oturup süylöşsöm cadegende / *celpildegen* kökül çaçım ele
karap kelsem degende eki közüm tört (30/5)

cemçöp: Besi.

çıkkan kişi / Kışı katuu cıldarı Anarhaydagı malda *cemçöptü* (38/11)

cemele-: Sitem etmek, azarlamak, paylamak.

kılçaybadım Sorokin go Başka kim bolmok ele Azır / *cemelegen* bolup anan suranat Baarı bir kayra kaytpaymın (19/15)

dep Kaliypa *cemelep* kaldı / Eköö caaktaşıp catkanın köpkö uğup bardım (18/14)

sunup / Köz karaşınan ce caman körgönün ce *cemelep* turganın (20/2)

cemin cedirbegen: İntikamcı, intikam alan kimse.

Abakir adatınca atırılıp bir tiyiptir / Esirkep *cemincedire* koyçudan *emes* menden üç (21/2)

ceñ:

1. Yön, doğrultu.

Kayda cügürüp baratat Birdeme körgön go Zagondun / orto *cenine* cetip kabinadan suurulup tura karadım (42/5)

2. Yen, kol.

karadı da *ceñine* sürttü Uşerge emne altındı / biröö taştap ketti deysiñbi dep koş kaydıger (40/3)

ceñ-: Yenmek

Özüñdü biröö urup catsa tartınbay anı uruş kerek / ekenin tüşündüm Men üçün uşunun özü *ceñiş* ele (28/12)

ceñil: Hafif, yeğni.

Telkisi kuranga ıktap kiçinekey *ceñil* başın sak / kötörüp turat Seleyişip katıp turgan uşu kalıbında (37/5)

ceñildene: Daha rahat olarak, rahatça.

ordunan cıldı Men *ceñildene* dem alıp kupaykenin (11/22)

Emi suu taşuunun cumuşu *ceñildep* / kaldı Ürön sebüügö Saadabek menen
Esirkeptin traktoru (28/17)

ceñilgenim: Mağlup, yenik.

tiştep catsam da bu menin *ceñilgenim* emes bolçu / Akıykat üçün muştassa
bolorun men emi tüşündüm (28/11)

ceñ-: Yenmek, üstün gelmek.

Kıyalımdı men karmaşta *ceñip* aldım emi al kıyaldın / eesi özümmün Kıyalım da
menden adaşkan çok (35/13)

şaşpay kiyine baştıdı Birok bu salgılaşta / da men *ceñip* çıkkanım anın oyuna
kelbedi Iras cer (28/10)

ce-: Yemek.

Cağınayın degen men çok *Cegiç* bolso cep / körsün bugün körüp catıpmınbı
(23/17)

Koy oozunan çöp albağan momun balasıñ *Cep* koyot / bu seni Tük da cakpaysıñ
(23/16)

cer:

1. Dünya, yer, arazi, mahal.

col dele çok Uşu arabamdan ele kalgan iz / Traktor beregi karargan keñ aydoo
cerdin eteginde (6/9)

Kıynalıp catasın İçi oorugança üç büktölüp / boordo oonalaktap *cer* süzüp
catkanday elestedı (42/10)

Koy kozunu bulaktın közünö colotpoy agıp çıkkın / *cerinen* sugarıp turat Bu kız kaydan payda boldu (16/13)

Eçteme oylonboston cürüp kelatam Uşu *cerden* tezireek / ketsem degen gana kaaloo Kargış tiygen Anarhaydı (19/1)

Oşentip kete berdim Col da cok iz da cok Tim / ele cürüp baratam Bir *cerden* temir colğo çığarmın (19/12)

Keñ Anarhay ölkösü / Gül caynagan *cer* bolor (34/3)

al eköo Bu talaaga emne bolgon Eski colubuz / kayda cogolgon Bu *cerdi* koñtorup taştagan (37/6)

cerinen cañı col salıp baskandı cakşı körör elem / Köktömdö too boorun kıldırıp ali eç kimdin közü (39/7)

Elden / Anarhay degen *cer* oşol (5/3)

köz cetpegen *cer* üstündögü calgız koştın da (5/11)

Anarhay degen ötkön zamandardın tilsiz kübösü *cer* / mayışkan soğuş maydanı bolğon köçkön elderdin termelgen (7/11)

miñ san askeri aç aykırık kuu süröön menen *cer* / düñgüröp at koyup kelet Köz aldımın kara çañğa kök (9/9)

menen *cer* birikken kanduu soğuş cürüp cattı / Kılıçtar carkıldap cookerler uraan taştap kıykırıp (9/10)

turğan kalıbnan cazbay belçesinen *cerge* batıp / telmirip kala berdi (18/18)

kezip emne azap kayagıñı karaba meltiregen çöl Toobo / bul aymaktan adam emne tapmak Başka *cer* (19/5)

kayra boroz astına cilt kirip ketti Daroo koştın / sekirip tüşüp oşol *cerge* cettim da kaliñ çımdın (39/14)

turdu da arabadağı bidondu culkup alıp *cerge* kürs koydu / Emneme suu taşıp cüröm men dep öz aldınça süylöndü (43/17)

alakanday *cer* Emiçi Tañ atkandan mobu oñbogon / arabanı kubalap cürgönüm cürgön Kaş karayğanda (7/15)

Birok birge iştep birge cürö turğan kişiler tuuraluu / takır oylobopmun Adam baardık *cerde* birdey ele (8/4)

ar kaday kapilet kıyınçılıkların kötörügö / makul elem Buyerge meymaŋa kelgen *cerim* cok da (8/3)

kelet Köz uçunda kögültür zakım oynoyt *Cer* cañı (9/2)

bolom *Cer* mayışkan kalın kol Nayzaları / kıkıldap asaba tuuları celbirep köçmön eldin (9/8)

Buudandar *cer* tepkilep azınayt Oşol kızıl / Kırğın kara sürgündün içinde men da cüröm Anan (9/11)

Abakirdin caağı basılar emes Aydoo *cerdi* maltap / sögünüp karşı kelatat (11/4)

bul Anarhay seni menen ayalıñ eköönö okşoğon / akmaktardı sürgüngö ayday turğan *cer* tura Silerge koşup (13/5)

meni da kuday aydap kelip oturbaybı bu *cerge* / Saadabek köktü culka tartıp aldı Kolundağı (13/6)

Katındar çakaların koyo koyuşup maga cügürdü / üygö çurkap kirsek Saadabek menen Abakir *cerde* (14/4)

bir *cerden* okuganıñ bar Mümkün ali bocomol çıgar / Kantken menen adamdar bu katkaksıgan *cerdin* suusunun (15/17)

Tamılcıgan çoñ deñiz cayılıp ketip oşo kögültür / tolkundarı caldangan boydon kee *ceri* çaşıldanıp (15/11)

kee *ceri* kıyarıp katıp kalgan öñdönöt / O Anarhay keñ talaa Emnege ündöböysüñ Emneni (15/12)

iştebesem bolboyt dedim Başkalardan menin eç / *cerim* emes ekenin bilişsin (15/5)

Abakir da öçöşkondön öçöşüp traktordu / taştak *cerge* saldı da soko borozdon sekirip çığıp (24/13)

cer tayangan kalıbında turup kaldı Kana / Kañça kütöm (27/11)

şaşpay kiyine baştıdı Birok bu salgılaştı / da men ceñip çıkkanıñ anın oyuna kelbedi Iras *cer* (28/10)

İ cattıñbı akademik Oşentip *cerdin* cıtın / bil dedi etinge dem alıp carılğan erdinin kanın (28/7)

bölündü Abakir eköobüz murdagıday ele *cer* / aydoodobuz (29/1)

coktugunan burula bergen *cerde* ala kalıp kaldı / Oşo da söz beken Anarhayda *cer* cetpeybi (30/18)

bele Mına emi küctüü traktor menin kol kıymılıma / baş iyip kaz tamanı menen *cerdi* capşırtı tepsep (30/15)

Cer cıлуу buulanıp kurgap barattı Töbödö kögültür / tunuk abada karcaray kanattarın kakpay kaalgıp (33/11)

Cazdın coomart camgırı cuup ötkön darkan talaa / suluulanıp carkın sala berdi *Cerdin* bu körkünön (33/5)

Suuga kelatkan go Eki ceyren aydoonun dal / mizine kelip *cer* may menen temir cıttangan (37/1)

bolor emes kün ötkön sayın *cer* kurgap baratat Dağı / beş kün ayday turgan *cer* kaldı ürön sepçülörgö da (38/6)

aylasın özü bilet / Abakir eköobüz tün ortosuna çeyin *cer* aydadık (38/13)

talaanın oyu menen kırın al tim ele karap cürgön / *ceri* çok alakanday *cerine* çeyin eseptep baalap (38/10)

Oy bu *cerdin* çöldüğünö alıstığına baarına / tölögünö uşul elebi (38/1)

da añ tañ kalgan Abakirdi da işendire berdim / *Cer* aldında munun kaçca catkanın bilesiñbi (40/12)

On ekinçi kılımda bul *cerlerde* moñgoldor turgan / Buyerge keler aldında alar Kıtaydı çaap köp altın (40/8)

Abakir ilgeri zamandarda bu *cerlerde* emneler bolup / ötkönün aytsam maga küldü ele Anan alıgı tabılğanı (43/2)

2. Yer, aralık, mesafe.

bolor emes kün ötkön sayın *cer* kurgap baratat Dağı / beş kün ayday turgan *cer* kaldı ürön sepçülörgö da (38/6)

3. Belirli bir yer, ülke, bölge, yöre.

kırğızdar biz da kelgenbiz Biz kelgençe bu cerdi / kıpçaktar *cerdep* turğan
Alardan murun kuykul çaç (10/12)

bir cerden okuganım bar Mümkün ali bocomol çigar / Kantken menen adamdar
bu katkaksıgan *cerdin* suusunun (15/17)

ali şaarlar ornop ayıl kıştaktar caygaşar Keleçek / muundar bu *cerdi* berekelüü
Anarhay dep dañazalaşar (16/3)

calına cel erkelep oynoor kün kelerine işenem / Arıktarınan şıldırıp möltür suu
agar Bul *cerge* (16/2)

cer cutup ket-: Defolup gitmek.

Cer cutup ketmek bele Ket ketseñ tigiñe coluñ Munun kayaşaçılın / cırtık ıştan
(18/9)

cer sorgonsu-: Yer yarılıp da yerin içine girmek, kaybolmak, birini bulamamak.

Abakir kılçayıp koybodu azdan soñ *cer sorgonsup* / taptakır körünböy ketti
(42/14)

Cerde-: Yaşamak, oturmak, ikamet etmek.

kök köz adamdar *cerdegen* / Tarihka andan arı süñgüp kire beret belem birok
(10/13)

cerden kubat al-: Yerden kuvvet almak, yaslanmak.

cerdenkubatalganday bekem elem carkın kıyalıma / azır eçkim kölökö tüşürö
almak emes Anarhaydın (33/15)

cerdep tur-: Yerleşmek, mesken edinmek, yeri bellenmek.

kırğızdar biz da kelgenbiz Biz kelgençe bu cerdi / kıpçaktar *cerdepturğan*
Alardan murun kuykul çaç (10/12)

cerdeş: Hemşehri.

çın ele botonun közündöy eken / Eköübüz süylöşüp kettik Kız menin *cerdeşim*
bolup (17/6)

cerdin beti: Yeryüzü.

Cerdin betin zamatta borcuktagan kölçük bastı da kaldı / Birok Abakir
traktordun toktotpodu küçöp aydap artta (32/13)

cerge: Belirli bir yer, ülke, bölge, yöre.

Anarhay *cergesi* / Akırı kök ceekten kötörülüp aalamdı (16/9)

köründü Mina saga körkünö kuştar kılğan şıbaktuu / keñ talaa mına saga
Anarhay *cergesi* dep alsızdığımdı (19/7)

cet-:

1. Varmak, ulaşmak, ermek, yetmek.

Buudan *cetpey* arıgan / Kuş kanatı talıgan (5/1)

coktugunan burula bergen cerde ala kalıp kaldı / Oşo da söz beken Anarhayda
cer *cetpeybi* (30/18)

Bergin dep cindene atırılıp *cetip* bardım / Biröönün cazganın okugan cakşı emes
(34/10)

cetip barıp canaşa oturup süylöşsöm cadegende / celpildeggen kökül çaçın ele
karap kelsem degende eki közüm tört (30/5)

Abakir meni közdöy obolu şaşpay bastı da anan / aptığıp *cetip* keldi Kolumdagı
carkıldagan nerseni (40/1)

Abakir körünbödü kayda *cetip* ketti Oorup turbadı / bele Kızık Traktordu
toktotup motorun (42/6)

azır / Sokogo *cetip* buydalbastan işke kiriştim Sokolordu (26/3)

tınım albadım Oşondon kiyin temtendep traktorgo / *cettim* da kabinanın içine kuladım Kantalagan koldorum (26/9)

koygon sayın kayra ırıp turup carmaşa berdim / Kolum *cetse* men anı betke közgö muştap kalam al (28/3)

Asman menen Anarhaydı biriktirip kün celesi tartıldı / Aalamdın tigi çeti menen bu çetine *cete* iyilip (33/7)

maşinelep samolyottop taşıp çatışpaybı Anı / tıya turgan mezgil *cetti* deyt Sorokin Kantip tıyar (38/12)

kayra boroz astına cilt kirip ketti Daroo koştın / sekirip tüşüp oşol cerge *cettim* da kalıñ çımdın (39/14)

caşılup aydoogo tırışıp adatımça tolkundın aldım / Zagondun etegine *cetip* kayra kayrıldım İñir (42/1)

Kayda cügürüp baratat Birdeme körgön go Zagondun / orto çenine *cetip* kabinadan suurulup tura karadım (42/5)

2. Belirli bir yaşa gelmek, ulaşmak.

Men kızdı karay cügürdüm Koyun taştap al da maga / cügürdü Birok men aga *cetpey* toktodum Cumuştan (29/5)

cetiş-:

1. Yetişmek, uzanmak, elde etmek.

cetişpeybi / Tañkı kıyaldarım emi bolboğon keñkelestik bolup (19/6)

keçikpes üçün kayra tigi arabanı kuup *cetişim* / kerek Toktoy kalıp (29/6)

2. Yetmek, kafi gelmek.

taştaar elem / *Cetişet* dep Sorokin dağı burulup karabastan (21/17)

ugulbayt / Boldu emi *cetişet* dedi Abakir uykusurap (37/12)

cetkir-:

1. Ulaştırmak, götürmek, vermek.

almaşıp men Saadabekke tirkegiç bolup al suu taşıp / kalğan Belgilüü emespi
Suunu keçiktirip *cetkirse* (21/1)

suunu küttürböy taşıp *cetkirip* cattım Birok kün / batkañça dağı dalay ubakit bar
(16/11)

Cayınça ele dedim kayra kızarıp Suu *cetkiriş* kerek (17/18)

2. Tedarik etmek, elde etmek, ortaya çıkarmak.

oysezimderdin cüzdön biri kagazga tüşpöy kalğanına / ökündüm Keleçekke
uçkan kıyalımdı *cetkirer* körköm (34/6)

cetkizbey ket- Bırakıp gitmek, arkada bırakmak.

Cetkizbey ketip barat / Oşondo men ilgerki ötkön zamandın dooşun ukkanday
(9/7)

ceyren: Ceylan, ahu.

kördüm Körsö *ceyrender* eken Kayda baratışat (36/19)

Suuga kelatkan go Eki *ceyren* aydoonun dal / mizine kelip cer may menen temir
cittangan (37/1)

kümüştönüp *ceyrender* kulak sereyte elendegen / kalıbında köpkö turuştu Kuranı
butaktağan kiçine (37/3)

kanday küç dep catışkansıyt / *Ceyrender* aydoonu keçip öto albadı daabadı
(37/7)

cıbir:

1. Su üzerindeki pürüzler, kırışıklar.

cazbay sebelep kölçük betteri mayda *cıbir* / Abakir erine esinep muundarın
kırıldata kerilip (12/14)

2. Tepe, küçük tepecik.

Abakir Kaydasıñ coop ber Ala küügüm basıp turgan / *cıbirdın* üstü tuncurap selt etpedi (42/9)

cıbit: Çukur, çökük, vadi.

cumuştarının baarı esepitelüü Talaanı çark aylanıp / *cıbit* cılgasının beri kıldırıp cürö beret Bul (38/9)

cıgılıp ketkiçe tur-: Devrilmek, düşmek, yığılmak.

Birok müñküröp kalayın degen nietim / *cok Cıgılıpketkiçeturgan* ordunda bekem turuşuñ (15/1)

cıl: Yıl, sene.

bolup taltañdap on *cıl* ubaktısın boşko ketirdi / Bulardı asırağan da biz Kursağı tok kiyimi bütün (21/10)

çıkkan kişi / Kışkı katuu *cıldarı* Anarhaydağı malda cemçöptü (38/11)

cıl-: Hareket etmek, gitmek.

ordunan *cıldı* Men ceñildene dem alıp kupaykenin (11/22)

cılbas: Sabit.

ketkideymin Birok orduman tap *cılbastan* / Abakirdin buyruğun küttüm (24/17)

cılbışa ber-: Kaymak, kımıldamak, yerinden oynamak.

tamanına batkak çaptaşıp bir ordunda *cılbışaberbegende* / Abakirdin toktotor türü *cok bolçu* Motordu (32/16)

cıl-: Yavaşça hareket etmek, kaymak, yerinden oynamak, sızmak, sızarak akmak.

Tolukşup ay çıktı Oşondo men aydoonun narkı / ceegin cakalay *cılçıp* kelatkan
ürkünçök eki karaandı (36/18)

Traktordun ulkup culkup cürgönü çarçattı baarınan / Birde akırındap *cılçıp* kalat
birde motordun (41/5)

*cıl*da-: Hareket etmek, kımıldatmak.

*cıl*dağan aydap çığıp colğo tüştüm Mında col degendey / Oşonu menen
boçkempi tolturbastan arabamdı (6/8)

cıldız: Yıldız.

Asmanga *cıldız* baspay kay bir darkan talaanın / çetine agılıp tüşüp cattı Tegerek
bulaktın közü (35/16)

cıltır tunuk tüpsüz tereñ körünöt Asmandagı / *cıldızdar* atügül bütündöy asman
uşul kiçinekey (35/17)

çöyçökkö batıp turgansıyt *Cıldızdar* bulak tübünön / köktögüdön beter
suktandırıp cımındaşat suzup alıp (35/18)

Ketüügö turup atıp *cıldız* cabalaktap caynagan / asmandı dagı bir colu çalkalay
karadım Közüm (36/15)

çaçsañ bolguday Bulaktın agıp çığıp catkan oozunda / *cıldızdar* da koşo agıp
ketip catat Beregi tunup (36/1)

cılga: Boğaz, çukur, geçit, oyuk.

*cıl*gaları baarı biri birine okşoş içiñ bışıp / ketkidey Bul kunarsız ölüü talaanı
kim carattı (19/3)

cumuştarının baarı esepelüü Talaanı çark aylanıp / cıbit *cıl*gasıman beri kıldırıp
cürö beret Bul (38/9)

*cıl*ıp kel-: Sürünerek gelmek, kımıldamak.

Cılıp kelip canıma oturdu da başıman sıladı / Oylonup körsöñçü Kemel Senin teñiñ emes bul (23/15)

cılkı: Yılkı, at sürüsü.

tolukşuğan şıbaktuu aydın talaa Eski kişilerdin / aytuusuna karağanda ilgeri adırlarına *cılkı* üyürüyürü (7/9)

tündügünön tezektin kök tütünü asmañğa sozolondı / Tegerekte koroo koroo koy üyür üyür *cılkı* Tigi (9/13)

cılmayıp koy-: Gülümsemek, tebessüm etmek.

Botogöz bulak deybi Kız kökülün serpip taştap / *cılmayıpkoydu* Sonun at eken Muñayım tartıp (17/5)

cılt: Parlak.

cılt körünüp kayra *cılt* cogolgon balık sımal / birdeme küzgüdöy tişke ottoy carık çagılışıp (39/13)

kayra boroz astına *cılt* kirip ketti Daroo koştın / sekirip tüşüp oşol cerge cettim da kalıñ çımdın (39/14)

cıltılda-: Parıldamak, pırıldamak, ışıldamak.

turgan çordonunda bolso kudu köktögüdöy bolup / *cıltıldaşat* Anı karap oturup oygo çömüldüm Talaanın (36/2)

Kayra buruluştı da sooruları ay şoolasına küñürt / muñayım *cıltıldaş* şıbırtısız basıp kete beriştı (37/8)

Koştın üstündö sokonun *cıltıldaşan* tişteri diñdi / kantip çıtırata tilip baratkanın karap baratkan (39/11)

cıltır: Parlamak, parıldamak, pırıldamak, ışıldamak.

ciltir tunuk tüpsüz tereñ körünöt Asmandagı / cıldızdar atügül bütündöy asman
uşul kiçinekey (35/17)

töşöp küngö dalısın tosüp cata ketti Keñ dalı uy / conduu eti maylanışıp küngö
ciltırayt Men da (27/5)

cıluu:

1. Hoş, cana yakın, sıcak.

Cer *cıluu* buulanıp kurgap barattı Töbödö kögültür / tunuk abada karcaday
kanattarın kakpay kaalgıp (33/11)

2. Sıcak, ılık.

beşigi bolğon bizdin kündördö Anarhay kütürögön / kolhoz malına kışta *cıluu*
kıştoosu cayda (7/12)

cımcırt bolo tüş-: Sessizleşmek.

Üy içi *cımcırtbolotüştü* Oçoktoğu tersken ğana / bayağısında tırsıldap cattı
Baarı meni añıraya karaştı (22/14)

cımında-: Gülümsemek, işvelice kırılmak, yaranmak.

çöyçökkö batıp turgansıyt Cıldızdar bulak tübünön / köktögüdön beter
suktandırıp *cımındaşat* suzup alıp (35/18)

cırtık ıştan: Baldırı çıplak.

ketmek bele Ket ketseñ tigiñe coluñ Munun kayaşaçılın / *cırtıkıştan* student
(18/9)

cıt: Koku.

çığıp kelatkan caş şıbaktın kermek *cıtı* / kañılcaardı kıtığılayt Karşı sokkon
celden cazğı (9/4)

sarı suu tamçılaysı Sırtta ak caan bayağı kalıbnan / koydun terlüü *cıtı* kañırsıyt
Tündüktön anda sanda (12/13)

eken Korduk körüp capa çekken başım bu kermek / *cıtı* cürök aylantkan şıbaktuu
sur talaanı sendele (19/4)

İ cattıñbı akademik Oşentip cerdin *cıtın* / bil dedi etinge dem alıp carılğan
erdinin kanın (28/7)

cıtı murdunan ketkis kıl-: Bir şeyin ilk kez adına bakmak.

Muştumdu *cıtı murdunan ketkis kılbasambı* / Menin niyetim kaday ekenin
saga taanıtayın dep (28/1)

Cıttan-: Kokmak, koku vermek.

Suuga kelatkan go Eki ceyren aydoonun dal / mizine kelip cer may menen temir
cıttangan (37/1)

cıttanıp ketti Saadabek çılımdı ala salıp / külgö taştadı (12/16)

cıyna-: Toplamak.

üyüp koydum Tün içinde ottun carığında tişteri / almaştırbasam bolboyt da Otun
cıynap bütkön (25/7)

cıynalış: Toplantı, içtima.

keldim Bizdin bıyakka cönötör aldındağı *cıynalıšta* / içinde men barım bizdi
dıñ buza turğan er azamattar (6/2)

Uyaldım da *Cıynalıšta* kanca çuru çuu boldu ele / Apam koyo berbey tırıştı al
meni vraç bolso dep (8/14)

ciber-:

1. Herhangi bir kimseyi ya da bir şeyi göndermek, yollamak.

kıyalımdan oyğotup *ciberdi* Cal kuyruğu celge sapırılğan / tulparday tütünü
vağondordun üstünön tolkuy uçup (9/16)

aldı da çılımının kaldığın ırğıtıp *ciberdi* ele / anısı kiyizdin çetine barıp tüştü Bat
ele kurmuşu (12/15)

Saadabek meni çetke türtüp *ciberdi* Eköo atırılçu / ilbirstey birin biri teşe tiktep
üydün için tegerene (13/16)

Meñanizatsya çağına Meni buyakka traktorçulukka / *ciberişken* azır ançeyin
ubaktıluu dep boçkeni körsöttüm (17/13)

şişe carma berdi Carmanı kere cutkanda çeçekeyim / açıldı Bu da bolso
Aldeydin berip *cibergeni* go (26/14)

2. Bırakmak

Menin emnem ketti *ciberbeseñ* koy dep kors etti / Abakir catuuga kamdanıp atıp
(25/13)

Abakirge atırılıp koyo berdi *Ciberbeymin* Balanı / kordogon da bolobu (25/12)

ciger: Güç, kuvvet.

köñülgö ciger koşor sıyaktandı / Oşol *ciger* oşol dem maga da koşulgansdı
(33/13)

cigit: Genç erkek, delikanlı, yiğit.

Kep bu caş *cigittin* tagdırı tuuraluu Emi / emne işteyt (21/6)

kaşaya çırıldaganda tınıp catkan talaa tınçtıgı kamçı / tiygendey silkinip *ciberdi*
İşterman *cigit* dep (44/6)

cindene atırıl-: Cinleri ayağa kalkmak, sinirlenmek.

Bergin dep *cindeneatırılıp* cetip bardım / Biröönün cazganın okugan cakşı emes
(34/10)

cindi bol-: Delirmek, kudurmak.

boosun kantip baylagandı bilbeyt Munun tüşügün / men tartıp *cindibolupmunbu*
Okumuştuluğun (21/12)

cini caşırın-: Sinirini gizlemek.

közünün tereñinde maga degen öçöştük *cini / caşırınıp* kaynap turganday
(38/16)

cire-: Yarmak, yarık açmak, deşmek, deşelemek.

Emi bu cumuşka coop berçü men Tündü *cirep* baratıp / beş kökül kız esime tüştü
Uçkul kıyalımday (45/4)

citip cogolmok tur-: Ortadan kaybolmak, yitip gitmek.

kutulgusu keldi da Aylık akçasın aların aldı / Akırı *citipcogolmoktura* Bügün
gana bir kün beker (43/7)

cogol-: Yok olmak, kaybolmak, görünür olmaktan çıkmak, görünmez olmak.

tuş bolğonun karasañ / Abakirdin canınan tezireek *coğolğuça* şaşam (11/19)

ketip baratkandır *Cogolsoñ* cogol naalatı / coluñ oşol Sensiz Anarhay kurup
kalbas sensiz (44/18)

başkalarğa kesepetin tiygizbey *coğolsun* Anan / kalsa Sorokin sen da köp ele
ömgöktöy berbegin Önögüm (21/14)

çıgarıp alıp kayra boltun burap kiygizip *cogolup* / kalbasın dep şapkeme salıp
catam Oşentip tünü menen (26/5)

al eköo Bu talaaga emne bolgon Eski colubuz / kayda *cogolgon* Bu cerdi
koñtorup taştagan (37/6)

cilt körünüp kayra cilt *cogolgon* balık sımal / birdeme küzgüdüy tişke ottoy carık
çagılışıp (39/13)

Kayda *cogolup* ketkesiñer dep eleñdey aldıman / çıktı Esim çikkançı Kütüp turam turam (43/11)

menen siñip *coğolup* ketçü eken da köptön kiyin / közgö çaldıksa baarı capayı bolup kalçu eken (7/10)

cok:

1. Yok, hayır, değil.

Biz ündögön *cokpuz* / Men öz mildetimdi atkarıp cürö berdim Öz kıyalım (39/2)

Oşonu menen tınıp kalsamçı *Cok* Biröo / oozumu tırmağansıp traktoristter menen çirkegiçterge (10/8)

kayrıldım / *Cok* kalmaktar degeni ança tak emes Kalmaktar (10/9)

suu kuyup bereyin dedi / Abalıñ kaday dep suragan *cok* oşogo ıraazı boldum (26/12)

Cok ökünörüm bışık Ömür boyu ökünüp cürüp / ötörümü özüm dele bilip cüröm Oşondo dele bolboy (38/1)

Anı *coktop* catkan men *cok* dep kabinadan / başın culup alıp caş çayıgan cüzün maga burdu (44/4)

2. Yok, mevcut olmamak, bulunmamak.

talaanın oyu menen kırın al tim ele karap cürgön / ceri *cok* alakanday cerine çeyin eseptep baalap (38/10)

cakındatıp koymok elek kaydan al da calgız başatka / baylanuu Tigi Abakir degen neme anı tüşüngüsü *cok* (5/13)

dep bakırganı bakırgan / ubaktımı boşko korotoyun dep cürgön men *cok* (5/15)

col dele *cok* Uşu arabamdan ele kalgan iz / Traktor beregi karargan keñ aydoo cerdin eteginde (6/9)

cok ele Başka baldar Kazakstandın gezitterde / dañazalanıp catkan kadimki dıñına ketiştı Anarhayğa (6/13)

Dep suktanasıñ birok ubakit *cok* Başkası eçteme / emes ele Abakirge kayerimen cakpay kaldım al emne (8/1)

ar kaday kapilet kıyınçılıkların kötörügö / makul elem Buyerge meymaŋa
kelgen cerim *cok* da (8/3)

Sabır et Abakir Kıyırğandan payda *cok* / tüşö kalğanı abiyir boldu (11/9)

Karaçı ansız da öñ daletten *cok* baykuş bala Menin / kaltırağan koluman çakanı
alıp Kaliypa radiatorgo (11/10)

ızadan tula boyum kalçıldap ıyladım Meni eç kim / körgön *cok* Emne bolup
ketkenimi özüm da bilbedim (14/13)

dabiş *cok* men ğana közümü ukalap soluktap oturdum / Imırt kirgençe otura
beripmin (14/16)

ızadan tula boyum kalçıldap ıyladım Meni eç kim / körgön *cok* Emne bolup
ketkenimi özüm da bilbedim (14/13)

Birok müñküröp kalayın degen nietim / *cok* Cıgılıp ketkiçe turgan ordunda
bekem turuşuñ (15/1)

kerek / Çü cañıbar Eköübüz muñayışka ubakit *cok* (15/2)

çartçurt küyöt başka dabiş *cok* Baarına künöölüü men / Söz baştala elek birok
Sorokindin tünörgön türünö (20/13)

caş uluumuştas dese muşka kıyın / Abakirge eç kim coop bergen *cok* (21/3)

urğanım *cok* Dağı Taş Babanın tarihin bilet / imiş İşke kelse karaylap közün
tappayt Anday bolso (21/13)

cok calğız özüm iştep cüröm başkanı da ileendiletpeym / *Cok* ağa könböyt
ekensiñer erteñ ele menin (21/15)

bir kolu butu *cok* muncu bekem ce Abakir bilgendi / kezi kelgende ala albas
makoo bekem Ce bilimdin (22/3)

bolboym Aytım boldu / Bizde başka cumuş *cok* dedi Sorokin (22/7)

Cağınayın degen men *cok* Cegiç bolso cep / körsün bugün körüp catıpmınbı
(23/17)

basıp baratat Menin tırp eter alımdı kaltırbadı / birok özü da tınım algan *cok*
Ögüzdöy işteyt eken (25/5)

apıl tapıl aşap catkanımı zeeni keyiy karap / oturdu Caybarakat es aluuga çolom
cok ele (25/9)

Keregi *cok* dedim men Cön kalgıla Özüm / ele bütüröm (25/16)

Abakir keldi Lam debedi şiltoo izder kıntık / *cok* ele Unçukpastan traktordu
sokogo aydap keldi (26/15)

ele cumuşçuluk bolboso diliñde cumuşçuluktun / kenedey niyeti *cok* Bay bolsoñ
caraşmak (27/14)

tamanına batkak çaptaşıp bir ordunda cılbışa berbegende / Abakirdin toktotor
türü *cok* bolçu Motordu (32/16)

gezitke keede ırım çıga kalıp cürgönüm bolboso menin / akındığım *cok* ele Aga
bolboy konçuman bloknotumdu (33/17)

körçü oşondo başkaça ırdap cürdösöñ maga kel / Kıştaymınbı *cokpu* anı senden
surabaym (34/17)

Kıyalımdı men karmaşta ceñip aldım emi al kıyaldım / eesi özümmün Kıyalım da
menden adaşkan *cok* (35/13)

kördü / Altınbı *cokpu* anı bilgen kişilerge körsötüp (40/17)

kala berse baarımızdı korkutçu emes bele Biz korktuk / bele surandık bele anı
menen işi *cok* bolçu (43/5)

traktoruñar turat özüñör *cok* / Emne demekmin aga Çının ayttım (43/12)

cok bol-: Yok olmak.

körör künübüz başka sen *cok bolsoñ* mögdöp kalar / biz emes (45/1)

coktop cat-: Pişmanlık duymak, dövünmek.

Anı *coktopcatkan* men *cok* dep kabinadan / başın culup alıp caş çayıgan cüzün
maga burdu (44/4)

coktuk: Yokluk.

coktugunan burula bergen cerde ala kalıp kaldı / Oşo da söz beken Anarhayda
cer cetpeybi (30/18)

col:

1. Yol.

Kırk künçülük *colu* bar / Kaynatıluu şoru bar (5/2)

cıldağan aydap çığıp *colğo* tüştüm Mında col degeney / Oşonu menen
boçkemdi tolturbastan arabamdı (6/8)

col dele cok Uşu arabamdan ele kalgan iz / Traktor beregi karargan keñ aydoo
cerdin eteginde (6/9)

Coldo kuzovdo turup kelatkanda aylana terebelden / köz ayrıy albadım Mına el
oozuna comok bolgon (8/18)

düynönün dört tarabına *col* açık Bulaktın tuşunan / koştun tuşunan öttüm Taş
Baba turğan döbönün tübünön (18/16)

ketmek bele Ket ketseñ tigiñe *coluñ* Munun kayaşaçılın / cırtık ıştan student
(18/9)

Mındayça *col* çığarın oyloğon emesmin kayrımduuluğubu / ce Abakirdin
kılığına kincıldıbı (22/10)

al eköö Bu talaaga emne bolgon Eski *colubuz* / kayda cogolgon Bu cerdi
koñtorup taştagan (37/6)

cerinen cañı *col* salıp baskandı cakşı körör elem / Köktömdö too boorun kıdırıp
ali eç kimdin közü (39/7)

cañı *colunday* can baspagan cañı kardagı cañı izdey / can körbögön cañı
kızgaldaktay köñül tolkuttu (39/10)

ketip baratkandır Cogolsoñ cogol naalatı / *coluñ* oşol Sensiz Anarhay kurup
kalbas sensiz (44/18)

2. Yol, hat, çözüm.

cañı *colunan* baştap cazgandı cakşı körör / elem Tañ erte tura kalıp cañı kardın
iz tüşpögön (39/6)

col da cok iz da cok: Yol yok, iz yok. Kaybolmak, yalnız kalmak, çıkar yol bulamamak.

Oşentip kete berdim *Col da cok iz da cok* Tim / ele cürüp baratam Bir cerden temir colğo çığarmın (19/12)

coldoş: Yoldaş.

Siz kaday oyloysuz *coldoş* arğonom mobu / Taş Babanı kim koydu eken (10/6)

colğo tüş-: Yola düşmek.

cıldağan aydap çığıp *colğo tüştüm* Mında col degendey / Oşonu menen boçkendi tolturbastan arabamdı (6/8)

colot-: Yakınlaştırmak, yaklaştırmak.

Koy kozunu bulaktın közünö *colotpoy* agıp çıkkan / cerinen sugarıp turat Bu kız kaydan payda boldu (16/13)

coluk-: Karşılaşmak, rastlamak, buluşmak, görüşmek.

Oşol kündön baştap kızga *coluguunu* eñsep köksöp / cürdüm (32/10)

Abakir anday cakşılıkka caralıppı Men da suranbay / koydum Kızga kiyinki *colukkanda* Abakir eköbüz (29/16)

kaday kütüüsüz işterge *colukkan* minday şartka / kanığıp bütkön adamdın sabırduu köz karaşı Kuykul (20/4)

colukkanda cadegende atın surap kalbapmın Kökül / çaçı celpildegan al süykümdüü kız kayda boldu eken (26/2)

comok: Masal, efsane, halk hikayesi.

comoktop aytıp berer elem Carkınım Anarhay / ölkösünün keleşegine menin *comoguma* işenmek (45/6)

comokto-: Anlatmak, hikaye etmek, aktarmak.

salkın cayıtına aylanmak Aytör uşintip *comoktop* / ayta berse közü açıla elek
baldar oozun (7/13)

comoktop aytıp berer elem Carkınım Anarhay / ölkösünün keleşegine menin
comoguma işenmek (45/6)

condon-: Şişmek, kabarmak.

elem Kara küröñ diñ kaş kulak *condonup* kañtarılıp / kalıp cattı Añgıça çetki
tiştin astınan tolkunda (39/12)

conduu: Dolgun, tombul, şişman.

töşöp küngö dalısın tosüp cata ketti Keñ dalı uy / *conduu* eti maylanışıp küngö
cıltrırayt Men da (27/5)

cooker: Savaşçı, asker, cengaver, savaşkan.

menen cer birikken kanduu soğuş cürüp cattı / Kılıçtar carkıldap *cookerler* uraan
taştap kıykırıp (9/10)

coolaş-: Savaşmak.

Anarhaydın betinde bir kezderde neçendegen / köçmön kalktar *coolaşıp*
salgılaşıp ötkön Al kezdegi (40/14)

coomart: Cömert, eliaçık.

Cazdın *coomart* camgırı cuup ötkön darkan talaa / suluulanıp carkın sala berdi
Cerdin bu körkünön (33/5)

coop ber-:

1. Cevap vermek.

Uktap kalıp sokonun astına tüşüp ketseñ men / *coop berbeym* Dep işke çığar aldında bir ayttı (24/2)

Abakir Kaydasıñ *coop ber* Ala küügüm basıp turgan / çıbirdın üstü tuncurap selt etpedi (42/9)

caş uluumuştaş dese muşka kıyın / Abakirge eç kim *coop bergen* cok (21/3)

Oylono turğan emnesi bar cumuştu toktotkon / adam *coopbersin* dedi al dağı (21/4)

ziyanın tartıp cürüpmünbü Tüşünsöm buyurbasın Birok / Sorokinge toktoo *coopberüügö* tırıştım (22/4)

Sağa emne cok Kuyuşkanğa kıpçılba Özübüz bilebiz / Traktorğo da cumuşka da Men *coopberem* (23/5)

Tapatañdan *coopbere* albadım Abakirdin aytkanın / uğup oturup uşunun sandırağında da çındıktın (22/1)

Al emnelerdi aytıp cattı eken Kız emne dep / *coopberip* cattı eken Abaylasa eken kız Abakir (31/10)

2. Cevap vermek, bir işle ilgilenmek.

Anın işi caan çaçında da toktoboyt Mal çarbasına da / *coopberet* Oşol üçün tınım tınçı cok (12/7)

coop kat-: Cevap vermek.

Kaliypa kapalana *coopkattı* / Men aga ıylap catkan cokmun Sendey adamdı (37/15)

Cooşut-: Barıştırmak, uzlaştırmak, ara bulmak.

Koyçu emi dep Kaliypa anı *cooşutuu* menen / elek Açuuñ ayabay çukul da Antkeniñ bolboyt Abakir (11/13)

cortuulda-: Akın, yağmalamak.

batışka *cortuuldap* baratkan moñğoldor koyso / kerek Alar menen Eniseydin başınan Tyanşanğa (10/11)

coruk:

1. Hareket tarzı, gidişat, amel.

ünü kulaktı tundurup tapatandan atırılıp ketet / Abakirdin bu *corugu* tañ kaltırdı Traktordon (41/6)

2. Karakter, davranış, ayırt edici nitelik, tarz.

Bu *corugu* maga cakpadı Birok oşondo da traktor / aydap cürgönümö korstonmun Kabinadan baş çıkarıp (31/8)

coylop koñtorul-: Alt üst etmek.

çıkkın kara tütün aydoonu kaptap dem kısıp / sokonun astın *coylop koñtorulgan* boroz menen (41/7)

cön ket-: Doğruca gitmek.

Alar çoçubay *cönketsin* dep men dağı biraz az oturdum / Anan üygö kelip karañgıda ordumdu sıypalap (37/9)

cönö-: Yönelmek, belirli bir yöne doğru yürümek, gitmek, yola koyulmak.

men calğız *cönödüm* Buyerdegi işter bıyıl cazda ğana / başaldı Oşol üçün eki ele traktor işteyt Başçıbız (6/14)

Emi tamak içip alsam kayra tınbay suu taşıym / kuyup koyoyun dep boçkeni kaldıratıp bulakka *cönödüm* (15/7)

tamaktanuuga *cönödüm* / Baykuş Aldey apa booruker can Alıp koygon (25/8)

bulakka *cönödüm* Bulak başına calğız barıp calğız / oturgum keldi (35/15)

cönösök dep çıdamım ketpedibi Oşentip kelgen men / kayra barsam eldin betin kantip karamakmın Aylam (8/16)

coldu kesip ötüp biz narı *cönödük* (9/19)

kiriş Ordunan turup eşikke *cönödü* Emese dem / alğıla (23/7)

Salmaktangan çöntögün sılagılap Abakir / traktoruna *cönödü* (41/1)

da mağa uşintip aytışkan Uşul kıyal menen Anarhayğa / *cönöp* berdim da
Kelsem çirkööçülör toluk eken (8/9)

cönöp ket-: Bir yöne doğru gitmek.

bir cakka attanıp catıptır / Kalmaktar koyğon çığar dep koyup *cönöp*ketti (10/7)

cönöp ketti / Añ tañ oozumu açıp artınan karap kalıpmın (20/7)

cönöt-: Yola göndermek, çıkarmak, uğurlamak.

keldim Bizdin bıyakka *cönötör* aldındağı cıynalıştı / içinde men barımın bizdi
diñ buza turğan er azamattar (6/2)

cubat-: Teselli etmek, avutmak, oyalamak.

ıylap ciberdi / Şaştım ketti emne dep *cubatarımdı* bilbedim (44/2)

culka tart-: Aniden, birden çekmek.

bilsin aytör ünü öçtü Tünörgön boydon traktorgo barıp / ot aldırığıçı *culkatarttı*
Motor kür kür etti (35/11)

culkunup çık-: Sıyrılıp kaçmak.

kuçağınan *culkunupçığıp* / Şaşpa iyri takım it Seni calıntpasam elebi (14/6)

culkup al-: Çekip almak, yolmak.

turdu da arabadağı bidondu *culkupalıp* cerge kürs koydu / Emneme suu taşıp
cüröm men dep öz aldınça süylöndü (43/17)

cul-: Yolmak, çekip koparmak.

Eköo küröşüp sögünüp üy içinde oonap baratışat Men / ırğıp cetip açkıçka
cabıştım Arañ *culupalıp* (14/1)

Culupketti karasam Abakir / Küydüm süydüm dep cazıp catasıñbı dep narı
(34/8)

cumka: Çanta, heybe, dağarcık.

küygön kubakay kaşının astındağı tuzday kök / közdörün kadap karap turdu da
can *cumkasınan* kıpkızıl (19/17)

cumşart-: Yumuşatma, yumuşaklık verme.

Kaçan bolso Abakir oozuna ak it kirip kara it çıgıp / catkanda koomaylanıp
eptep *cumşartuuğa* ayağın (22/11)

cumurtka: Yumurta.

soğuş basılıp Anarhaydın kök cayığında *cumurtkaday* / boz üylör tigildi
Beykutçuluk ornop boz üylördün (9/12)

cumuş: İş, birinden istenen hizmet veya birine verilen görev.

cumuş köp / Ertesi kündögünön erte turdum Altündö başıma bir (15/3)

Eger sen mintip aykıra berseñ *cumuştı* taştap / ketip kalam (18/6)

Oylono turğan emnesi bar *cumuştı* toktotkon / adam coop bersin dedi al dağı
(21/4)

bolboym Aytım boldu / Bizde başka *cumuş* cok dedi Sorokin (22/7)

bilip aldım go Anı eldin baarı bilet Uşu *cumuştı* / iştey berse dele bolot Birok
men emi suu taşığıç (22/6)

Sağa emne cok Kuyuşkanğa kıpçılba Özübüz bilebiz / Traktorgo da *cumuşka* da
Men coop berem (23/5)

başka da traktordu ondoogo ce traktoristtin başka / *cumuşuna* işi kılıp baarına
cardam berişim (23/12)

arabakeç keldi Emi suu taşuunun *cumuşu* ceñildep / kaldı Ürön sebüügö
Saadabek menen Esirkeptin traktoru (28/17)

Men kızdı karay cügürdüm Koyun taştap al da maga / cügürdü Birok men aga
cetpey toktodum *Cumuştan* (29/5)

Kiyin ökünböysüñ *Cumuştu* bütölü anan / özüm alıp ketem seni (37/18)

cumuştarının baarı esepelüü Talaanı çark aylanıp / cıbit cılgasınan beri kıldırıp
cürö beret Bul (38/9)

Talaaga tünöp tañ erte kayradan işke kiriştik / *Cumuştun* oorlugu oşonçoluk
Abakir meni mazaktoogo (38/14)

Abakir ketip kaldı *Cumuştu* taştap ketti / Emne deysiñ Abakir emne üçün dep
mukaktandı (43/13)

Kayra anı esime algım kelbedi *Cumuştun* kamın / körüş kerek Köpkö ubaralanıp
catıp traktordu arañ (45/2)

cumuş başı: Ustabaşı.

körö albadım Ayıptap da ayap da turğan cok / *Cumuş başı* bolup moynunda
mildeti çoñ kündö ar (20/3)

cumuşçu: İşçi.

Sen emne Men *cumuşçumun* Eldin baarın / bakkan men dep töşüñü muştagılay
beresiñ Kılğan işiñ (27/13)

cumuşçuluk: İşçilik.

ele *cumuşçuluk* bolboso diliñde cumuşçuluktun / kenedey niyeti cok Bay bolsoñ
caraşmak (27/14)

cumuşka coop ber-: Bir işi, bir görevi icra etmek, bir işi yapmaya muktedir olmak.

Emi bu *cumuşkacoop berçü* men Tündü cirep baratıp / beş kökül kız esime tüştü Uçkul kıyalımday (45/4)

cügöndö-: Gem vurmak, yular takmak, hükmetmek.

Suu taşıgıç gana bolup kalganıma ökünböym Men / ali maşinelerdi *cügöndöp* bu keñ talaanın kökürögündö (15/14)

cügür-: Koşmak, hız, sürat yapmak, hızlı koşmak, koşturmak.

Katındar çakaların koyo koyuşup maga *cügürdü* / üygö çurkap kirsek Saadabek menen Abakir cerde (14/4)

Men kızdı karay *cügürdüm* Koyun taştap al da maga / cügürdü Birok men aga cetpey toktodum Cumuştan (29/5)

Eköobüz dağı kezdeşebiz Emki colu traktorgo oturup / albay aldıñan *cügürüp* çıgam Azır bara koy beş (32/4)

bolbodum Canıma kanat bütköndöy Kız maga kol / bulgaganına cazdın darkan talaasında *cügürüp* (29/12)

baanek surap *cügürüp* kelet dep oylodu okşoyt meni / Maga bolso emi baarı bir bolup kalgan Camgır ötmö (32/18)

Senibi dep *cügürüp* barıp traktordon / otvertkanı alıp çıktım (34/12)

körünböyt Döböçögö *cügürüp* çıgıp karasam te tömönkü / tüzdö ketip baratkan Abakirdin karaanı köründü (42/12)

Katındar çakaların koyo koyuşup maga *cügürdü* / üygö çurkap kirsek Saadabek menen Abakir cerde (14/4)

koyup *cügürö* basıp baratat Keçir meni carkınım dedim / men içimen Tez ketip kalganıñ cakşı boldu (32/3)

şprits apkel / Men *cügürüp* barıp apkelgenim solidol salğan (10/16)

Kayda *cügürüp* baratat Birdeme körgön go Zagondun / orto çenine cetip kabinadan suurulup tura karadım (42/5)

şaşmak İşi bolso cürüp atat Traktoru cakın / birdeme bolso cügürüp kelet (31/7)

cüktö-: Yükleme, hayvanın sırtına ağırlık koymak.

tırp eter alım kalbay attı arañ çığaram da maşinege / *cüktöp* kelgen tañgak çöptön salam Anan Aldey apa (7/16)

cür-:

1. Yürümek, gitmek, hareket etmek.

toktotposton *cürdü* okşoyt Çañ menen açuu / tütüngö tumçuğup katuu temirge oturuu emne ekenin (24/10)

bürküt *cürdü* Anı oşonço biyikke kötörgön özü / emes küçtüü kanattarı emes mobu talaanın boygo kubat (33/12)

cumuştarının baarı eseptelüü Talaanı çark aylanıp / cıbit cılgasınan beri kıldırıp *cürö* beret Bul (38/9)

Oşentip kete berdim Col da cok iz da cok Tim / ele *cürüp* baratam Bir cerden temir colgo çığarmın (19/12)

toktoosuz *cürüp* barat / Abakir meni ölüü tirüübü dep bir kılçayıp koybodü (24/7)

cürüp barat Büt köñülüm aldımdayı tetikterge baylanıp / özüm da çırmalışkan uşul köp tetikterdin biri (30/16)

bolso motordu oçür / Al *cürüp* baratkan traktordon sekirip tüştü da (31/4)

Biz ündögön cokpuz / Men öz mildetimdi atkarıp *cürö* berdim Öz kıyalım (39/2)

Andan arı *cürdik* tabılgamı Aldiyarov agayga / alparıp körsötsöm dep oylop kelem Agaydın tüzgön (41/2)

kalıñ el cabıla iştegen uluu *cürüş* dep / cürbödüm bele Uşunun baarın kılğan tarih muğalimiz (7/6)

Buudandar cer tepkilep azınayt Oşol kızıl / Kırğın kara sürgündün içinde men da *cüröm* Anan (9/11)

çıktı Atügül muğalimim Aldıyarovdu da bilet / eken Mınday een talaada *cürüp* süyüktüü muğalimiñdin (17/7)

Eger razyezd izdeseñ oñgo tarta *cür* tetigi cılğanı / ördö dep kamçı suna körsötüp atın burup cönöp (20/6)

Uruşpağanı kayra kayt dep suranbağanı emnesi / Çaalıkkın atın çarçañkı minip *cürgönü* kaday Üycayı (20/8)

Eçteme emes Kemel biz cardamdaşabız *Cür* / dep Kaliypa ordunan turdu (25/15)

Eçteme oylonboston *cürüp* kelatam Uşu cerden tezireek / ketsem degen gana kaaloo Kargış tiygen Anarhaydı (19/1)

ordunan kozgodum / Traktor çirene tartıp bir kalıpta *cürüp* kelet (41/18)

2. Bir yerde yaşamak, bulunmak, durmak, zaman geçirmek.

Anarhaydağı başka curttun baarı sürgündö *cürgön* / nemeler eken go ıya Alardı sürgüngö sen aydap keldiñ (13/10)

oy keldi emi meni biröö uruşmak turgay katuu söz / aytpagıday kılıp kantsem da başkaça *cürüp* başkaça (15/4)

3. Olmak, vuku bulmak, olmaya devam etmek.

menen cer birikken kanduu soğuş *cürüp* cattu / Kılıçtar carkıldap cookerler uraan taştap kıykırıp (9/10)

4. İşleri yürütmek, devam ettirmek.

Azırınça işim oydoguday *cürüp* cattu / Al ortodo boz çalgan kök ceektin narı cagınan (15/8)

menen cer birikken kanduu soğuş *cürüp* cattu / Kılıçtar carkıldap cookerler uraan taştap kıykırıp (9/10)

cürdüm çırıl-da-: Çırpınmak.

Urba Aba Saadabek aba buğa teñelbeñizçi Eköönün / buttarının arasında *cürdümçırıldap* (13/15)

cürgüz-: Harekete geçirmek.

Anı *cürgüzüp* başkarıp kelatkan men Bu colu da (41/19)

curkap bar-: Koşmak, adım atışlarını artırarak ileri doğru hızla gitmek.

Barıñız barıñız dep kız maga kol bulgadı / Arabanı kubalap *curkap baratam* Bir
iret artıma (29/10)

curnal: Dergi, magazin, mecmua.

maga negedir taanış köründü Bir *curnaldın* betinen / dal uşunday kökülü
mandayına tüşkön vetnam kızdın (16/15)

curt:

1. Halk, millet.

ukkan *curtka* külkü bolom Birok bu kıyalkeçtigime / calañ özüm emes tarıh
muğalimimiz Aldıyarov da (6/5)

Anarhaydağı başka *curttun* baarı sürgündö cürgön / nemeler eken go ıya Alardı
sürgüngö sen aydap keldiñ (13/10)

2. Vatan, yurt, yer.

gana okto tekte bir cañılık aytıp kelet Al atçan / cakın *curttağı* çabandarğa barıp
ratsiya arkıluu çoñdor (7/4)

cut-: Yutmak, yemek.

şişe carma berdi Carmanı kere *cutkanda* çeçekeyim / açıldı Bu da bolso
Aldeydin berip cibergenı go (26/14)

cuun-: Yıkanmak.

alıp keliptir / Radiatordu tolturup koydum Kemel *cuunup* al (26/11)

cuup öt-: Yıkamak.

Cazdın coomart camgırı *cuupötkön* darkan talaa / suluulanıp carkın sala berdi
Cerdin bu körkünön (33/5)

cürögü lakıldap çık-: Sevinçten, heyecandan nefesi kesilmek, yüreği ağzına
gelmek.

berdi Süyüngönümön *cürögümlakıldapçıktı* Başka / eçteme oyuma kelbey
düynönü tügöl unuttum Bar (30/13)

cürögü orduna kel-: Yüreği ferahlamak, yüreğini pek tutmak.

Zagonda eki üç ıret aylanıp çıktık *Cürögümorduna* / *kelip* kıymılım işenimdüü
bolo baştadı (31/2)

cürögü öröpkü-: Yüreği hoplamak, heyecana kapılmak.

düynönün düyüm kooz tüs boyoktorun boyuna siñirip / kün celesi kıymılsız
iyilip turdu *Cürögümöröpküp* (33/8)

cürök aylant-: İçini bulandırmak.

eken Korduk körüp capa çekken başım bu kermek / cıtı *cürökaylantkan* şıbaktuu
sur talaanı sendele (19/4)

cürüş:

1. Yürüyüş, yürüme.

kaliñ el cabıla iştegen uluu *cürüş* dep / cürbödüm bele Uşunun baarın kılğan
tarıh muğalimimiz (7/6)

2. Bir işi yürütmek, devam ettirmek.

caaktaşat iştin *cürüşün* kabarlayt / degeniñ diñ koñtorot degeniñ kazğanaktağan
(7/5)

traktordun *cürüşüp* basañdatpay sokonun tişin kerek / bolso kötörüp kerek bolso
tüşürüp turuu mildet Andan (23/11)

catıp *cürüşkönbü* anısın bilbeyt ekem Kaliypa / birdemelerdi bışaktay küñküldöp
catat söz acırım (37/11)

cütkün-: Hücuma hazırlanmak, ileri atılmak.

içboorumu ezip kabırgalarımıdı kıyratıp salgansıdı / Dağı bir colu turup akırım
cütkünö berdim Al (28/4)

cüz: Yüz, beniz, surat, cemal.

Kıyazı tigi koş döbönün narı cagındagı konuştan / kelgen okşoyt Ayerde
çabandar köp Kızdın *cüzü* (16/14)

Anı cektöp catkan men çok dep kabinadan / başın culup alıp çaş çayıgan *cüzün*
maga burdu (44/4)

Ç

çalık-: Yorulmak, güçsüzleşmek, hâlsiz düşmek.

Uruşpağanı kayra kayt dep suranbağanı emnesi / *Çaalıkkın* atın çarçañkı minip
cürgönü kaday Üycayı (20/8)

çaar: Benek, benekli, alaca.

şibegesı uçup ketti artına barıp tüştü Abakirdi *çaarı* / közünön çığa karap bir
kolunda sozo karmağan kök (13/7)

çaban: Çoban.

gana okto tekte bir cañılık aytıp kelet Al atçan / cakın curttağı *çabandarğa* barıp
ratsiya arkıluu çoñdor (7/4)

inisi Esirkep menin atımı tokup minip *çabandarğa* / ketken Aldey menen
Kaliypa bulakka suuğa ketken (12/9)

Kıyazı tigi koş döbönün narı cagındağı konuştan / kelgen okşoyt Ayerde
çabandar köp Kızdın cüzü (16/14)

özüm menen koş bütüp tigi kırdın narı cagındağı / *çabandardın* koşuna barar
künümdü ayerden beş (39/3)

çaç: Saç.

kırğızdar biz da kelgenbiz Biz kelgençe bu cerdi / kıpçaktar cerdep turğan
Alardan murun kuykul *çaç* (10/12)

colukkanda cadegende atın surap kalbapmın Kökül / *çaçı* celpildegен al
süykümdüü kız kayda boldu eken (26/2)

cetip barıp canaşa oturup süylöşsöm cadegende / celpildegен kökül *çaçın* ele
karap kelsem degende eki közüm tört (30/5)

çaç-: Saçmak, dağıtmak, yaymak.

çaçsañ bolguday Bulaktın agıp çıgıp catkan oozunda / cıldızdar da koşo agıp
ketip catat Beregi tunup (36/1)

aylanadağı karañğı tüngö altın uçkun şirendi / *çaçkanday* (35/19)

çaçıl-: Saçılmak, dağılmak.

çaçılıp kelet Meyli tögülsö Bir tamçısı kalbay tögülsö / da meyli Mınday
kordukka emi çıday albaymın (18/4)

çaçır-: Saçmak, dağıtmak, yaymak.

çaçırар kelatat Ağa karabay attı kubalap baram / Bıyakka da suranıп kelgen
özüm Kıynağan eç kim (6/12)

çağıl-: Aks etmek, yansımak.

müyüzü bar telkisi capısıraak eköönün teñ alakanday / közdörü ay nuruna
çagılışıp calt cult etet (37/4)

kayra cilt cogolgon balık sımal / birdeme küzgüdöy tişke ottoy cark *çagılışıp*
(39/13)

çak tüştö: Güpegündüz.

oturam / *Çak tüştö* Abakir kapiletten motordu öçürdü (27/2)

çaka: Madeni kova.

Kaynar bulaktan *çakanın* kap ortosunan suu suza bergençe / een talaanı
cañırtkan aç aykırık çıktı (5/4)

Karaçı ansız da öñ daletten cok baykuş bala Menin / kaltırağan koluman *çakanı*
alıp Kaliypa radiatorgo (11/10)

Katındar *çakaların* koyo koyuşup maga cügürdü / üygö çurkap kirsek Saadabek
menen Abakir cerde (14/4)

çakıy-: Dikkatle bakmak, dik dik bakmak, gözünü dikmek.

taap köpkö uktay albay *çakıyıp* cattım / Oşondo argasızdan şıbış söz uktum
Abakir menen Kaliypa bir töşöktö catıptır Murda dele uşintip (37/10)

çal-: Çalmak, bir renge yakın olmak.

işim oydoguday cürüp cattı / Al ortodo boz *çalgan* kök ceektin narı cagınan
(15/8)

çala: Eksik, yarım yamalak.

Bul tünü uyukum *çala* boldu Abakir menen kantip / işteşer ekem Buğa çeyin anda
sanda bir kağışıp (23/8)

çala moñol: Yarı cahil, bilgisiz.

murduñu körsötösüñ / *ÇalaMoñol* bizge lektsiya okuysuñ da özün oozuñ (11/2)

çalıp sal-: Boğmak.

Çalipsalam / Anı körö catarbız (35/4)

çalkalay kara-: Görkemli bir şekilde yayılmak, kucak açmak.

Ketüügö turup atıp cıldız cabalaktap caynagan / asmandı dağı bir colu
çalkalaykaradım Közüm (36/15)

çalkalay otur-: Görkemli bir şekilde yayılarak oturmak.

öçürdü da çılımın kere sorup kabinadağı orunduguna / *çalkalayoturdu* Dobuldan
baş kalkalap kabinadan (32/17)

çalkı-: Dolup taşmak, böbürlenmek, övünmek.

dirildegen türküm tüs asem totudan kooz kün celesi / andan beri *çalkıgan* darkan
tala (33/10)

çalkıy tüş-: Görkemli bir şekilde yayılmak, yatmak.

asman da kalışkısı kelbegendey Anarhaydın kıyırsız / kendigi murunkusunan da
keñirsip *çalkıytüştü* (33/6)

çañdap cat-: Toz duman olmak.

Keñ talaanı alay dülöy tüşürgön möndür aralaş caagan / ötkün ele Asman
güüldöp *çañdapcatkan* cerdin (32/12)

çap-:

1. İşgal etmek.

On ekinçi kılımda bul cerlerde moñgoldor turgan / Buyerge keler aldında alar
Kıtaydı *çap* köp altın (40/8)

2. Kesmek, parçalara ayırmak.

dep kök celkeme koyup kaldı Men etbetimen bük tüşüm / Kasapçı balta
çapkandan beter kerile kalıp Uh (28/5)

çapkılap cür-: Kamçılmak, kırbaçlamak.

çapkılapcüröt Bul özü kanday adam añğırağan / Anarhayda izdegeni emne
(20/10)

çapkındap bolup kel-: Şiddetlenmek, hızlanmak.

Oşol kündördün birinde katuu caanda kaldık Kaydan / caydan
çapkındapbolupkeldi da tögüp kirdi (32/11)

çaptaş-: Yapışmak, yapışıp kalmak.

tamanına batkak *çaptaşıp* bir ordunda cılbışa berbegende / Abakirdin toktotor
türü cok bolçu Motordu (32/16)

çarça-: Yorulmak, bitap düşmek, bitkin olmak.

Kıykıra berip *çarçadım* barıp rıçağıñdı bekemde / da kayra kelip sen aydaçı
Negedir canım (41/13)

aytıp beret / Anan *çarçasam* kerek tabılgamı da unutup koyupmun (41/4)

tumandanıp caanğa ezilip *çarçağanday* dımıp catat / Anın atam zamandan berki
kozğolbos tınçtığın buzğan (14/15)

Oşondo da kiñ debedim Keç kirip Abakir traktordun / toktotkondo gana men
ölörçö *çarçağanımdı* sezdim (24/15)

ketti Men artınan karap turup açuun da keldi birook / suktanıp da turdum
Çarçaganı bilinbey teñsele (25/4)

çarçañkı: Bir parça yorulmuş, hafif yorgun.

sakal baskan *çarçañkı* betin alakanı menen / ukalay sürttü da (20/5)

Uruşpağanı kayra kayt dep suranbağanı emnesi / Çaalıkkın atın *çarçañkı* minip
cürgönü kaday Üycayı (20/8)

çarçat-: Yorulmak, bitap düşmek, bitkin olmak.

Traktordun ulkup culkup cürgönü *çarçattı* baarınan / Birde akırındap cılcıp kalat
birde motordun (41/5)

çark aylan-: Çark etmek, geri dönmek, yüz geri etmek.

cumuştarının baarı eseptelüü Talaanı *çarkaylanıp* / cıbıt cılğasınan beri kıldırıp
cürö beret Bul (38/9)

çayıttay: Berrak, duru, temiz.

Kapilet baştalğan ötkün kapiletten toktodu Oşol / zamat tüpsüz tuñguyuk kök
asman *çayıttay* açıldı (33/4)

çayna-:

1. Çiğnemek, ısırarak zarar vermek.

sirkesi suu kötörböy papirosun belçesinen *çaynap* / kombinezonun anan
köynögün çeçti da baarın astına (27/4)

2. Dolup taşmak, yayılmak.

Keñ Anarhay ölkösü / Gül *caynagan* cer bolor (34/3)

3. Güzel görünmek, gösterişli olmak.

Ketüügö turup atıp cıldız cabalaktap *caynagan* / asmandı dağı bir colu çalkalay
karadım Közüm (36/15)

çaypal-: Sallanmak, çalkalanmak.

turat / Atka kamçı saldım Boçkedegi suu *çaypalıp* dalıma (6/11)

attı kubaladım / Boçkedegi suu *çaypalıp* başıman ayağıma çeyin (18/3)

çeç-:

1. Çıkarmak, giysi, ayakkabı gibi eşyaları vücuttan ayırmak, soymak.

küngö kiçine toorukkum keldi Köynögümdü *çeçip* / astıma tüşöp catayın dep
catkanda Abakir uykusuday (27/6)

2. Çözmek, düğümlü, bağlı veya sarılı bir şeyi açmak.

sirkesi suu kötörböy papirosun belçesinen çaynap / kombinezonun anan
köynögün *çeçti* da baarın astına (27/4)

çeçekey: Göz bebeği, göz billuru.

şişe carma berdi Carmanı kere cutkanda *çeçekeyim* / açıldı Bu da bolso Aldeydin
berip cibergenı go (26/14)

çeçil-: Çözölmek, kararlaşmak, hallölmek;.

oyun *çeçiler* ele deşet / Antken menen bu kelgender dele kılçaktap iştep (6/17)

Tagdır imiş dep Abakir mılıcıyp koydu / Mınday akademikterdin tağıdı
aldagaçan *çeçilgen* (21/7)

çegil-: Takılmak, bağlanmak.

Turmuşubuzga ança mınça özgörüş kirdi Ürön / taşuuga koş at *çegilgen* araba
keldi Anı menen birge (28/16)

çeke: Kenar, köşe, yan.

Men bidondu alıp radiatorgo suu kuya baştadım / Kaliypa kabinaga *çekesin*
tayap alıp burkurap (44/1)

çekiş: Çekme.

Abakir eköbüzdün *çekişibiz* alğaçkı ele künü / baştaldı (24/1)

çertip kal-: Fiske vurmak.

Bolso bolmokmun Menin niyetim menen işiñi / bolbosun dep baykooston
murduma *çertipkaldı* (27/15)

çet:

1. Kenar, kıyı, dışarı.

çette koñğurooloru şıñğırıp karkıraday cele tartıp / kerben töölör ketip barat
Kaydan kelatkanın (9/14)

aldı da çılımının kaldığın ırğıtıp ciberdi ele / anısı kiyizdin *çetine* barıp tüştü Bat
ele kurmuşu (12/15)

Asman menen Anarhaydı biriktirip kün celesi tartıldı / Aalamdın tigi *çeti* menen
bu çetine cete iyilip (33/7)

elem Kara küröñ dıñ kaş kulak condonup kañtarılıp / kalıp cattu Añgiça *çetki*
tiştin astınan tolkunda (39/12)

Asmanga cıldız baspay kay bir darkan talaanın / *çetine* agılıp tüşüp cattu Tegerek
bulaktın közü (35/16)

kalgan eken Kebetesi ketip şümüröyö / tüşüptür Üñküyüp *çetke* süyrölö bastı
(41/16)

2. Dış, harici, yaban.

Saadabek meni *çetke* türtüp ciberdi Eköo atırılçu / ilbirstey birin biri teşe tiktep
üydün için tegerene (13/16)

çetke çık-: Teslim olmak.

Al ortodo men sırtka çığıp azırkı topoloñdo özüm / ırğıtıp cibergen açkıçtı izdep taptım da *çetkeçığıp* (14/11)

çıda-: Dayanmak, güç bir duruma katlanmak, çekmek, sabretmek, tahammül etmek.

Kürcüygön bıçıdır celkesi gana körünöt Uşul / oturuştı ele meni sınağanday *çıdap* kötörö alar beken (24/8)

çıdabay ket-: Dayanmak, güç bir duruma katlanmak, çekmek, sabretmek, tahammül etmek.

Men eriksizden ketençiktey berdim Izama / *çıdabay kettim* (27/12)

çıdamı ket-: Sabrı bitmek, sabrı taşmak.

cönösök dep *çıdamım ketpedibi* Oşentip kelgen men / kayra barsam eldin betin kantip karamakmın Aylam (8/16)

çıdamkaylık: Sabırlılık, tahammüllü olmak.

da Çirkegiç boluşka *çıdamkaylık* köktük kerek men / andan korkpoymun Ariyne talaanın oy kırın bilip (23/10)

çıday al-: Dayanmak, tahammül etmek.

Koluman kelet eken dep kaldım Algaçkı sınıodon abiyirdüü / ötkön soñ ayagına çeyin *çıdayalarım*a közüm (26/17)

çaçılıp kelet Meyli töğülsö Bir tamçısı kalbay töğülsö / da meyli Mınday kordukka emi *çıdayalbaymın* (18/4)

korkok biliş kılıp alayın degeniñ go Bayatan / beri ündöböy oturgan Esirkep *çıdayalbay* ketti (23/3)

Çıday tur cakında şaarga barabız oşondo aldırıp (37/13)

çığa kal- Çıkmak, sergilenmek.

gezitke keede ırım *çığakalıp* cürgönüm bolboso menin / akındığım çok ele Aga bolboy konçuman bloknotumdu (33/17)

çığa kara-: Başından sonuna kadar bakmak, gözden geçirmek.

şibegesi uçup ketti artına barıp tüştü Abakirdi çaarı / közünön *çığakarap* bir kolunda sozo karmağan kök (13/7)

çığar-: Çıkarmak, bir şeyin dışarı çıkmasını sağlamak.

ülüşü bar go dep oyloodum Birok kıcırlanıp zaarın / sözünö *çığarıp* aytıp catpaydı Kay cazığıma Men (22/2)

Añgıça traktor toktop kaldı Abakir kabinadan / başın *çığardı* (30/6)

tırp eter alım kalbay attı arañ *çığaram* da maşinege / cüktöp kelgen tañgak çöptön salam Anan Aldey apa (7/16)

oonalaktap catıptır eköön arañ degende acıratk Aldey / erin sırtka *çığarıp* ketmek boldu ele Abakir (14/5)

Traktordu aydoodon *çığarıp* motordu öçürdü da sokogo keldi / Eñkeyip tişterin sıypap kördü (25/1)

çığarıp alıp kayra boltun burap kiygizip cogolup / kalbasın dep şapkeme salıp catam Oşentip tünü menen (26/5)

tolgon kıcıırım kücünö *çığarıp* meni koyup kalganda / kalpaktay uçup tüştüm Arañ degende tizeley tura (27/17)

Bu corugu maga cakpadı Birok oşondo da traktor / aydap cürgönümö korstonmun Kabinadan baş *çığarıp* (31/8)

çığarğan Abakir Özümdö da bar Añkoo başım bala / kıyaldanıp oyuma kelgendi abaylabay ayta salam Anan (6/4)

sözü Birok al baykooston *çığıp* ketebi deym / Adamga kıyaldanuuga oy oyloogo tilek tilöögö eç kim (35/8)

Al ortodo men sırtka *çığıp* azırkı topoloñdo özüm / ırğıtıp cibergen açkıçtı izdep taptım da çetke *çığıp* (14/11)

Abakir kekeerledi / Munu ukkan Saadabek unçukpastan turup üydön *çığıp* (20/16)

suurup *çığıp* entelep kelgen algaçkı saptardı / şaşıp buşup cazıp kirdim (33/18)

çıkkan kara tütün aydoonu kaptap dem kısıp / sokonun astın coylop koñtorulgan boroz menen (41/7)

Oşentip kete berdim Col da cok iz da cok Tim / ele cürüp baratam Bir cerden temir colğo *çığarmın* (19/12)

2. Çıkmak, tırmanmak.

çığıp alıp koy kozusuna köz salıp turdu Bir münötkö / bolso da canına cakın bargım keldi biroq kaydan (29/15)

Kız koyun cayıp cönödü Abakir bolso traktordun / kabinasına *çığıp* alıp aba muştap aykırıp turat (18/1)

çıktı da toktoosuz narı tüşüp körünböy ketti Dalısın / gana körüp kaldım Abakir eken Aga emne bolgon (42/4)

3. Çıkmak, ortaya çıkmak

boldu Andan emne *çıktı* emne üyröndü Ce maşine / ayday albasa ce atka moyunçak kata albasa Moyunçaktın (21/11)

Tolukşup ay *çıktı* Oşondo men aydoonun narkı / ceegin cakalay cılıp kelatkan ürkünçök eki karaandı (36/18)

çılım: Nargile, tömbeki, izmarit, sigara.

sunala cambaştap *çılım* sorup catat Saadabek / bolso oçok başında terdik töşönüp sögülgön ötügün (12/11)

cıttanıp ketti Saadabek *çılımdı* ala salıp / külgö taştadı (12/16)

aldı da *çılımının* kaldığın ırğıtıp ciberdi ele / anısı kiyizdin çetine barıp tüştü Bat
ele kurmuşu (12/15)

öçürdü da *çılımın* kere sorup kabinadağı orunduguna / çalkalay oturdu Dobuldan
baş kalkalap kabinadan (32/17)

çım: Çim, çimen.

bekirilgen tişter carkıldayt Katarınan kıyğaçtap / tizilip dıñdın buulanğan *çım*
kırtışın tilip (24/5)

kayra boroz astına cilt kirip ketti Daroo koştın / sekirip tüşüp oşol cerge cettim
da kalıñ *çımdın* (39/14)

çımıra-: Karıncalanmak, vücudunda karıncalar dolaşır gibi bir izlenim uyanmak.

uşunum ıksız bolup kaldı Uyalğanıman betim *çımırıp* / ısıp çıktı da bat ele kayra
muzdadı (17/15)

çın: Gerçekten, asıl, hakiki.

iyine kattı / Menin esim çığıp ketti *Çın* ele korkunuçtuu boldu (13/13)

çın ele botonun közündöy eken / Eköübüz süylöşüp kettik Kız menin cerdeşim
(17/6)

traktoruñar turat özüñör cok / Emne demekmin aga *Çının* aytım (43/12)

Tabılğan *çın* ele altın bolup kalsa dep negedir / Abakirdin közüñçö tapkanın altın
bolup kalışın (40/10)

çındık: Gerçek, hakikat, doğru.

Tapatañdan coop bere albadım Abakirdin aytkanın / uğup oturup uşunun
sandırağında da *çındıktın* (22/1)

çırılđa-: Zırıl zırıl ağlamak, viyaklamak.

kaşaya *çırıldaganda* tınıp catkan talaa tınçtığı kamçı / tiygendey silkinip ciberdi
İşterman cigit dep (44/6)

çırmal-: Birbirini sarmak.

cürüp barat Büt köñülüm aldımdayı tetikterge baylanıp / özüm da *çırmalışkan*
uşul köp tetikterdin biri (30/16)

çıyriğ-: Donmak, üşümek, titremek.

Abakir mınday teskeri açuuluu bolup kaldı eken / içindegi terlüü denem bir
çıyriğip aldı Emne üçün (12/1)

çirene tart-: Gergin bir şekilde çekmek.

ordunan kozgodum / Traktor *çirenetartıp* bir kalıpta cürüp kelet (41/18)

çirip kal-: Çürümek, bozulmak, kokuşmak, eskimek.

Başka metall bolso aldagaçan *çiripkalmak* bu taza / altın bolgondugunan uşu
kezge çeyin saktalıp catıptır (40/13)

çirke-: İliştirmek, yapıştırmak, bağlamak.

Men sokonu *çirkedim* Zagon boylop cürüp kettik / Keçeegidey emes bugün
sokodo bekem oturdum (26/16)

çirkegiç: Pullukçu.

Oşonu menen tınıp kalsamçı Cok Biröö / oozumu tırmağansıp traktoristter
menin *çirkegiçterge* (10/8)

turup kalğanı ıras Kayra *çirkegiç* Kaliypanın ortogo (11/8)

kaçan körsöñ at üstündö / Caan kiçine basandağanda Saadabektin *çirkegiç* (12/8)

da *Çirkegiç* boluşka çıdamkaylık köktük kerek men / andan korkpoymun Ariyne talaanın oy kırın bilip (23/10)

çirkööçü: Tırmıkçı; bir tür tarım aracını kullanan kimse, pullukçu.

eki *çirkööçü* aşpoz katın suu taşığan men anan arğonom / Sorokin bolğonu uşularbız bu cerde biz bar (7/2)

da mağa uşintip aytışkan Uşul kıyal menen Anarhayğa / cönöp berdim da Kelsem *çirkööçülör* toluk eken (8/9)

körörümdü bilsemçi / Men *çirkööçülökkö* kelbedim bele Cazdı cazday (8/7)

çiy-: Çizmek, hat çekmek, çizgi çekmek.

kılımdar boyu buurusun *çiybegen* ketmen tiybegen / kamiştuu ceegine çeyin cayılıp catkan neçen (7/8)

çoçu-: Korkmak, ürkmek.

Alar *çoçubay* cön ketsin dep men dağı biraz az oturdum / Anan üygö kelip karañgıda ordumdu sıypalap (37/9)

çoçula-: Ürmek, korkmak.

baştağiday bolboy koñtorulup catkan aydoonu / basuudan *çoçulap* turup kalıştı Ay şoolasına condoru (37/2)

çoğul-: Toplanmak, yığılmak.

Keçkurun baarımız üygö *çoğulduk* Baarımız / unçuğuşpay üñküyüp oturduk Oçoktoğu tersken cana (20/12)

çogult-: Toplanmak, yığılmak.

ayban / Kürsünüp aldım da kuuray *çogulttum* Sokonuñ canına (25/6)

çokoy: Tek parça deriden dikilen bir çeşit ayakkabı.

Küybösö örttönüp ketsin Senin dünüyöñ örttönüp / atabı Abakir kekete bırs etip koydu *Çokoyuñdu* (13/1)

çolo: Boş vakit, serbest zaman.

apıl tapıl aşap catkanımı zeeni keyiy karap / oturdu Caybarakat es aluuga *çolom* çok ele (25/9)

çoñ:

1. Büyük ulu, büyük (yaşça).

mınday dedim / Özüñ *çoñ* ele kişisiñ Keede aytkanıñ estüü adamdın (35/7)

2. Baş, şef, amir, başkan, patron.

gana okto tekte bir cañılık aytıp kelet Al atçan / cakın curttağı çabandarğa barıp ratsiya arkıluu *çoñdor* (7/4)

çordon: Göbek.

bulakka kayrıldım Kaynar bulaktın *çordonu* bülküldöp / betime salkını urdu Fonardın carıgına tübü (25/18)

turgan *çordonunda* bolso kudu köktögüdöy bolup / cıltıldaşat Anı karap oturup oygo çömüldüm Talaanın (36/2)

çöl: Çöl, ıssız yer.

kezip emne azap kayagıñı karaba meltiregen *çöl* Toobo / bul aymaktan adam emne tapmak Başka cer (19/5)

közcetkis *çöl* talaa anda baratkan kupaykeçen kirzi / ötüçön küngö oñup kubarğan şapkeçen men kaydan (19/10)

Oy bu cerdin *çöldüğünö* alıstıgına baarina / tölögünö uşul elebi (39/1)

çölköm: Bölge, yöre, civar.

cañırğan *çölkömdün* taymanbas baştooçuları / dep atağan Emiçi Akademik atka kondum Uyat Anı (6/3)

çömül-: Gömülmek, batmak.

Bulak başında oturup tün camıngan talaa sırina / *çömüldüm* kulak turup dilimdi açıp koyup memiregen (36/5)

çöntök: Cep, bir şey koymaya yarayan, giysinin belli bir yeri açılarak içine yerleştirilen astardan yapılmış parça.

anan aytalı dep al tabılğanı *çöntögünö* salıp aldı / Koştun üstünön tüşürüp alasıñ mende bolsun (40/18)

Salmaktangan *çöntögün* sılagılap Abakir / traktoruna cönödü (41/1)

çöp:

1. Kötü, adi, değersiz.

catat Anarhaydın cayı kurğak künü ısıq Başka / *çöp* emes temir tiken kök kezinde kuurap kalat Buyerge (6/18)

2. Ot, kuru ot, saman.

tırp eter alım kalbay attı arañ çığaram da maşinege / cüktöp kelgen tañgak *çöptön* salam Anan Aldey apa (7/16)

çöyçök: Bardak, fincan, kadeh, maşrapa.

çöyçökkö batıp turgansıyt Cıldızdar bulak tübünön / köktögüdön beter suktandırıp cımındaşat suzup alıp (35/18)

çuku-: Kazmak, eşmek.

Kaydan bolo koysun Tabılğanın conundagı bıdır / arasına turgan topuraktı tırmaktap *çukup* küçürkönö (40/5)

çul: Hayvanların üzerine konan kıl, kenevir veya yünden yapılmış örtü.

handardın kılıçtarının tutkası taza *çulu* altından / casalçu Mına karaçı bu da tutkaga okşop turat (40/15)

çurka-: Koşmak, adım atışlarını artırarak ileri doğru hızla gitmek.

maga Traktordon sekirip tüşüp oşo tarapka *çurkadım* / Kırdı aşıp narı karadım beri karadım can (42/11)

çurkap kir-: Aceleyle girmek.

Katındar çakaların koyo koyuşup maga cügürdü / üygö *çurkapkirsek* Saadabek menen Abakir cerde (14/4)

çuru çuu bol-: Şamata etmek, gürültü patırtı yapmak.

Uyaldım da Cıynalıšta kanca *çuruçuuboldu* ele / Apam koyo berbey tırıştı al meni vraç bolso dep (8/14)

çümkönüp al-: Örtülmek,örtünmek.

Cazdıktı büt suu kılıp / Men *çümkönüpalđım* Carkın köñlümdü kapalantkan (38/3)

D

daa-: Cesaret etmek, cüret etmek.

kanday küç dep catışkansıyt / Ceyrender aydoonu keçip öto albadı *daabadı* (37/7)

daana: Açık açık, bariz.

telmire tiktep baardığına kaydiger dünüyökapar / kebetesin cazbay turgan elesin
köz aldıma *daana* keltirdim (36/17)

dabiş: Tıkırtı, hışırtı, patırtı.

dabiş çok men ğana közümü ukalap soluktap oturdum / Imırt kirgençe otura
(14/16)

çartçurt küyöt başka *dabiş* çok Baarına künöölüü men / Söz baştala elek birok
Sorokindin tünörgön türünö (20/13)

Abakirge kıykırdım / Altın Abakir *dabişımı* ugup traktordu toktottu da (39/16)

dal:

1. Ağacın gövdesinden çıkıp ayrılan kollardan, uzantılardan her biri.

maga negedir taanış köründü Bir curnaldın betinen / *dal* uşunday kökülü
mandayına tüşkön vetnam kızdın (16/15)

2. Sırt.

turat / Atka kamçı saldı Boçkedegi suu çaypalıp *dalıma* (6/11)

maga başın burdu / *Dalıma* kaşı (27/7)

kekireygeninen başka belgi körö albadım / Akademik ayda öz orduña bar dep
dalıga kaktı (31/13)

3. Tam, tastamam.

Suuga kelatkan go Eki ceyren aydoonun *dal* / mizine kelip cer may menen temir
cittangan (37/1)

dalı: Omuz.

töşöp küngö dalısın tosup cata ketti Keñ *dalı* uy / conduu eti maylanışıp küngö
ciltırayt Men da (27/5)

çıktı da toktoosuz narı tüşüp körünböy ketti *Dalısn* / gana körüp kaldım Abakir
eken Aga emne bolgon (42/4)

dañ salıp oyno-: Zil takıp oynamak, neşeli bir şekilde oynamak.

dañ salıp oynormun Tigi turgan eki traktor / menen biz iştep cürgön bu tiriligibiz
oroşon iştin (15/15)

dañazalanıp cat-: Ünlenmek, şöhret olmak, tanınmak.

cok ele Başka baldar Kazakstandın gezitterde / *dañazalanıpcatkan* kadimki
dıñına ketiştı Anarhayğa (6/13)

dañazalaş-: Yüceltmek.

ali şaarlar ornop ayıl kıştaktar caygaşar Keleçek / muundar bu cerdi berekelüü
Anarhay dep *dañazalaşar* (16/3)

dayar bol-: Hazır olmak.

Mokop kalıptır almaştırıuu kerek Ertemenen / *dayarbolsun* (25/2)

dayardanıp cür-: Hazırlanmak.

Kaçuuga aldagaçan *dayardanıpcürgön* neme / körünöt Keede özü da ketem dep
Sorokindi Kaliypanı (43/4)

de-: Demek, söylemek.

Elden / Anarhay *degen* cer oşol (5/3)

cıladağan aydap çığıp colğo tüştüm Mında col *degen* / Oşonu menen (6/8)

cañırğan çölkömdün taymanbas baştooçuları / *dep* atağan Emiçi Akademik atka
kondum Uyat Anı (6/3)

ekkeni emne bolor eken baykaylı *dep* tartkıñıktap / mal kıştatçu kolhozdor da
azırınça başkalardıñ (6/19)

Tüşümü durus bolğon *deşet* Aylana talağa da oşondoy / bolup ösüp berse
Anarhayda kıştağan maldın toyut (6/16)

maselesi oyun çeçiler ele *deşet* / Antken menen bu kelgender dele kılçaktap
(6/17)

caaktaşat iştin kabarlayt diñ degeniñ diñ koñtorot *degeniñ* kazğanaktağan (7/5)

menen caaktaşat iştin cürüşün kabarlayt / E e e diñ *degeniñ* diñ koñtorot degeniñ
kazğanaktağan (7/5)

Dep suktanasiñ birok ubakit cok Başkası eçteme / emes ele Abakirge kayerimen
cakpay kaldım al emne (8/1)

traktordu canday cürüp üyrönüp alarımın anan özüm / traktor aydaarımın *dep*
oylop kelbedim bele Rayondo (8/8)

cönösök *dep* çıdamım ketpedibi Oşentip kelgen men / kayra barsam eldin betin
kantip karamakmın Aylam (8/16)

emespi *desem* kerek / Uşerge maşine menen eki tünöp cettik Meni menen (8/5)

Ey bala *dep* mağa kıcırluu karadı Bildik / senin okumuştuu ekenindi Üydön
barıp tavot salğan (10/15)

Ter bolso kanteyin *dep* Abakir oğo beter zaarlandı / Üyündö kitebin okup otura
berbeybi (11/12)

Koyçu emi *dep* Kaliypa anı cooşutuu menen / elek Açuuñ ayabay çukul da
Antkeniñ bolboyt Abakir (11/13)

açkıçtı koş koldop tuurasınan karmadı *Degen* menen / Abakir küçtüü ele
Saadabekti büktöp aldı (13/18)

bele Kana ayt ey it *dep* Saadabek takasında naalı / bar ötüktü konçunun karmap
atıp turdu (13/11)

Birin biri öltürüüdön tayuu tartkıday emes / Koyuñuz Abakir bayke *dep* men
arağa tüştüm (13/14)

oonalaktap catıptır eköön arañ *degende* acıratlık Aldey / erin sırtka çığarıp
ketmek boldu ele Abakir (14/5)

sırtka kaçıp çıktım / Aldey apa Kaliypa *dep* bakırdım suudan (14/2)

sen ali Abakirdin kim ekenin bile elek ekensiñ / *dep* caaldandı (14/7)

Birok müñküröp kalayın *degen* nietim / çok Cıgılıp ketkiçe turgan ordunda bekem turuşuñ (15/1)

Emi tamak içip alsam kayra tınbay suu taşıym / kuyup koyoyun *dep* boçkeni kaldıratıp bulakka cönödüm (15/7)

baştalışı gana emespi Ken izdööçülör Anarhaydın / astınan agıp catkan özöndördü taaptır *dep* (15/16)

şaarlar ornop ayıl kıştaktar Keleçek / muundar bu cerdi berekelüü *dep* (16/3)

Unçuguşpay telmirip eköübüz tikteşip kaldık / Kaydan payda boldu *dep* men tañ kalıp tursam bu (16/17)

turganday Birok men sır berbey arabaman ırğıp tüşüp / bu arabakeç bala kaydan payda boldu *dep* kız da tañ kalıp (16/18)

Bul başattın atı emne eken *dep* suradı / Özüm ılaylağan suunu tiktep (17/2)

ısmın eşitüü kançalık kanimet Kızdın özü da / oşo kelgenbi *dep* oylop (17/8)

Bizdin kaşardağı kuduktun suusu tuzduu dedi / kız Uşuyakta bulak bar *dep* uktum ele Özüm da körgüm (17/10)

keldi şirin suudan kozular da içsin *dep* izdep kelgem / Kozuların östürüp küzündö otorğo koşom da özüm (17/11)

Meħanizatsya çağına Meni buyakka traktorçulukka / ciberişken azır ançeyin ubaktıluu *dep* boçkeni körsöttüm (17/13)

universitetke kirem / Kiyinçereek men da okuuğa kirsem *deym* (17/12)

Toktomok belem kayra ıldamday bastım / Tim koy karaanı öçsün *degen* Abakirdin ünü (18/12)

Oy baratam baratam Caagiñı başçı Bötön biröönün / közüñçö aykırbasañ kantet *dep* tiştene kübüröp (18/2)

Tokto Kemel Ketpe Kayda barasıñ tokto *dep* / artıman Kaliypa kıykırdı (18/11)

dep Kaliypa cemelep kaldı / Eköö caaktaşıp catkanın köpkö uğup bardım (18/14)

Eçteme oylonboston cürüp kelatam Uşu cerden tezireek / ketsem *degen* gana kaaloo Kargış tiygen Anarhaydı (19/1)

köründü Mına saga körkünö kuştar kılğan şıbaktuu / keñ talaa mına saga
Anarhay cergesi *dep* alsızdığımı (19/7)

dep oyloym Anan şpal sanap kete bersem dağı / bir (19/13)

Me munu taştap ketip carabayt *dedi* maga (20/1)

ketti Baya künkü muştaşkandan beri al Abakir / menen süylöşpöyt azır da sözgö
aralaşpayın *dedi* (20/17)

Eger razyezd izdeseñ oñgo tarta cür tetigi / ördö *dep* kamçı suna körsötüp (20/6)

Uruşpağanı kayra kayt *dep* suranbağanı emnesi / Çaalıkkın atın çarçañkı minip
cürgönü kaday Üycayı (20/8)

katını bala bakıracı alısta özü bolso üy betin / körböy kıştır caydır el işi *dep*
een(20/9)

dep Abakir kekeerledi / Munu ukkan Saadabek unçukpastan turup üydön (20/16)

emne kelet Biz tamanıbiz / taşka tilinip nan taap cürgöndö *demış* (21/9)

Tagdır imiş *dep* Abakir mılçıyıp koydu / Minday akademikterdin tağdırı
aldagaçan çeçilgen (21/7)

taştaar elem / Cetişet *dep* Sorokin dağı burulup karabastan (21/17)

caş uluumuştaş *dese* muşka kıyın / Abakirge eç kim coop bergen cok (21/3)

ülüşü bar go *dep* oylodum Birok kıcırlanıp zaarın / sözünö çığarıp aytıp catpaydı
Kay cazığıma Men (22/2)

Meni cañılış aytıp aldı azır ele sözünön / kaytat *dep* oturuştı okşoyt Maga
cakşılık kaalabağan (22/15)

Ooba / Mağa baarı bir *dep* Abakir oçokko çıyt tükürdü (22/18)

Cağınayın *degen* men cok Cegiç bolso cep / körsün bugün körüp catıpmınbı
(23/17)

korkok biliş kılıp alayın *degeniñ* go Bayatan / beri ündöböy oturgan Esirkep
çiday albay ketti (23/3)

ce carabayt ekem *dep* ketip kalar beken *degen* / Oşol üçün meni arğasız
ketiriş üçün uşintip traktorun (24/9)

astına tüşüp ketseñ men / coop berbeym *Dep* işke çığar aldında bir ayttı (24/2)

dep tiktegenim / sokonun tişteri Sokonun tişine tüşüp ölöm *dep* (24/3)

toktoosuz cürüp barat / meni ölüü tirüübü *dep* bir kılçayıp koybodu (24/7)

ce carabayt ekem *dep* ketip kalar beken degendey / üçün uşintip traktorun (24/9)

Tişterin kötör *dep* kabinadan başbağa / kılçayıp kıykırdı Abakir (24/18)

Aldeyin fonarın suradım / Emne kılasıñ *dedi* fonardı berip catıp (25/10)

Kerek Sokonun tişterin almaştırıram / Kuday ay uşunday da bolçu bele *dep*
(25/11)

Menin emnem ketti ciberbeseñ koy *dep* kors etti / catuuga kamdanıp atıp (25/13)

Kirişpegin *dep* Saadabek ayalın tıydı / Kemeldin öz akılı bar (25/14)

Eçteme emes Kemel biz cardamdaşabız Cür / *dep* ordunan turdu (25/15)

kayra boltun burap kiygizip cogolup / kalbasın *dep* şapkeme salıp catam (26/5)

bereyin *dedi* / Abalıñ kanday *dep* suragan cok oşogo ıraazı boldum (26/12)

Buyrugum eki bolboyt *degen* kıyazda zildey başın / eki koluna cazdap catıp
kaldı Men kozgolbodum (27/8)

tolgon kıcırmın kücünö çıgarıp meni koyup kalganda / kalpaktay uçup tüşüm
Arañ *degende* tizeley tura (27/17)

Uktuñbu *dep* başın kötörböy kaarlana / ıyığın bulkup aldı (27/9)

Kaşıbaymın / Kaşıysıñ *dedim* kaşıysıñ *dep* maga atırılıp (27/10)

Sen emne Men cumuşçumun Eldin baarın / bakkan men *dep* töşüñü muştagılay
beresiñ Kılğan işiñ (27/13)

Bolso bolmokmun Menin niyetim menen işiñi / bolbosun *dep* baykooston
murduma çertip kaldı (27/15)

Muştumduñ cıtı murdunan ketkis kılbasambı / Menin niyetim kanday ekenin
saga taanitayın *dep* (28/1)

dep kök celkeme koyup kaldı Men etbetimen bük tüşüm / Kasapçı balta
çapkandan beter kerile kalıp Uh (28/5)

Salamat *dedim* / Salamat *dep* kız da toktodu Anı körgönümö (29/7)

kubanıp turam birok emne *dep* süylöşörümü bilbeym / Emnege suu taşıbay kaldıñız azır kaydasız (29/8)

Traktorgo ötkömün *dep* maktana kıykırdım / Tetigi zagonobuz Keçiriñiz men şaşıp baratam (29/9)

Barıñız barıñız *dep* kız maga kol bulgadı / Arabanı kubalap curkap baratam (29/10)

canaşa oturup süylöşsöm / celpildeggen kökül *degende* eki közüm tört (30/5)

akademik ay *dep* al şıldıñday tukurunup / kızga köz ırgıttı Boygo cetip (30/2)

Men anı akıraya karadım / Bar orduña *dep* Abakir burk etti (30/3)

İş uçurunda al meni kabinaga kirgizçü / Otur *dep* ordun boşottu Aydap üyrön (30/8)

Kanday kuday calgadı munu Uşintet *dep* kim oyloptur / Abakirge emne boldu çını menen maga niyeti (30/9)

oylogonum traktordun mehanizmderdin bilip aydagandı / üyrönüp alsam *deym* Köptön beri kaalaganım uşul emes (30/14)

Şaşpagın akademik *dep* kulagımın / tübünö kıykırdı Men azır kelem Eger (31/3)

Al emnelerdi aytıp cattı eken Kız emne *dep* / coop berip cattı eken eken kız (31/10)

başka belgi körö albadım / Akademik ayda öz orduña bar *dep* dalıga kaktı (31/13)

kete berüügö canım tıñıbayt / Kantip bir belgi berem kızga *dep* kabinada (31/17)

Kanday ele meni kabinaga oturguzup kaldı *dese* / Kızdın kaşında caybarakat süylöşüp turdu Kayda (31/6)

kızga kol bulgagım kelet birdeme aytıp ün salsam / *deym* Kargaşaday bolup Abakirdin turup alganın karaçı (31/9)

emnege keldi *deym* kelbey ele koyboybu Traktordu / toktotup koyo albaym ce öz betim menen aydap (31/16)

koyup cügürö basıp baratat Keçir meni carkınım *dedim* / men içimen Tez ketip kalganıñ cakşı boldu (32/3)

kökülüm Ali atıñdı da bilbeymin / Erteñ kezdeşebiz *degenim* beker eken Abakir eköübüz (32/5)

caman söz menen kordogon okşoyt *dep* / sözdön cakınımı korgop kala canım (32/8)

surap kelet *dep* oyloçu okşoyt meni / Maga baarı bir bolup Camgır ötmö (32/18)

katarıma ötkön Koşton tüşpöy ötüğümdün balçıgın / tazalap otura otura berdim Suu tiybesin *dep* korgolotkon (33/1)

sözdü kantip tapsam *dep* mee katırıp oylonup oturup / kaldım ele Añgıça biröö koluman bloknotumu culup (34/7)

ketti karasam Abakir / Küydüm süydüm dep cazıp catasıñbı *dep* narı (34/8)

dep cindene atırılıp cetip bardım / Biröönün cazganın okugan cakşı emes (34/10)

Senibi *dep* cügürüp barıp traktordon / otvertkanı alıp çıktım (34/12)

Kuturba *dep* Abakir aybattandı Me men dagı / birdeme eken *dese* kaydagı bılıcır Bloknotumdu maga (34/13)

Anarhay ölkösü *dep* tapkan sözün Ha ha Ali dagı saga / atañı taanıtır bu Anarhay ölkösü Bir ele kış kıştap (34/16)

Kuturba dep Abakir aybattandı / birdeme eken *dese* kaydagı bılıcır maga (34/13)

sundu da azdan soñ talaa cañırta katkırta küldü / Aydıñ talaa ölkösü *deyt* (34/14)

Aytı aytpadı *debegin* esiñde bolsun / Özünön özgöçö çaşagandardım baarım (35/5)

baykooston çıgıp ketebi *deym* / kıyaldanuuga oy oyloogo tilek tilööğö (35/8)

Ce bu sezim al kız eköübüz algaç uşu bulaktın başınan / kezdeşip atın Botoköz *dep* birge koygonubuzdan (36/10)

turgan çakta kıyalıñ alıp uçup turgan çakta / candüynöñö bütündöy aalam batıp turabı *deym* (36/4)

kanday küç *dep* catışkansıyt / Ceyrender aydoonu keçip öto albadı daabadı (37/7)

Alar çoçubay cön ketsin *dep* men dagı biraz az oturdum / Anan üygö kelip
karañgıda ordumdu sıypalap (37/9)

nege süyüp kaldım dep oşogo özümü özüm cektep / catam *Deği* seniñ emneñi
caktırıp kaldım eken Ce (37/16)

tünörgön közünün tereñinde *degen* öçöştük cini / caşırınıp kaynap turganday
(38/16)

bu sözdördü ukpay ertereek uktap ketsem eken *dep* / tumçulana cattım (38/4)

maşinelep samolyotop taşıp catışpaybı Anı / tıya turgan mezigil cetti *deyt*
Sorokin tıyar (38/12)

sekirip tüştü / Emne taptım *deysiñ* (39/17)

karadı ceñine sürttü Uşerge emne altındı / biröö taştap ketti *dep* koş kaydıger
(40/3)

A eger altın bolsoçu *dep* men tabılgamı caktadım / Karaçı salmagın segiz cüz
grammday bar (40/7)

Tabılğan çın ele altın bolup kalsa *dep* negedir / Abakirdin közünçö tapkanın altın
bolup kalışın (40/10)

anan aytalı *dep* al tabılğanı çöntögünö salıp aldı / Koştun üstünön tüşürüp alasıñ
mende bolsun (40/18)

karadı da ceñine sürttü Uşerge emne altındı / biröö taştap ketti *deysiñbi dep* koş
kaydıger (40/3)

traktordu toktottu / Beri kel *dedi* kol bulgap (41/10)

Andan arı cürdük tabılgamı Aldiyarov agayga / alparıp körsötsöm *dep* oylop
kelem Agaydın tüzgön (41/2)

Çını menen katuu oorup kalgan go İçi oorup atsa / kerek bürüşö tüşüptür *dep*
oylodum da traktordu (41/17)

kirip salkın tarttı Emi eki aylangandan / küygüzsöm bolot *dedim* özümö içimen
(42/2)

Alıs ketip kalıptır / Abakir Kayda barasıñ *dep* ay talaanı cañırttım (42/13)

altın *dep* kılıçtın altın tutkası *dep* koysom akılınan / adaştıbı Birok mındaylar
akılınan adaşpayt (43/3)

Kaçuuga aldagaçan dayardanıp cürgön neme / körünöt Keede özü da ketem *dep*
Sorokindi Kaliypanı (43/4)

iştep berdi Aligi tabılga altın bolup bardır / *dep* beker iştegen bir kündük
emgeginen keçkeni (43/8)

Abakir Kemel Kaydasıñar / Tünkü işke *dep* suu apkelgen eken (43/10)

Kayda cogolup ketkesiñer *dep* aldıman / çıktı Esim çıkkançı Kütüp turam
(43/11)

Abakir ketip kaldı Cumuştu taştap ketti / Emne deysiñ Abakir emne üçün *dep*
mukaktandı (43/13)

turdu da arabadağı bidondu culkup alıp cerge kürs koydu / Emneme suu taşıp
cüröm men *dep* öz aldınça süylöndü (43/17)

Abakir ketip kaldı Cumuştu taştap ketti / Emne *deysiñ* Abakir emne üçün *dep*
mukaktandı (43/13)

aç kalgan aç börüdöy ulubas / Kaliypa başka eçteme *debesten* arabasın aydap
(44/15)

ıylap ciberdi / Şaşım ketti emne *dep* cubatarımdı bilbedim (44/2)

Kayra kelip kalar balkim *dep* ooz uçuman / bulduradım (44/3)

Anı cektöp catkan men cok *dep* kabinadan / başın culup alıp caş çayıgan cüzün
maga burdu (44/4)

İşenip cürbödüm bele ümüttönüp cürbödüm bele / İşengen kişim oşo bele
ümütüm oşo bele *dep* canı (44/5)

cürgön Men özüm kögörüp bolboy koybodumbu cardam / berip turam *dep* arañ
mandırbadımbı Tezireek (8/15)

kayrıldım / Cok kalmaktar *degeni* ança tak emes Kalmaktar (10/9)

Ey sen akademik bolboy kurup kal *Dedi* aligi / kişi kantalağan közdörün mağa
tikenektey kadap (11/1)

traktordun tübünö keldim / Unçukkanda emne *demekmin* Traktor ayıman (11/7)

iştebesem bolboyt *dedim* Başkalardan menin eç / cerim emes ekenin bilişsin
(15/5)

bulañğırlandı / Botogöz dedim kızğa burulup (17/4)

Cayınça ele *dedim* kayra kızarıp Suu cetkiriş kerek (17/18)

Botogöz bulak *deybi* Kız serpip / koydu Sonun at eken Muñayım tartıp (17/5)

bolboym Aytım boldu / Bizde başka cumuş cok *dedi* Sorokin (22/7)

Anda menin ketkenim oñ *dedim* / Kaliypa meni karap aldı muñayım kürsündü
(22/8)

toktolboston / Baram dedim (22/13)

Men buyerge tirkegiç bolup iştegeni kelgen Traktor / aydağandı üyrönöyün
degem Atka moyunçak katuunu (22/5)

kalğanıbiz bolboso ortobuz okçun ele erteñden baştap / күнү түнү *debey* anın kol
aldına tüşmöy boldum (23/9)

Toktot *dep* Sorokin caktırbay Abakirdi / kaktı anan aytı Tañ erteden işke (23/6)

Özüñ bilesiñ go *degi* bayka dep Aldey akırın / üşürüp alıp orduna ketti (23/18)

Makul *dedim* men Zapas tişterdi sokodon bölüp ket / Al unçukpastan aytkanımdı
atkardı da koşko (25/3)

Keregi cok *dedim* men Cön kalgıla Özüm / ele bütüröm (25/16)

Kaşıbaymın / Kaşıysıñ dedim kaşıysıñ *dep* maga atırılıp (27/10)

Salamat *dedim* / Salamat dep kız da toktodu Anı körgönümö (29/7)

mınday *dedim* / Özüñ çoñ ele kişisiñ Keede aytkanıñ estüü adamdın (35/7)

Meyliñ *dedim* (40/19)

Bar bar *dedim* men / Men koşko barıp kayra kelgiçe Abakir traktordon (41/15)

uyalıp turdum / Ketip kaldı *deçi* Kaliypa nes bolo bir az (43/16)

traktoruñar turat özüñör cok / Emne *demekmin* aga Çımın aytım (43/12)

Abaylasañ bolboybu *dedi* al tükürüktöp suulağan / köktü tarttı Ordunan kozgolo
albay kalğansıñbı (42/17)

akmak bolsun *dedi* tanooloru kıpçılıp / tamak bışırıp berip cürgön katınım da
(13/9)

Bizdin kaşardağı kuduktun suusu tuzduu *dedi* / kız Uşuyakta bulak bar *dep*
uktum ele Özüm da körgüm (17/10)

Oy men süylöşüp turup kalğan turbaymbı / Kim al *dedi* kız tüşünböy (17/17)

Tokto *dedi* Sorokin cayınça / Toktodum Atı kara terge tüşüptür Sorokin (19/16)
karağanda bir nerse aytçuday / Kana emi emne kılábız *dedi* Sorokin akırında
(20/14)

Oylono turğan emnesi bar cumuştu toktotkon / adam coop bersin *dedi* al dagı
(21/4)

Kep kim beykünöö ekenin teriştirüüdö / *dedi* Sorokin anı kılçayıp koyboston
(21/5)

kuyup bereyin *dedi* / Abalıñ kaday *dep* suragan cok oşogo ıraazı boldum
(26/12)

Tüş Dem alış *dedi* / Traktordun kölökösünö tuncurap oturduk Abakir (27/3)
cattıñbí akademik cerdin cıtın / bil *dedi* etinge dem alıp carılğan erdinin kanın
(28/7)

Bu kız emnege aylançıktap kaldı *dedi* / Abakir (29/18)

ugulbayt / Boldu emi cetişet *dedi* Abakir uykusurap (37/12)

dep bakırganı bakırgan / ubaktımı boşko korotoyun *dep* cürgön men cok (5/15)

kalıñ el cabıla iştegen uluu cürüş *dep* / cürbödüm bele Uşunun baarın kılğan
tarıh muğalimimiz (7/6)

küngö kiçine toorukkum keldi Köynögümdü çeçip / astıma tüşöp catayın *dep*
catkanda Abakir uykusuday (27/6)

Uyaldım da Cıynalıšta kanca çuru çuu boldu ele / Apam koyo berbey tırıştı al
meni vraç bolso *dep* (8/14)

cürböyümbü kara mürtöz taş boorlugu kalar *dep* / cürböyümbü Muz cürögün ak
peylim ısıq süyüüm (44/7)

dep bakırganı bakırgan / ubaktımı boşko korotoyun *dep* cürgön men cok (5/15)

Koluman kelet eken *dep* kaldım Algaçkı sınıodon abiyirdüü / ötkön soñ ayagına
çeyin çıday alarıma közüm (26/17)

Sorokin bir cakka attanıp catıptır / koyğon çığar *dep* koyup cönöp ketti (10/7)

altın *dep* kılıçtın altın tutkası *dep* koysom akılınan / adaştıbı Birok mındaylar
akılınan adaşpayt (43/3)

dem: Nefes, soluk.

köñülgö ciger koşor *demi* sıyaktandı / Oşol dem maga da koşulgansıdı (33/13)

dem al-: Nefes almak.

ordunan cıldı Men ceñildene *demalıp* kupaykenin (11/22)

kiriş Ordunan turup eşikke cönödü Emese *dem* / alğıla (23/7)

cattıñbı akademik cerdin cıtın / bil etinge *demalıp* carılğan erdinin kanın (28/7)

dem alış: Teneffüs, mola.

Tüş *Demalış* dedi / Traktordun kölökösünö tuncurap oturduk Abakir (27/3)

dem kıs-: Nefesi sıkışmak, nefesi daralmak.

çıkkan kara tütün aydoonu kaptap *demkısıp* / sokonun astın coylop koñtorulğan
boroz menen (41/7)

deme: Şey, nesne.

caltıldadı / Saal bir *deme* bolso emne kılasıñ Kün muruntan (23/2)

dene: Vücut, beden, ten, gövde.

Abakir mınday teskeri açuuluu bolup kaldı eken / içindegi terlüü *denem* bir
çıyrığıp aldı Emne üçün (12/1)

depter: Defter.

iş bolso ar kaçan cañısınan baştap turgan ırahat / Mektepte okup cürgöndö da ar kaçan cañı *depterdin* (39/5)

küç barday Mına bu Anarhayda sokonun tişi tilbegen / dıñdı buzup cañı boroz saluu cañı *depterdin* (39/9)

dil: Dil, ağız.

ele cumuşçuluk bolboso *diliñde* cumuşçuluktun / kenedey niyeti cok Bay bolsoñ caraşmak (27/14)

dili tazalan-: Gönlü ferahlamak, refaha ermek.

kaynar bulagı adamdın can düynösünö okşoş belem / keede adamdın da *dilitazalanıp* köñülü kötörülüp (36/3)

dilindi açıp koy-: Gönlünü açmak.

Bulak başında oturup tün camıngan talaa sıırına / çömüldüm kulak turup *dilindiaçıpkoyup* memiregen (36/5)

dilime dili cakın: Aynı dili konuşan iki insan için kullanılır.

kız sıyaktandı Calgız oşo kız gana *dilime dili* / *cakın* kıyalıma kıyalı okşoş sıyaktanıp turup aldı (36/9)

dımıp cat-: Sıkmak, boğmak (hava hakkında).

tumandanıp caanğa ezilip çarçağanday *dımıpcatat* / Anın atam zamandan berki kozğolbos tınçtığın buzğan (14/15)

dıñ: Hiç sürülmemiş, sapan görmemiş toprak, bakir toprak.

keldim Bizdin bıyakka cönötör aldındağı cıynalıšta / içinde men barın bizdi
diñ buza turğan er azamattar (6/2)

cok ele Başka baldar Kazakstandın gezitterde / dañazalanıp catkan kadimki
diñına ketiştı Anarhayğa (6/13)

menen cürüşün kabarlajt / *diñ* degeniñ diñ koñtorot degeniñ kazğanaktağan
(7/5)

bekitilgen tişter carkıldajt kıyğaçtap / tizilip *diñdın* buulanğan çim kırtışın
(24/5)

elem Kara küröñ *diñ* kaş kulak condonup kañtarılıp / kalıp cattı Añğıça çetki
tiştin astınan tolkunda (39/12)

küç barday Mina bu Anarhayda sokonun tişi tilbegen / *diñdi* buzup cañı boroz
saluu cañı depterdiñ (39/9)

Koştun üstündö sokonun cıltıldagan tişteri *diñdi* / kantip çıtırata tilip baratkanın
karap baratkan (39/11)

döbö: Tepe.

elek bolsom kerek koştun tigindeyreek bir / *döbödü* bayırkı Taş Baba turuptur
Karoolgo koygonsup (10/2)

Kıyazı tigi koş *döbönün* narı cagındağı konuştan / kelgen okşoyt Ayerde
çabandar köp Kızdın cüzü (16/14)

düynönün tört tarabına col açık Bulaktın tuşunan / koştun tuşunan öttüm Taş
Baba turğan *döbönün* tübünön (18/16)

emi celkemdin çuñkuru körsün / Kıyırsız talaa tomsorup catat Oy kırı *döbö*
(19/2)

Ertesi sakmançı kız koyun cayıp bizdin zagondun / canınan köründü
Cakınıraaktağı bir *döböğü* (29/14)

körgönünö köñülüm naraaktağı / *döbödü* karayıp Taş Baba turat közdörü alıstı
(36/16)

döböçö: Tepe.

körünböyt *Döböçögö* cügürüp çıgıp karasam te tömönkü / tüzdü ketip baratkan
Abakirdin karaanı köründü (42/12)

dobul: Fırtına.

öçürdü da çılımın kere sorup kabinadağı orunduguna / çalkalay oturdu *Dobuldan*
baş kalkalap kabinadan (32/17)

döñgölök: Teker, tekerlek.

maşineni kuzovunda mobu tört *döñgölök* araba da / kelgen Oşondo uşu arabanın
ayınan uşunça korduk (8/6)

dooş: Ses, seda.

kayda baratkanın bilip bolboyt / Parovozdun sozuluñku cañırıktuu *dooşu* meni
(9/15)

ketip barat / Oşondo men ilgerki ötkön zamandın *dooşun* ukkanday (9/7)

Mañdayında isirkektegen terin arçıp motordun / *dooşun* basa kıykırdı (41/12)

ot aldırdım açuu *dooşko* ürküp / boldu Kabinaga tüşüp faranı candırdım (45/3)

dubal: Duvar.

darkan talaasının kelegegi tuurasındağı işenimdüü / elesterimdi eç kim buza
almak emes Mektepte *dubal* (33/16)

durus bol-: Doğru olmak, meziyetli ve faziletli olmak.

Tüşümü *durusbolğon* deşet Aylana talağa da oşondoy / bolup ösüp berse
Anarhayda kıştağan maldın toyut (6/16)

dübürt: Patırtı, gürültü.

elcurtka elge ketem / Art cagıman at *dübürtü* bışkırganı uđulđanda da (19/14)

: Sağır.

Taş Babanın tübünö köömp saldım Anan otura / kalıp ıylap cibersem bolobu
kısıp kelgen *dülöy* (14/12)

düñgürö-: Gürlemek, gümbürdemek.

miñ san askeri aç aykırık kuu süröön menen cer / *düñgüröp* at koyup kelet Köz
aldıman kara çañğa kök (9/9)

dünüyö: Dünya, servet.

köktögöndü bilseñçi başkanı emne kılasıñ / Kep *dünüyödö* emes Sen öz üyündö
oturgan coksıñ (13/2)

Küybösö örttönüp ketsin Senin *dünüyöñ* örttönüp / atabı Abakir kekete bırs etip
koydu Çokoyuñdu (13/1)

dünüyökapar: Dünyadan haberi olmayan.

telmire tiktep baardıgına kaydıger *dünüyökapar* / kebetesin cazbay turgan elesin
köz aldıma daana keltirdim (36/17)

düpüy-: Koyu olmak.

kandırar Anarhaydın keñ kökürögün *düpüygön* / caşıl bak ıñkıgan egin basar
Altın danduu ak buuday (16/1)

düynö: Dünya.

ekenibizdi düynödö can adam bilbes çığar *düynödö* / emne bolup catkanın biz da
bilbeybiz tek Sorokin (7/3)

akırın kılıtıyıp murdun körsöttü Kün çıgardağı / acarlangan keñ talaaday acayıp
körüntüş *düynödö* bolbos (15/10)

karap turdum Uşul uçurda men özümö *düynödögü* / Arabamdı toktotup tañkı
keñirsigen talaanı tegerete (16/7)

düynönün tört tarabına col açık Bulaktın tuşunan / koştun tuşunan öttüm Taş
Baba turğan döbönün tübünön (18/16)

berdi Süyüngönümön cürögüm lakıldap çıktı Başka / eçteme oyuma kelbey
düynönü tügöl unuttum Bar (30/13)

düynönün düyüm kooz tüs boyoktorun boyuna siñirip / kün celesi kıymılsız
iyilip turdu Cürögüm öröpküp (33/8)

E

ebi kel-: Uyumlu olmak, denk gelmek.

üstünö *ebi kelbeyt* Bara bara ot da bastay berdi Sokonun / astınan soylop çıgam
da otko dağı kuuray taştap (26/7)

ebi sını cok: Acemice

İrımın *ebi sını cok* ança kelişpey kalğanına karagan / cokmun Kökürögümö
batpay orguştap catkan (34/5)

ee: Sahip.

ünü öçüptür menin tumsugumdu kancalatçu / oşol traktordun *eesi* Abakir al
maga dağı ökürüp (5/7)

Kıyalımdı men karmaşta ceñip aldım emi al kıyaldın / *eesi* özümmün Kıyalım da
menden adaşkan cok (35/13)

een: Issız, تنها, kimsesiz.

Kaynar bulaktan çakanın kap ortosunan suu suza bergençe / *een* talaanı cañırtkan
aç aykırık çıktı (5/4)

salıp esepetp çıkısa arañ cetkidey Eki traktorçu / tartkanıçtap turat Oşol üçün *een*
talaada iştegen bizdi salaaga (7/1)

çıktı Atügül muğalimim Aldıyarovdu da bilet / eken Mınday *een* talaada cürüp
süyüktüü muğalimiñdin (17/7)

katını bala bakıracı alısta özü bolso üy betin / körböy kıştır caydır el işi dep *een*
talaada (20/9)

eerçi-: Peşine takılmak, ardından gitmek.

Artınan *eerçip* sendele baskanımı özüm bilbey / kalıpmin (20/11)

seni *eerçip* ketem go Kantip sensiz calgız kalam / Akırın süylöçü ey Bereek cat
Baya ele uşintpeysiñbi (38/2)

bir adamga kılğan cakşılıgıñ bolçosu Oşonoña / karabay itten beter *eerçip*
alğanıma canım kaşayat (37/17)

ötükçön aybattuu umtuldu / Meyli men akmak boloyun meni *eerçip* kelip (13/8)

egin bas-: Ekin basmak, harman basmak.

kandırar Anarhaydın keñ kökürögün düpüygön / caşıl bak iñkıgan *egin basar*
Altın danduu ak buuday (16/1)

ek-: Toprağa bitki veya ekin ekmek.

ekkeni emne bolor eken baykaylı dep tartkınıçtap / mal kıştatçu kolhozdor da
azırınça başkaldın (6/19)

el:

1. Başkası, yabancı, tanımadık.

cönösök dep çıdamım ketpedibi Oşentip kelgen men / kayra barsam *eldin* betin
kantip karamakmın Aylam (8/16)

2. Yurt, memleket.

elcurtka *elge* ketem / Art cagıman at dübürtü bışkırğanı uđulđanda da (19/14)

aruu carkınım azır canımda bolso kana Bu capayı / Anarhayga erteñ gül caynap
ırıska şerik *el* konorun (45/5)

3. Öz halk, millet, ahali.

Elden / Anarhay degen cer oşol (5/3)

Anarhay degen ötkön zamandardın tilsiz kübözü cer / mayışkan soğuş maydanı
bolğon köçkön *elderdin* termelgen (7/11)

bolom Cer kalın kol Nayzaları / kılkıldap asaba tuuları celbirep köçmön *eldin*
(9/8)

katını bala bakıracı alısta özü bolso üy betin / körböy *el* işi dep een talaada
(20/9)

Anı *eldin* baarı bilet cumuştu / iştey berse dele bolot Birok men suu taşığıç
(22/6)

Men cumuşçumun *Eldin* baarın / bakkan men dep töşüñü muştagılay (27/13)

Emgekke şay ırğa bay / ırıska şerik *el* konor (34/4)

catsam özüm menen birge / Keçkisin *el* uykuga kirkende men üydön çıgıp
(35/14)

el oozuna comok bol-: Dillere destan olmak, dillere düşmek.

Coldo kuzovdo turup kelatkanda aylana terebelden / köz ayrıy albadım *Mına el*
oozuna comok bolgon (8/18)

elcurt: Halk, millet, topluluk.

elcurtka elge ketem / Art cagıman at dübürtü bışkırğanı uđulđanda da (19/14)

eleñde-: Korkarak etrafına bakınmak.

Kayda cogolup ketkesiñer dep *eleñdey* aldıman / çıktı Esim çıkkañçı Kütüp
turam turam (43/11)

eles: Silüet, vazıh olmaya çizgiler, hayalet, timsal.

Men bar sıyrımdı koşko kelgen küñü ele bildirip / aldım Coldu katar körgön kıyal
elesterimen ali boşono (10/1)

darkan talaasının kelegegi tuurasındagı işenimdüü / *elesterimdi* eç kim buza
almak emes Mektepte dubal (33/16)

eleste-: Hatırlatmak, anımsatmak, farkına varmak.

elester tartıldı Kimge aytsam munu kim menen / sırdaşsam Emmelikten ekenin
baamdabadım birook (36/7)

Kıynalıp catasın İçi oorugança üç büktölüp / boordo oonalaktap cer süzüp
catkanday *elestedi* (42/10)

şıldıñ bolom go Anarhaydın keleşegin kandayça / *elestetkenimi* kara söz menen
ele aytıp berbesem (36/14)

emes: Değil.

ukkan curtka külkü bolom Birook bu kıyalkeçtigime / calañ özüm *emes* tarıh
muğalimimiz Aldıyarov da (6/5)

catat Anarhaydın cayı kurğak küñü ısıq Başka / çöp *emes* temir tiken kök
kezinde kuurap kalat Buyerge (6/18)

Men student da *emesmin* İñstitutka ötüü kaparıma / da kirgen emes Mektepti
bütörüm menen uşu Anarhayğa (6/1)

Dep suktanasıñ birook ubakit cok Başkası eçteme / *emes* ele Abakirge kayerimen
cakpay kaldım al emne (8/1)

emespi desem kerek / Uşerge maşine menen eki tünöp cettik Meni menen (8/5)

kayrıldım / Cok kalmaktar degeni ança tak *emes* Kalmaktar (10/9)

Abakirdin caağı basılar *emes* Aydoo cerdi maltap / sögünüp karşı kelatat (11/4)

Mındaylardın kılığı menen bolo berseñ aram / ölösüñ Plandın atkarılğanın
senden *emes* menden surayt (11/14)

köktögöndü bilseñçi başkanı emne kılasiñ / Kep dünüyödö *emes* Sen öz üyündö oturgan coksuiñ (13/2)

Birin biri öltürüüdön tayuu tartkıday *emes* / Koyuñuz Abakir bayke dep men arağa tüştüm (13/14)

iştebesem bolboyt dedim Başkalardan menin eç / cerim *emes* ekenin bilişsin (15/5)

baştalışı gana *emespi* Ken izdööçülör Anarhaydın / astınan agıp catkan özöndördü taaptır dep (15/16)

kerek Abakir adatınça atırılıp bir tiyiptir / Esirkep cemin cedire koyçudan *emes* menden üç (21/2)

Kep kim künöökör kim beykünöö ekenin teriştirüüdö / *emes* dedi Sorokin anı kılçayıp karap koyboston (21/5)

Abakirdi kağıp saldı Anı biz sensiz da bilebiz / Kep alda *emes* Kana aytçı Kemel özüñün oyuiñ kaday (21/18)

almaşıp men Saadabekke tirkegiç bolup al suu taşıp / kalğan Belgilüü *emespi* Suunu keçiktirip cetkirse (21/1)

Mındayça col çığarın oyloğon *emesmin* kayrımduuluğubu / ce Abakirdin kılığma kincıldıdı (22/10)

kerek Abakirge cazatayıp surağan açkıçtı *emes* başkasın / ce boltubu gaykasıbı uçurunda taap bere koybosoñ (23/13)

kelip canıma oturdu da başıman sıladı / Oylonup körsöñçü Kemel Senin teñiñ *emes* bul (23/15)

Eçteme *emes* Kemel biz cardamdaşabız Cür / dep Kaliypa ordunan turdu (25/15)

Men sokonu çirkedim Zagon boylop cürüp kettik / Keçeegidey *emes* bugün sokodo bekem oturdum (26/16)

Biröö esirkegensip booru ooruganı da keede katuu / tiyet *emespi* Kaliypa arabadan bir tüyünçök tamak bir (26/13)

tükürüp Bu saga Taş Baba tuuraluu lektsiya okuu *emes* / Mındayda tarihtın cardamı tiybeyt (28/8)

tiştep catsam da bu menin ceñilgenim *emes* bolçu / Akıykat üçün muştaşsa
bolorun men emi tüşündüm (28/11)

al meni kabinaga kirgizçü *emes* / Otur dep ordun boşottu Aydap üyrön (30/8)

oylogonum traktordun mehanizmderdin bilip aydagandı / üyrönüp alsam deym
Köptön beri kaalaganım uşul *emes* (30/14)

alar caktı calt calt karaym Abakirge kezdeşe / bergeni cakşı *emes* Birok eki
kişini süylöştürböy (31/18)

bürküt cürdü Anı oşonço biyikke kötörgön özü / *emes* küctüü kanattarı *emes*
mobu talaanın boygo kubat (33/12)

cerden kubat alganday bekem elem carkın kıyalıma / azır eçkim kölökö tüşürö
almak *emes* Anarhaydın (33/15)

darkan talaasının kelegegi tuurasındagi işenimdüü / elesterimdi eç kim buza
almak *emes* Mektepte dubal (33/16)

Bergin dep cindene atırılıp cetip bardım / Biröönün cazganın okugan cakşı *emes*
(34/10)

Cakşıbi cakşı *emespi* anı maga üyrötpö / Emne cakşı ekenin men özüm bilem
Bar arı (34/11)

emespi / Bu sözüm kulagina kirdibi ce agıp kaldıbi kim (35/10)

bolor *emes* kün ötkön sayın cer kurgap baratat Dağı / beş kün ayday turgan cer
kaldı üyrön sepçülörgö da (38/6)

kala berse baarızdı korkutçu *emes* bele Biz korktuk / bele surandık bele anı
menen işi cok bolçu (43/5)

Aybandan adamdın / ayırması can dili bar *emespi* Can dili bolso (44/9)

körör künübüz başka sen cok bolsoñ mögdöp kalar / biz *emes* (45/1)

emgek:

1. Emek, bir işin yapılması için harcanan beden ve kafa gücü.

Sorokin *emgek* akıbizdı apkeldi Abakir akçasın / kayta kayta sanap küdüktönö
tuncurap anan barıp (38/17)

iştep berdi Aligi tabılga altın bolup kalgısı bardır / dep beker iştegen bir kündük
emgeginen keçkeni (43/8)

başkanın ümüt tilegin sezbeybi ayabaybı Oşondo / *emgeginin* akıbeti kaytıp
üzürü ırıs bolboybu Abakırçı (44/10)

2. İş, çalışma, meşgale.

Emgekke şay ırğa bay / İrıska şerik el konor (34/4)

emi baarı bir bolup kalgan: Artık bir önemi yok, olsa da olur olmasa da.

baanek surap cügürüp kelet dep oyloçu okşoyt meni / Maga bolso *emi baarı bir*
bolup kalgan Camgır ötmö (32/18)

emnesi ket-: Umurunda olmamak, umursamamak.

Menin *emnemketti* ciberbeseñ koy dep kors etti / Abakir catuuga kamdanıp atıp
(25/13)

ene: Ana, anne.

Eneñdi bokmurun akademik sensiz da bu örttönüp / ketkir Anarhay örttönböy
tura beret cer cutup (18/8)

enkey-: Eğilmek, bükülmek.

Traktordu aydoodon çıkarıp motordu öçürdü da sokogo keldi / *Eñkeyip* tişterin
sıypap kördü (25/1)

teñ sekirdi Abakir açkıç menen / berip kelip kaldı ele, Saadabek *eñkeye* kalıp
(13/17)

eñse-: İstemek, özlemek, arzulamak.

Oşol kündön baştap kızga coluguunu *eñsep* köksöp / cürdüm (32/10)

entelep kel-: Afallamak, şaşırmaq.

suurup çıgıp *entelepkelgen* algaçkı saptardı / şaşıp buşup cazıp kirdim (33/18)

er:

1. Er, koca, eş.

oonalaktap catıptır eköön arañ degende acıratlık Aldey / *erin* sırtka çığarıp ketmek boldu ele Abakir (14/5)

2. Kahraman, bahadır, yiğit.

Bizdin bıyakka cönötör aldındağı cıynalıştı / bizdi dıñ buza turğan *er* azamattar (6/2)

erdi: Dudak.

birok kılñ dep ün çıgarbaska *erdimdi* kese tiştep / catıp kaldım (28/6)

İ cattıñbı akademik Oşentip cerdin cıtın / bil dedi etinge dem alıp carılğan *erdinin* kannı (28/7)

eri-: Erimek.

kööp *erigen* kardın zagi urat Aga aralaş buuluu abadan / bılırtkı kuurağan şıbaktın tübünön kılıtıyıp (9/3)

erine esine-: Tembelce esnemek, gerinmek.

sebelep kölçük betteri mayda cıdır / *erine esinep* muundarın kırsıldata kerilip (12/14)

eritip al-: Eritmek.

menen *eritipalarımın* debedim bele / Adam turmak ayban at başkarganıñday (44/8)

erkele-: Okşamak.

calına cel *erkelep* oynoor kün kelerine işenem / Arıktarıman şıldırıp möltür suu
agar Bul cerge (16/2)

ermek: Avuntu, eğlenti, meşguliyet.

Üydö üçöobüz kalğanbız / Ar kim öz *ermegibiz* menen ünüküyüp oturabız (12/10)

erteñ: Yarın.

oylop catasıñ Kılımdardan beri kupuya katkan / kaday sırıñ bar *erteñki* künüñ
kaday (15/13)

cok calğız özüm iştep cüröm başkanı da ileendiletpeym / Cok ağa könböyt
ekensiñer *erteñ* ele menin (21/15)

kalğanbız bolboso ortobuz okçun ele *erteñden* baştap / künü tünü debey anın
kol aldına tüşmöy boldum (23/9)

kökülüm Ali atıñdı da bilbeymin / *Erteñ* kezdeşebiz degenim beker eken Abakir
eköobüz (32/5)

canımda bolso Bu capayı / Anarhayga *erteñ* gül caynap ırıska şerik el konurun
(45/5)

ertesi: Ertesi gün.

tünü menen sebelep toktobodu cadattı üzük tuurduktan / sarığıp aktı *Ertesi* da
basılbay birotolo ak caan (12/5)

cumuş köp / *Ertesi* kündögünön erte turdum Altündö başıma bir (15/3)

Ertesi sakmançı kız koyun cayıp bizdin zagondun / canınan köründü
Cakınıraaktağı bir döböğö (29/14)

es al-: Dinlenmek.

Abakir kombinezonun kiyinip bolgonço men *esalıp* / tez kiyindim da sokodogu orduma barıp oturup aldım (28/13)

apıl tapıl aşap zeeni keyiy karap / oturdu Caybarakat *es aluuga* çolom cok (25/9)

eseptelü: Hesaplamak.

talaanın oyu menen kırım al tim ele karap cürgön / ceri cok alakanday cerine çeyin *eseptep* baalap (38/10)

eseptelüü: Hesaplı, hesabı yapılmış.

cumuştalarının baarı *eseptelüü* Talaanı çark aylanıp / cıbit cılgasınan beri kıldırıp cürö beret Bul (38/9)

eşik: Dışarı,kapı.

kiriş Ordunan turup *eşikke* cönödü Emese dem / algıla (23/7)

esim çığıp ket-: Korkudan aklı çıkmak.

iyine kattı / Menin *esimçığıpketti* Çın ele korkunuçtuu boldu (13/13)

esi çık-: Aklı çıkmak, bir şeyin sonu kötüye varacak diye çok korkmak.

Kayda cogolup ketkesiñer aldıman / çıktı *Esimçıkkancı* Kütüp turam (43/11)

esine al-: Aklına getirmek, düşünmek.

Kayra anı *esimealgım* kelbedi Cumuştun kamın / körüş kerek Köpkö ubaralanıp catıp traktordu arañ (45/2)

esine tüş-: Aklına düşmek, aklına gelmek.

küñürt şoolalanıp koymolcup catat Çını menen / botonun közündöy Sakmançı
kız *esimetüştü* Bayağı (26/1)

Kayerde bolboyun akımı biröögö cedirbeym Narı basa / berdi da birdeme *esine*
tüşköndöy kayra kayrılıp (35/2)

Emi bu cumuşka coop berçü men Tündü cirep baratıp / beş kökül kız *esime tüştü*
Uçkul kıyalımday (45/4)

esiñde bolsun: Aklında bulunsun anlamında hatırlatma ve tembih sözüdür.

Ayttı aytpadı debegin *esiñdebolsun* / Özünön özgöçö çaşagandardın baarın
(35/5)

esirke-: Övünmek, benlik taslamak.

Biröö *esirkegensip* booru ooruganı da keede katuu / tiyet emespi Kaliypa
arabadan bir tüyünçök tamak bir (26/13)

eşit-: Duymak, işitmek.

ısmın *eşitüü* kañçalık kanimet Kızdın özü da / oşo taasiri menen kelgenbi dep
(17/8)

eskert-: İhtar etmek, ikaz etmek, uyarmak.

birok *eskertip* koyoyun saal ele birdeme bolso (22/19)

eski: Bir zamanlar var olup şimdi mevcut olmayan, kadim.

tolukşuğan şıbaktuu aydın talaa *Eski* kişilerdin / aytuusuna karağanda ilgeri
adırlarına cılkı üyürüyürü (7/9)

al eköö Bu talaaga emne bolgon *Eski* colubuz / kayda cogolgon Bu cerdi
koñtorup taştagan (37/6)

estelik: Abide, heykel, anıt.

buyerde on cetinçi kılımda bolğon Tigi bolso on ekinçi / kör başına koyğon
estelik Kıyazı Taş Babanı (10/10)

estüü: Akıllı.

mınday dedim / Özüñ çoñ ele kişisiñ Keede aytkanıñ *estüü* adamdın (35/7)

et:

1. Temel besin, et.

töşöp küngö dalısın tosüp cata ketti Keñ dalı uy / conduu *eti* maylanışıp küngö
cılıtrayt Men da (27/5)

2. Vücut, beden, gövde.

akademik Oşentip cerdin cıtın / bil dedi *etinge* dem alıp carılğan erdinin (28/7)

et-: Etmek, yapmak.

Men anı akıraya karadım / Bar orduña dep Abakir burk *etti* (30/3)

Men umtulğan sayın al / bir koyot Koygon sayın calp *etip* uçup tüşöm (27/18)

karma / Traktor gur gur *etip* aldı da zagon boylop cürüp (30/12)

etbetimen: Şiddetle.

dep kök celkeme koyup kaldı Men *etbetimen* bük tüşüm / Kasapçı balta
çapkandan beter kerile kalıp Uh (28/5)

etek: Bir yerin en ucu, en dibi, kenarı.

caşılap aydoogo tırışıp adatımça tolkundandır aldım / Zagondun *etegine* cetip
kayra kayrıldım İñir (42/1)

ele kalğan iz / Traktor beregi karargan keñ aydoo cerdin *eteginde* (6/9)

ez-: Ezmek.

içboorumu *ezip* kabırgalarımıdı kıyratıp salgansıdı / Dağı bir colu turup akırın
cütkünö berdim Al (28/4)

ezil-: Yok edilip, mahvedilmek, bir şeyin baskısı, ağırlığı altında bunalmak.

caanğa *ezilip* çarçağanday dımıp catat / Anın atam zamandan berki (14/15)

eziliş: Birbirini kucaklayıp öpmek.

keyidi Kolum boşoy kalsa kızdı izdep taap alıp / tartınbastan *ezilişe* sırdaşuuga
söz berdim özümö (32/9)

F

far: Araba farı, aydınlatma amacı.

kırip talaa salkın tarttı Emi eki aylangandan / kıyin *farın* küygüzsöm bolot dedim
özümö içimen (42/2)

fara: Araba farı, aydınlatma amacı.

ot aldırdım Tatıragan açuu dooško tün ürküp / oygongondoy boldu Kabinaga
tüşüp *faranı* candırdım (45/3)

fonar: El feneri.

Aldeyin fonarın suradım / Emne kılasıñ dedi *fonardı* berip catıp (25/10)

Fonardı cagıp üydön çıktım / Tün koyunu közgö saysa körüngüs Suu içip alışka
(25/17)

bulakka kayrıldım Kaynar bulaktın çordonu bülküldöp / betime salkını urdu
Fonardın carıgına tübü (25/18)

Aldeyin *fonarın* suradım / Emne kılasıñ dedi *fonardı* berip catıp (25/10)

kötörülgönçö kötörüp koyup ot caktım *Fonardın* / da cardamı cakşı tiydi
Gaykalardı burap (26/4)

friktsion: Vites.

Pedaldı tart İlinçegin koş İi oşondoy / Emi pedaldı akırın koyo ber *friktsion*
rıçagdarın (30/11)

G

gayka:

1. Kabuklu yemiş.

kerek Abakirge cazatayıp surağan açkıçtı emes başkasın / ce boltubu *gaykası*
uçurunda taap bere koybosoñ (23/13)

2. Somun.

kötörülgönçö kötörüp koyup ot caktım Fonardın / da cardamı cakşı tiydi
Gaykaldı burap (26/4)

sokonun astında soylop cürdüm okşoyt *Gaykaldı* / kayra burap salış baarınan
kıyın boldu anın (26/6)

gezit: Gazete.

cok ele Başka baldar Kazakstandın *gezitterde* / dañazalanıp catkan kadimki
diñına ketiştı Anarhayğa (4/13)

gezitke keede ırım çıga kalıp cürgönüm bolboso menin / akındığım cok ele Aga
bolboy konçuman bloknotumdu (33/17)

gramm: Gram, kilogramın binde birine eşit değerdeki ağırlık ölçüsü birimi.

A eger altın bolsoçu dep men tabılgamı caktadım / Karaçı salmagın segiz cüz
grammday bar (40/7)

gül: Gül, çiçek türü.

Keñ Anarhay ölkösü / *Gül* caynagan cer bolor (34/3)

aruu carkınım azır canımda bolso kana Bu capayı / Anarhayga erteñ *gül* caynap
ırıska şerik el konorun (45/5)

gün: Gün.

salabız Köp bolso eki üç *gün* catıp çığısıñ da / Kuru-beker ıylay beresiñbi
(37/14)

gürüldö-: Gürlemek, gürüldemek.

gürüldögön traktordun canında turganbız Abakir / motordun birdemesin (29/17)

Keñ talaanı alay dülöy tüşürgön möndür aralaş caagan / ötkün ele Asman
gürüldöp çañdap catkan cerdin (32/12)

H

han: Hükümdar.

handardın kılıçtarının tutkası taza çulu altından / casalçu Mina karaçı bu da
tutkaga okşop turat (40/15)

I

ıçkın-: İkinmek, zorlamak.

koñtorup taştap barat Traktor *ıçkına* kürüldöp kırduu / calpak tamanı şakıldap
şıbaktı capşıra tepsep (24/6)

albastan *ıçkına* kürüldöp temirleri şakıldap kelet / Şturvaldı karıştıra karmap oşol
köydö men (27/1)

ıksız: Yersiz, konu dışı, gereksiz.

uşunum ıksız bolup kaldı Uyalğanıman betim çımırıp / *ısp* çıktı da bat ele kayra
muzdadı (17/15)

ıkta-: Kendini saklamak.

Telkisi kuranga *ıktap* kiçinekey ceñil başın sak / kötörüp turat Seleyişip katıp
turgan uşu kalıbında (37/5)

ıktımal: İhtimal, belki, muhtemel, olanaklı.

olcolop kelişken Bu dele oşol kezden kalıp / kalışı *iktımal* (40/9)

ılay: Çamur, balçık.

da calğız bulaktın bir atı boluş kerek go Antıp / turğanımça suunun *ılayı* tunup
beti möltüröp túbü (17/3)

ılayıktuu: Layıkıyla, münasip, elverişli.

Karmap körçü tutkaga *ılayıktuusun* / Abakir kayra alıp karmalap kördü
salmaktap (40/16)

ılayla-: Bulandırmak.

Bul başattın atı emne eken dep suradı / Özüm *ılaylağan* suunu tiktep oylonup
kaldım Iras (17/2)

ıldam: Çabuk, çabucak, hızlı, süratli.

Toktomok belem kayra *ıldamday* bastım / Tim koy karaanı öçsün degen
Abakirdin ünü (18/12)

ıñkı-: Pek çok olmak, çoğalmak.

kandırar Anarhaydın keñ kökürögün düpüygön / çaşıl bak *ıñkıgan* egin basar
Altın danduu ak buuday (16/1)

ır: Şiir, manzume.

gezitke keede *ırım* çıga kalıp cürgönüm bolboso menin / akındığım cok ele Aga
bolboy konçuman bloknotumdu (33/17)

Emgekke şay ırğa bay / *Irıska* şerik el konor (34/4)

ölkösü tuurasındağı kıyaldanganımı büt aytıp berbesem / Cazgan *ırımı* okup
bergenim bolbos kız külsö (36/13)

basıp okup baratat *Ir* menen kızdın başın / aylandırmaksıñ go (34/9)

İrimin ebi sını ança kelişpey kalğanına karagan / cökmün Kökürögümö batpay
orguştap catkan (34/5)

ıraazı bol-: Razı olmak.

kuyup bereyin dedi / Abalıñ kaday dep suragan cök oşogo *ıraazıboldum*
(26/12)

Oşonu menen al ayak astıbizda tepselgen kiyimin / alıp kağıp silkip bir bugün
çıgarıp *ıraazıbolgondoy* (28/9)

ırahat: Rahat.

iş bolso ar kaçan cañısınan baştap turgan *ırahat* / Mektepte okup cürgöndö da ar
kaçan cañı depterdin (39/5)

ırañ: Renk, beniz.

Bayırkı Anarhay Caşıl *ırañ* camıñan talaada cülgösü / arañ bilengen kara col
menen maşine zımırıp (9/1)

ıras: Doğru, gerçek.

Anarhay şıbaktuu caykın talaa ekeni *ıras* / Kızdırıp cürö bersem köz kaykığan
körkün körö bersem (7/18)

turup kalğanı *ıras* Kayra çirkegiç Kaliypanın ortogo (11/8)

suu taşığıç bolup kala berdim *İras* / azaptozoğum arabadan baştalğan cök (8/17)

başattın atı emne eken dep suradı / Özüm ılaylağan suunu oylonup kaldım *İras*
(17/2)

şaşpay kiyine baştıdı Birok bu salgılaştı / da men ceñip çıkkanım anın oyuna
kelbedi *İras* cer (28/10)

sıyaktanıp kaldım / Zagondun ayagınan ayaptoor buruldum *Iras* tirkeğiçim
(30/17)

Köñülüm ergip Anarhay tuurasındağı uçkul kıyalım / kanat kagıp sabalap uçtu
Iras uşul turmuşumda (33/14)

ırayımsız: Merhametsiz, vicdansız.

akademik Tumşuguñdu kancalatam Abakirdin / *ırayımsız* ünü meni muzdattı
(17/16)

ırdap cürdö-: Türkü/şarkı söylemek.

körçü oşondo başkaça *ırdapcürdösöñ* maga kel / Kıştaymınbı cokpu anı senden
surabaym (34/17)

ırgıp cet-: Sıçramak, atlamak.

Eköö küröşüp sögünüp üy içinde oonap baratışat Men / *ırgıp cetip* açkıkça
cabıştım Arañ culup alıp (14/1)

ırgıp tur-: Atlamak, sıçramak, fırlamak.

Men *ırgıp turup* muştagılap ciberdim Abakir / uşunumu gana kütüp turgan
belem köptön beri içine (27/16)

koygon sayın kayra *ırgıpturup* carmaşa berdim / Kolum cetse men anı betke
közgö muştap kalam al (28/3)

ırgıp tüş-: Atlayıp inmek, yüksekten atlamak.

turganday Birok men sır berbey arabaman *ırgıptüşüp* / bu arabakeç bala kaydan
payda boldu dep kız da tañ kalıp (16/18)

Men arabadan *ırgıptüştüm* kamçını traktordon / aşıra ırgıtıp iyip baş ooğon
cakka basıp kettim (18/10)

ırğıt-: Atmak, fırlatmak.

Men arabadan *ırğıptüştüm* kamçını traktordon / aşıra ırğıtıp iyip baş ooğon cakka basıp kettim (18/10)

ırğıtıp ciber-: Atmak, fırlatmak, göndermek.

Al ortodo men sırtka çığıp azırkı topoloñdo özüm / *ırğıtıpcibergen* açkıçtı izdep taptım da çetke çığıp (14/11)

aldı da çılımının kaldığın *ırğıtıp ciberdi* ele / anısı kiyizdin çetine barıp tüştü Bat ele kurmuşu (12/15)

ırıldeşip al-: Hırlaşmak.

Abakir anı menen da *ırıldeşipalğan* / Men calınıp koyboğon soñ bir küni Esirkep eköbüz orun (20/19)

ırıs:

1. Alın yazısı, talih, kader, kısmet.

Emgekke şay ırğa bay / *ırıska* şerik el konor (34/4)

2. Mutluluk.

başkanın ümüt tilegin sezbeıbi ayabaybı Oşondo / emgeginin akıbeti kaytıp üzürü *ırıs* bolboybu Abakırçı (44/10)

kanday asıl kazınadan *ırıs* taalayınan ayrılğan / Abakir bilse tüşünsö o anda al kışkı boroondo (44/14)

aruu carkınım azır canımda bolso kana Bu capayı / Anarhayga erteñ gül caynap *ırıska* şerik el konorun (45/5)

ırısı-: Isınmak, sıcak olmak.

birese sızdap birese *ırısıp* açışıp cattı / Ertemenen Kaliypa oygottu Araba menen suu (26/10)

Mezgil ötkön sayın kün katuulap *ıııdı* Sorokin / da tez tez kele turgan boldu
Aydoonu şaşırbası (38/5)

ııık:

1. Sıcak.

catat Anarhaydın cayı kurğak künü *ııık* Başka / çöp emes temir tiken kök
kezinde kuurap kalat Buyerge (6/18)

2. Sevimli,hoş,cana yakın.

cürböyümbü kara mürtöz taş boorluğu kalar dep / cürböyümbü Muz cürögün ak
peylim *ııık* süyüüm (44/7)

ıııp çık-: Kızarmak.

uşunum ıksız bolup kaldı Uyalğanıman betim / *ıııp* çıktı kayra muzdadı (17/15)

ıııkırıp koy-: Tıslamak.

Abakir obolu abdaarıy tüştü da anan *ıııkırıp* / *koyup* meni aşata sögüp kirdi (18/7)

ııım: Ad, isim, şan.

ııımın eşitüü kançalık kanimet Kızdın özü da / oşo Aldıyarovdun taasiri menen
kelgenbi dep oylop (17/8)

ıııgın bulkup al-: Başımı sallamak.

Uktuñbu dep başın kötörböy kaarlana / *ıııgınbulkupaldı* (27/9)

ıııla-: Ağlamak.

Taş Babanın tübünö köömp saldım Anan otura / kalıp *ııılap* cibersem bolobu
(14/12)

Kaliypa kapalana coop kattı / Men aga *ıylap* catkan cokmun Sendey adamdı
(37/15)

salabız Köp bolso eki üç gün catıp ıygasıñ da / Kuru-beker *ıylay* beresiñbi
(37/14)

ızadan tula boyum kalçıldap *ıyladım* Meni eç kim / körgön cok Emne bolup
ketkenimi özüm da bilbedim (14/13)

ıza:

1. Gazap, öfke, hiddet.

kelip *ıza* menen dağı umtuldu Men umtulgan sayın al / bir koyot Koygon sayın
calp etip uçup tüşöm (27/18)

2. Güceniklik, küskünlük, dargınlık.

ızadan tula boyum kalçıldap ıyladım Meni eç kim / körgön cok Emne bolup
ketkenimi özüm da bilbedim (14/13)

Men eriksizden ketençiktey berdim *Izama* / çıdabay kettim (27/12)

ıza bol-: Kızgın olmak.

oñdop ketüügö tırıшат oşondoybu emnesi bolso da / Kaliypa uşintip aytkan soñ
ıza bolup oturğan men (22/12)

ızırın-: Hiddetle üzerine atılmak, yumruklarla saldırmak.

Oyloy turgan emnesi bar eken Abakir tünörö / *ızırınp* maga süzö keldi Öz (35/1)

İ

iç: Bir şeyin iç kısmı.

Buudandar cer tepkilep azınayt Oşol kızıl / Kırğın kara sürgündün *içinde* men
(9/11)

Üy *içi* it baylasa turğus Suu bolgon tuurduktan / köktöp oturat Kitebimi okup
(12/12)

Abakir mınday teskeri açuuluu bolup kaldı eken / *içindegi* terlüü denem bir çıyrığıp aldı Emne üçün (12/1)

Saadabek meni çetke türtüp ciberdi Eköo atırılçu / ilbirstey birin biri teşe tiktep üydün *için* tegerene (13/16)

keldim Bizdin bıyakka cönötör aldındağı cıynalıšta / *içinde* men barmın bizdi diñ buza turğan er azamattar (6/2)

Eköo küröşüp sögünüp üy *içinde* oonap baratışat Men / ırğıp cetip açkıkça cabıştım Arañ culup alıp (14/1)

Üy *içi* cımcırt bolo tüştü Oçoktoğu tersken ğana / bayağısında tırsıldap cattı Baarı meni añıraya karaştı (22/14)

tınım albadım Oşondon kiyin temtendep traktorgo / cettim da kabinanın *içine* kuladım Kantalagan koldorum (26/9)

Men ırğıp turup muştagılap ciberdim Abakir / uşunumu gana kütüp turgan belem köptön beri *içine* (27/16)

koyup cügürö basıp baratat Keçir meni carkınım dedim / men *içimen* Tez ketip kalğanıñ cakşı boldu (32/3)

kirip talaa salkın tarttı Emi eki aylangandan / kiyin farın küygüzsöm bolot dedim özümö *içimen* (42/2)

içboor: Karın, göğüs.

içboorumu ezip kabırgalarımıdı kıyratıp salgansıdı / Dağı bir colu turup akırın (28/4)

içi ooru-: Karnı/midesi ağrımak.

Çını menen katuu oorup kalgan go *İçioorup* atsa / kerek bürüşö tüşüptür dep oylodum da traktordu (41/17)

Kıynalıp catasın *İçioorugança* üç büktölüp / boordo oonalaktap cer süzüp catkanday elestedı (42/10)

içiñ bışıp ket-: İçi bulanmak, tiksilmek.

cılgaları baarı biri birine okşoş *içiñbışıp / ketkidey* Bul kunarsız ölüü talaanı kim carattı (19/3)

İç-:

1. İçmek, yudumlamak.

Fonardı cagıp üydön çıktım / Tün koyunu közgö saysa körüngüs Suu *içip* alışka (25/17)

keldi şirin suudan kozular da *içsin* dep izdep kelgem / Kozuların östürüp küzündö otorğo koşom da özüm (17/11)

2. Yemek.

Emi tamak *içip* alsam kayra tınbay suu taşıym / kuyup koyoyun dep boçkeni kaldıratıp bulakka cönödüm (15/7)

bergen tamağın eptep *içip* boz üygö süyrölüp kirem da / tars katıp uktaym (7/17)

ilbi-: Sürünerek/güçlükle yürümek, ağır ve gevşek hareket etmek.

Sen bala sıkkan bitten beter *ilbiysiñ* da Seni / kütüp akıyıp otura berebizbi Muuntup salayınbı (11/5)

ilbirs: Beyaz leopar.

Saadabek meni çetke türtüp ciberdi Eköo atırılçu / *ilbirstey* birin biri teşe tiktep üydün için tegerene (13/16)

ileendilet-: İşe yaramamak.

cok calğız özüm iştep cüröm başkanı da *ileendiletpeym* / Cok ağa könböyt ekensiñer erteñ ele menin (21/15)

ilgeri: Eskiden, önceden, geçmişte.

tolukşuğan şıbaktuu aydın talaa Eski kişilerdin / aytuusuna karağanda *ilgeri*
adırlarına cılkı üyürüyürü (7/9)

Abakir *ilgeri* zamandarda bu cerlerde emneler bolup / ötkönün aytsam maga
küldü ele Anan aligi tabılğanı (43/2)

ilgerki: Eskiden, önceden, geçmişte.

ketip barat / Oşondo men *ilgerki* ötkön zamandın dooşun ukkanday (9/7)

ilinçek: İlinti, engel, mani, takıntı.

Pedaldı tart *İlinçegin* koş İi oşondoy / Emi pedaldı akırın koyo ber friksion
rıçagdarın (30/11)

ııırt: Alaca karanlık, akşam karanlığı.

dabiş cok men ğana közümü ukalap soluktap oturdum / *Imirt* kirgençe otura
beripmin (14/16)

moyunuñdu culup alam *Imirt* maalda Abakirdin / közdörü şıldıñdap catkanday
keketkendey muzdak (23/1)

inandır:- Kabul ettirmek, ikna etmek.

cürgön Men özüm kögörüp bolboy koybodumbu cardam / berip turam dep arañ
inandırbadımbı Tezireek (8/15)

ini: Küçük erkek kardeş.

inisi Esirkep menin atımı tokup minip çabandarğa / ketken Aldey menen Kaliypa
bulakka suuğa ketken (12/9)

okşoyt Anın *inisi* Esirkep da ordunan tura berdi / kayra oturdu (20/18)

ıñir: Akşamın alaca karanlığı.

Abakirden cakşılık kütpö / Cakında bir okuya boldu *İñirde* caağan camğır (12/4)

iñir kir-: Karanlık bastırmak, akşam karanlığı çökmek.

İñir kirip talaa salkın tarttı Emi eki aylangandan / kiyin farın küygüzsöm bolot dedim özümö içimen (42/2)

institut: Enstitü.

Men student da emesmin *İnstitutka* ötüü kaparıma / da kirgen emes Mektepti (6/1)

ireşire bas-: Kucaklamak.

öçüp barattı Oy menen kırdı bürköö kabak / *ireşirebastı* (42/16)

iş:

1. iş güç, uğraş.

da *işim* ali oñuna tüşö albadı Mina azır ele Abakirden / dağı til uktum Mından arı emne kılam akılım cetpeyt (14/18)

kanday kütüüsüz *işterge* colukkan mınday şartka / kanığıp bütkön adamdın sabırduu köz karaşı Kuykul (20/4)

Men cumuşçumun Eldin baarın / bakkan men dep töşüñü muştagılay beresiñ Kılğan *işiñ* (27/13)

İşibizdi ulanttı / Uşu kündön men aligi kıyalımdan acırabadım (35/12)

da *işim* ali oñuna tüşö albadı Mina azır ele Abakirden / dağı til uktum Mından arı emne kılam akılım cetpeyt (14/18)

Bolso bolmokmun Menin niyetim menen *işiñi* / bolbosun dep baykooston (27/15)

2. İş, çalışma, faaliyet, görev.

men calğız cönödüm Buyerdegi *işter* bıyıl cazda ğana / başaldı Oşol için eki
ele traktor işteyt Başçıbız (6/14)

menen caaktaşat *iştin* cürüşün kabarlayt / E e e diñ degeniñ diñ koñtorot (7/5)

Menin túbümö cetken uşu makoo okumuştuu ekeni / menen kimdin *işi* bolot
(11/15)

Anın *işi* caan çaçında da toktoboyt Mal çarbasına da / coop beret Oşol için
(12/7)

Azırınça *işim* oydoguday cürüp cattı / Al ortodo boz çalğan kök ceektin narı
(15/8)

dañ salıp oynormun Tigi turgan eki traktor / menen biz iştep cürgön bu tiriligibiz
oroşon *iştin* (15/15)

katını bala bakıracı alısta özü bolso üy betin / körböy kıstır caydır el *işi* dep
(20/9)

urğanım çok Dağı Taş Babanın tarihin bilet / imiş *İşke* kelse karaylap közün
(21/13)

başka da traktordu ondooğo ce traktoristtin başka / cumuşuna *işi* kılıp baarına
cardam berişim (23/12)

Toktot dep Sorokin caktırbay Abakirdi dağı / kaktı anan mağa ayttı Tañ erteden
baştap *işke* (23/6)

İş uçurunda al meni kabinaga kirgizçü emes / Otur dep ordun boşottu Aydap
(30/8)

iş bolso ar kaçan cañısınan baştap turgan ırahat / Mektepte okup cürgöndö da ar
kaçan cañı depterdiñ (39/5)

kala berse baarıbızdı korkutçu emes bele Biz korktuk / bele surandık bele anı
menen *işi* çok bolçu (43/5)

Abakir Kemel Kaydasıñar / Tünkü *işke* dep suu apkelgen eken (43/10)

işembilik: Cumartesi çalışmaları, Cumartesi günleri toplu halde görülen iş.

İşembilikte ğana kant zavoduna barıp apama / moyunçak menen can cığaç
karmap körgön emesmin (8/11)

işen-: İnanmak, itimat etmek.

calına cel erkelep oynoor kün kelerine *işenem* / Arıktarınan şıldırıp möltür suu
agar Bul cerge (16/2)

comoktop aytıp berer elem Carkınım Anarhay / ölkösünün keleşegine menin
comoguma *işenmek* (45/6)

suna berdim / Kana Al tabılğanı alıp *işene* berbey aylanta (40/2)

İşenip cürbödüm bele ümüttönüp cürbödüm bele / *İşengen* kişim oşo bele
ümütüm oşo bele dep canı (44/5)

işendir-: İnanırmak.

da añ tañ kalğan Abakirdi da *işendire* berdim / Cer aldında munun kaçça
catkanın bilesiñbi (40/12)

işenimdüü: Emin, güvenilir, güvenceli.

Zagonda eki üç iret aylanıp çıktık Cürögüm orduna / kelip kıymılım *işenimdüü*
bolo baştağı (31/2)

darkan talaasının keleşegi tuurasındağı *işenimdüü* / elesterimdi eç kim buza
almak emes Mektepte dubal (33/16)

işi cür-: İşleri yürümeğ.

şaşmak *İşi* bolso *cürüp* atat Traktoru cakın / birdeme bolso cügürüp kelet (31/7)

isirkekte-: Ter/çıban çıkmak.

Mañdayında *isirkektegen* terin arçıp motordun / dooşun basa kıykırdı (41/12)

işke çık-: İşe çıkmak, işe başlamak.

Uktap kalıp sokonun astına tüşüp ketseñ men / coop berbeym Dep *işkeçığar*
(24/2)

işke kiriş-: İşe girişmek, işe başlamak.

azır / Sokogo cetip buydalbastan *işkekiriştim* Sokolordu (26/3)

Talaaga tünöp tañ erte kayradan *işkekiriştik* / Cumuştun oorlugu oşonçoluk
Abakir meni mazaktoogo (38/14)

işte-: Çalışmak.

men calğız cönödüm Buyerdegi *işter* bıyıl cazda ğana / başaldı Oşol üçün eki
ele traktor işteyt Başçıbız (6/14)

salıp esepetep çıksa arañ cetkidey Eki traktorçu / tartkanıçtap turat Oşol üçün een
talaada *iştegen* bizdi salaaga (7/1)

kalañ el cabıla *iştegen* uluu cürüş dep / cürbödüm bele Uşunun baarın kılğan
tarıh muğalimimiz (7/6)

körüpmünbü Atam soğuşta ölgön Atamı bilbey kaldım / cardamdaşpasam
ömürümdö kara cumuş *iştep* (8/12)

iştep berdi Aligi tabılga altın bolup kalgısı bardır / dep beker iştegen bir kündük
emgeginen keçkeni (43/8)

dañ salıp oynormun Tigi turgan eki traktor / menen biz *iştep* cürgön bu tiriligimiz
oroşon iştin (15/15)

cok calğız özüm *iştep* cüröm başkanı da ileendiletpeym / Cok ağa könböyt
ekensiñer erteñ ele menin (21/15)

Birok birge *iştep* birge cürö turğan kişiler tuuraluu / takır oylobopmun Adam
baardık cerde birdey ele (8/4)

iştebesem bolboyt dedim Başkalardan menin eç / cerim emes ekenin bilişsin
(15/5)

Kep bu caş cigittin tagdırı tuuraluu Emi / emne *işteyt* (21/6)

İştebegende emnesi bar eken Kemel menin sokomdo dele / *ıştegen* (23/4)

basıp baratat Menin tırp eter alımdı kaltırbadı / birok özü da tınım algan çok
Ögüzdöy *ışteyt* eken (25/5)

koşo kömülüp baratat / Kereeli keçke uşintip *ıştedik* Kün batıp ketti (41/8)

ıştep berdi Aligi tabılga altın bolup kalgısı bardır / dep beker *ıştegen* bir kündük
emgeginen keçkeni (43/8)

bilip aldım go Anı eldin baarı bilet Uşu cumuştu / *ıştey* berse dele bolot Birok
men emi suu taşığıç (22/6)

ıştegeni kel-: Çalışası gelmek, çalışmayı istemek.

Men buyerge tirkegiç bolup *ıştegeni* kelgen Traktor / aydağandı üyrönöyün
degem Atka moyunçak katuunu (22/5)

ışterman: Çalışkan, gayretli, faal.

kaşaya çırıldaganda tınıp catkan talaa tınçtığı kamçı / tiygendey silkinip ciberdi
İşterman cigit dep (44/6)

it: İt, köpek.

bele Kana ayt ey *it* dep Saadabek takasında naalı / bar ötüktü konçunun karmap
atıp turdu (13/11)

Kaliypanın kuçağınan culkunup çığıp / Şaşpa iyri takım *it* Seni calıntıpasam
(14/6)

bir adamga kılğan cakşılığın bolçosu Oşonoña / karabay *itten* beter eerçip
alğanıma canım kaşayat (37/17)

it baylasa turğus: İt bağlasan durmaz. İçinde durulamayacak kadar kötü olan yer.

Üy içi *it baylasa turğus* Suu bolgon tuurduktan / köktöp oturat Kitebimi okup
men bir burçtamın (12/12)

ittin balası: Enik, köpek yavrusu.

ittin balası Azar bolso bir bokmurun akademik kem / bolor (11/6)

iy-: Deli olmak, çılgına dönmek.

Men arabadan ırğıp tüşüm kamçını traktordon / aşıra ırğıtıp *iyip* baş ooğon cakka basıp kettim (18/10)

Kemel birook tigi kıykırgan neme akademik degen / atka kondurup *iydi* tıñşasam narkı bettegi traktordun (5/6)

iyil-: Eğilmek, bükülmek.

Asman menen Anarhaydı biriktirip kün celesi tartıldı / Aalamdın tigi çeti menen bu çetine cete *iyilip* (33/7)

düynönün düyüm kooz tüs boyoktorun boyuna siñirip / kün celesi kıymılsız *iyilip* turdu Cürögüm öröpküp (33/8)

iyri: Eğri.

kuçağınan culkunup çığıp / Şaşpa *iyri* takım it Seni calıntpasam elebi (14/6)

iz: İz, eser, ipucu, leke.

col dele cok Uşu arabamdan ele kalgan *iz* / Traktor beregi karargan keñ aydoo cerdin eteginde (6/9)

Abakir keldi Lam debedi şılto *izder* kıntık / cok ele Unçukpastan traktordu sokogo aydap keldi 26/15)

cañı colunan baştap cazgandı cakşı körör / elem Tañ erte tura kalıp cañı kardın *iz* tüşpögön (39/6)

cañı colunday can baspagan cañı kardagı cañı *izdey* / can körbögön cañı kızgaldaktay köñül tolkuttu (39/10)

izde-: Aramak, birini veya bir şeyi bulmaya çalışmak.

Eger razyezd *izdeseñ* oñgo tarta cür tetigi cılğanı / ördö dep kamçı suna körsötüp atın burup cönöp (20/6)

keyidi Kolum boşoy kalsa kızdı *izdep* taap alıp / tartınbastan ezilişe sırdaşuuga söz berdim özümö (32/9)

çapkılap cüröt Bul özü kaday adam añğırağan / Anarhayda *izdegeni* emne (20/10)

tuyar beken Cakında koştı bütöbüz oşondo al / kızdı *izdep* taap uşu bulaktın başına apkelip Anarhay (36/12)

keldi şirin suudan kozular da içsin dep *izdep* kelgem / Kozuların östürüp küzündö otorğo koşom da özüm (17/11)

izdep tap-: Arayıp bulmak.

Al ortodo men sırtka çıǵıp azırkı topoloñdo özüm / ırǵıtıp cibergen açkıçtı *izdep* taptım da çetke çıǵıp (14/11)

izdööçü: Araştırmacı.

baştaşı gana emespi Ken *izdööçülör* Anarhaydın / astınan agıp catkan özöndördü taaptır dep (15/16)

K

kaala-: İstemek.

oylogonum traktordun mehanizmderdin bilip aydagandı / üyrönüp alsam deym Köptön beri *kaalaganım* uşul emes (30/14)

kaalap tarihtı oşol üçün aytım Uşu kaaloogo azgırılıp / kıyalım alıp uçtu sözümün aktığına özümü (40/11)

kaalabağan: İsteksiz.

Meni cañılış aytıp aldı azır ele sözünön / kaytat dep oturuştı okşoyt Maga cakşılık *kaalabağan* (22/15)

kaalgı-: Pinekleme, uyuklamak.

Cer cıluu buulanıp kurgap barattı Töbödö kögültür / tunuk abada karcaday kanattarın kakpay *kaalgıp* (33/11)

kaaloo: Heves, arzu, istek, emel.

Eçteme oylonboston cürüp kelatam Uşu cerden tezireek / ketsem degen gana *kaaloo* Kargış tiygen Anarhaydı (19/1)

kaalap tarihtı oşol üçün aytım Uşu *kaaloogo* azgırılıp / kıyalım alıp uçtu sözümün aktığına özümü (40/11)

kaarlan-: Öfkelenmek, hiddetlenmek.

Uktuñbu dep başın kötörböy *kaarlana* / ıyığın bulkup aldı (27/9)

kabak:

1. Yan, yan taraf.

kıymılsız uşul ordunda turğandır Caan menen cel / cegen oñ közü ağıp kalğanday kıyğaç *kabağı* cabıluu (10/4)

2. Çukur.

öçüp barattı Oy menen kırdı bürköö *kabak* / ireşire bastı (42/16)

kabarla-: Haber vermek.

menen caaktaşat iştin cürüşün *kabarlayt* / E e e diñ degeniñ diñ koñtorot degeniñ kazğanaktağan (7/5)

kabina: Kabin, özel bölme.

turat *Kabinasının* üstünö çığıp alıp Abakir dale / muştumun abağa cañsap meni aşata söğüp kıykırıp (6/10)

Kız koyun cayıp cönödü Abakir bolso traktordun / *kabinasına* çığıp alıp aba muştap aykırıp turat (18/1)

Abakir *kabinasının* sekirip tüşüp baya künküsündöy / opuruldu Men attın başın tarttım (18/5)

Tişterin kötör dep *kabinadan* başbağa / kılçayıp kıykırdı Abakir (24/18)

tınım albadım Oşondon kiyin temtendep traktorgo / cettim da *kabinanın* içine kuladım Kantalagan koldorum (26/9)

cetip kaldı / Aldında *kabinanın* ayneginen keçeegi ele bıcıgır (26/18)

Traktor tatırap ot alıp ordunan kozgoldu *Kabinanın* / ayneginen murdagıday ele bıcıgır celke (28/14)

Añğıça traktor toktop kaldı Abakir *kabinadan* / başın çıgardı (30/6)

İş uçurunda al meni *kabinaga* kirgizçü emes / Otur dep ordun boşottu Aydap (30/8)

kete berüügö canım tınçıbayt / Kantip bir belgi berem kızga dep *kabinada* (31/17)

Bu corugu maga cakpadı Birok oşondo da traktor / aydap cürgönümö korstonmun *Kabinadan* baş çıgarıp (31/8)

Kanday ele meni *kabinaga* oturguzup kaldı dese / Kızdın kaşında caybarakat süylöşüp turdu Kayda (31/6)

Keçeegi kız bugün dağı keldi Abakir meni dağı / *kabinaga* oturguzup özü kızga ketti Sakmançı kız (31/15)

öçürdü da çılımın kere sorup kabinadağı orunduguna / çalkalay oturdu Dobuldan baş kalkalap *kabinadan* (32/17)

birok kaş karaya elek Abakir bir neçe colu *kabinadan* / maga kılçaktadı karaganı tüşünüksüz Bir maalda (41/9)

Men barıp *kabinaga* tüştüm Abakir öñ daletten / ketip kupkuu tike karabay közdörü caltaktayt (41/11)

Kayda cügürüp baratat Birdeme körgön go Zagondun / orto çenine cetip *kabinadan* suurulup tura karadım (42/5)

Anı cektöp catkan men çok dep *kabinadan* / başın culup alıp çaş çayıgan cüzün maga burdu (44/4)

Men bidondu alıp radiatorgo suu kuya baştadım / Kaliypa *kabinaga* çekesin tayap alıp burkurap (44/1)

ot aldırdım Tatırgan açuu dooşko tün ürküp / oygongondoy boldu *Kabinaga* tüşüp faranı candırdım (45/3)

kabırğa: Kaburga.

içboorumu ezip *kabırgalarımı* kıyratıp salgansıdı / Dağı bir colu turup akırın cütkünö berdim Al (28/4)

kaç-: (Birinden veya bir şeyden) Kurtulmak için süratle uzaklaşmak.

sırtka *kaçıp* çıktım / Aldey apa Kaliypa dep bakırdım suudan (14/2)

Kaçuuga aldagaçan dayardanıp cürgön neme / körünöt Keede özü da ketem dep Sorokindi Kaliypanı (43/4)

kada-: Saplamak, sokmak, batırmak.

belçesinen cerge batıp cansız sokur közdörün / aytalağa *kadap* boz taştan somdogon molo kılımdar (10/3)

Ey sen akademik bolboy kurup kal Dedi aligi / kişi kantalağan közdörün mağa tikenektey *kadap* (11/1)

küygön kubakay kaşının astındağı tuzday kök / közdörün *kadap* karap turdu da can cumkasınan kıpkızıl (19/17)

kadam: Kadem, adım.

kadamımdı ańdıp şıbırtıma kulak t ş p oylogon / oylorumdu bilip catkanday
Oylogon oylorum bolso (43/1)

kadimki: Eski, bilinen.

cok ele Bařka baldar Kazakstandın gezitterde / dańazalanıp catkan *kadimki*
dıńına ketiřti Anarhayǵa (6/3)

kaǵazǵa t ş-: Kaǵıda dökmek, hislerini yazıya aktarmak.

oysezimderdin cüzdön biri *kagazga* tüşpöy kalǵanına /  k nd m Kelecekke
uçkan kıyalımdı cetkirer k rk m (34/6)

kaǵın-: Silkinmek, silkelenmek.

kagınıp silkinip üstü boyun tüzönüp sakmançı kızga / bet aldı Anın aram oyun
mına oşondo tüşündüm (31/5)

kaǵıp sal-: Azarlamak, paylamak.

Abakirdi *kaǵıpsaldı* Anı biz sensiz da bilebiz / Kep alda emes Kana ayıçı Kemel
 z n n oyuń kanday (21/18)

kaǵıřıp kal-:  arpışmak, çekişmek, kavga etmek.

Kaǵıřıp kalǵanıbiz bolboso ortobuz ok un ele erteńden bařtap / künü t n  debey
anın kol aldına tüşmöy boldum (23/9)

kak-: Vurmak, çarpmak, kakmak.

Toktot dep Sorokin caktırbay Abakirdi daǵı / *kaktı* anan maǵa ayttı Tań erteden
baştap işke (23/6)

Oşonu menen al ayak astıbizda tepselgen kiyimin / alıp *kagıp* silkip bir bugun
 ıǵarıp ıraazı bolgondoy (28/9)

Cer cıluu buulanıp kurgap barattı Töbödö kögültür / tunuk abada karcaday
kanattarın *kakpay* kaalgıp (33/11)

kekireygeninen başka belgi körö albadım / Akademik ayda öz orduña bar dep
dalıga *kaktı* (31/13)

kakalt-: Tıkanmak, boğazında kalmak.

kırtış murdagıday koñtorulup tüşpöy sokonun tişterine / keptelip *kakaltıp* cattu
Eger traktordun kaz (32/15)

kakçıñda-: Tedirgin olmak.

katiñkı Aldey *kakçıñdap* bet mañdayına / keldi da tike karap tumşuğuna ayttı
(14/8)

kal-:

1. Olduğu yeri korumak, bulunmak.

çıgarıp alıp kayra boltun burap kiygizip cogolup / *kalbasın* dep şapkeme salıp
catam Oşentip tünü menen (26/5)

seni eerçip ketem go Kantip sensiz calgız *kalam* / Akırın süylöçü ey Bereek cat
Baya ele uşintpeysiñbi (38/2)

elem Kara küröñ diñ kaş kulak condonup kañtarılıp / *kalıp* cattu Añgiça çetki
tiştin astınan tolkunda (39/12)

coktugunan burula bergen cerde ala *kalıpkaldı* / Oşo da söz beken Anarhayda cer
cetpeybi (30/18)

asman da *kalıškısı* kelbegendey Anarhaydın kıyırsız / kendigi murunkusunan da
keñirsip çalkıy tüştü (33/6)

cürböyümbü kara mürtöz taş boorluğu *kalar* dep / cürböyümbü Muz cürögün ak
peylim ısık süyüüm (44/7)

aç *kalgan* aç börödöy ulubas bele / Kaliypa başka eçteme debesten arabasın
(44/15)

aldı da çılımının *kaldığın* ırğıtıp ciberdi ele / anısı kiyizdin çetine barıp tüştü Bat
ele kurmuşu (12/15)

bakırıp beret kala berse muştum kezep tap berip *kalat* / Traktor eköo men calgız
oşol eki traktorgo (5/8)

col dele cok Uşu arabamdan ele *kalgan* iz / Traktor beregi karargan keñ aydoo
cerdin eteginde (6/9)

arabakeç keldi Emi suu taşuunun cumuşu ceñildep / *kaldı* Ürön sebüügö
Saadabek menen Esirkeptin traktoru (28/17)

Üydö Abakir Saadabek men üçöbüz *kalğanbız* / Ar kim öz ermegibiz menen
üñküyüp oturabız Abakir (12/10)

Keregi cok dedim men Cön *kalgıla* Özüm / ele bütüröm (25/16)

oysezimderdin cüzdön biri kagazga tüşpöy *kalganına* / ökündüm Keleçekke
uçkan kıyalımdı cetkirer körköm (34/6)

betin zamatta borcuktagan kölçük bastı da *kaldı* / Birok Abakir traktordun
toktotpodu küçöp aydap artta (32/13)

Oşol kündördün birinde katuu caanda *kaldık* Kaydan / caydan çapkındap bolup
keldi da tögüp kirdi (32/11)

eñ baktıluu eñ küçtüü *kala* berse eñ suluu adam bolup / köründüm Başıña bak
bayırlap kün ketpesin (16/8)

bakırıp beret kala berse muştum kezep tap berip *kalat* / Traktor eköo men calgız
oşol eki traktorgo (5/8)

olcolop kelişken Bu dele oşol kezden *kalıp* / kalışı ıktımal (40/9)

Birok müñküröp *kalayın* degen nietim / cok Cıgılıp ketkiçe turgan ordunda
bekem turuşuñ (15/1)

kala berse baarıbızdı korkutçu emes bele Biz korktuk / bele surandık bele anı
menen işi cok bolçu (43/5)

çaçılıp kelet Meyli tögülsö Bir tamçısı *kalbay* tögülsö / da meyli Mınday
kordukka emi çıday albaymın (18/4)

2. Hayatını sürdürmek, yaşamak.

başkalarğa kesepetin tiygizbey coğolsun Anan / *kalsa* Sorokin sen da köp ele ömgöktöy berbegin Önögüm (21/14)

olcolop kelişken Bu dele oşol kezden *kalıp* / kalışı ıktımal (40/9)

3. Arta kalmak, artmak.

sarı suu tamçılaysıt Sırtta ak caan bayağı *kalıbınan* / koydun terlüü cıtı kañırsıyt Tündüktön anda sanda (12/13)

4. Başka zamana bırakılmak, ertelenmek, tehir edilmek.

bolor emes kün ötkön sayın cer kurgap baratat Dağı / beş kün ayday turgan cer *kaldı* ürön sepçülörgö da (38/6)

5. Bir iş için birinin üzerine düşmek.

boldu Emnege okudum eken Anan *kalsa* şoruma (11/17)

kalçıl-da-: Titremek, korkmak.

ızadan tula boyum *kalçıldap* ıyladım Meni eç kim / körgön cok Emne bolup ketkenimi özüm da bilbedim (14/13)

kalıp: Kalıp, suret, şekil.

cer tayangan *kalıbında* turup kaldı Kana / Kañça kütöm (27/11)

kümüştönüp ceyrender kulak sereyte elendegen / *kalıbında* köpkö turuştu Kuranı butaktağan kiçine (37/3)

ordunan kozgodum / Traktor çirene tartıp bir *kalıpta* cürüp kelet (41/18)

kalıñ el: Geniş kitle, halkın çoğunluğu.

kalıñel cabıla iştegen uluu cürüş dep / cürbödüm bele Uşunun baarın kılğan tarıh muğalimimiz (7/6)

kalk: Halk, ahali.

Anarhaydın betinde bir kezderde neçendegen / köçmön *kalktar* coolaşıp (40/14)

kalpak: Kalpak, başlık.

tolgon kıcırım kücünö çıgarıp meni koyup kalganda / *kalpaktay* uçup tüştüm
Arañ degende tizeley tura (27/17)

kaltır-: Bırakmak.

basıp baratat Menin tırp eter alımdı *kaltırbadı* / birok özü da tınım algan cok
Ögüzdöy işteyt eken (25/5)

kaltıra-: Titremek, çok korkmak.

Karaçı ansız da öñ daletten cok baykuş bala Menin / *kaltırağan* koluman (11/10)

kam: Gam, endişe, kaygı.

Meni koyup öz *kamındı* oylo (34/18)

kamal-: Hapsolmek.

bolup aldı Üygö amalsız *kamaldık* Bekerçilikten / başıbiz oorudu Arğonom
Sorokin ğana attanıp ketti (12/6)

kamçı: Kamçı, kırbaç.

Men arabadan ırğıp tüştüm *kamçıını* traktordon / aşıra ırğıtıp iyip baş ooğon
cakka basıp kettim (18/10)

Eger razyezd izdeseñ oñgo tarta cür tetigi cılğanı / ördö dep *kamçı* suna körsötüp
atın burup cönöp (20/6)

kamçı sal-: Kamçı vurmak, kırbaçlamak, kamçılamak.

turat / Atka *kamçııaldım* Boçkedegi suu çaypalıp dalıma (6/11)

kamçı tiy-: Kamçı vurmak.

kaşaya çırıldaganda tınıp catkan talaa tınçtıgı *kamçı / tiygendey* silkinip ciberdi
İşterman cigit dep (44/6)

kamdan-: Hazırlanmak, kendini hazırlamak.

Abakir calt berip tiginde catkan tokmoktoy açkıçtı / ala koydu da uruuğa
kamdanıp başın eki (13/12)

emnem ketti ciberbeseñ koy dep kors etti / Abakir catuuga *kamdanıp* atıp
(25/13)

kamın kör-: Bir işle ilgilenmek, uğraşmak.

Kayra anı esime algım kelbedi Cumuştun *kamın / köriş* kerek Köpkö ubaralanıp
catıp traktordu arañ (45/2)

kamıştuu: Kamışlı.

kılımdar boyu buurusun çiybegen ketmen tiybegen / *kamıştuu* ceegine çeyin
cayılıp catkan neçen (7/8)

kan: Kan, vücuttaki hayati sıvı.

İ cattıñbı akademik Oşentip cerdin cıtın / bil dedi etinge dem alıp carılğan
erdinin *kanın* (28/7)

kan-: Kanmak, doymak.

Suuğa *kanğan* koydu kız narı türtüp çığa berdi / Canıman ötüp baratıp (17/1)

kanat: Kanat, uçmaya yarayan organ.

Buudan cetpey arıgan / Kuş *kanatı* talıgan (5/1)

aylanta tegerete karap turdum Tüpsüz tuñguyuk ülbürök / tinoodon salmaksız kök obo *kanatı* közge ileşpey (33/9)

bürküt cürdü Anı oşonço biyikke kötörgön özü / emes küçtüü *kanattarı* emes mobu talaanın boygo kubat (33/12)

Cer cıluu buulanıp kurgap barattı Töbödö kögültür / tunuk abada karcarday *kanattarın* kakpay kaalgıp (33/11)

kanat kagıp sabalap uç-: Kanatlanıp uçmak.

Köñülüm ergip Anarhay tuurasındağı uçkul kıyalım / *kanat kagıp sabalap uçtu* Iras uşul turmuşumda (33/14)

kancalat-: Gaddar/zalim olmak.

E ey akademik tumşuğundu *kancalatam* / Seleye kattım kulak töşödüm çınında menin atım (5/5)

ünü öçüptür menin tumşugumdu *kancalatçu* / oşol traktordun eesi Abakir al maga dağı ökürüp (5/7)

kandır-: Tatmin etmek, doyurmak, dindirmek.

kandırar Anarhaydın keñ kökürögün düpüygön / çaşıl bak ıñkıgan egin basar Altın danduu ak buuday (16/1)

kanduu: Kanlı.

menen cer birikken *kanduu* soğuş cürüp cattı / Kılıçtar carkıldap cookerler uraan taştap kıykırıp (9/10)

kanık-: Alışmak.

kanday kütüsüz işterge colukkan minday şartka / *kanığıp* bütkön adamdın sabırduu köz karaşı Kuykul (20/4)

kañılcaar: Geniz.

çıǵıp kelatkan caş şıbaktın kermek cıtı / *kañılcaardı* kıtıǵılayt Karşı sokkon
celden cazǵı (9/4)

kanimet: Fırsat, ganimet.

ısmın eşıttüü kançalık *kanimet* Kızdın özü da / oşo Aldıyarovdun taasiri menen
kelgenbi dep oylop (17/8)

kañırsı-: Fena pis kokmak.

sarı suu tamçılایt Sırtta ak caan bayaǵı kalıbnan / koydun terlüü cıtı *kañırsıyt*
Tündüktön anda sanda (12/13)

kant: Şeker.

İşembilikte ğana *kant* zavoduna barıp apama / moyunçak menen can cıǵaç
karmap körgön emesmin (8/11)

kantala-: Kızarmak, morarmak.

Ey sen akademik bolboy kurup kal Dedi aligi / kişi *kantalağan* közdörün maǵa
tikenektey kadap (11/1)

tnım albadım Oşondon kiyin temtendep traktorgo / cettim da kabinanın içine
kuladım *Kantalagan* koldorum (26/9)

karmayt antse da sırt kebetesi közǵö tüşümdüü Birok / közü caman sürdüü Saal
ele bolso *kantalap* çıǵat anan (12/3)

kañtarıl-: Yıkılmak, alt üst olmak.

elem Kara küröñ diñ kaş kulak condonup *kañtarılıp* / kalıp cattı Añǵıça çetki
tiştin astınan tolkunda (39/12)

kap-: Kapmak, tutmak.

bet şadılıu kol karmasa *kapkan* tiştegendey / Karıp kalğan ceri cok aşsa otuzdan aşkandır Burcuk (12/2)

kapa bol-: Alınmak, gücenmek, hüzünlenmek, kederlenmek.

Kapa bolbodum Canıma kanat büt köndöy Kız maga kol / bulgaganına cazdın darkan talaasında cügürüp (29/12)

ketti go meni küygönümü kim tüşünöt / Men unçuğa albay özümçö *kapabolup* turdum Kaliypaga (44/12)

kapalan-: Üzüntü duymak, kaygılanmak, tasalanmak.

Kaliypa *kapalana* coop kattı / Men aga ıylap catkan cokmun Sendey adamdı (37/15)

Cazdıktı büt suu kılıp / Men çüm könüp aldım Carkın köñülündü *kapalantkan* (38/3)

kaparıma da kirgen emes: Aklından bile geçirmemek.

Men student da emesmin İstitutka ötüü *kaparıma* / *dakirgenemes* Mektepti bütörüm menen uşu Anarhayğa (6/1)

kapilet: Gaflet.

ar kaday *kapilet* kıyınçılıkların kötörügö / makul elem Buyerge meymanğa kelgen cerim cok da (8/3)

kapta-: Kaplamak, çepe çevre sarmak, kuşatmak.

eç kimge karabastan / Emne Anarhaydı topon suu *kaptap* kelatıppı (20/15)

çıkkan kara tütün aydoonu *kaptap* dem kısıp / sokonun astın coylop koñtorulgan boroz menen (41/7)

kar: Kar, yağış türü.

kööp erigen *kardın* zagi urat Aga aralaş buuluu abadan / bılıtkı kuurağan şıbaktın túbünön kılıtıyıp (9/3)

cañı colunday can baspagan cañı *kardagı* cañı izdey / can körbögön cañı kızgaldaktay köñül tolkuttu (39/10)

kara-: Bakmak, gözetlemek.

çaçırıp kelatat Ağa *karabay* attı kubalap baram / Bıyakka da suranıp kelgen özüm Kıynağan eç kim (6/12)

Ey bala dep mağa kıcırluu *karadı* Bildik / senin okumuştuu ekenindi Üydön (10/15)

Karaçı ansız da öñ daletten cok baykuş bala Menin / kaltırağan koluman çakanı alıp Kaliypa radiatorgo (11/10)

suu kuyup cattı Alınça tırbalandap cüröt go / *Karaçı* üstü başı sıgıp alma ter (11/11)

Kep kim künöökör kim beykünöö ekenin teriştirüüdö / emes dedi Sorokin anı kılçayıp *karap* koyboston (21/5)

cağıma *karabay* tırışkandan tırışıp oturam Kança / ubakit ötsö da lam dep ooz açpadım kılñkıs ün çığarbadım 24/12)

calt *karadım* Kız da menin soñuman karap canağı / ordunda turgan eken Araba toktopodu Birok aga kapa (29/11)

cetip barıp canaşa oturup süylöşsöm cadegende / celpildeggen kökül çaçın ele *karap* kelsem degende eki közüm tört (30/5)

ketti *karasam* Abakir / Küydüm süydüm dep cazıp catasıñbı dep narı (34/8)

bir adamga kılğan cakşılığın bolçosu Oşonoña / *karabay* itten beter eerçip alğanıma canım kaşayat (37/17)

Altın *Karaçı* Abakir altın altın (39/18)

A eger altın bolsoçu dep men tabılgamı caktadım / *Karaçı* salmagın segiz cüz grammday bar (40/7)

handardın kılıçtarının tutkası taza çulu altından / casalçu Mına *karaçı* bu da tutkaga okşop turat (40/15)

süylöp turdu birook ulam *karagan* sayın kokustan / baskan korkunuçka apkaarıp ünü kargıldana berdi (40/4)

körünböyt Döböçögö cügürüp çıgıp *karasam* te tömönkü / tüzdö ketip baratkan Abakirdin karaanı köründü (42/12)

tolukşuğan şıbaktuu aydın talaa Eski kişilerdın / aytuusuna *karağanda* ilgeri adırlarına cılkı üyürüyürü (7/9)

açpağanda kantmek / Al kezde cakşı eken Anarhaydı kartadan *karasak* (7/14)

cönösök dep çıdamım ketpedibi Oşentip kelgen men / kayra barsam eldin betin kantip *karamakmın* Aylam (8/16)

Aldıyarovdun tuş bolğonun *karasañ* / Abakirdin canınan tezireek çoğolğuça (11/19)

kezip emne azap kayagıñı *karaba* meltiregen çöl Toobo / bul aymaktan adam emne tapmak Başka cer (19/5)

eç kimge *karabastan* / Emne Anarhaydı topon suu kaptap kelatıppı (20/15)

karağanda bir nerse ayçuday / Kana emi emne kılábız dedi Sorokin akırında (20/14)

taštaar elem / Cetişet dep Sorokin dağı burulup *karabastan* (21/17)

Sorokin mağa kündüktönö *karadı* / Barasıñbı (22/17)

kızga kol bulgagım kelet birdeme aytıp ün salsam / deym Kargaşaday bolup Abakirdin turup alğanın *karaçı* (31/9)

alar caktı calt calt *karaym* Abakirge kezdeşe / bergeni cakşı emes Birok eki kişini süylöştürböy (31/18)

karadı da ceñine sürttü Uşerge emne altındı / biröö taştap ketti deysiñbi dep koş kaydıger (40/3)

birok kaş *karaya* elek Abakir bir neçe colu kabinadan / maga kılçaktadı *karaganı* tüşünüksüz Bir maalda (41/9)

maga Traktordon sekirip tüşüp ošo tarapka çurkadım / Kırdı aşıp narı *karadım*
beri *karadım* can (42/11)

İrimin ebi sını ança kelişpey kalganına *karagan* / cokmun Kökürögümö batpay
orguştap catkan (34/5)

Anda ketkenim oñ dedim / Kaliypa meni bir *karap* aldı da muñayım kürsündü
(22/8)

Koştun üstündö sokonun cıltıldağan tişteri dıñdı / kantip çıtırata tilip baratkanın
karap baratkan (39/11)

Bet aldımı tüz *karap* baram Al caktığı apay betti / boorlop biröo şıpıldap ketip
barattı Kaykı belge (42/3)

traktordun canında turganbız Abakir / motordun birdemesin *karap* catkan
(29/17)

talaanın oyu menen kırın al tim ele *karap* cürgön / ceri cok alakanday cerine
çeyin eseptep baalap (38/10)

möndürgö kulagın sabatıp şümtüröp suu bolup baratkan / meni bir kılçayıp
karap koybodı Suu siñgen (32/14)

turgan çordonunda bolso kudu köktögüdöy bolup / cıltıldaşat Anı *karap* oturup
oygo çömüldüm Talaanın (36/2)

aylanta tegerete *karap* turdum Tüpsüz tuñguyuk ülbürök / tınoodon salmaksız
kök obo kanatı közgö ileşpey (33/9)

küygön kubakay kaşının astındağı tuzday kök / közdörün kadap *karap* turdu da
can cumkasınan kıpkızıl (19/17)

ketti Men artınan *karap* turup açuum da keldi birook / suktanıp da turdum
Çarçaganı bilinbey teñsele (25/4)

açuuga muunup zaarı başına çıkkan uşu nemeni *karap* / turup birese boorum
oorudu Şaşpay turup (35/6)

Dagı bir az *karap* turdum da tüñülüp kayra tarttım / Batıp ketken kündün solgun
nurları akırında (42/15)

kara:

1. Kara, siyah.

elem *Kara* küröñ diñ kaş kulak condonup kañtarılıp / kalıp cattı Añgiça çetki tiştin astınan tolkunda (39/12)

çıkkan *kara* tütün aydoonu kaptap dem kısıp / sokonun astın coylop koñtorulgan boroz menen (41/7)

2. Bahtsız, kötü talih.

cer tepkilep azınayt Oşol kızıl / Kırğın *kara* sürgündün içinde cüröm Anan (9/11)

kara çañ: Toz, duman.

miñ san askeri aç aykırık kuu süröön menen cer / düñgüröp at koyup kelet Köz aldıman *karaçañğa* kök (9/9)

kara col: Kara yolu.

Bayırkı Anarhay Caşıl ırañ camıñan talaada cülgösü / arañ bilingen *karacol* menen maşine zımırıp (9/1)

kara cumuş: Amelelik, ağır iş.

körüpünbü Atam soğuşta ölgön Atamı bilbey kaldım / cardamdaşpasam ömürümdö *karacumuş* iştep (8/12)

kara mürtöz: Merhametsiz, acımasız.

cürböyümbü *karamürtöz* taş boorlugu kalar dep / cürböyümbü Muz cürögün ak peylim ısık süyüüm (44/7)

kara söz: Düz yazı, nesir.

şıldıñ bolom go Anarhaydın keleşegin kandaýça / elestetkenimi *karasöz* menen
ele aytıp berbesem (36/14)

kara terge tüş-: Ter dökmek, bitap düşmek.

Tokto dedi Sorokin cayınça / Toktodum Atı *karatergetüşüptür* Sorokin (19/16)

karaan: Karaltı, uzaktan belli belirsiz görünen şey, silüet.

mınday akademikterdin baarın bitçe sıǵıp / *karaanıma* zar bolosuñar A canaǵı
aytkanım aytkan (21/16)

Tolukşup ay çıktı Oşondo men aydoonun narkı / ceegin cakalay cılıp kelatkan
ürkünçök eki *karaandı* (36/18)

körünböyt Döböçögö cügürüp çıǵıp karasam te tömönkü / tüzdö ketip baratkan
Abakirdin *karaanı* köründü (42/12)

karaanı öç-: Defolup gitmek, izi bile kalmamak.

Toktomok belem kayra ıldamday bastım / Tim koy *karaanıöçsün* degen
Abakirdin ünü (18/12)

karañǵı: Karanlık.

balee başaldı dey ber / Aldey apa da uktabay catıptır *Karañǵıda* cılıp (23/14)

aylanadaǵı *karañǵı* tüngö altın uçkun şirendi / çaçkanday (35/19)

Alar çoçubay cön ketsin dep men daǵı biraz az oturdum / Anan üygö kelip
karañǵıda ordumdu sıypalap (37/9)

karar-: Kararmak.

col dele cok Uşu arabamdan ele kalgan iz / Traktor beregi *karargan* keñ aydoo
cerdin eteginde (6/9)

karay-: Kararmak.

parovoz arkırap baratıptır Alıstan mağa oşondoy / köründü Anan poyezd akırından kiçireye berdi *karayğan* (9/17)

körgönünö köñülüm süyünöt Al emi naraaktağı / döbödö *karayıp* Taş Baba turat Sokur közdörü alıstı (36/16)

karayla-: El yordamıyla iş görmek.

urğanım çok Dağı Taş Babanın tarihın bilet / imiş İşke kelse *karaylap* közün tappayt Anday bolso (21/13)

karca-: Harcamak.

Cer cıлуу buulanıp kurgap barattı Töbödö kögültür / tunuk abada *karcaday* kanattarın kakpay kaalgıp (33/11)

kargaşa: Engel, engelleme.

kızga kol bulgagım kelet birdeme aytıp ün salsam / deym *Kargaşaday* bolup Abakirdin turup alğanın karaçı (31/9)

kargıldan-: Boğuk/hırıltılı ses çıkarmak.

süylöp turdu birok ulam karagan sayın kokustan / baskan korkunuçka apkaarıp ünü *kargıldana* berdi (40/4)

kargış tiygen: Melun, lanetli, lanetlenmiş, kahrolası.

Tüşündüñbü carğak şımduu şorduum *Karğıştiygen* / üyümdö bolsom sendey neme menen süylöşüp koybos elem (13/4)

Eçteme oylonboston cürüp kelatam Uşu cerden tezireek / ketsem degen gana kaaloo *Karğıştiygen* Anarhaydı (19/1)

karı: Kolun omuz başından dirseğe kadar bölümü.

başkalar bilbese da Abakir cakşı bilet Meyli men / da kaytpaymın Sokonun rulun
karıma uuçtap can (24/1)

karı-: Yaşlanmak, çökmek.

bet şadiluu kol karmasa kapkan tiştegedey / *Karıp* kalğan ceri cok aşsa otuzdan
aşkandır Burcuk (12/2)

karışa karma-: Sımsıkı tutunmak, yapışmak.

körünöt şturvaldı murdağıça *karışakarmap* men / baram (28/15)

karıştır-: Direnmek, tutunmak.

albastan ıçkına kürüldöp temirleri şakıldap kelet / Şturvaldı *karıştırı* karmap
oşol köydö men (27/1)

karkıra: Turna.

çette koñgurooloru şıñğırıp *karkıraday* cele tartıp / kerben töölör ketip barat
Kaydan kelatkanın (9/14)

karma-: Yakalamak, tutmak.

karmayt antse da sırt kebetesi közgö tüşümdüü Birok / közü caman sürdüü Saal
ele bolso kantalap çığat anan (12/3)

açkıçtı koş koldop tuurasınan *karmadı* Degen menen / Abakir küçtüü ele
Saadabekti büktöp aldı (13/18)

karma / Traktor gur gur etip aldı da zagon boylop cürüp (30/12)

bet şadiluu kol *karmasa* kapkan tiştegedey / *Karıp* kalğan ceri cok aşsa otuzdan
aşkandır Burcuk (12/2)

albasta ıçkına kürüldöp temirleri şakıldap kelet / Şturvaldı karıştıra *karmap*
oşol köydö men (27/1)

Karmap körçü tutkaga ılayıktuusun / Abakir kayra alıp *karmalap* kördü (40/16)

İşembilikte ğana kant zavoduna barıp apama / moyunçak menen can cığaç
karmap körgön emesmin (8/11)

karmap atıp tur-: Elinde sallamak.

bele Kana ayt ey it dep Saadabek takasında naalı / bar ötüktü konçunun *karmap*
atıp turdu (13/11)

karmaş: Kavga.

Kıyalımdı men *karmaşta* ceñip aldım emi al kıyaldın / eesi özümümün Kıyalım
da menden adaşkan çok (35/13)

karool: Koruma görevlisi, bekçi, muhafız.

elek bolsom kerek koşton tigindeyreek bir / döbödö bayırkı Taş Baba turuptur
Karoolgo koygonsup (10/2)

karşı: Bir şey, yer veya kimsenin yüz tarafının ilerisi.

çığıp kelatkan caş şıbaktın kermek cıtı / kañılcaardı kırığılayat *Karşı* sokkon
celden cazğı (9/4)

karşı kel-: Üstüne yürümek.

Abakirdin caağı basılar emes Aydoo cerdi maltap / sögünüp *karşı* kelatat (11/4)

karta: Harita, atlas.

açpağanda kantmek / Al kezde cakşı eken Anarhaydı *kartadan* karasak (7/14)

kaş: Kaş.

küygön kubakay *kaşının* astındağı tuzday kök / közdörün kadap karap turdu da
can cumkasınan kıpkızıl (19/17)

elem Kara küröñ diñ *kaş* kulak condonup kañtarılıp / kalıp cattu Añğıça çetki
tiştin astınan tolkunda (39/12)

kasapçı: Kasap.

dep kök celkeme koyup kaldı Men etbetimen bük tüşüm / *Kasapçı* balta
çapkandan beter kerile kalıp Uh (28/5)

kaşar: Otlak.

Bizdin *kaşardağı* kuduktun suusu tuzduu dedi / kız Uşuyakta bulak bar dep
uktum ele Özüm da körgüm (17/10)

kaşı-: Kaşımak.

maga başın burdu / Dalımı *kaşı* (27/7)

Kaşıbaymın / Kaşıysıñ dedim kaşıysıñ dep maga atırılıp (27/10)

Kat-:

1. Takmak, geçirmek, ilhak etmek.

E ey akademik tumsuğundu kancalatam / Seleye *kattım* kulak töşödüm çınında
menin atım (5/5)

oylop catasıñ Kılımdardan beri kupuya *katkan* / kaday sırıñ bar erteñki küñüñ
kaday (15/13)

boldu Andan emne çıktı emne üyröndü Ce maşine / ayday albasa ce atka
moyunçak *kata* albasa Moyunçaktın (21/11)

2. Gizlemek, saklamak.

kee ceri kıyarıp *katıp* kalgan öñdönöt / O Anarhay keñ talaa Emnege (15/12)

Telkisi kuranga ıktap kiçinekey ceñil başın sak / kötörüp turat Seleyişip *katıp* turgan uşu kalıbında (37/5)

Men buyerge tirkegiç bolup iştegeni kelgen Traktor / aydağandı üyrönöyün degem Atka moyunçak *katuunu* (22/5)

katuula:- Güçlenmek, daha güçlü olmak.

Mezgil ötkön sayın kün *katuulap* ısıdı Sorokin / da tez tez kele turgan boldu Aydoonu şaştırbasa (38/5)

katalık ketir:- Hata etmek, hata yapmak.

Kaydağı uyku *Katalıkketirbeyin* dep tiktegenim / ele sokonun tişteri Sokonun tişine tüşüp ölöm dep (24/3)

katar: Katar, silsile, sıra, dizi, hiza.

bekitilgen tişter carkıldayt *Katarınan* kıyğaçtap / tizilip dıñdın buulangın çım kırışın tilip (24/5)

katarıma ötkön Koşton tüşpöy ötügümdün balçıgın / tazalap otura otura berdim Suu tiybesin dep korgolotkon (33/1)

katın: Kadın, eş, hanım.

eki çirkööçü aşpoz *katın* suu taşığan men anan arğonom / Sorokin bolğonu uşularbız bu cerde biz bar (7/2)

akmak bolsun dedi tanooloru kıpçılıp Seniñçe / baarımızğa tamak bışırıp berip cürgön *katınım* da (13/9)

Katındar çakaların koyo koyuşup maga cügürdü / üygö çurkap kirsek Saadabek menen Abakir cerde (14/4)

kelatkan eki *katınğa* Bolğula tez Muştaşıp atat / öltüröt (14/3)

Saadabek sabır menen *katının* kolunan tarttı / Koyçu uşunu Uşu adambı (14/10)

katım bala bakıracı alısta özü bolso üy betin / körböy kıştır caydır el işi dep
(20/9)

katıñkı: Zayıf, sıska, ince.

katıñki Aldey kakçıñdap bet mañdayına / keldi da tike karap tumsuşuna (14/8)

katkak: Kurak, susuz.

bir cerden okuganıñ bar Mümkün ali bocomol çıgar / Kantken menen adamdar
bu *katkaksıgan* cerdin suusunun (15/17)

katkır küñ-: Kahkaha atmak.

sundu da azdan soñ talaa cañırta *katkıraküldü* / Aydıñ talaa Anarhay (34/14)

kayaşaçıl: Ters, kavgacı, huysuz, aksi, geçimsiz.

ketmek bele Ket ketseñ tigiñe coluñ Munun *kayaşaçılın* / cırtık ıştan student
(18/9)

kayğı: Kaygı, üzüntü, tasa.

Tek Taş Baba ğana menin *kayğıma* arğasız kübö / bolğondoy sokur közün
olurayta kadap turdu Terebel (14/14)

kaykı: Tepeler arasındaki küçücük çukur.

Bet aldımı tüz karap baram Al caktığı apay betti / boorlop biröö şıpıldap ketip
barattı *Kaykı* belge (42/3)

kayna-: Kaynamak, kabarmak, çoşup yükselmek.

közünün tereñinde maga degen öçöştük cini / caşırınıp *kaynap* turganday (38/16)

kaynar: Yerden çıkan pınar, kaynak.

Kaynar bulaktan çakanın kap ortosunan suu suza bergençe / een talaanı
cañırtkan aç aykırık çıktı (5/4)

bulakka kayrıldım *Kaynar* bulaktın çordonu bülküldöp / betime salkını urdu
Fonardın carığına tübü (25/18)

kaynar bulak: Kaynarca, ılıca, kaynak.

kaynarbulagı adamdın can düynösünö okşoş belem / keede adamdın da dili
tazalanıp köñülü kötörülüp (36/3)

kaynatıluu şoru bar: Sakınılmaz felaket var.

Kırk küñçülük colu bar / *Kaynatıluuşorubar* (5/2)

kayra bar-: Tekrar gelmek, geri dönmek.

cönösök dep çıdamım ketpedibi Oşentip kelgen men / *kayrabarsam* eldin betin
kantip karamakmın Aylam (8/16)

kayra tart-:

Mına emi öz bet aldımça turmuş aralap körgöndögü / köyüm Attiñ keler zamat
kayratartkanda bolmok (8/13)

kayrak: Ekime elverişli olmayan kumlu, taşlı toprak

ağronom Sorokin bıtır uşerge uy tilindey tilkege / *kayrakı* arpa aydap tacrıyba
kılıp östürüptür (6/15)

kayrıl-: Dönmek.

kayrıldım / Cok kalmaktar degeni ança tak emes Kalmaktar (10/9)

bulakka *kayrıldım* Kaynar bulaktın çordonu bülküldöp / betime salkını urdu
Fonardın carığına tübü (25/18)

cakşılup aydoogo tırışıp adatımça tolkundan aldım / Zagondun etegine cetip
kayra *kayrıldım* İñir (42/1)

Kayerde bolboyun akımı biröögö cedirbeym Narı basa / berdi da birdeme esine
tüşkündöy kayra *kayrılıp* (35/2)

kayrımduuluk: Teveccüh, hoşlanma, sevme, merhamet.

Mındayça col çığarın oyloğon emesmin *kayrımduuluğubu* / ce Abakirdin kılığına
kıncıldıbı (22/10)

kayt-: Dönmek, geri gelmek.

kılçaybadım Sorokin go Başka kim bolmok ele Azır / cemelegen bolup anan
suranat Baarı bir kayra *kaytpaymın* (19/15)

başkalar bilbese da Abakir cakşı bilet Meyli men / da *kaytpaymın* Sokonun rulun
karıma uuçtap can (24/11)

Dağı bir cañılık bar / Eki üç kün murun arabaga tüşüp tüşkü tamaktan *kaytıp*
(29/2)

Uruşpağanı kayra *kayt* dep suranbağanı emnesi / Çaalıkkın atın çarçañkı minip
cürgönü kaday Üycayı (20/8)

başkanın ümüt tilegin sezbeybi ayabaybı Oşondo / emgeginin akıbeti *kaytıp*
üzürü ırıs bolboybu Abakirçi (44/10)

kaz taman: Sardunya.

bele Mına emi küçtüü traktor menin kol kıymılıma / baş iyip *kaz tamanı* menen
cerdi capşırta tepsep (30/15)

kazğanakta-: Sığmayıp, kaynayararak akmak, taşma.

menen caaktaşat iştin cürüşün kabarlayt / diñ koñtorot degeniñ *kazğanaktağan*
(7/5)

kazına: Hazine.

kanday asıl *kazınadan* ırıs taalayınan ayrılğan / Abakir bilse tüşünsö o anda al
kışkı boroondo (44/14)

kebete: Görünüş, şekil, siluet.

aydadım Abakirdin kebetesinen korstonçuluk / körünböyt Demeyki tüpöyül
topoz *kebetelenip* (31/12)

telmire tiktep baardıgına kaydıger dünüyökapar / *kebetesin* cazbay turgan elesin
köz aldıma daana keltirdim (36/17)

kebetelen-: Şekil almak, şekillenmek.

aydadım Abakirdin kebetesinen korstonçuluk / körünböyt Demeyki tüpöyül
topoz *kebetelenip* (31/12)

kebetesi ket-: Yüzü sararmak.

kalgan eken *Kebetesiketip* şümüröyö / tüşüptür Üñküyüp çetke süyrölö (41/16)

keç-: Geçmek, bir yeri aşmak, öbür yana ulaşmak.

kanday küç dep catışkansıyt / Ceyrender aydoonu *keçip* öto albadı daabadı
(37/7)

keç kir-: Akşam olmak.

Oşondo da kıñ debedim *Keçkirip* Abakir traktordun / toktotkondo gana men
ölörçö çarçağanımdı sezdim (24/15)

keçik-: Gecikmek, geç kalmak.

keçikpes için kayra tigi arabanı kuup cetişim / kerek Toktoy kalıp (29/6)

keçiktir-: Gecikmek, geç kalmak.

almaşıp men Saadabekke tirkegiç bolup al suu taşıp / kalğan Belgilüü emespi
Suunu *keçiktirip* cetkirse (21/1)

keçir-: Affetmek.

Traktorgo ötkömün dep maktana kıykırdım / Tetigi zagondobuz *Keçiriñiz* men
şaşıp baratam (29/9)

koyup cügürö basıp baratat *Keçir* meni carkınım dedim / men içimen Tez ketip
kalganıñ cakşı boldu (32/3)

kekeerle-: Kin tutmak.

Abakir *kekeerledi* / Munu ukkan Saadabek unçukpastan turup üydön çıǵıp
(20/16)

keket-: Azarlamak, sövmek, sözle incitmek.

moyunuñdu culup alam Imırt maalda Abakirdin / közdörü şıldıñdap catkanday
keketkendey muzdak (23/1)

kekete bırs et-: Azarlayıp haykırmak, püskürmek.

Küybösö örttönüp ketsin Senin dünüyöñ örttönüp / atabı Abakir *keketebırsetip*
koydu Çokoyuñdu (13/1)

kekireygen: Kibirli.

kekireygeninen başka belgi körö albadım / Akademik ayda öz orduña bar dep
dalıga kaktı (31/13)

kel-:

1. Gelmek, bir yere gelmek.

çıgarğan Abakir Özümdö da bar Añkoo başım bala / kıyaldanıp oyuma *kelgendi*
abaylabay ayta salam Anan (6/4)

ar kaday kapilet kıyınçılıktarın kötörügö / makul elem Buyerge meymaŋa
kelgen cerim cok da (8/3)

cönösök dep çıdamım *ketpedibi* Oşentip kelgen men / kayra barsam eldin betin
kantip karamakmın Aylam (8/16)

Uşul kıyal menen Anarhayğa / cönöp berdim da *Kelsem* çirkööçülör toluk eken
(8/9)

kırğızdar biz da kelgenbiz Biz *kelgençe* bu cerdi / kıpçaktar cerdep turğan
(10/12)

kelatkan eki katiŋa Bolğula tez Muštaşıp atat / öltüröt (14/3)

katiŋkı Aldey kakçıñdap bet mañdayına / *keldi* da tike karap tumsuğuna (14/8)

Oşondo bir künü maga okşogon bir bala *keler* / birok al maga okşop tañdın atışı
menen kündün batışı (16/4)

calına cel erkelep oynoor kün *kelerine* işenem / Arıktarınan şıldırıp möltür suu
agar Bul cerge (16/2)

keldi şirin suudan kozular da içsin dep izdep *kelgem* / Kozuların östürüp
küzündö otorğo koşom da özüm (17/11)

ısmın eşitüü kañçalık kanimet Kızdın özü da / oşo Aldıyarovdun taasiri menen
kelgenbi dep oylop (17/8)

bir suu taşığıç *kelmek* / Oozuman kadayça çığıp ketkenin bilbey kaldım (17/14)

başbaaneksiz beçaralagımdı koluman / eçteme *kelbey* basınganımdı sezip oşogo
öçöşüp (19/8)

Traktordu aydoodon çıkarıp motordu öçürdü da sokogo *keldi* / Eñkeyip tişterin
sıypap kördü (25/1)

Abakir keldi Lam debedi şıltoo izder kıntık / cok ele Unçukpastan traktordu
sokogo aydap *keldi* (26/15)

Turmuşubuzga ança mınça özgörüş kirdi Ürön / taşuuga koş at çegilgen araba
keldi Anı menen birge (28/16)

kelatkanıma baktılıuumun Kuştay uçup *kelatam* Maga / kanat büt köndöy (29/13)

Rıçagdı bekitip beri *kel* / Men tañ kalıp sokodon tüştüm da Abakirge bardım
(30/7)

cetip barıp canaşa oturup süylöşsöm cadegende / celpildeggen kökül çaçın ele
karap *kelsem* degende eki közüm tört (30/5)

Keçeegi kız bugün dağı *keldi* Abakir meni dağı / kabinaga oturguzup özü kızga
ketti Sakmançı kız (31/15)

Şaşpagın akademik dep Abakir kulagımın / tübünö kıykırdı Men azır *kelem*
(31/3)

körçü oşondo başkaça ırdap cürdösöñ maga *kel* / Kıştaymınbı cokpu anı (34/17)

kelip meni süzö toktodu Aytıp koyoyun akademik / aligi kızdı oyuñañ çıgar
tüşüñö da kirbesin (35/3)

Tolukşup ay çıktı Oşondo men aydoonun narkı / ceegin cakalay cılcıp *kelatkan*
ürkünçök eki karaandı (36/18)

Suuga *kelatkan* go Eki ceyren aydoonun dal / mizine kelip cer may menen temir
cittangan (37/1)

On ekinçi kılımda bul cerlerde moñgoldor turgan / Buyerge *keler* aldında alar
Kıtaydı çaap köp altın (40/8)

Uşunun birine da tüşüñböy ketpedibi *Kelgende* / kaday bolso oşo boydon kete
berdi Küygüzüp (44/11)

çaçırıp *kelatat* Ağa karabay attı kubalap baram / Bıyakka da suranıp kelgen
özüm Kıynağan eç kim (6/12)

keldim Bizdin bıyakka cönötör aldındağı cıynalıştı / içinde men barımın bizdi diñ
buza turğan er azamattar (6/2)

oyun çeçiler ele deşet / Antken menen bu *kelgender* dele kılçaktap iştep (6/17)

körörümdü bilsemçi / Men çirkööçülökkö *kelbedim* bele Cazdı cazday (8/7)

maşineni kuzovunda mobu tört döñgölök araba da / *kelgen* Oşondo uşu arabanın
ayınan uşunça korduk (8/6)

çette koñğurooloru şıñğırıp karkıraday cele tartıp / kerben töölör ketip barat
Kaydan *kelatkanın* (9/14)

Men bar sıırdı koşko *kelgen* küñü ele bildirip / aldım Coldu katar körgön kıyal
elesterimen ali boşono (10/1)

kırğızdar biz da *kelgenbiz* Biz *kelgençe* bu cerdi / kıpçaktar cerdep turğan
Alardan murun kuykul çaç (10/12)

olurayat Taş Babanı köpkö aylandıra karap çıktım / da üygö *kelip* suradım (10/5)

körüñgüsü *kelbegendey* köpkö çıkpay turup aldı Anan / küñ da oygondı
Anarhaydın köz cetkis keñ talaasına (15/9)

Kıyazı tigi koş döbönün narı cagındağı konuştan / *kelgen* okşoyt Ayerde
çabandar köp Kızdın cüzü (16/14)

urğanım çok Dağı Taş Babanın tarihin bilet / imiş İşke *kelse* karaylap közün
tappayt Anday bolso (21/13)

kelatkanıma baktılıumun Kuştay uçup *kelatam* Maga / kanat büt köndöy (29/13)

baanek surap cügürüp *kelet* dep oyloçu okşoyt meni / Maga bolso emi baarı bir
bolup kalgan Camgır ötmö (32/18)

Suuga *kelatkan* go Eki ceyren aydoonun dal / mizine *kelip* cer may menen temir
cittangan (37/1)

Alar çoçubay cön ketsin dep men dağı biraz az oturdum / Anan üygö *kelip*
karañgıda ordumđu sıypalap (37/9)

oşonço ubakit kerek / Sorokindın aytuusu boyunca küzündö *kelip* toñdurma
(38/7)

traktordu toktottu / Beri *kel* dedi kol bulgap (41/10)

Bar bar dedim men / Men koşko barıp kayra *kelgiçe* Abakir traktordon (41/15)

çarçadım barıp rıçağıñdı bekemde / da kayra *kelip* sen aydaçı Negedir canım
(41/13)

eç kimge karabastan / Emne Anarhaydı topon suu kaptap *kelatıppı* (20/15)

kelatıp bulaktın başınan bayagı sakmançı kızdı / körüp kaldım Arabakeç attın başın tarta berdi (29/3)

arabakeç *keldi* Emi suu taşuunun cumuşu ceñildep / kaldı Ürön sebüügö Saadabek menen Esirkeptin traktoru (28/17)

emnege keldi deym *kelbey* ele koyboybu Traktordu / toktotup koyo albaym ce öz betim menen aydap (31/16)

Birese tañırkap birese eçtemeni tüşünö albay *kele* cattım / Azır maga mobu muñayım tuncuragan (42/17)

Saga okşogon kuru kıyal / cel öpkölördü aydap *kele* turgan eken uşerge Keñ (34/15)

Mezgil ötkön sayın kün katuulap ısıdı Sorokin / da tez tez *kele* turgan boldu Aydoonu şaştırbasa (38/5)

Kayra *kelip* kalar balkim dep ooz uçuman / bulduradım (44/3)

2. Gelmek, belli bir zamana ulaşmak.

bir kolu butu çok muncu bekem ce Abakir bilgendi / kezi *kelgende* ala albas (22/3)

3. Gelmek, uymak.

astınan sümbödöy süyrü *kelgen* sarı temir suurup / çıktım Emne bolso da kooz eken kubanganıman (39/15)

kelecek: Gelecek, istikbal.

darkan talaasının *kelecegi* tuurasındaki işenimdüü / elesterimdi eç kim buza almak emes Mektepte dubal (33/16)

oysezimderdin cüzdön biri kagazga tüşpöy kalğanına / ökündüm *Keleçekke* uçkan kıyalımdı cetkirer körköm (34/6)

şıldıñ bolom go Anarhaydın *keleçegin* kandayça / elestetkenimi kara söz menen ele aytıp berbesem (36/14)

comoktop aytıp berer elem Carkınım Anarhay / ölkösünün *keleçegine* menin comoguma işenmek (45/6)

ali şaarlar ornop ayıl kıştaktar caygaşar *Keleçek* / muundar bu cerdi berekelüü
Anarhay dep dañazalaşar (16/3)

keler: Gelecek.

Mına emi öz bet aldımça turmuş aralap körgöndöğü / köyüm Attiñ *keler* zamat
kayra tartkanda bolmok (8/13)

keliş-: Kendi istediği gibi yapmak.

olcolop *kelişken* Bu dele oşol kezden kalıp / kalışı ıktımal (40/9)

kelişpey kal-: Kendi istediği gibi yapmamak, uymamak, uygun olmamak.

İrimin ebi sını ança *kelişpeykalganına* karagan / cokmun Kökürögümö batpay
orguştap catkan (34/5)

kem bol-: Eksik olmak, eksik kalmak.

ittin balası Azar bolso bir bokmurun akademik *kem* / *bolor* (11/6)

keñ: Geniş, eni çok olan, enli.

col dele cok Uşu arabamdan ele kalgan iz / Traktor bereği karargan *keñ* aydoo
cerdin eteginde (6/9)

körüñgüsü kelbegendey köpkö çıkpay turup aldı Anan / kün da oygondu
Anarhaydın köz cetkis *keñ* talaasına (15/9)

akırın kılıtıyp murdun körsöttü Kün çıgardağı / acarlangan *keñ* talaaday acayıp
körüñüş düynödö bolbos (15/10)

kee ceri kıyarıp katıp kalgan öñdönöt / O Anarhay *keñ* talaa Emnege
ündöböysüñ Emneni (15/12)

Suu taşıgıç gana bolup kalganıma ökünböym Men / ali maşinelerdi cügöndöp bu
keñ talaanın kökürögündö (15/14)

kandırar Anarhaydın *keñ* kökürögün düpüygön / çaşıl bak ıñkıgan egin basar
Altın danduu ak buuday (16/1)

köründü Mina saga körkünö kuştar kılğan şıbaktuu / *keñ* talaa mına saga
Anarhay cergesi dep alsızdığımı (19/7)

töşöp küngö dalısın tosüp cata ketti *Keñ* dalı uy / conduu eti maylanışıp küngö
cılırayt Men da (27/5)

Keñ talaanı alay dülöy tüşürgön möndür aralaş caagan / ötkün ele Asman
güüldöp çañdap catkan cerdin (32/12)

Keñ Anarhay ölkösü / Gül caynagan cer bolor (34/3)

sundu da azdan soñ talaa cañırta katkıra küldü / Aydıñ talaa Anarhay *Keñ* ölkösü
deyt (34/14)

Ha ha ha Ey akmak akademik Saga okşogon kuru kıyal / cel öpkölördü aydap
kele turgan eken uşerge *Keñ* (34/15)

Ken: Maden.

baştaşı gana emespi *Ken* izdööçülör Anarhaydın / astınan agıp catkan
özöndördü taaptır dep (15/16)

keñdik: Genişlik, engin.

asman da kalışkısı kelbegendey Anarhaydın kıyırısız / *kendigi* murunkusunan da
keñirsip çalkıy tüştü (33/6)

kenedey: El kadar küçük, cüce, çok ufak, gelişmemiş.

ele cumuşçuluk bolboso diliñde cumuşçuluktun / *kenedey* niyeti çok Bay bolsoñ
caraşmak (27/14)

kenen: Geniş, eni çok olan, enli.

Adamdın butu baspagan / Keñirsigen *kenen* cay (34/2)

keñirsi-: Kendini serbest, rahat hissetmek, geniş yayılmak, serilip yatmak.

karap turdum Uşul uçurda men özümö düynödöğü / Arabamdı toktotup tañkı
keñirsigen talaanı tegerete (16/7)

asman da kalışkısı kelbegendey Anarhaydın kıyırsız / kendigi murunkusunan da
keñirsip çalkıy tüştü (33/6)

Adamdın butu baspagan / *Keñirsigen* kenen cay (34/2)

keñkeles: Anlayışı kıt olan, kalın kafalı, anlayışsız.

ortosunda tınımsız suu taşıp *keñkeles* biröönün / suuk tilin ugup cürbös (16/5)

keñkelestik: Kalın kafalılık, gabılık, kıt anlayışlılık.

cetişpeybi / Tañkı kıyaldarım emi bolboğon *keñkelestik* bolup (19/6)

kep: Söz, konuşma, laf.

köktögöndü bilseñçi başkanı emne kılasiñ / *Kep* dünüyödö emes Sen öz üyündö
oturgan coksuiñ (13/2)

Kep kim künöökör kim beykünöo ekenin teriştirüüdö / emes dedi Sorokin anı
kılçayıp karap koyboston (21/5)

Kep bu caş cigittin tagdırı tuuraluu Emi / emne işteyt (21/6)

Abakirdi kağıp saldı Anı biz sensiz da bilebiz / *Kep* alda emes Kana aytçı Kemel
özünün oyuiñ kaday (21/18)

muzeyçesinde minday tarihiy tabılgalar köp Munu / körüp tarihin uzun sabak
kızık *kep* kılıp (41/3)

kepte-: Dar bir yere zorla sığmak veya sığdırılmak.

kırtış murdagıday koñtorulup tüşpöy sokonun tişterine / *keptelip* kakaltıp cattı
Eger traktordun kaz (32/15)

kerben: Kervan.

çette koñğurooloru şıñğırıp karkıraday cele tartıp / *kerben* töölör ketip barat
Kaydan kelatkanın (9/14)

kerile kal-: Doğrulmak, gerinmek.

dep kök celkeme koyup kaldı Men etbetimen bük tüştüm / Kasapçı balta
çapkandan beter *kerilekalıp* Uh (28/5)

kermek: Bir çeşit ot, bitki.

çığıp kelatkan caş şıbaktın *kermek* cıtı / kañılcaardı kıtığılayt Karşı sokkon
celden cazğı (9/4)

eken Korduk körüp capa çekken başım bu *kermek* / cıtı cürök aylantkan şıbaktuu
sur talaanı sendele (19/4)

kese tişte-: Dişleyip kesmek.

birok kıñ dep ün çıgarbaska erdimdi *kesetiştep* / catıp kaldım (28/6)

kesepet: Alçaklık, aşağılık.

başkalarğa *kesepetin* tiygizbey coğolsun Anan / kalsa Sorokin sen da köp ele
ömgöktöy berbegin Öñögüm (21/14)

kesip öt-: Yolun ortasından geçmek.

coldu *kesipötüp* biz narı cönödük (9/19)

ket-:

1. Gitmek, ayrılmak, uzaklaşmak.

Eçteme oylonboston cürüp kelatam Uşu cerden tezireek / *ketsem* degen gana
kaaloo Kargış tiygen Anarhaydı (19/1)

cok ele Başka baldar Kazakstandın gezitterde / dañazalanıp catkan kadimki
dınına *ketişti* Anarhayğa (6/13)

ketkende suu taşığıç bolup kala berdim Iras / azaptozoğum arabadan baştalğan
(8/17)

inisi Esirkep menin atımı tokup minip çabandarğa / *ketken* Aldey menen Kaliypa
bulakka suuğa ketken (12/9)

Tamılcıgan çoñ deñiz cayılıp *ketip* oşo kögültür / tolkundarı caldangan boydon
kee ceri caşıldanıp (15/11)

ketmek bele *Ketketseñ* tigiñe coluñ Munun kayaşaçılın / cırtık ıştan student
(18/9)

elcurtka elge *ketem* / Art cagıman at dübürtü bışkırğanı uğulğanda da (19/14)

ketti Baya künkü muştaşkandan beri al Abakir / menen süylöşpöyt azır da sözgö
aralaşpayın dedi (20/17)

Anda menin *ketkenim* oñ dedim / Kaliypa meni bir karap aldı da muñayım (22/8)

oñdop *ketüügö* tırışat oşondoybu emnesi bolso da / Kaliypa uşintip aytkan soñ
ıza bolup oturğan men (22/12)

ketti Men artınan karap turup açuum da keldi birook / suktanıp da turdum
Çarçaganı bilinbey teñsele (25/4)

Keçeegi kız bugün dağı keldi Abakir meni dağı / kabinaga oturguzup özü kızga
ketti Sakmançı kız (31/15)

Ketüügö turup atıp cıldız cabalaktap caynagan / asmandı dağı bir colu çalkalay
karadım Közüm (36/15)

Kiyin ökünböysüñ Cumuştu bütölü anan / özüm alıp *ketem* seni (37/18)

Kaçuuga aldagaçan dayardanıp cürgön neme / körünöt Keede özü da *ketem* dep
Sorokindi Kaliypanı (43/4)

Billbeym / Birotolo *kettibi* (43/14)

ketti go meni küygönümü kim tüşünöt / Men unçuga albay özümçö kapa (44/12)

Özüñ bilesiñ go degi bayka dep Aldey akırın / üşkürüp alıp orduna *ketti* (23/18)

bolup aldı Üygö amalsız kamaldık Bekerçilikten / başıbiz oorudu Arğonom
Sorokin ğana attanıp *ketti* (12/6)

çın ele botonun közündöy eken / Eköübüz süylöşüp *kettik* Kız menin cerdeşim
(17/6)

Tokto Kemel *Ketpe* Kayda barasıñ tokto dep / artıman Kaliypa kıykırdı (18/11)
ketmek bele *Ketketseñ* tigiñe coluñ Munun kayaşaçılın / cırtık ıştan student
(18/9)

seni eerçip *ketem* go Kantip sensiz calgız kalam / Akırın süylöçü ey Bereek cat
Baya ele uşintpeysiñbi (38/2)

Men barıp kabinaga tüştüm Abakir öñ daletten / *ketip* kupkuu tike karabay
közdörü caltaktayt (41/11)

Uşunun birine da tüşünböy *ketpedibi* Kelgende / kanday bolso oşo boydon *kete*
berdi Küygüzüp (44/11)

Toktoboston *kete* berdim *kete* berdim Kayda barsam / baarı bir da Aylanada
kıbır etken can cok (18/15)

dep oyloym Anan şpal sanap *kete* bersem dağı / bir razyezdden poyezdge
carmaşarın Oşentem (19/13)

Oşentip *kete* berdim Col da cok iz da cok Tim / ele cürüp baratam Bir cerden
temir colğo çığarmın (19/12)

Kayra buruluştı da sooruları ay şoolasına küñürt / muñayım cıltıldap şıbırsız
basıp *kete* berişti (37/8)

Uşunun birine da tüşünböy *ketpedibi* Kelgende / kanday bolso oşo boydon *kete*
berdi Küygüzüp (44/11)

Men eriksizden ketençiktey berdim Izama / çıdabay *kettim* (27/12)

Bet aldımı tüz karap baram Al caktığı apay betti / boorlop biröö şıpıldap *ketip*
barattı Kaykı belge (42/3)

körünböyt Döböçögö cügürüp çıgıp karasam te tömönkü / tüzdö *ketip* baratkan
Abakirdin karaanı köründü (42/12)

çette koñğurooloru şıñğırıp karkıraday cele tartıp / kerben töölör *ketip* barat
Kaydan kelatkanın (9/14)

ketip baratkandır Cogolsoñ cogol naalatı / coluñ oşol Sensiz Anarhay kurup
kalbas sensiz (44/18)

koyup cügürö basıp baratat Keçir meni carkınım dedim / men içimen Tez *ketip*
kalganıñ cakşısı boldu (32/3)

ce carabayt ekem dep *ketip* kalar beken degendey / Oşol üçün meni arğasız
ketiriş üçün uşintip traktorun (24/9)

Bu colu kız tez ele *ketip* kaldı aga men katuu / kubandım Koyun kubalap ulam
artına kılçaktap (32/2)

Alıs *ketip* kalıptır / Abakir Kayda barasıñ dep ay talaanı cañırttım (42/13)

Abakir *ketip* kaldı Cumuştu taştap ketti / Emne deysiñ Abakir emne üçün dep
mukaktandı (43/13)

uyalıp turdum / *Ketip* kaldı deçi Kaliypa nes bolo bir az (43/16)

oonalaktap catıptır eköön arañ degende acı rattık Aldey / erin sırtka çığarıp
ketmek boldu ele Abakir (14/5)

2. Aniden/birdenbire olmak.

ızadan tula boyum kalçıldap ıyladım Meni eç kim / körgön cok Emne bolup
ketkenimi özüm da bilbedim (14/13)

ketkideymin Birok orduman tap cılbastan / Abakirdin buyruğun küttüm (24/17)

3. Gitmek, yok olmak, ortadan kalkmak.

Me munu taştap *ketip* carabayt dedi maga (20/1)

ketmen: Bel, kazma.

kılımdar boyu buurusun çiybegen *ketmen* tiybegen / kamıştuu ceegine çeyin
cayılıp catkan neçen (7/8)

keyiy kara-: Üzölmek, acı çekme, kederlenmek.

apıl tapıl aşap catkanımı zeeni *keyiykarap* / oturdu Caybarakat es aluuga çolom
cok ele (25/9)

kezdeş-: Karşılaşmak, rastlaşmak.

Eköübüz dağı *kezdeşebiz* Emki colu traktorgo oturup / albay aldıñan cügürüp
çıgam Azır bara koy beş (32/4)

kökülüm Ali atıñdı da bilbeymin / Erteñ *kezdeşebiz* degenim beker eken Abakir
eköübüz (32/5)

Ce bu sezim al kız eköübüz algaç uşu bulaktın başınan / *kezdeşip* atın Botoköz
dep birge koygonubuzdan (36/10)

alar caktı calt calt karaym Abakirge *kezdeşe* / bergeni cakşı emes Birok eki kişini
süylöştürböy (31/18)

keze-: Nişan almak.

bakırıp beret kala berse muştum *kezep* tap berip kalat / Traktor eköo men calgız
oşol eki traktorgo (5/8)

kıcıır: Hiddetli, hırslı, kinli.

tolgon *kıcıırın* kücünö ıgarıp meni koyup kalganda / kalpaktay uçup tüştüm
Arañ degende tizeley tura (27/17)

kıcırlan-: Öfkelenmek, hiddetlenmek, kızmak.

kolunan bok kelbey kuurap ötçü nemeler da Abakir / *kıcırlana* kol silkip saldı
Özüñ oyloçu Sorokin (21/8)

ülüşü bar go dep oylodum Birok *kıcırlanıp* zaarın / sözünö ıgarıp aytıp catpaydı
Kay cazıǵıma Men (22/2)

kıcırluu: Hiddetli, hırslı, kinli.

Ey bala dep mağa *kıdırлуу* karadı Bildik / senin okumuştuu ekenindi Üydön
barıp tavot salğan (10/15)

kıdır-: Gezmek, dolaşmak.

cumuştarının baarı esepitelüü Talaanı çark aylanıp / cıbit cılgasının beri *kıdırıp*
cürö beret Bul (38/9)

cerinen cañı col salıp baskandı cakşı körör elem / Köktömdö too boorun *kıdırıp*
ali eç kimdin közü (39/7)

Anarhay şıbaktuu caykın talaa ekeni iras / *Kıdırıp* cürö bersem köz kaykığan
körkün körö bersem (7/18)

kıl-: Kılmak, etmek, yapmak.

köktögöndü bilseñçi başkanı emne *kılasıñ* / Kep dünüyödö emes Sen öz üyündö
oturğan coksıñ (13/2)

uğuldu Ansız da ölböybüz / Adam emey ele ayban ekensiñ bul emne *kılğanıñ*
(18/13)

caltıldadı / Saal bir deme bolso emne *kılasıñ* Kün muruntan (23/2)

başka da traktordu ondoogo ce traktoristtin başka / cumuşuna işi *kılıp* baarına
cardam berişim (23/12)

Aldeyin fonarın suradım / Emne *kılasıñ* dedi fonardı berip catıp (25/10)

Sen emne Men cumuşcumun Eldin baarın / bakkan men dep töşüñü muştayılay
beresiñ *Kılğan* işiñ (27/13)

menen eritip alarımın debedim bele Emi *kılğanı* uşubu / Emnesi aytayın Adam
turmak ayban at da başkarganıñday (44/8)

kalıñ el cabıla iştegen uluu cürüş dep / cürbödüm bele Uşunun baarın *kılğan*
tarıh muğalimimiz (7/6)

da işim ali oñuna tüşö albadı Mina azır ele Abakirden / dağı til uktum Mından
arı emne *kılam* akılım cetpeyt (14/18)

köründü Mına saga körkünö kuştar *kılğan* şıbaktuu / keñ talaa mına saga Anarhay cergesi dep alsızdığımı (19/7)

kılıp menin putyuvkamdı alıp çıktı Anı men / cañı kelgen künü zor sıymık menen özünö tapşırğam (19/18)

karğanda bir nerse aytçuday / Kana emi emne *kılabız* dedi Sorokin akırında (20/14)

korkok biliş *kılıp* alayın degeniñ go Bayatan / beri ündöböy oturgan Esirkep çıday albay ketti (23/3)

bir adamga *kılğan* cakşılığın bolçosu Oşonoña / karabay itten beter eerçip alğanıma canım kaşayat (37/17)

Cazdıktı büt suu *kılıp* / Men çümköñüp aldım Carkın köñülümdü kapalantkan (38/3)

muzeçesinde minday tarihiy tabılgalar köp Munu / körüp tarihin uzun sabak kızık kep *kılıp* (41/3)

kılçakta-: Geriye doğru bakmak.

birok kaş karaya elek Abakir bir neçe colu kabinadan / maga *kılçaktadı* karaganı tüşünüksüz Bir maalda (41/9)

kılçay-: Arkasına bakmak, geri bakmak.

Tişterin kötör dep kabinadan başbağa / *kılçayıp* kıykırdı Abakir (24/18)

möndürgö kulagın sabatıp şümtüröp suu bolup baratkan / meni bir *kılçayıp* karap koybodı Suu siñgen (32/14)

kılçaybadım Sorokin go Başka kim bolmok ele Azır / cemelegen bolup anan suranat Baarı bir kayra kaytpaymın (19/15)

Kep kim künöökör kim beykünöö ekenin teriştirüüdö / emes dedi Sorokin anı *kılçayıp* karap koyboston (21/5)

toktoosuz cürüp barat / Abakir meni ölüü tirüübü dep bir *kılçayıp* koybodı (24/7)

Abakir *kılçayıp* koybodu azdan soñ cer sorgonsup / taptakır körünböy ketti
(42/14)

kılıç: Kılıç.

menen cer birikken kanduu soğuş cürüp cattı / *Kılıçtar* carkıldap cookerler uraan
taştap kıykırıp (9/10)

handardın *kılıçtarının* tutkası taza çulu altından / casalçu Mına karaçı bu da
tutkaga okşop turat (40/15)

altın dep *kılıçtın* altın tutkası dep koysom akılınan / adaştıby Birok mındaylar
akılınan adaşpayt (43/3)

kılık:

1. Amel, iş, fiil, hareket.

Mındaylardın *kılığı* menen bolo berseñ aram / ölösüñ Plandın atkarılğanın
senden emes menden surayt (11/14)

2. Tavır, hareket, davranış tarzı.

Mındayça col çığarın oyloğon emesmin kayırımduuluğubu / ce Abakirdin
kılığına kincıldıby (22/10)

kılım: Yüzyıl, asır, çağ, devir.

buyerde on cetinçi *kılımda* bolğon Tigi bolso on ekinçi / kör başına koyğon
estelik Kıyazı Taş Babanı (10/10)

belçesinen cerge batıp cansız sokur közdörün / aytalaağa kadap boz taştan
somedogon molo *kılımdar* (10/3)

oylop catasıñ *Kılımdardan* beri kupuya katkan / kanday sırıñ bar erteñki künüñ
kanday (15/13)

ötüp kettim Taş Baba tabalay külüp ağıp kalğan közü / oluraya karap uzatıp
koydu da neçen *kılımdar* boyu (18/17)

On ekinçi *kılımda* bul cerlerde moñgoldor turgan / Buyerge keler aldında alar
Kıtaydı çaap köp altın (40/8)

kılılda-: Salınmak, süzülerek yürümek.

bolom Cer mayışkan kalın kol Nayzaları / *kılıldap* asaba tuuları celbirep
köçmön eldin (9/8)

kılıty-: Azıcık gözükmek, kafasını çıkarmak.

akırın *kılıtyıp* murdun körsöttü Kün ııgardağı / acarlangan keñ talaaday acayıp
körünüş düynödö bolbos (15/10)

kööp erigen kardın zagi urat Aga aralaş buuluu abadan / bılıtkı kuurağan
şıbaktın tübünön *kılıtyıp* (9/3)

kıñ de-: Ses çıkarmak, inlemek, bitkince ses çıkarmak.

Oşondo da *kıñdebedim* Keç kirip Abakir traktordun / toktotkondo gana men
ölörçö çarçağanımdı sezdim (24/15)

birok *kıñdep* ün ııgarbaska erdimdi kese tiştep / catıp kaldım (28/6)

kıncıl-: Büzölmek, büzüşmek.

Mındayça col ıığarın oyloğon emesmin kayırımdıuluğubu / ce Abakirdin
kılığına *kıncıldıbı* (22/10)

Kıñkıs-: Mızımızlanmak

çağıma karabay tırıškandan tırışıp oturam Kança / ubakit ötsö da lam dep ooz
açpadım *kıñkıs* ün ıığarbadım (24/12)

kıntık: Meyilli.

Abakir keldi Lam debedi şıltoo izder *kıntık* / çok ele Uñukpastan traktordu sokogo aydap keldi (26/15)

kıpçıl-: Karışmak, burnunu sokmak.

Sağa emne çok Kuyuşkanğa *kıpçılba* Özübüz bilebiz / Traktorğa da cumuşka da Men coop berem (23/5)

kırduu: Kesik, kesilmiş.

koñtorup taştap barat Traktor ıçkına kürüldöp *kırduu* / calpak tamanı şakıldap şıbaktı capşıra tepsep (24/6)

kiçine: Küçük, daha küçük.

kaçan körsöñ at üstündö / Caan *kiçine* basandağanda Saadabektin çirkegiç (12/8)
küngö *kiçine* toorukkum keldi Köynögümdü çeçip / astıma töşöp catayın dep catkanda Abakir uykusuday (27/6)

kümüştönüp ceyrender kulak sereyte elendegen / kalıbında köpkö turuştu Kuranı butaktağan *kiçine* (37/3)

kıynalıp turat keçki salkınga kiçine basayınçı / cakşı bolup kalar (41/14)

kiçinekey: Küçücük, ufak, minnacık.

adaşıp tuş bolğonum belgisiz capaday calğız nokottoy / *kiçinekey* bir can (19/11)
cılıtr tunuk tüpsüz tereñ körünöt Asmandagı / cıldızdar atügül bütündöy asman uşul *kiçinekey* (35/17)

Telkisi kuranga ıktap *kiçinekey* ceñil başın sak / kötörüp turat Seleyişip katıp turgan uşu kalıbında (37/5)

kiçireye ber-: Azalmak, eksilmek.

parovoz arkırap baratıptır Alıstan mağa oşondoy / köründü Anan poyezd
akırından *kiçireyeberdi* karayğan (9/17)

kir-:

1. Girmek, dahil olmak, katılmak.

universitetke *kirem* / Kiyinçereek men da okuuğa kirsem deym (17/12)

Turmuşubuzga ança mınça özgörüş *kirdi* Ürön / taşuuga koş at çegilgen araba
keldi Anı menen birge (28/16)

2. Girmek, zaman anlamlı kavramlar için vakti gelmek.

cok men ğana közümü ukalap soluktap oturdum / Imırt *kirgençe* otura beripmin
(14/16)

3. Çökmek, sis, duman vb. inerek kaplamak.

Oşol kündördün birinde katuu caanda kaldık Kaydan / caydan çapkındap bolup
keldi da tögüp *kirdi* (32/11)

kır: Tepeli, tümsekli step, tepe.

emi celkemdin çuñkuru körsün / Kıyırsız talaa tomsorup catat Oy *kırı* döbö
(19/2)

Biz cürüp kettik / Al ortodo kız koyun *kırdan* beri cayıp tüştü Canına (30/4)

talaanın oyu menen *kırın* al tim ele karap cürgön / ceri cok alakanday cerine
çeyin eseptep baalap (38/10)

özüm menen koş bütüp tigi *kırdın* narı cagındağı / çabandardın koşuna barar
künümdü ayerden beş (39/3)

maga Traktordon sekirip tüşüp oşo tarapka çurkadım / *Kırdı* aşıp narı karadım
beri karadım can (42/11)

öçüp barattı Oy menen *kırdı* bürköö kabak / ireşire bastı (42/16)

kirgiz-: İçeriye sokmak, girdirmek, zorlamak.

İş uçurunda al meni kabinaga *kirgizçü* emes / Otur dep ordun boşottu Aydap
üyrön (30/8)

kiriş-: Girişmek, karışmak, atılmak.

kiriş Ordunan turup eşikke cönödü Emese dem / algıla (23/7)

Kirişpegin dep Saadabek ayalın tıydı / Kemeldin öz akılı bar (25/14)

kirzi: Keten.

közcetkis çöl talaa anda baratkan kupaykeçen *kirzi* / ötüçön küngö oñup
kubarğan şapkeçen men kaydan (19/10)

kişi: Adam, insan, kimse.

tolukşuğan şıbaktuu aydın talaa Eski *kişilerdin* / aytuusuna karağanda ilgeri
adırlarına cılkı üyürüyürü (7/9)

Birok birge iştep birge cürö turğan *kişiler* tuuraluu / takır oylobopmun Adam
baardık cerde birdey ele (8/4)

traktordun canında turğan kombinezonçon *kişi* / sözümdü bölüp ciberdi (10/14)

Ey sen akademik bolboy kurup kal Dedi aligi / *kişi* kantalağan közdörün mağa
tikenektey kadap (11/1)

Zağondun narkı başında Saadabek degen dağı bir / traktorçu kütüp oturat Caşap
kalğan oluttuu *kişi* (11/20)

Buyerde senden başka da *kişi* bar / Oşo bötön üydö oturğanım bolup atpaydı
(13/3)

alar caktı calt calt karaym Abakirge kezdeşe / bergeni cakşı emes Birok eki
kişini süylöştürböy (31/18)

mınday dedim / Özüñ çoñ ele *kişisiñ* Keede aytkanıñ estüü adamdın (35/7)

İşenip cürbödüm bele ümüttönüp cürbödüm bele / İşengen *kişim* oşo bele
ümütüm oşo bele dep canı (44/5)

kördü / Altınbı cokpu anı bilgen *kişilerge* körsötüp (40/17)

kitep: Kitap.

Ter bolso kanteyin dep Abakir oğo beter zaarlandı / Üyündö *kitebin* okup otura
berbeybi (11/12)

Üy içi it baylasa turğus Suu bolgon tuurduktan / köktöp oturat *Kitebimi* okup
men bir burçtamın (12/12)

nersem calgız bloknotum ele Oyuma tüşkön birdemelerdi / cazıp okugan
kitepterimen köñülgö cukkan (33/2)

kiyiz-: Giydirmek.

çığarıp alıp kayra boltun burap *kiyizip* cogolup / kalbasın dep şapkeme salıp
catam Oşentip tünü menen (26/5)

kiyim: Kıyafet, giyim, giysi.

bolup taltañdap on cıl ubaktısın boşko ketirdi / Bulardı asırağan da biz Kursağı
tok *kiyimi* bütün (21/10)

Oşonu menen al ayak astıbizda tepselgen *kiyimin* / alıp kagıp silkip bir bugun
çığarıp ıraazı bolgondoy (28/9)

Kiyin-: Giyinmek.

Abakir kombinezonun *kiyini*p bolgonço men es alıp / tez kiyindim da sokodogu
orduma barıp oturup aldım (28/13)

kiyiz: Keçe.

Kiyiz küydü (12/19)

aldı da çılımının kaldığın ırğıtıp ciberdi ele / anısı *kiyizdin* çetine barıp tüştü Bat
ele kurmuşu (12/15)

köç: Göç, göçme, yer değiştirme.

Anarhay degen ötkön zamandardın tilsiz küböü cer / mayışkan soğuş maydanı
bolęon *köçkön* elderdin termelgen (7/11)

köçmön: Göçebe.

bolom Cer mayışkan kalın kol Nayzaları / kılkıldap asaba tuuları celbirep
köçmön eldin (9/8)

Anarhaydın betinde bir kezderde neçendegen / *köçmön* kalktar coolaşıp
salgılaşıp ötkön Al kezdegi (40/14)

köçür-: Mec. Geçirmek, bir şeyi bir yerden başka yere taşımak.

üzündülörün *köçürüp* alıp cürçümün Bloknottu ötügümün / konçuna tıktım
(33/3)

kögör-: İnat etmek, direnmek.

cürgön Men özüm *kögörüp* bolboy koybodumbu cardam / berip turam dep arañ
mandırbadımbı Tezireek (8/15)

kök:

1. Gök, sema, gökyüzü.

miñ san askeri aç aykırık kuu süröön menen cer / düñgüröp at koyup kelet Köz
aldıman kara çañęa *kök* (9/9)

Körkümü *köktü* suktantkan şıbaktuu talaada men / uşundayça kün körüp cüröm
Can ayabay arekettensem (14/17)

Kapilet baştalğan ötkün kapiletten toktodu Oşol / zamat tüpsüz tuñguyuk *kök*
asman çayıttay açıldı (33/4)

çöyçökkö batıp turgansıyt Cıldızdar bulak tübünön / *köktögüdön* beter
suktandırıp cımındaşat suzup alıp (35/18)

turgan çordonunda bolso kudu *köktögüdöy* bolup / cıltıldaşat Anı karap oturup
oygo çömüldüm Talaanın (36/2)

2. Gök, mavi, kır.

aydıñdın koñğuroodoy şıñğırı menen tumsak / tazalıǵı kulak uçunda zıñıldayt
Biz köz uçundaǵı *kök* (9/5)

adırların açıp alıstaǵandan alıstap cetkizbey / ceekti kubalap kelebiz al ansayın
kök ceek cañı (9/6)

soǵuş basılıp Anarhaydın *kök* cayıǵında cumurtkaday / boz üylör tigildi
Beykutçuluk ornop boz üylördün (9/12)

tündügünön tezektin *kök* tütünü asmanǵa sozolundu / Tegerekte koroo koroo koy
üyür üyür cılkı Tigi (9/13)

kök köz adamdar cerdegen / Tarihka andan arı süñgüp kire beret belem (10/13)

Azırınça işim oydoguday cürüp cattı / Al ortodo boz çalgan *kök* ceektin narı
(15/8)

küygön kubakay kaşının astındaǵı tuzday *kök* / közdörün kadap karap turdu da
can cumkasınan kıpızıl (19/17)

aylanta tegerete karap turdum Tüpsüz tuñguyuk ülbürök / tınoodon salmaksız
kök obo kanatı közgö ileşpey (33/9)

3. İddiacı, inatçı, direngen, dikbaşlı, ısrarlı.

Abaylasañ bolboybu dedi al tükürüktöp suulaǵan / *köktü* tarttı Ordunan kozǵolo
albay kalǵansıñbı (12/17)

4. Kök, dip.

şibegesi uçup ketti artına barıp tüştü Abakirdi çaarı / közünön çıǵa karap bir
kolunda sozo karmaǵan *kök* (13/7)

kök ceek: Ufuk.

Anarhay cergesi / Akırı *kök ceekten* kötörülüp aalamdı (16/9)

kök celke: Ense.

kök celkeme koyup kaldı Men etbetimen bük tüştüm / Kasapçı balta (28/5)

kök kezi: Gök, olgunlaşmamış.

catat Anarhaydın cayı kurğak künü ısık Başka / çöp emes temir tiken *kök kezinde*
kuurap kalat Buyerge (6/18)

köksöp cür-: Bir şeyi şiddetli bir şekilde istemek, arzulamak.

Oşol kündön baştap kızga coluguunu eñsep *köksöp / cürdüm* (32/10)

köktö-: Dikmek, teğellemek.

köktögöndü bilseñçi başkanı emne kılasıñ / Kep dünüyödö emes Sen öz üyündö
oturgan coksıñ (13/2)

Üy içi it baylasa turğus Suu bolgon tuurduktan / *köktöp* oturat Kitebimi okup
men bir burçtamın (12/12)

köktöm: İlbahar, erken gelen ilkbahar.

cerinen cañı col salıp baskandı cakşı körör elem / *Köktömdö* too boorun kıldırıp
ali eç kimdin közü (39/7)

köktü culka tart-: Kökünden söküp almak, dibinden çekmek.

meni da kuday aydap kelip oturbaybı bu cerge / Saadabek *köktüculkatartıp* aldı
Kolundağı (13/6)

köktük: İnatçılık, inat, eşek inadı.

da Çirkegiç boluşka çıdamkaylık *köktük* kerek men / andan korkpoymun Ariyne
talaanın oy kırın bilip (23/10)

kökül: Kakül, perçem, saçak.

maga negedir taanış köründü Bir curnaldın betinen / dal uşunday *kökülü*
mandayına tüşkön vetnam kızdın (16/15)

Botogöz bulak deybi Kız *kökülün* serpip taştap / cılmayıp koydu Sonun at eken
Muñayım tartıp (17/5)

colukkanda cadegende atın surap kalbapmın *Kökül* / çaçı celpildegен al
süykümdüü kız kayda boldu eken (26/2)

cetip barıp canaşa oturup süylöşsöm cadegende / celpildegен *kökül* çaçım ele
karap kelsem degende eki közüm tört (30/5)

kökülüm Ali atıñdı da bilbeymin / Erteñ kezdeşebiz degenim beker eken Abakir
eköobüz (32/5)

sırdaşsam sırıma tolkundansam kıyalıma tüşünö turgan / calgız gana aligi atın
özüm bile elek beş *kökül* (36/8)

kökül kızdı taap alar kündü kıyaldanam / Oşol kündörü biz cañı zagongo tüştüğ
Özüñö caktan (39/4)

Emi bu cumuşka coop berçü men Tündü cirep baratıp / beş *kökül* kız esime tüştü
Uçkul kıyalımday (45/4)

kökürök: Göğüs, sine, bağır, kalp.

Suu taşıgıç gana bolup kalganıma ökünböym Men / ali maşinelерdi cügөndөp bu
keñ talaanın *kökürөгүndө* (15/14)

kandırar Anarhaydın keñ *kökürөгүн* düpüygön / caşıl bak ıñkıgan egin basar
Altın danduu ak buuday (16/1)

İrimin ebi sını ança kelişpey kalganına karagan / cокmun *Kökürөгүmө* batpay
orguştap catkan (34/5)

kol:

1. El, kolun tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü.

sözdü kantip tapsam dep mee katırıp oylonup oturup / kaldım ele Añgıça biröө
koluman bloknотumu culup (34/7)

Karaçı ansız da öñ daletten çok baykuş bala Menin / kaltırağan *koluman* çakanı alıp Kaliypa radiatorgo (11/10)

bet şadılıu *kol* karmasa kapkan tiştegedey / Karıp kalğan ceri çok aşsa otuzdan aşkandır Burcuk (12/2)

şibegesi uçup ketti artına barıp tüştü Abakirdi çaarı / közünön çığa karap bir *kolunda* sozo karmağan kök (13/7)

bir *kolunda* ötükkön aybattuu umtuldu / Meyli men akmak boloyun meni (13/8)
meni da kудay aydap kelip oturbaybı bu cerge / Saadabek köktü culka tartıp aldı *Kolundağı* (13/6)

Saadabek sabır menen katının *kolunan* tarttı / Koyçu uşunu Aldey Uşun da adambı (14/10)

başbaaneksiz beçaralagımdı *koluman* / eçteme kelbey basınganımdı sezip oşogo öçöşüp (19/8)

bir *kol*u butu çok muncu bekem ce Abakir bilgendi / kezi kelgende ala albas makoo bekem Ce bilimdin (22/3)

tinim albadım Oşondon kiyin temtendep traktorgo / cettim da kabinanın içine kuladım Kantalagan *koldorum* (26/9)

Buyrugum eki bolboyd degen kıyazda zildey başın / eki *koluna* cazdap catıp kaldı Men kozgolbodum (27/8)

koygon sayın kayra ırgıp turup carmaşa berdim / *Kolum* cetse men anı betke közgö muştap kalam al (28/3)

bele Mına emi küçtüü traktor menin *kol* kıymılıma / baş iyip kaz tamanı menen cerdi capşırtı tepsep (30/15)

Abakir meni közdöy obolu şaşpay bastı da anan / aptıgıp cetip keldi *Kolumdagı* carkıldagan nerseni (40/1)

2. Atlı, müfreze.

bolom Cer mayışkan kalın *kol* Nayzaları / kıkıldap asaba tuuları celbirep köçmön eldin (9/8)

kol aldına tüş-: İşgal altında olmak.

kalğanıbiz bolboso ortobuz okçun ele erteñden baştap / küñü tünü debey anın *kol*
aldına tüşmöy boldum (23/9)

kol bul-: El sallamak.

bolbodum Canıma kanat bütköndöy Kız maga *kol* / bulgaganına cazdın darkan
talaasında cügürüp (29/12)

Barıñız barıñız dep kız maga *kolbulgadı* / Arabanı kubalap curkap baratam Bir
iret artıma (29/10)

kızga *kolbulgagım* kelet birdeme aytıp ün salsam / deym Kargaşaday bolup
Abakirdin turup alğanın karaçı (31/9)

traktordu toktottu / Beri kel dedi *kolbulgap* (41/10)

kol koy-: İmza atmak, imzalamak.

vedomostko *kolkoydu* (38/18)

kol silkip sal-: Omuz silkmek.

kolunan bok kelbey kuurap ötçü nemeler da Abakir / kıcırlana *kolsilkip* saldı
Özüñ oyloçu Sorokin (21/8)

kölçük: Gölcük, gölet.

cazbay sebelep *kölçük* betteri mayda cıbir / Abakir erine esinep muundarın
kırıldata kerilip (12/14)

kölçük bas-: Su basmak, göle dönmek.

betin zamatta borcuktagan *kölçükbastı* da kaldı / Birok Abakir traktordun
toktotodu küçöp aydap artta (32/13)

kolhoz: Kolektif çiftlik.

ekkeni emne bolor eken baykaylı dep tartkınçıktap / mal kıştatçu *kolhozdor* da azırınça başkaldın (6/19)

beşigi bolğon bizdin kündördö Anarhay kütürögön / *kolhoz* malına kışta cıлуу kıştoosu cayda (7/12)

kölökö: Gölge.

Tüş Dem alış dedi / Traktordun *kölökösünö* tuncurap oturduk Abakir (27/3)

kölökö tüşür-: Gölge düşürmek.

cerden kubat alganday bekem elem carkın kıyalıma / azır eçkim *kölökötüşürö* almak emes Anarhaydın (33/15)

kolum boşoy kal-: Eli değmek, ilk fırsatta, ilk müsait vakitte.

keyidi *Kolumboşoykalsa* kızdı izdep taap alıp / tartınbastan ezilişe sırdaşuuga söz berdim özümö (32/9)

koluman kel-: Elinden gelmek.

Kolumankelet eken dep kaldım Algaçkı sınıodon abiyirdüü / ötkön soñ ayagına çeyin çıday alarıma közüm (26/17)

koluman bok kelbe-: Elinden hiçbir iş gelmemek.

kolumanbokkelbey kuurap ötçü nemeler da Abakir / kıcırlana kol silkip saldı Özüñ oyloçu Sorokin (21/8)

kombinezon: İş tulumu.

sirkesi suu kötörböy papirosun belçesinen çaynap / *kombinezonun* anan köynögün çeçti da baarın astına (27/4)

Abakir *kombinezonun* kiyinip bolgonço men es alıp / tez kiyindim da sokodogu orduma barıp oturup aldım (28/13)

traktordun canında turğan *kombinezonçon* kişi / sözümdü bölüp ciberdi (10/14)

kömül-: Gömülmek.

koşo *kömülüüp* baratat / Kereeli keçke uşintip iştedik Kün batıp ketti (41/8)

kon-:

1. Alışmak.

cok calğız özüm iştep cüröm başkanı da ileendiletpeym / Cok ağa *konboyt* ekensiñer erteñ ele menin (21/15)

2. Konmak, yerleşmek, oturmak.

Emgekke şay ırğa bay / Irıska şerik el *konor* (34/4)

konç: Çorap, çizme gibi şeylerin baldıra gelen kısmı.

bele Kana ayt ey it dep Saadabek takasında naalı / bar ötüktü *konçunun* karmap atıp turdu (13/11)

gezitke keede ırım çıga kalıp cürgönüm bolbosu menin / akındığım cok ele Aga bolboy *konçuman* bloknotumdu (33/17)

üzündülörün köçürüp alıp cürçümün Bloknottu ötügümün / *konçuna* tıktım (33/3)

koñguroo: Çan, zil.

aydıñdın *koñguroodoy* şıñğırı menen tumsak / tazalığı kulak uçunda zıñıldayt Biz köz uçundağı kök (9/5)

çette *koñgurooloru* şıñğırıp karkıraday cele tartıp / kerben töölör ketip barat Kaydan kelatkanın (9/14)

kon-: Konmak.

aruu carkınım azır canımda bolso kana Bu capayı / Anarhayga erteñ gül caynap
ırıska şerik el *konorun* (45/5)

koñtor-: Alt üst etmek, kazmak, eşmek.

koñtorup taştap barat Traktor ıçkına kürüldöp kırduu / calpak tamanı şakıldap
şıbaktı capşıra tepsep (24/6)

iştin cürüşün kabarlayt / degeniñ diñ *koñtorot* degeniñ kazğanaktağan (7/5)

al eköo Bu talaaga emne bolgon Eski colubuz / kayda cogolgon Bu cerdi
koñtorup taştagan (37/6)

kırtış murdagıday *koñtorulup* tüşpöy sokonun tişterine / keptelip kakaltıp cattı
Eger traktordun kaz (32/15)

baştagıday bolboy *koñtorulup* catkan aydoonu / basuudan çoçulap turup kalıştı
Ay şoolasına condoru (37/2)

koroo: Sürü.

Başatka kayra aylanıp kelgenimde anın başınan / bir *koroo* kozuluu koy kördüm
Bir kız caşıp keliptir (16/12)

kors et-: Adilik etmek, hoyratça davranmak.

Menin emnem ketti ciberbeseñ koy dep *korsetti* / Abakir catuuga kamdanıp
(25/13)

korston-: Sevinçli olmak.

Bu corugu maga cakpadı Birok oşondo da traktor / aydap cürgönümö
korstonmun Kabinadan baş çıkarıp (31/8)

aydadım Abakirdin kebetesinen *korstonçuluk* / körünböyt Demeyki tüpöyül
topoz kebetelenip (31/12)

koş-: Birleştirmek, bitiştirmek, bir araya getirmek.

bul Anarhay seni menen ayalıñ eköñö okşoğon / akmaktardı sürgüngö ayday turğan cer tura Silerge *koşup* (13/5)

Pedaldı tart İlinçegin *koş* İi oşondoy / Emi pedaldı akırın koyo ber friksion rıçagdarın (30/11)

koş:

1. Çift, ikiz.

koştogu canar may kuygan tsisternadan da akırındap / alıstap barat Tsisternanı süyrötüp traktorlorgo (5/12)

köz cetpegen cer üstündöğü calgız *koştın* da (5/11)

Kıyazı tigi *koş* döbönün narı cagındağı konuştın / kelgen okşoyt Ayerde çabandar köp Kızdın cüzü (16/14)

Turmuşubuzga ança mınça özgörüş kirdi Ürön / taşuuga *koş* at çegilgen araba keldi Anı menen birge (28/16)

katarıma ötkön *Koştın* tüşpöy ötügümdün balçıgın / tazalap otura otura berdim Suu tiybesin dep korgolotkon (33/1)

tuyar beken Cakında *koştı* bütöbüz oşondo al / kızdı izdep taap uşu bulaktın başına apkelip Anarhay (36/12)

2. Geçici olarak kullanılan veya geçici olarak yapılan keçe ev.

Men bar sıyrımdı *koşko* kelgen künü ele bildirip / aldım Coldu katar körgön kıyal elesterimen ali boşono (10/1)

elek bolsom kerek *koştın* tigindeyreek bir / döbödö bayırkı Taş Baba turuptur Karoolgo koygonsup (10/2)

Bulaktın tuşunan / *koştın* tuşunan öttüm Taş Baba turğan döbönün tübünön (18/16)

Makul dedim men Zapas tişterdi sokodon bölüp ket / Al unçukpastan aytkanımdı atkardı da *koşko* (25/3)

kayra boroz astına cilt kirip ketti Daroo *koşton* / sekirip tüşüp oşol cerge cettim
da kalıñ çımdın (39/14)

Koştun üstündö sokonun ciltıldagan tişteri diñdı / kantip çıtırata tilip baratkanın
karap baratkan (39/11)

anan aytalı dep al tabılğanı çöntögünö salıp aldı / *Koştun* üstünön tüşürüp alasıñ
mende bolsun (40/18)

Bar bar dedim men / Men *koşko* barıp kayra kelgiçe Abakir traktordon (41/15)

3. Hoş, güzel, zarif.

özüm menen koş bütüp tigi kırdın narı cagındağı / çabandardın *koşuna* barar
künümdü ayerden beş (39/3)

karadı da ceñine sürttü Uşerge emne altındı / biröö taştap ketti deysiñbi dep *koş*
kaydıger (40/3)

koşo-: Ekleme, ilave etmek.

köñülgö ciger koşor demi sıyaktandı / Oşol ciger oşol dem maga da *koşulgansıdı*
(33/13)

koşul-: Eklenmek, bitişmek, birleşmek.

tüñkü talaanın tabiyatın can düynömö siñirip / oturdum kıyalım *koşulup* köz
aldıma ne bir acayıp (36/6)

köñül: Gönül, kalp.

cürüp barat Büt *köñülüm* aldımındağı tetikterge baylanıp / özüm da çırmalışkan
uşul köp tetikterdin biri (30/16)

köñülgö ciger koşor demi sıyaktandı / Oşol ciger oşol dem maga da *koşulgansıdı*
(33/13)

kaynar bulagı adamdın can düynösünö okşoş belem / keede adamdın da dili
tazalanıp *köñülü* kötörülüp (36/3)

körgönünö *köñülüm* süyünöt Al emi naraaktağı / döbödü karayıp Taş Baba turat
Sokur közdörü alıstı (36/16)

Cazdıktı büt suu kılıp / Men çümkönüp aldım Carkın *köñülümdü* kapalantkan
(38/3)

köñül tolkut-: Zevk vermek.

cañı colunday can baspagan cañı kardadı cañı izdey / can körbögön cañı
kızgaldaktay *köñül* tolkuttu (39/10)

köñülgö cuk-: Gönlüne saplanmak.

nersem calgız bloknotum ele Oyuma tüşkön birdemelerdi / cazıp okugan
kitepterimen *köñülgö* cukkan (33/2)

köñülü ergi-: İçi kıpır kıpır olmak.

Köñülüm ergip Anarhay tuurasındadı uçkul kıyalım / kanat kagıp sabalap uçtu
Iras uşul turmuşumda (33/14)

könümüş: Alışkanlık, gündelik, adet.

könümüş kıymıl menen boçkege suu kuya baştadım (16/19)

konuş: Obanın konduğı, yerleştiğı mahal, yaylak.

Kıyazı tigi koş döbönün narı cagındadı *konuştan* / kelgen okşoyt Ayerde
çabandar köp Kızdın cüzü (16/14)

koomaylan-: Kaçınmak, yakınlık hissetmemek.

Kaçan bolso Abakir oozuna ak it kirip kara it çıgıp / catkanda *koomaylanıp* eptep
cumşartuuğa ayağın (22/11)

kööm-: Gömmek.

Taş Babanın túbünö *köömüp* saldım Anan otura / kalıp ıylap cibersem bolobu kısıp kelgen dülöy (14/12)

körsöt-: Göstermek, belli etmek.

Mehanizatsya çağına Meni buyakka traktorçulukka / ciberişken azır ançeyin ubaktıluu dep boçkeni *körsöttüm* (17/13)

Eger razyezd izdeseñ oñgo tarta cür tetigi cılğanı / ördö dep kamçı suna *körsötüp* atın burup cönöp (20/6)

kördü / Altınbı cokpu anı bilgen kişilerge *körsötüp* (40/17)

Andan arı cürdük tabılgamı Aldiyarov agayga / alparıp *körsötsöm* dep oylop kelem Agaydın tüzgön (41/2)

kooz:

1. Süslü, güzel.

dirildegen türküm tús asem totudan *kooz* kün celesi / andan beri çalkıgan darkan talaa (33/10)

2. Gösterişli, gösterişi olan.

düynönün düyüm *kooz* tús boyoktorun boyuna siñirip / kün celesi kıymılsız iyilip turdu Cürögüm öröpküp (33/8)

astınan sümbödöy süyrü kelgen sarı temir suurup / çıktım Emne bolso da *kooz* eken kubanganıman (39/15)

köpkö çıkpay turup al-: Yavaş yavaş hareket etmek, ağırdan almak.

körüñgüsü kelbegendey *köpköçıkpayturupaldı* Anan / kün da oygondu Anarhaydın köz cetkis keñ talaasına (15/9)

köpkö tur-: Uzun uzun durmak, beklemek.

kümüştönüp ceyrender kulak sereyte elendegen / kalıbında *köpköturuştu* Kuranı
butaktağan kiçine (37/3)

kör-:

1. Görmek.

Men bar sırımdı koşko kelgen küñü ele bildirip / aldım Coldu katar *körgön* kıyal
elesterimen ali boşono (10/1)

kaçan *körsöñ* at üstündö / Caan kiçine basandağanda Saadabektin çirkegiç (12/8)
ızadan tula boyum kalçıldap ıyladım Meni eç kim / *körgön* cok Emne bolup
ketkenimi özüm da bilbedim (14/13)

sürötün *körgöm* Bu kızdın öñü taanış sıyaktanıp / turganı da oşondondur (16/16)

*kördüm*Körsö ceyrender eken Kayda baratışat (36/19)

Kayda cügürüp baratat Birdeme *körgön* go Zagondun / orto çenine cetip
kabinadan suurulup tura karadım (42/5)

kelip canıma oturdu da başıman sıladı / Oylonup *körsöñçü* Kemel Senin teñiñ
emes bul (23/15)

muzeyçesinde mıñday tarihiy tabılgalar köp Munu / *körüp* tarihin uzun sabak
kızık kep kılıp (41/3)

Abakir *körünbödü* kayda cetip ketti Oorup turbadı / bele Kızık Traktordu
toktotup motorun (42/6)

kana tiyip *körçü* Közüñdü çukup salam Özüñdü / özüñ taanığıs kılam (14/9)

Başatka kayra aylanıp kelgenimde anın başınan / bir koroo kozuluu koy *kördüm*
Bir kız çaşıp keliptir (16/12)

Salamat dedim / Salamat dep kız da toktodu Anı *körgönümö* (29/7)

körçü oşondo başkaça ırdap cürdösöñ maga kel / Kıştaymınbı cokpu anı senden
surabaym (34/17)

kördüm Körsö ceyrender eken Kayda baratışat (36/19)

körgönünö köñülüm süyünöt Al emi naraaktağı / döbödö karayıp Taş Baba turat
Sokur közdörü alıstı (36/16)

körçü tutkaga ılayıktuusun / Abakir kayra alıp karmalap *kördü* salmaktap
(40/16)

körö albadım Ayıptap da ayap da turğan cok / Cumuş başı bolup moynunda
mildeti çoñ kündö ar (20/3)

başka belgi *körö* albadım / Akademik ayda öz orduña bar dep dalıga kaktı
(31/13)

Anarhay şıbaktuu caykın talaa ekeni ıras / Kıdırıp cürö bersem köz kaykığan
körkün *körö* bersem (7/18)

Çalıp salam / Anı *körö* catarbiz (35/4)

körör künübüz başka sen cok bolsoñ mögdöp kalar / biz emes (45/1)

kelatıp bulaktın başınan bayağı sakmançı kızdı / *körüp* kaldım Arabakeç attın
başın tarta berdi (29/3)

çıktı da toktoosuz narı tüşüp *körünböy* ketti Dalısın / gana *körüp* kaldım Abakir
eken Aga emne bolgon (42/4)

2. Görmek, iyi yaşamak.

Mına emi öz bet aldımça turmuş aralap *körgöndögü* / köyüm Attiñ keler zamat
kayra tartkanda bolmok (8/13)

körün-: Görünmek.

parovoz arkırap baratıptır Alıstan mağa oşondoy / *köründü* Anan poyezd
akırından kiçireye berdi karayğan (9/17)

körünböyt Döböçögö cügürüp çıgıp karasam te tömönkü / tüzdö ketip baratkan
Abakirdin karaanı *köründü* (42/12)

körünöt şturvaldı murdağıça karışa karmap men / baram (28/15)

maga negedir taanış *köründü* Bir curnaldın betinen / dal uşunday kökülü
mandayına tüşkön vetnam kızdın (16/15)

köründü Mına saga *körkünö* kuştar kılğan şıbaktuu / keñ talaa mına saga
Anarhay cergesi dep alsızdığımı (19/7)

Kürcüygön bıçıgır celkesi gana *körünöt* Uşul / oturuştı ele meni sınağanday
çıdap kötörö alar beken (24/8)

celke *körünöt* Traktor keçegisindey ele tınım (6/19)

Men aga kayradan ceksur *körünüp* cürdüm Anı cek / körörümdü men da çaşıra
albadım Bu oñbogur kızdı (32/7)

Ertesi sakmançı kız koyun cayıp bizdin zagondun / canınan *köründü*
Cakınıraaktağı bir döböğö (29/14)

aydadım Abakirdin kebetesinen korstonçuluk / *körünböyt* Demeyki tüpöyül
topoz kebetelenip (31/12)

cıltır tunuk tüpsüz tereñ *körünöt* Asmandagı / cıldızdar atügül bütündöy asman
uşul kiçinekey (35/17)

oodarat ekenbiz Emki cazdan baştap köp traktor / apkelip PTC ornoto turgan
körünöt Sorokindin (38/8)

cılt *körünüp* kayra cılt cogolgon balık sımal / birdeme küzgüdüy tişke ottoy carık
çağılışıp (39/13)

körünböyt Döböçögö cügürüp çıgıp karasam te tömönkü / tüzdö ketip baratkan
Abakirdin karaanı köründü (42/12)

tınçtıkt da cat *köründü*. Aylana talaa menin ar bir (42/18)

Kaçuuga aldagaçan dayardanıp cürgön neme / *körünöt* Keede özü da ketem
(43/4)

kör başına: Bir başına.

buyerde on cetinçi kılımda bolğon Tigi bolso on ekinçi / *körbaşına* koyğon
estelik Kıyazı Taş Babanı (10/10)

körünböy ket-: Görünmez olmak.

sızıkka aylanıp akırında *körünböyketti* / Aytalaada adaşıp kalğan razyezddin tuşunan temir (9/18)

çıktı da toktoosuz narı tüşüp *körünböyketti* Dalısın / gana körüp kaldım Abakir eken Aga emne bolgon (42/4)

Abakir kılçayıp koybodı azdan soñ cer sorgonsup / taptakır *körünböyketti* (42/14)

körünüş: Görünüş, manzara.

akırın kılıtıp murdun körsöttü Kün çıgardağı / acarlangan keñ talaaday acayıp *körünüş* düynödö bolbos (15/10)

kordo-: Aşağılamak, hor görmek, tahkir etmek.

Abakirge atırılıp koyo berdi Ciberbeymin Balanı / *kordogon* da bolobu (25/12)
caman söz menen *kordogon* okşoyt dep caman köz suuk / sözdön cakınımı korgop kala albaganıma canım (32/8)

korduk: Azap, zorluk.

çaçılıp kelet Meyli tögülsö Bir tamçısı kalbay tögülsö / da meyli Mınday *kordukka* emi çıday albaymın (18/4)

korduk kör-: Hor görmek, küçük görmek.

Korduk körörümdü bilsemçi / Men çirköoçülökkö kelbedim bele Cazdı cazday (8/7)

eken *Kordukkörüp* capa çekken başım bu kermek / cıtı cürök aylantkan şıbaktuu sur talaanı sendele (19/4)

korgolot-: Kovalamak, peşine düşmek, izlemek.

katarıma ötkön Koşton tüşpöy ötügümdün balçıgın / tazalap otura otura berdim
Suu tiybesin dep *korgolotkon* (33/1)

korgop kala al-: Korumak, savunmak.

caman söz menen kordogon okşoyt dep caman köz suuk / sözdön cakınımı
korgopkalaalbaganıma canım (32/8)

körgüsü kel-: Göresi gelmek, görmek istemek.

Körgüsü keldi şirin suudan kozular da içsin dep izdep kelgem / Kozuların
östürüp küzündö otorğo koşom da özüm (17/11)

kork-: Ürkmek, korkmak.

da Çirkegiç boluşka çıdamkaylık köktük kerek men / andan *korkpoymun* Ariyne
talaanın oy kırım bilip (23/10)

korkkonço tirkegiç bolboy koyğon cakşı / Taltaya oturğan buttarımın astınan
kronşteyngge (24/4)

kala berse baarımızdı *korkutçu* emes bele Biz korktuk / bele surandık bele anı
menen işi çok bolçu (43/5)

körk: Güzellik, süs, nefaset, görkem.

Anarhay şıbaktuu caykın talaa ekeni iras / Kıdırıp cürö bersem köz kaykığan
körkün körö bersem (7/18)

köründü Mina saga *körkünö* kuştar kılğan şıbaktuu / keñ talaa mına saga
Anarhay cergesi dep alsızdığımıdı (19/7)

korkok: Korkak, ödle.

korkok biliş kılıp alayın degeniñ go Bayatan / beri ündöböy oturgan Esirkep
çiday albay ketti (23/3)

körküm: Güzel, görkemli, nefis.

Körkümü köktü suktantkan şıbaktuu talaada men / uşundayça kün körüp cüröm
Can ayabay arekettensem (14/17)

oysezimderdin cüzdön biri kagazga tüşpöy kalğanına / ökündüm Keleçekke
uçkan kıyalımdı cetkirer *körküm* (34/6)

körkü: Görünüş.

Cazdın coomart camgırı cuup ötkön darkan talaa / suluulanıp carkın sala berdi
Cerdin bu *körkünön* (33/5)

korkunuç: Korkunç, tehlikeli, dehşetli, berbat.

süylöp turdu birook ulam karagan sayın kokustan / baskan *korkunuçka* apkaarıp
ünü kargıldana berdi (40/4)

korkunuçtuu: Korkunç, tehlikeli, dehşetli, berbat.

iyine kattı / Menin esim çıǵıp ketti Çın ele *korkunuçtuu* boldu (13/13)

korkut-: Korkutmak, korku vermek.

kala berse baarıbızdı *korkutçu* emes bele Biz korktuk / bele surandık bele anı
menen işi çok bolçu (43/5)

kötör-:

1. Götürmek.

traktordun cürüşüp basañdatpay sokonun tişin kerek / bolso *kötörüp* kerek bolso
tüşürüp turuu mildet Andan (23/11)

2. Kaldırmak, yükseltmek, yükseğe çıkarmak.

Tişterin *kötör* dep kabinadan başbaǵa / kılçayıp kıykırdı Abakir (24/18)

Ukтуñbu dep başın *kötörböy* kaarlana / ıyığın bulkup aldı (27/9)

bürküt cürdü Anı oşonço biyikke *kötörgön* özü / emes küçtüü kanattarı emes
mobu talaanın boygo kubat (33/12)

3. Dayanmak, tahammül etmek.

ar kaday kapilet kıyınçılıktarın *kötörüügö* / makul elem Buyerge meymaŋa
kelgen cerim cok da (8/3)

kötörö al-: Bir durumu, bir yükü kaldırmak.

Kürcüygön bıçıır celkesi gana körünöt Uşul / oturuştı ele meni sınağanday
çıdap *kötörö* alar beken (24/8)

kötörül-:

1. Yükselmek.

Anarhay cergesi / Akırı kök ceekten *kötörülüp* aalamdı (16/9)

2. Kaldırmak, yerini değiştirmek.

kötörülgönçö kötörüp koyup ot caktım Fonardın / da cardamı cakşı tiydi
Gaykalardı burap (26/4)

koy-:

1. Bırakmak, serbest bırakmak.

buyerde on cetinçi kılımda bolğon Tigi bolso on ekinçi / kör başına *koyğon*
estelik Kıyazı Taş Babanı (10/10)

alıp keliptir / Radiatordu tolturup *koydum* Kemel cuunup al (26/11)

Meni *koyup* öz kamındı oylo (34/18)

Siz kaday oyloysuz coldoş arğonom mobu / Taş Babanı kim *koydu* eken (10/6)

Birin biri öltürüüdön tayuu tartkıday emes / *Koyuñuz* Abakir bayke dep men
arağa tüştüm (13/14)

Kep kim künöökör kim beykünöö ekenin teriştirüüdö / emes dedi Sorokin anı
kılçayıp karap *koyboston* (21/5)

Koy oozunan çöp albağan momun balasıñ Cep koyot / bu seni Tük da (23/16)

Menin emnem ketti ciberbeseñ *koy* dep kors etti / Abakir catuuga kamdanıp (25/13)

kelip ıza menen dağı umtuldu Men umtulğan sayın al / bir *koyot* Koygon sayın calp etip uçup tüşöm (27/18)

emnege keldi deym kelbey ele *koyboybu* Traktordu / toktotup *koyo* albaym ce öz betim menen aydap (31/16)

kantip tıyıp *koyo* alasıñ Kim menen süylöşörüp ar / kim özü biliş kerek da (32/1)

Pedaldı tart İlinçegin koş İi oşondoy / Emi pedaldı akırın *koyo* ber friksion rıçagdarın (30/11)

2. Yerleştirmek, koymak.

birok eskertip *koyoyun* saal ele birdeme bolso (22/19)

Eñ obolu canar may taşıp traktorlordun baktarın / özüm tolturup *koydum* Anan radiatorloruna suu (15/6)

Siz kaday oyloysuz coldoş arğonom mobu / Taş Babanı kim *koydu* eken (10/6)

elek bolsom kerek koşton tigindeyreek bir / döbödö bayırkı Taş Baba turuptur Karoolgo *koygonsup* (10/2)

bir cakka attanıp catıptır / Kalmaktar *koyğon* çığar dep *koyup* cönöp ketti (10/7)

3. Ad koymak, adlandırmak.

Ce bu sezim al kız eköobüz algaç uşu bulaktın başınan / kezdeşip atın Botoköz dep birge *koygonubuzdan* (36/10)

4. Vurmak, çarpmak, dövmek.

tolgon kıcırın kücünö çıgarıp meni *koyup* kalganda / kalpaktay uçup tüştüm Arañ degende tizeley tura (27/17)

koy: Koyun.

tündügünön tezektin kök tütünü asmanğa sozolondu / Tegerekte koroo koroo *koy* üyür üyür cılkı Tigi (9/13)

sarı suu tamçılaysı Sırtta ak caan bayağı kalıbınan / *koydun* terlüü cıtı kañırsıyt
Tündüktön anda sanda (12/13)

Başatka kayra aylanıp kelgenimde anın başınan / bir koroo kozuluu *koy* kördüm
Bir kız çaşıp keliptir (16/12)

Koy kozunu bulaktın közünö colotpoy ağıp çıkkın / cerinen sugarıp turat Bu kız
kaydan payda boldu (16/13)

Suuğa kañan *koydu* kız narı türtüp çığa berdi / Canıman ötüp baratıp (17/1)

çıgıp alıp *koy* kozusuna köz salıp turdu Bir münötkö / bolso da canına cakın
bargım keldi birook kaydan (29/15)

koyun: Koyun (hayvan).

Kız *koyun* cayıp cönödü Abakir bolso traktordun / kabinasına çıgıp alıp aba
muştap aykırıp turat (18/1)

Men kızdı karay cügürdüm *Koyun* taştap al da maga / cügürdü Birook men aga
cetpey toktodum Cumuştan (29/5)

Ertesi sakmançı kız *koyun* cayıp bizdin zagondun / canınan köründü
Cakınıraaktağı bir döböğö (29/14)

Biz cürüp kettik / Al ortodo kız *koyun* kırdan beri cayıp tüştü Canına (30/4)

menen azır sak bolboso bolboyt / Kız *koyun* aydap ketkiçe bir carım saatpay
(31/11)

Bu colu kız tez ele ketip kaldı aga men katuu / kubandım *Koyun* kubalap ulam
artına kılçaktap (32/2)

koyunu közgö saysa körüngüs: Karanlıktan hiçbir şey görmemek, aşırı karanlık
gece.

Fonardı cagıp üydön çıktım / Tün *koyunu* közgö saysa körüngüs Suu içip (25/17)

kozgo-: Harekete geçirmek.

ordunan *kozgodum* / Traktor çirene tartıp bir kalıpta cürüp kelet (41/18)

tumandanıp caanğa ezilip çarçağanday dımıp catat / Anın atam zamandan berki
kozğolbos tınçtığın buzğan (14/15)

Buyrugum eki bolboyt degen kıyazda zildey başın / eki koluna cazdap catıp
kaldı Men *kozgolbodum* (27/8)

Traktor tatırap ot alıp ordunan *kozgoldu* Kabinanın / ayneginen murdagıday ele
bıcıgır celke (28/14)

ulam *kozgoldubu* / Al kız azır kayda boldu eken anı oylop oturganımdı (36/11)

Abaylasañ bolboybu dedi al tükürüktöp suulağan / köktü tarttı Ordunan *kozğolo*
albay kalğansıñbı (12/17)

kozu: Kuzu.

Başatka kayra aylanıp kelgenimde anın başınan / bir koroo *kozuluu* koy kördüm
Bir kız caşıp keliptir (16/12)

Koy *kozunu* bulaktın közünö colotpoy agıp çıkkın / cerinen sugarıp turat Bu kız
kaydan payda boldu (16/13)

keldi şirin suudan *kozular* da içsin dep izdep kelgem / Kozuların östürüp
küzündö otorğo koşom da özüm (17/11)

çığıp alıp koy *kozusuna* köz salıp turdu Bir münötkö / bolso da canına cakın
bargım keldi birook kaydan (29/15)

köy: Önemli, göze çarpan.

albastan ıçkına kürüldöp temirleri şakıldap kelet / Şturvaldı karıştıra karmap oşol
köydö men (27/1)

köynök: Gömlek.

küngö kiçine toorukkum keldi *Köynögümdü* çeçip / astıma tüşöp catayın dep
catkanda Abakir uykusuday (27/6)

sirkesi suu kötörböy papirosun belçesinen çaynap / kombinezonun anan
köynögün çeçti da baarin astına (27/4)

köz:

1. Göz.

kökköz adamdar cerdegen / Tarihka andan arı süngüp kire beret belem birok
(10/13)

belçesinen cerge batıp cansız sokur *közdörün* / aytalaağa kadap boz taştan
somedogon molo kılımdar (10/3)

kıymılsız uşul ordunda turğandır Caan menen cel / cegen oñ *közü* ağıp
kalğanday kıyğaç kabağı cabıluu (10/4)

Ey sen akademik bolboy kurup kal Dedi aligi / kişi kantalağan *közdörün* mağa
tikenektey kadap (11/1)

şibegesi uçup ketti artına barıp tüştü Abakirdi çaarı / *közünön* çığa karap bir
kolunda sozo karmağan kök (13/7)

dabış cok men ğana *közümü* ukalap soluktap oturdum / Imırt kirgençe otura
beripmin (14/16)

Tek Taş Baba ğana menin kayğıma arğasız kübö / bolğondoy sokur *közün*
olurayta kadap turdu Terebel (14/14)

çın ele botonun *közündöy* eken / Eköobüz süylöşüp kettik Kız menin cerdeşim
(17/6)

ötüp kettim Taş Baba tabalay külüp ağıp kalğan *közü* / oluraya karap uzatıp
koydu da neçen kılımdar boyu (18/17)

küygön kubakay kaşının astındağı tuzday kök / *közdörün* kadap karap turdu da
can cumkasınan kıpkızıl (19/17)

Canım cer tartat cambaşım tiyse ele uykuğa / Oozu murdum *köz* kulağım çañ
menen kumğa toluptur (24/16)

küñürt şoolalanıp koymolcup catat Çını menen / botonun *közündöy* Sakmançı
kız esime tüştü Bayağı (26/1)

koygon sayın kayra ırgıp turup carmaşa berdim / Kolum cetse men anı betke
közgö muştap kalam al (28/3)

cetip barıp canaşa oturup süylöşsöm cadegende / celpildeggen kökül çaçın ele
karap kelsem degende eki *közüm* tört (30/5)

Asmanga cıldız baspay kay bir darkan talaanın / çetine agılıp tüşüp cattı Tegerek
bulaktın *közü* (35/16)

körgönünö köñülüm süyünöt Al emi naraaktağı / döbödö karayıp Taş Baba turat
Sokur *közdörü* alıstı (36/16)

Ketüügö turup atıp cıldız cabalaktap caynagan / asmandı dağı bir colu çalkalay
karadım *Közüm* (36/15)

müyüzü bar telkisi capısıraak eköönün teñ alakanday / *közdörü* ay nuruna
çağılısıp calt cult etet (37/4)

tünörgön *közünün* tereñinde maga degen öçöştük cini / çaşırınıp kaynap (38/16)

2. Göz, bakış, nazar.

caman söz menen kordogon okşoyt dep caman *köz* suuk / sözdön cakınımı
korgop kala albaganıma canım (32/8)

köz aldı: Göz önü.

miñ san askeri aç aykırık kuu süröön menen cer / düñgüröp at koyup kelet *Köz*
aldıman kara çañğa kök (9/9)

tüñkü talaanın tabiyatın can düynömö siñirip / oturdum kıyalım koşulup *köz*
aldıma ne bir acayıp (36/6)

köz aldıma kel-: Gözünün önüne getirmek.

telmire tiktep baardığına kaydıger dünüyökapar / kebetesin cazbay turgan elesin
köz aldıma daana keltirdim (36/17)

köz ayrıy alba-: Göz hapsine almak, gözlerini ayırmadan bakmak.

Coldo kuzovdo turup kelatkanda aylana terebelden / *köz ayrıy albadım* Mına el
oozuna comok bolgon (8/18)

köz cetkis: Göz alabildiğine.

körüñgüsü kelbegendey köpkö çıkpay turup aldı Anan / kün da oygondu
Anarhaydın *közcetkis* keñ talaasına (15/9)

közcetkis çöl talaa anda baratkan kupaykeçen kirzi / ötükçön küngö oñup
kubarğan şapkeçen men kaydan (19/10)

köz cetpegen: Gözden uzak, gözün alamadığı.

köz cetpegen cer üstündöğü calgız koşton da (5/11)

köz ırgıt-: Göz atmak.

Ey akademik ay dep al şıldıñday tukurunup / kızga *köz ırgıttı* Boygo cetip kalgan
kız eken (30/2)

köz karaşı: Bakış, görüş, nazar.

sunup / *Közkarasını* ce caman körgönün ce cemelep turganın (20/2)

işterge colukkan minday şartka / kanğıp bütökön adamın sabırduu *közkarası*
(20/4)

köz kaykı-: Gözün alamadığı, uçsuz bucaksız.

Anarhay şıbaktuu caykın talaa ekeni ıras / Kıdırıp cürö bersem *köz kaykığan*
körkün körö bersem (7/18)

köz salıp tur-: Gözetmek, gözetlemek.

çığıp alıp koy kozusuna *közsalıp turdu* Bir münötkö / bolso da canına cakın
bargım keldi birook kaydan (29/15)

köz uçu: Göz ucu.

kelet *Köz uçunda* kögültür zakım oynoyt Cer cañı (9/2)

aydıñdın koñğuroodoy şıñğırı menen tumsak / tazalıǵı kulak uçunda zıñıldayt
Biz *közüçundaǵı* kök (9/5)

közdö-: Yönelmek, belli bir yön tutmak.

Abakir meni *közdöy* obolu şaşpay bastı da anan / aptıǵıp cetip keldi Kolumdagı
carkıldagan nerseni (40/1)

közdörü caltakta-: Göz daǵı verilmek.

Men barıp kabinaga tüştüm Abakir öñ daletten / ketip kupkuu tike karabay
közdörücaltaktayt (41/11)

közdörü muzdak caltılda-: Gözleri buz gibi parlamak, yıldırımak.

Ködörü muzdak caltıldadı / Saal bir deme bolso emne kılasıñ Kün muruntan
(23/2)

közgö çalın-: Görünür olmak, açık/belli olmak.

menen siñip çoǵolup ketçü eken da köptön kiyin / *közgöçaldıksa* baarı capayı
bolup kalçu eken (7/10)

közgö ileş-: Göze ilişmek, göze görünmek.

aylanta tegerete karap turdum Tüpsüz tuñguyuk ülbürök / tınoodon salmaksız
kök obo kanatı *közgö ileşpey* (33/9)

közgö tüşümdüü: Göz alıcı.

karmayt antse da sırt kebetesi *közgötüşümdüü* Birok / közü caman sürdüü Saal
ele bolso kantalap çıǵat anan (12/3)

közü açıl-: Gözü açılmak.

salkın cayıtına aylanmak Aytör uşintip comoktop / ayta berse *közüaçıla* elek
baldar oozun (7/13)

közü çalba-: Gözü görmemek, fark edilmemek.

Közü çalbagan cañı kızgaldaktardı tergendı cakşı körör / elem Uşunun baarında
cañıga umtultkan azgırgan (39/8)

közü caman sürdüü: Dik dik bakmak, bakışları korkunç olmak.

karmayt antse da sırt kebetesi közgö tüşümdüü Birok / *közü caman sürdüü* Saal
ele bolso kantalap çığat anan (12/3)

közüm cet-: İkna edilmek, farkında olmak.

Közüm cetip kaldı / Aldında kabinanın ayneginen keçeegi ele bıcıgır (26/18)

közün tap-: Gözü yememek, bir işi yapmaya muktedir olmamak, yeteneği
bulunmamak.

Dagı Taş Babanın tarihin bilet / imiş İşke kelse karaylap *közüntappayt* (21/13)

közünçö: Gözünün önünde.

Oy baratam baratam Caagıñı başçı Bötön biröönün / *közünçö* aykırbasañ kantet
dep tiştene kübüröp (18/2)

Tabılğan çın ele altın bolup kalsa dep negedir / Abakirdin *közünçö* tapkanın altın
bolup kalışın (40/10)

közüñdü çuk-: Gözünü oymak.

kana tiyip körçü *Közüñdüçukup* salam Özüñdü / özüñ taanığs kılam (14/9)

kronşteyn: Köşebent, çelik keski.

korkkonço tirkegiç bolboy koyğon cakşı / Taltaya oturğan buttarımın astınan
kronşteynge (24/4)

kubala-:

1. Kovalamak, izlemek, arkasından gitmek, peşine düşmek.

Barıñız barıñız dep kız maga kol bulgadı / Arabanı *kubalap* curkap baratam Bir
iret artıma (29/10)

alakanday cer Emiçi Tañ atkandan mobu oñbogon / arabanı *kubalap* cürgönüm
cürgön Kaş karayğanda (7/15)

2. Harekete geçirmek, hızlandırmak.

çaçırıp kelatat Ağa karabay attı *kubalap* baram / Bıyakka da suranıp kelgen
özüm Kıynağan eç kim (6/12)

adırların açıp alıstağandan alıstap cetkizbey / ceekti *kubalap* kelebiz al ansayın
kök ceek cañı (9/6)

Oşondon baştan akademik ataldım da kaldım / Mına azır da arabanı *kubalap*
kelem aga bolboy (11/3)

adırların açıp alıstağandan alıstap cetkizbey / ceekti *kubalap* kelebiz al ansayın
kök ceek cañı (9/6)

attı *kubaladım* / Boçkedegi suu çaypalıp başıman ayağıma çeyin (18/3)

3. Gütmek, sürmek.

Bu colu kız tez ele ketip kaldı aga men katuu / kubandım Koyun *kubalap* ulam
artına kılçaktap (32/2)

alakanday cer Emiçi Tañ atkandan mobu oñbogon / arabanı *kubalap* cürgönüm
cürgön Kaş karayğanda (7/15)

kuban-: Sevinmek, kıvanç duymak.

Bu colu kız tez ele ketip kaldı aga men katuu / *kubandım* Koyun kubalap ulam artına kılçaktap (32/2)

astınan sümbödöy süyrü kelgen sarı temir suurup / çıktım Emne bolso da kooz eken *kubanganıman* (39/15)

kubanıp turam birok emne dep süylöşörümü bilbeym / Emnege suu taşıbay kaldıñız azır kaydasız (29/8)

kubar-: Solmak, sararmak, ağarmak.

közcetkis çöl talaa anda baratkan kupaykeçen kirzi / ötüqçön küngö oñup *kubarğan* şapkeçen men kaydan (19/10)

kubat: Kuvvet.

bürküt cürdü Anı oşonço biyikke kötörgön özü / emes küçtüü kanattarı emes mobu talaanın boygo *kubat* (33/12)

kübö: Şahit, tanık, görgü tanığı.

Anarhay degen ötkön zamandardın tilsiz *kübösü* cer / mayışkan soğuş maydanı bolğon köçkön elderdin termelgen (7/11)

kübö bol-: Sarsmak, silkmek, sallamak.

kayğıma arğasız *kübö* / *bolğondoy* sokur közün olurayta kadap turdu Terebel (14/14)

kübürö-: Fısıldamak, mırıldanmak.

Oy baratam baratam Caagiñı başı Bötön biröönün / közüñçö aykırbaşañ kantet dep tiştene *kübüröp* (18/2)

küç: Güç, kuvvet.

kanday *küç* dep çatışkansiyt / Ceyrender aydoonu keçip ötü albadı daabadı
(37/7)

küç barday Mina bu Anarhayda sokonun tişi tilbegen / diñdi buzup cañı boroz
saluu cañı depterdi (39/9)

kuçak: Kucak.

kuçağınan culkunup çığıp / Şaşpa iyri takım it Seni calıntpasam elebi (14/6)

küçö-: Artmak, şiddetlenmek, kuvvetlenmek.

betin zamatta borcuktagan kölçük bastı da kaldı / Birok Abakir traktordun
toktotpodu *küçöp* aydap artta (32/13)

küçtüü: Güçlü, kuvvetli, sağlam, dayanıklı.

açkıçtı koş koldop tuurasınan karmadı Degen menen / Abakir *küçtüü* ele
Saadabekti büktöp aldı (13/18)

eñ baktıluu eñ *küçtüü* kala berse eñ suluu adam bolup / köründüm Başña bak
bayırlap kün ketpesin (16/8)

bele Mina emi *küçtüü* traktor menin kol kıymılıma / baş iyip kaz tamanı menen
cerdi çapşırta tepsep (30/15)

bürküt cürdü Anı oşonço biyikke kötörgön özü / emes *küçtüü* kanattarı emes
mobu talaanın boygo kubat (33/12)

küçürkö-: Belini kırmak, kendini zorlamak, ıkınmak.

Kaydan bolo koysun Tabılğanın conundagı bıdır / arasına turgan topuraktı
tırmaktap çukup *küçürkönö* (40/5)

kuday: Allah, Hak, Tanrı.

meni da *kuday* aydap kelip oturbaybı bu cerge / Saadabek köktü culka tartıp aldı
Kolundağı (13/6)

Kerek Sokonun tişterin almaştıram / *Kuday* ay uşunday da bolçu bele dep
(25/11)

kuday calgadı: Hayır olsun, hayırdır inşallah.

Kanday *kudaycalgadı* munu Uşintet dep kim oyloptur / Abakirge emne boldu
çını menen maga niyeti (30/9)

kuduk: Kuyu.

Bizdin kaşardağı *kuduktun* suusu tuzduu dedi / kız Uşuyakta bulak bar dep
uktum ele Özüm da körgüm (17/10)

küdüktön-: Kuşkulanmak, şüphelenmek.

Sorokin emgek akıbizdı apkeldi Abakir akçasın / kayta kayta sanap *küdüktönö*
tuncurap anan barıp (38/17)

kül: Kül.

cıttanıp ketti Saadabek çılımdı ala salıp / *külgö* taştadı (12/16)

kül-: Gülmek, tebessüm etmek.

Abakir ilgeri zamandarda bu cerlerde emneler bolup / ötkönün aytsam maga
küldü ele Anan aligi tabılğanı (43/2)

ötüp kettim Taş Baba tabalay *külüp* ağıp kalğan közü / oluraya karap uzatıp
koydu da neçen kılımdar boyu (18/17)

ölkösü tuurasındağı kıyaldanganımı büt aytıp berbesem / Cazgan ırımı okup
bergenim bolbos kız *külsö* (36/13)

kula-: Çökmek, yıkılmak.

tınım albadım Oşondon kiyin temtendep traktorgo / cettim da kabinanın içine
kuladım Kantalagan koldorum (26/9)

kulagın sabat-: Kulak vermemek, umursamamak, dinlememek.

möndürgö *kulagınsabatıp* şümtüröp suu bolup baratkan / meni bir kılçayıp karap
koybodu Suu siñgen (32/14)

kulagina kir-: Kulak vermek, dinlemek.

emespi / Bu sözüm *kulagınakirdibi* ce agıp kaldıbı kim (35/10)

kulagınan ak-: Kulak asmamak, kulak ardı etmek.

emespi / Bu sözüm *kulagina* kirdibi ce *agıp* kaldıbı kim (35/10)

kulak: Kulak, işitme organı.

Canım cer tartat cambaşım tiyse ele uykuğa / Oozu murdum köz *kulağım* çañ
menen kumğa toluptur (24/16)

Şaşpagın akademik dep Abakir *kulagımın* / tübünö kıykırdı Men azır kelem Eger
birdeme (31/3)

elem Kara küröñ diñ kaş *kulak* condonup kañtarılıp / kalıp cattı Añgiça çetki
tiştin astınan tolkunda (39/12)

kulak sereyte elende-: Kulak kabartmak.

kümüştönüp ceyrender *kulak sereyte elendegen* / kalıbında köpkö turuştu Kuranı
butaktağan kiçine (37/3)

kulak töşö-: Kulak asmak, kulak tutmak.

tumşuğundu kancalatam / Seleye kattım *kulaktöşödüm* çınında menin atım (5/5)

kadamımdı ańdıp şıbırtıma *kulaktöşöp* oylogon / oylorumdu bilip catkanday
Oylogon oylorum bolso (43/1)

kulak tur-: Kulak kesilmek.

Bulak başında oturup tün camıngan talaa sırina / çömüldüm *kulakturup* dilimdi
açıp koyup memiregen (36/5)

kulak uçunda zıñılda-: Kulağında yankılanmak.

aydıñdın koñğuroodoy şıñğırı menen tumsak / tazalıǵı *kulak uçunda zıñıldayt*
Biz köz uçundaǵı kök (9/5)

külkü bol-: Alay etmek.

ukkan curtka *külkübolom* Birok bu kıyalkeçtigime / calañ özüm emes tarih
muğalimimiz Aldıyarov da (6/5)

kum: Kum.

Canım cer tartat cambaşım tiyse ele uykuǵa / Oozu murdum köz kulağım çañ
menen *kumǵa* toluptur (24/16)

kümüştön-: Gümüş gibi gözükme, gümüşe benzemek.

kümüştönüp ceyrender kulak sereyte elendegen / kalıbında köpkö turuştu Kuranı
butaktaǵan kiçine (37/3)

kün:

1. Gün, yirmi dört saatlik süre.

Men bar sırımımdı koşko kelgen *künü* ele bildirip / aldım Coldu katar körgön kıyal
elesterimen ali boşono (10/1)

oylop catasıñ Kılımdardan beri kupuya katkan / kaday sırıñ bar erteñki *künüñ*
kaday (15/13)

calına cel erkelep oynoor *kün* kelerine işenem / Arıktarınan şıldırıp möltür suu
agar Bul cerge (16/2)

carkıratıp kün çıktı / Bu *künüm* cakşı başaldı Motorlordun ünü öçpödü (16/10)

kılıp menin putyuvkamdı alıp çıktı Anı men / cañı kelgen *künü* zor sıymık
menen özünö tapşırğam (19/18)

körö albadım Ayıptap da ayap da turğan cok / Cumuş başı bolup moynunda
mildeti çoñ *kündö* ar (20/3)

Abakir anı menen da ırıldeşip algan / Men calınıp koyboğon soñ bir *künü*
Esirkep eköobüz orun (20/19)

caltıldadı / Saal bir deme bolso emne kılasıñ *Kün* muruntan (23/2)

kalğanıbiz bolboso ortobuz okçun ele erteñden baştap / *künü* tünü debey anın kol
aldına tüşmöy boldum (23/9)

Abakir eköobüzdün çekişibiz alğaçkı ele *künü* / başaldı (24/1)

Dagı bir cañılık bar / Eki üç *kün* murun arabaga tüşüp tüşkü tamaktan kaytıp
(29/2)

Oşol *kündön* baştap kızga coluguunu eñsep köksöp / cürdüm (32/10)

Oşol *kündördün* birinde katuu caanda kaldık Kaydan / caydan çapkındap bolup
keldi da tögüp kirdi (32/11)

İşibizdi ulanttıq / Uşu *kündön* men aligi kıyalımdan acırabadım (35/12)

bolor emes kün ötkön sayın cer kurgap baratat Dagı / beş *kün* ayday turgan cer
kaldı ürön sepçülörgö da (38/6)

kökül kızdı taap alar kündü kıyaldanam / Oşol *kündörü* biz cañı zagongo tüşтік
Özüñö caktan (39/4)

özüm menen koş bütüp tigi kırdın narı cagındağı / çabandardın koşuna barar
künümdü ayerden beş (39/3)

kutulgusu keldi da Aylık akçasın aların aldı / Akırı citip cogolmok tura Bütün
gana bir *kün* beker (43/7)

körör *künübüz* başka sen çok bolsoñ mögdöp kalar / biz emes (45/1)

2. Gün, çağ, zaman.

beşigi bolğon bizdin *kündördö* Anarhay kütürögön / kolhoz malına kışta cıлуу kıştoosu cayda (7/12)

Oşondo bir *künü* maga okşogon bir bala keler / birok al maga okşop tañdın atışı menen күндүн batışı (16/4)

biri biribizge bildirbey kızdı üç *kün* katarı menen / күттүк Abakir adattagısının açuuluuraak cürdü (32/6)

Mezgil ötkön sayın *kün* katuulap ısıdı Sorokin / da tez tez kele turgan boldu Aydoonu şaştırbasa (38/5)

bolor emes күн ötkön sayın cer kurgap baratat Dağı / beş *kün* ayday turgan cer kaldı ürön sepçülörgö da (38/6)

3. Gün, güneş.

catat Anarhaydın cayı kurğak *künü* ısık Başka / çöp emes temir tiken kök kezinde kuurap kalat Buyerge (6/18)

körüñgüsü kelbegendey köpkö çıkpay turup aldı Anan / *kün* da oygondu Anarhaydın köz cetkis keñ talaasına (15/9)

töşöp күngö dalısın tosup cata ketti Keñ dalı uy / conduu eti maylanışıp *küngö* cıltırayt Men da (27/5)

küngö kiçine toorukkum keldi Köynögümdü çeçip / astıma töşöp catayın dep catkanda Abakir uykusuday (27/6)

kүн bat-: Gün batmak.

suunu күттүrböy taşıp cetkirip cattım Birok *kün* / batkança dağı dalay ubakit (16/11)

koşo kömülüp baratat / Kereeli keçke uşintip iştedik *Kün* batıp ketti (41/8)

kүн celesi: Gökkuşağı.

Asman menen Anarhaydı biriktirip *kün* celesi tartıldı / Aalamdın tigi çeti menen
bu çetine cete iyilip (33/7)

düynönün düyüm kooz tüs boyoktorun boyuna siñirip / *kün* celesi kıymılsız
iyilip turdu Cürögüm öröpküp (33/8)

dirildeggen türküm tüs asem totudan kooz *kün* celesi / andan beri çalkıgan darkan
tala (33/10)

kün çık-: Güneş doğmak.

akırın kılıtıyıp murdun körsöttü *Künçığardagı* / acarlangan keñ talaaday acayıp
körünüş düynödö bolbos (15/10)

carkıratıp *künçıktı* / Bu künüm cakşı başaldı Motorlordun ünü öçpödü (16/10)

kün kör-: Yaşamak, hayatını sürdürmek.

Körkümü köktü suktantkan şıbaktuu talaada men / uşundayça *künkörüp* cüröm
Can ayabay arekettensem (14/17)

kunarsız: Bereketsiz, verimsiz.

cılgaları baarı biri birine okşoş içiñ bışıp / ketkidey Bul *kunarsız* ölüü talaanı
kim carattı (19/3)

kündün batışı: Güneşin batışı.

Oşondo bir künü maga okşogon bir bala keler / birok al maga okşop tañdın atışı
menen *kündünbatışı* (16/4)

küngö küy-: Güneş yakmak.

Küngö küygön kubakay kaşının astındağı tuzday kök / közdörün kadap karap
turdu da can cumkasınan kıpkızıl (19/17)

küñküldöp cat-: Memnuniyetsizlik ifade ederek burun içinden mırıldanmak.

catıp cürüşkönbü anısın bilbeyt ekem Kaliypa / birdemelerdi bışaktay
küñküldöp catat söz acırım (37/11)

künöökör: Günahkar, suçlu.

Kep kim *künöökör* kim beykünöö ekenin teriştirüüdö / emes dedi Sorokin anı
kılçayıp karap koyboston (21/5)

künöölüü: Suçlu, kabahatli.

künöölüü ekenin buyerdegiler kaydan bilsin ölkö / taanıtıkçı Aldıyarov Anın
aytkanın oozumu açıp uga (6/6)

çartçurt küyöt başka dabış cok Baarına *künöölüü* men / Söz baştala elek birok
Sorokindin tünörgön türünö (20/13)

küñürt: Donuk, loş.

küñürt şoolalanıp koymolcup catat Çını menen / botonun közündöy Sakmançı
kız esime tüştü Bayağı (26/1)

Kayra buruluştı da sooruları ay şoolasına *küñürt* / muñayım cıltıdap şıbırsız
basıp kete beriştı (37/8)

kupayke: Kazak.

ordunan cıldı Men ceñildene dem alıp *kupaykenin* (11/22)

kupkuu: Benzi sararmış.

Men barıp kabinaga tüştüm Abakir öñ daletten / ketip *kupkuu* tike karabay
közdörü caltaktayt (41/11)

kupuya: Gizli, mahrem, sır, gizli tutulan.

oylop catasıñ Kılımdardan beri *kupuya* katkan / kaday sırıñ bar erteñki küñüñ
kaday (15/13)

kur: Keçe, yerde serilen örtü.

aldı da çılımının kaldığın ırğıtıp ciberdi ele / anısı kiyizdin çetine barıp tüştü Bat
ele *kurmuşu* (12/15)

kür kür et-: Gür gür etmek, gürüldemek.

bilsin aytor ünü öçtü Tünörgön boydon traktorgo barıp / ot aldırğıçı culka tarttı
Motor *kürkür etti* (35/11)

kuran: Geyiklerin ve ceylanların erkeği.

Telkisi *kuranga* ıktap kiçinekey ceñil başın sak / kötörüp turat Seleyişip katıp
turgan uşu kalıbında (37/5)

kümüştönüp ceyrender kulak sereyte elendegen / kalıbında köpkö turuştu *Kurani*
butaktağan kiçine (37/3)

kürcüy-: Kaba ve yamuk yumuk görünüşte bulunmak.

Kürcüygön bıçığır celkesi gana körünöt Uşul / oturuştı ele meni sınağanday
çıdap kötörö alar beken (24/8)

kurğak: Kuru, kurak, nemsiz.

catat Anarhaydın cayı *kurğak* küñü ısıq Başka / çöp emes temir tiken kök
kezinde kuurap kalat Buyerge (6/18)

kurgap bar-: Kurumak, cansızlaşmak.

bolor emes küñ ötkön sayın cer *kurgapbaratat* Dağı / beş küñ ayday turgan cer
kaldı ürön sepçülörgö da (38/6)

Cer cıluu buulanıp *kurgapbarattı* Töbödö kögültür / tunuk abada karcaday
kanattarın kakpay kaalgıp (33/11)

Küröş-: Güreşmek.

Eköo *küröşüp* sögünüp üy içinde oonap baratışat Men / ırğıp cetip açkıçka
cabıştım Arañ culup alıp (14/1)

kürs koy-: Kesik ve keskin sesi taklittir. Pat diye koymak/bırakmak.

turdu da arabadağı bidondu culkup alıp cerge *kürskoydu* / Emneme suu taşıp
cüröm men dep öz aldınça süylöndü (43/17)

kursak: Karın, mide.

bolup taltañdap on cıl ubaktısın boşko ketirdi / Bulardı asırağan da biz *Kursağı*
tok kiyimi bütün (21/10)

kürsügü: Kuskü, gürz.

kürsügüy muştumu ulam maga kürs kürs tiyet / Birok men da taramıştay tırıştım
ulam cıga (28/2)

kürsün-: İçini çekmek, iç geçirmek.

menin ketkenim oñ dedim / Kaliypa meni bir karap aldı da muñayım *kürsündü*
(22/8)

ayban / *Kürsünüp* aldım da kuuray çogulttum Sokonuñ canına (25/6)

kuru: Beyhude, boş, gereksiz, faydasız.

Saga okşogon *kuru* kıyal / cel öpkölördü aydap kele turgan eken uşerge Keñ
(34/15)

kuru-beker: Kuru, beleş, boş, parasız, caba.

salabız Köp bolso eki üç gün catıp ıçgasıñ da / *Kuru-beker* ıylay beresiñbi
(37/14)

kürüldö-: Gürüldemek.

koñtorup taştap barat Traktor ıçkına *kürüldöp* kırduu / calpak tamanı şakıldap
şıbaktı capşıra tepsep (24/6)

albastan ıçkına *kürüldöp* temirleri şakıldap kelet / Şturvaldı karıştıra karmap oşol
köydö men (27/1)

kurup kal-: Kuruyup kalmak, verimsiz hale gelmek.

ketip baratkandır Cogolsoñ cogol naalatı / coluñ oşol Sensiz Anarhay
kurupkalbas sensiz (44/18)

kuş: Yırtıcı kuş, alıcı kuş.

Buudan cetpey arıgan / *Kuş* kanatı talıgan (5/1)

köründü Mına saga körkünö *kuştar* kılğan şıbaktuu / keñ talaa mına saga
Anarhay cergesi dep alsızdığımdı (19/7)

kelatkanıma baktılıuumun *Kuştay* uçup kelatam Maga / kanat bütköndöy (39/13)

kutur-: Kudurmak, azmak.

Kuturba dep Abakir aybattandı Me men dağı / birdeme eken dese kaydağı bılıcır
Bloknotumdu maga (34/13)

küt-: Beklemek, gözlemek, ummak.

ketkideymin Birok orduman tap cılbastan / Abakirdin buyruğun *küttüm* (24/17)

cer tayangan kalıbında turup kaldı Kana / Kañça *kütöm* (27/11)

Abakirden cakşılık *kütpö* / Cakında bir okuya boldu İñirde caağan camğır (12/4)

biri biribizge bildirbey kızdı üç kün katarı menen / *küttük* Abakir adattagısınan açuuluuraak cürdü (32/6)

küttürböy taşıp cetkirip cattım Birok kün / batkança dagı dalay ubakit bar (16/11)

Zağondun narkı başında Saadabek degen dağı bir / traktorçu *kütüp* oturat Caşap kalğan oluttuu kişi (11/20)

Kayda cogolup ketkesiñer dep eleñdey aldıman / çıktı Esim çikkançı *Kütüp* turam turam (43/11)

Men ırıp turup muştagılap ciberdim Abakir / uşunumu gana *kütüp* turgan belem köptön beri içine (27/16)

kutulgusu kel-: Bir şeyden/birisinden kurtulmak istemek.

kutulgusu keldi da Aylık akçasın aların aldı / Akırı citip cogolmok tura Bütün gana bir kün beker (43/7)

kuu-: Kovalamak, kaçanın arkasından koşmak, yakalamaya çalışmak.

keçikpes üçün kayra tigi arabanı *kuup* cetişim / kerek Toktoy kalıp (29/6)

kuu: Kuru.

miñ san askeri aç aykırık *kuu* süröön menen cer / düñgüröp at koyup kelet Köz aldıman kara çañğa kök (9/9)

küügüm basıp tur-: Karanlık çökmek, karanlık basmak.

Abakir Kaydasıñ coop ber Ala *küügüm basıp turgan* / çıbırdın üstü tuncurap selt etpedi (42/9)

kütüp akıy-: Alık alık bakmak, gözünü dikip bakmak.

Sen bala sıkkan bitten beter ilbiysiñ da Seni / *kütüp akıyıp* otura berebizbi
Muuntup salayınbı (11/5)

kütürö-: Kütürdemek, kıtırdamak, gürültü yapmak.

beşigi bolğon bizdin kündördö Anarhay *kütürögön* / kolhoz malına kışta cıлуу
kıştoosu cayda (7/12)

kuura-: Kurumak.

kööp erigen kardın zagi urat Aga aralaş buuluu abadan / bılıtkı *kuurağan*
şıbaktın tübünön kılıtıyıp (9/3)

catat Anarhaydın cayı kurğak күнү ысык Başka / çöp emes temir tiken kök
kezinde *kuurap* kalat Buyerge (6/18)

kuurap öt-: Mahvetmek, kendini/birini yormak.

kolunan bok kelbey *kuurapötçü* nemeler da Abakir / kıcırlana kol silkip saldı
Özüñ oyloçu Sorokin (21/8)

kuuray: Çalı, çalılık, kuray bitkisi.

ayban / Kürsünüp aldım da *kuuray* çoğulttum Sokonuñ canına (25/6)

üstünö ebi kelbeyt Bara bara ot da bastay berdi Sokonun / astınan soylop çıgam
da otko dağı *kuuray* taştap (26/7)

kuy-: Koymak, bir şeyin içine boşaltmak.

koştoğu canar may *kuygan* tsisternadan da akırındap / alıstap barat Tsisternanı
süyrötüp traktorlorgo (5/12)

könümüş kıymıl menen boçkege suu *kuya* başladım (16/19)

suu *kuyup* bereyin dedi / Abalıñ kanday dep suragan cok (26/12)

suu *kuyup* catti Alınça tırbalandap cüröt go / Karaçı üstü başı sıǵıp alma ter
(11/11)

Emi tamak içip alsam kayra tınbay suu taşıym / *kuyup* koyoyun dep boçkeni
kaldıratıp bulakka cönödüm (15/7)

kuykul: Sarımtırak, sarışın.

kırǵızdar biz da kelgenbiz Biz kelgençe bu cerdi / kıpçaktar cerdep turǵan
Alardan murun *kuykul* çaç (10/12)

kanday kütüüsüz işterge colukkan minday şartka / kaniǵıp bütökön adamdın
sabırduu köz karaşı *Kuykul* (20/4)

kuyruk: Kuyruk.

kıyalımdan oyǵotup ciberdi Cal *kuyruǵu* celge sapırılǵan / tulparday tütünü
vaǵondordun üstünön tolkuy uçup (9/16)

kuyuşkan: At sanrısı, kuskun, eyer kayışı.

Saǵa emne cok *Kuyuşkanǵa* kıpçılba Özübüz bilebiz / Traktorǵo da cumuşka da
Men coop berem (23/5)

kuzov: Bir aracın, arabanın arka kısmı.

Coldo *kuzovdo* turup kelatkanda aylana terebelden / köz ayırı albadım Mına el
oozuna comok bolgon (8/18)

maşineni *kuzovunda* mobu tört döñgölök araba da / kelgen Oşondo uşu arabanın
ayınan uşunça korduk (8/6)

küy-: Yanmak, ateş almak, yakmak.

Küybösö örttönüp ketsin Senin dünüyöñ örttönüp / atabı Abakir kekete bırs etip
koydu Çokoyuñdu (13/1)

çartçurt *küyöt* başka dabış çok Baarina künöölüü men / Söz baştala elek birok Sorokindin tünörgön türünö (20/13)

ketti karasam Abakir / *Küydüm* süydüm dep cazıp catasıñbı dep narı (34/8)

Kiyiz *küydü* (12/19)

ketti go meni *küygönümü* kim tüşünöt / Men unçuga albay özümçö kapa bolup turdum Kaliypaga (44/12)

küygüz-: Yakmak.

kirip talaa salkın tarttı Emi eki aylangandan / kiyin farın *küygüzsöm* bolot dedim özümö içimen (42/2)

Uşunun birine da tüşünböy ketpedibi Kelgende / kanday bolso oşo boydon kete berdi *Küygüzüp* (44/11)

küzgü: Ayna.

cılt körünüp kayra cılt cogolgon balık sımal / birdeme *küzgüdöy* tişke ottoy çark çagılışıp (39/13)

küzün: Sonbahar.

keldi şirin suudan kozular da içsin dep izdep kelgem / Kozuların östürüp *küzündö* otorğo koşom da özüm (17/11)

oşonço ubakit kerek / Sorokindin aytuusu boyunca *küzündö* kelip toñdurma (38/7)

L

lam debe-: Hiçbir şey söylememek, tek kelime etmemek.

Abakir keldi *Lamdebedi* şıltoo izder kıntık / çok ele Unçukpastan traktordu sokogo aydap keldi (26/15)

mıyığınan külümsüröp koydu / *Lamdebesten* traktordon sekirip tüşüp kettim (31/14)

cağıma karabay tırışkandan tırışıp oturam Kança / ubakıt ötsö da *lamdep* ooz açpadım kiñkis ün çığarbadım (24/12)

lektsiya: Ders.

tükürüp Bu saga Taş Baba tuuraluu *lektsiya* okuu emes / Mındayda tarihtın cardamı tiybeyt (28/8)

lektsiya oku-: Nutuk çekmek, nutuk atmak.

murduñu körsötösüñ / Çala Moñol bizge *lektsiyaokuyసుñ* da özün oozuñ (11/2)

M

maal: Zaman, vakit.

moyunuñdu culup alam Imirt *maalda* Abakirdin / közdörü şıldıñdap catkanday keketkendey muzdak (23/1)

birok kaş karaya elek Abakir bir neçe colu kabinadan / maga kılçaktadı karaganı tüşünüksüz Bir *maalda* (41/9)

makoo: Aptal, budala.

Menin túbümö cetken uşu *makoo* okumuştuu ekeni / menen kimdin işi bolot (11/15)

bir kolu butu cok muncu bekem ce Abakir bilgendi / kezi kelgende ala albas *makoo* bekem Ce bilimdin (22/3)

maktana kıykır-: Övünmek, böbürlenmek.

Traktorgo ötkömün dep *maktanakıykırdım* / Tetigi zagondobuz Keçiriñiz men şaşıp baratam (29/9)

makul: Makul, uygun, kabul, tamam.

ar kaday kapilet kıyınçılıkların kötörügö / *makul* elem Buyerge meymaŋa kelgen cerim cok da (8/3)

makuldedim men Zapas tişterdi sokodon bölüp ket / Al unçukpastan aytkanımdı atkardı da koşko (25/3)

mal: Hayvan.

ekkeni emne bolor eken baykaylı dep tartkıncıktap / *mal* kıştatçu kolhozdor da azırınça başkaldın (6/19)

Tüşümü durus bolğon deşet Aylana talaaga da oşondoy / bolup ösüp berse Anarhayda kıştağan *maldın* toyut (6/16)

beşigi bolğon bizdin kündördö Anarhay kütürögön / kolhoz *malına* kışta cıluu kıştoosu cayda (7/12)

mal çarba-: Sığır yetiştirmek.

Anın işi caan çağında da toktoboyt *Malçarbasına* da / coop beret Oşol üçün tınım tınçı cok (12/7)

malda: Hayvan.

çıkkan kişi / Kışı katuu cıldarı Anarhaydagı *malda* cemçöptü (38/11)

malta-: Bir şeyi bol olarak almak, ekini bol almak.

Abakirdin caağı basılar emes Aydoos cerdi *maltap* / sögünüp karşı kelatat (11/4)

mañday: Alın, yüzün, kaşlarla saçlar arasındaki bölümü.

bakene katıñkı Aldey kakçıñdap bet *mañdayına* / keldi da tike karap (14/8)

maga negedir taanış köründü Bir curnaldın betinen / dal uşunday kökülü *mandayına* tüşkön vetnam kızdın (16/15)

Mañdayında isirkektegen terin arçıp motordun / dooşun basa kıykırdı (41/12)

masele: İş, görev, vazife.

maselesi oyun çeçiler ele deşet / Antken menen bu kelgender dele kılçaktap
(6/17)

maşine: Araba, otomobil.

tırp eter alım kalbay attı arañ çığaram da *maşinege* / cüktöp kelgen tañgak
çöptön salam Anan Aldey apa (7/16)

emespi desem kerek / Uşerge *maşine* menen eki tünöp cettik Meni menen (8/5)

maşineni kuzovunda mobu tört döñgölök araba da / kelgen Oşondo uşu arabanın
ayman uşunça korduk (8/6)

Bayırkı Anarhay Caşıl irañ camıñgan talaada cülgösü / arañ bilingen kara col
menen *maşine* zımırıp (9/1)

Suu taşığıç gana bolup kalğanıma ökünböym Men / ali *maşinelardi* cügöndöp bu
keñ talaanın kökürögündö (15/14)

boldu Andan emne çıktı emne üyröndü Ce *maşine* / ayday albasa ce atka
moyunçak kata albasa Moyunçaktın (21/11)

maşinele-: Arabayla, araçla götürmek/gitmek.

maşinelep samolyottop taşıp catışpaybı Anı / tıya turgan mezigil cetti deyt
Sorokin Kantip tıyar (38/12)

may: Yağ, mazot.

maylaarmay da dağı bar balakettin baarın cetkirip / men bu calgız attuu araba
menen suu da *mayda* (5/9)

Suuga kelatkan go Eki ceyren aydoonun dal / mizine kelip cer *may* menen temir
cittangan (37/1)

mayda: Küçük, önemsiz, ufak.

cazbay sebelep kölçük betteri *mayda* cıbr / Abakir erine esinep muundarin
kırıldata kerilip (12/14)

maydan: Savaş,meydan savaşı.

Anarhay degen ötkön zamandardin tilsiz küböcü cer / mayışkan soğuş *maydanı*
bolğon köçkön elderdin termelgen (7/11)

mayış-:

1. Yorulmak.

Anarhay degen ötkön zamandardin tilsiz küböcü cer / mayışkan soğuş *maydanı*
bolğon köçkön elderdin termelgen (7/11)

2. Kıvırmak, eğilmek.

bolom Cer *mayışkan* kalın kol Nayzaları / kıkıldap asaba tuuları celbirep
köçmön eldin (9/8)

maylan-: Yağlanmak.

töşöp küngö dalısın tosüp cata ketti Keñ dalı uy / conduu eti *maylanışıp* küngö
cılırtırayt Men da (27/5)

mazaktoo: Alay etmek, aşağılamak, eğlenmek.

Talaaga tünöp tañ erte kayradan işke kiriştik / Cumuştun oorlugu oşonçoluk
Abakir meni *mazaktoogo* (38/14)

mee katırıp oylon-: Kafa yormak, çok düşünmek.

sözdü kantip tapsam dep *meekatırıpoylonup* oturup / kaldım ele Añgıça biröö
koloman bloknötümü culup (34/7)

mehanizatsya: Makineleşme, makineleştirme.

Meħanizatsya cağına Meni buyakka traktorçulukka / ciberişken azır ançeyin
ubaktıluu dep boçkeni körsöttüm (17/13)

mehanizm: Mekanizma.

oylogonum traktordun *meħanizmderdin* bilip aydagandı / üyrönüp alsam deym
Köptön beri kaalaganım uşul emes (30/14)

mektep: Okul, ilköğretim okulu.

Men student da emesmin İnistitutka ötüü kaparıma / da kirgen emes *Mektepti*
bütörüm menen uşu Anarhayğa (6/1)

kettim *Mektepti* bılıtır bütürüptür azır buyerde / sakmançı bolup cürüptür (17/9)

darkan talaasının kelegegi tuurasındadı işenimdüü / elesterimdi eç kim buza
almak emes *Mektepte* dubal (33/16)

iş bolso ar kaçan cañısınan baştap turgan ırahat / *Mektepte* okup cürgöndö da ar
kaçan cañı depterdin (39/5)

meltire-: Sakin ve uçsuz bucaksız görünmek, durmak veya olmak.

kezip emne azap kayagıñı karaba *meltiregen* çöl Toobo / bul aymaktan adam
emne tapmak Başka cer (19/5)

memire-: Sükunetle uyumak.

Bulak başında oturup tün camıngan talaa sıırına / çömlüdüüm kulak turup dilimdi
açıp koyup *memiregen* (36/5)

ketip kaldı / Anarhaydın aydıñ talaası *memirep* uktap cattı (44/16)

metall: Metal, maden.

Başka *metall* bolso aldagaçan çirip kalmak bu taza / altın bolgondugunan uşu
kezge çeyin saktalıp catıptır (40/13)

meyli: Öyle olsun, peki, olur, tamam.

bir kolunda ötüğön aybattuu umtuldu / *Meyli* men akmak boloyun meni (13/8)

çaçılıp kelet Meyli töğülsö Bir tamçısı kalbay töğülsö / da *meyli* Mınday kordukka emi çıday albaymın (18/4)

başkalar bilbese da Abakir cakşı bilet *Meyli* men / da kaytpaymın Sokonun rulun karıma uuçtap can (24/11)

Meyliñ dedim (40/19)

meyman: Misafir, konuk, mihman.

ar kanday kapilet kıyınçılıkların kötörüügö / makul elem Buyerge *meymanğa* kelgen cerim cok da (8/3)

mezglil: Mevsim, zaman, çağ, devir, dönem.

Mezglil ötkön sayın kün katuulap ısıdı Sorokin / da tez tez kele turgan boldu Aydoonu şaştırbasa (38/5)

maşinelep samolyottop taşıp catışpaybı Anı / tıya turgan *mezglil* cetti deyt Sorokin Kantip tıyar (38/12)

milciyıp koy-: Gözlerini kapatarak yüzünü buruşturmak.

Tagdır imiş dep Abakir *milciyıp koydu* / Mınday akademikterdin tağdırı aldagaçan çeçilgen (21/7)

mildet: Vazife, görev, ödev.

uşu bulaktan kün sayın alıstap baratat uçu kıyırına / turuş *mildetim* Traktorlor bolso bu aymaktağı calgız (5/10)

traktordun cürüşüp basañdatpay sokonun tişin kerek / bolso kötörüp kerek bolso tüşürüp turuu *mildet* Andan (23/11)

Biz ündögön cokpuz / Men öz *mildetimdi* atkarıp cürö berdim Öz kıyalım (39/2)

min-: Binmek.

inisi Esirkepmenin atımı tokup *minip* çabandarğa / ketken Aldeymenin Kaliypa bulakka suuğa ketken (12/9)

Uruşpağanı kayra kayt dep suranbağanı emnesi / Çaalıkkın atın çarçañkı *minip* cürgönü kaday Üycayı (20/8)

mıyığınan külümsürögön bol-: Bıyık altından gülümsemek.

Mıyığınan külümsürögön boldu da meni tike karabastan / naarazı bolgondoy kayrı berdi (40/6)

mıyığınan külümsüröp koy-: Bıyık altından gülmek.

da *mıyığınankülümsüröpkoydu* / Lam debesten traktordon sekirip tüşüp (31/14)

miz: Sivri uç, kenar.

Suuga kelatkan go Eki ceyren aydoonun dal / *mizine* kelip cer maymenin temir cıttangan (37/1)

mögdöp kal-: Azaltmak, zayıflatmak, güçsüzleştirmek.

körör künübüz başka sen çok bolsoñ *mögdöpkalar* / biz emes (45/1)

mokop kal-: Körelmek, körleşmek.

Mokopkalıptır almaştırıru kerek Ertemenen / dayar bolsun (25/2)

molo: Türbe, kabir.

belçesinen cerge batıp cansız sokur közdörün / aytalağa kadap boz taştan somdogon *molo* kılımdar (10/3)

moyunçak: Hamut, atları arabaya koşarken boyunlarından geçirilen meşin halka.

boldu Andan emne çıktı emne üyröndü Ce maşine / ayday albasa ce atka
moyunçak kata albasa Moyunçaktın (21/11)

Men buyerge tirkegiç bolup iştegeni kelgen Traktor / aydağandı üyrönöyün
degem Atka *moyunçak* katuunu (22/5)

möltür: Temiz, şeffaf, duru.

calına cel erkelep oynoor kün kelerine işenem / Arıktarınan şıldırıp *möltür* suu
agar Bul cerge (16/2)

möltürö-: Saf/temiz/arı/berrak olmak.

da calğız bulaktın bir atı boluş kerek go Antip / turğanımça suunun ılayı tunup
beti *möltüröp* tübü (17/3)

momun: Mümin, inançlı kişi.

Koy oozunan çöp albağan *momun* balasıñ Cep koyot / bu seni Tük da (23/16)

möndür: Dolu, bir yağış türü.

Keñ talaanı alay dülöy tüşürgön *möndür* aralaş caagan / ötkün ele Asman
güüldöp çañdap catkan cerdin (32/12)

möndürgö kulagin sabatıp şümtüröp suu bolup baratkan / meni bir kılçayıp karap
koybodu Suu siñgen (32/14)

moñgol: Moğollar.

batışka cortuuldap baratkan *moñgoldor* koyso / kerek Alar menen Eniseydin
başınan Tyanşanğa (10/11)

On ekinçi kılımda bul cerlerde *moñgoldor* turgan / Buyerge keler aldında alar
Kıtaydı çaap köp altın (40/8)

motor:

1. Motor, makine.

Artıman *motor* tatıradı Abakirdin traktoru / açuulansa da bilgizbeyt (11/21)

Traktordu aydoodon çıgarıp *motordu* öçürdü da sokogo keldi / Eñkeyip tişterin sıypap kördü (25/1)

oturam / Çak tüştö Abakir kapiletten *motordu* öçürdü (27/2)

gürüldögön traktordun canında turganbız Abakir / *motordun* birdemesin (29/17)

bolso *motordu* öçür / Al cürüp baratkan traktordon sekirip tüştü da (31/4)

tamanına batkak çaptaşıp bir ordunda cılbışa berbegende / Abakirdin toktotor türü cok bolçu *Motordu* (32/16)

bilsin aytor ünü öçtü Tünörgön boydon traktorgo barıp / ot aldırğıçı culka tarttı *Motor* kür kür etti (35/11)

Traktordun ulkup culkup cürgönü çarçattı baarınan / Birde akırındap cılcıp kalat birde *motordun* (41/5)

Mañdayında isirkektegen terin arçıp *motordun* / dooşun basa kıykırdı (41/12)

Al ün katpadı *Motordu* birotolo öçürdüm da / dağı kıykırdım (42/8)

2. Traktör.

carkıratıp kün çıktı / Bu künüm cakşı başaldı *Motorlordun* ünü öçpödü (16/10)

Abakir körünbödü kayda cetip ketti Oorup turbadı / bele Kızık Traktordu toktotup *motorun* (42/6)

moynunda mildeti çoñ bol-: Boynunda yük/sorumluluk/vebal olmak.

körö albadım Ayıptap da ayap da turğan cok / Cumuş başı bolup *moynundamildetiçoñbol* kündö ar (20/3)

moyunçak: Hamut, atları arabaya koşarken boyunlarından geçirilen meşin halka.

boldu Andan emne çıktı emne üyröndü Ce maşine / ayday albasa ce atka moyunçak kata albasa *Moyunçaktın* (21/11)

Men buyerge tirkegiç bolup iştegeni kelgen Traktor / aydağandı üyrönöyün
degem Atka *moyunçak* katuunu (22/5)

moyunuñdu cul-: Kellesini almak.

moyunuñdu culup alam Imirt maalda Abakirdin / közdörü şıldıñdap catkanday
keketkendeý muzdak (23/1)

muğalim: Öğretmen, muallim.

ukkan curtka külkü bolom Birok bu kıyalkeçtigime / calañ özüm emes tarih
muğalimiz Aldıyarov da (6/5)

kaliñ el cabıla iştegen uluu cürüş dep / cürbödüm bele Uşunun baarın kılğan
tarih *muğalimiz* (7/6)

çıktı Atügül muğalimim Aldıyarovdu da bilet / eken Mınday een talaada cürüp
süyüktüü *muğalimiñdin* (17/7)

mukaktan-: Tökezlemek, kekelemek, şaşırmaq.

Abakir ketip kaldı Cumuştu taştap ketti / Emne deysiñ Abakir emne üçün dep
mukaktandı (43/13)

muñayım: Keder, acı, kara sevda, nostalji.

Birese tañırkap birese eçtemeni tüşünö albay kele cattım / Azır maga mobu
muñayım tuncuragan (42/17)

Anda menin ketkenim oñ dedim / Kaliypa meni bir karap aldı da *muñayım* (22/8)

Kayra buruluştı da sooruları ay şoolasına küñürt / *muñayım* cıltıldap şıbırsız
basıp kete berişti (37/8)

muñayım tart-: Dert çekmek, kederlenmek, somurtmak.

Botogöz bulak deybi Kız kökülün serpip taştap / cılmayıp koydu Sonun at eken
Muñayım tartıp (17/5)

muñayış: Dert, bunalım, keder.

kerek / Çü cañbar Eköübüz *muñayışka* ubakıt cok (15/2)

muncu: Eli, ayağı sakat.

bir kolu butu cok *muncu* bekem ce Abakir bilgendi / kezi kelgende ala albas
makoo bekem Ce bilimdin (22/3)

müñkürö-: Acizlik göstermek, aciz kalmak.

Birok *müñküröp* kalayın degen nietim / cok Cıgılıp ketkiçe turgan ordunda
bekem turuşuñ (15/1)

münöt: Dakika, an.

çığıp alıp koy kozusuna köz salıp turdu Bir *münötkö* / bolso da canına cakın
bargım keldi biroq kaydan (29/15)

murun: Burun.

Canım cer tartat cambaşım tiyse ele uykuğa / Oozu *murum* köz kulağım çañ
menen kumğa toluptur (24/16)

Bolso bolmokmun Menin niyetim menen işiñi / bolbosun dep baykooston
muruma çertip kaldı (27/15)

murduñ körsöt-: Burnunu göstermek, azıcık görünmek.

akırın kılıtıyıp *murduñkörsöttü* Kün çıgardağı / acarlangan keñ talaaday acayıp
körünüş düynödö bolbos (15/10)

muş: Yumruk.

caş uluumuştaş dese *muşka* kıyın / Abakirge eç kim coop bergen cok (21/3)

mušta-: Yumruklamak, yumrukla vurmak.

Kız koyun cayıp cönödü Abakir bolso traktordun / kabinasına çıgıp alıp aba *muştap* aykırıp turat (18/1)

Men ırıp turup *muştagılap* ciberdim Abakir / uşunumu gana kütüp turgan belem köptön beri içine (27/16)

koygon sayın kayra ırıp turup carmaşa berdim / Kolum cetse men anı betke közgö *muştap* kalam al (28/3)

muştaş-: Yumruklaşmak.

ketti Baya künkü *muştaşkandan* beri al Abakir / menen süylöşpöyt azır da sözgö aralaşpayın dedi (20/17)

tiştep catsam da bu menin ceñilgenim emes bolçu / Akıykat üçün *muştassa* bolorun men emi tüşündüm (28/11)

Baarıbizdı cek körüp atügül bir colu *muştaş* çıgarganıçı / Anın üstünö boyuna bütüp kalgan Kaliypadan (43/6)

muştasıp atat öltür-: Döverek öldürmek.

kelatkan eki katinga Bolgula tez *Muştasıpatat* / öltüröt (14/3)

muştum: Yumruk.

Muştumdun cıtı murdunan ketkis kılbasambı / Menin niyetim kanday (28/1)

kürsügüy *muştumu* ulam maga kürs kürs tiyet / Birok men da taramıştay (28/2)

bakırıp beret kala berse *muştum* kezep tap berip kalat / Traktor eköo men calgız oşol eki traktorgo (5/8)

turat Kabinasının üstünö çığıp alıp Abakir dale / *muştumun* abağa cañsap meni aşata sögüp kıykırıp (6/10)

muun: Döl, soy.

ali şaarlar ornop ayıl kıştaktar caygaşar Keleçek / *muundar* bu cerdi berekelüü Anarhay dep dañazalaşar (16/3)

muun: Eklem, boğum, mafsäl.

cazbay sebelep kölçük betteri mayda cıdır / Abakir erine esinep *muundarın* kırsılata kerilip (12/14)

muunt-: Boğmak, boğazlamak.

bitten beter ilbiysiñ da Seni / kütüp akıyıp otura berebizbi *Muuntup* salayınbı (11/5)

müyüz: Boynuz.

müyüzü bar telkisi capısıraak eköönün teñ alakanday / közdörü ay nuruna çağılısıp calt cult etet (37/4)

muz cürök: Katı yürekli.

cürböyümbü kara mürtöz taş boorlugu kalar dep / cürböyümbü *Muzcürögün* ak peylim ısıq süyüüm (44/7)

muzda-: Buz kesilmek, soğumak.

uşunum ıksız bolup kaldı Uyalğanıman betim çımırap / ısıp çıktı da bat ele kayra *muzdadı* (17/15)

muzdat-: Buza çevirmek, dondurmak.

Tumşuguñdu kancalatam Abakirdin / ırayımsız ünü meni *muzdattı* (17/16)

muzeıçe: Küçük çaplı müze, koleksiyon.

muzeıçesinde minday tarıhıy tabılğalar köp Munu / körüp tarıhın uzun sabak kızıık kep kılıp (41/3)

N

naal: Nal, nalça.

bele Kana ayt ey it dep Saadabek takasında *naalı* / bar ötüktü konçunun karmap atıp turdu (13/11)

naalat: Lanet.

ketip baratandır Cogolsoñ cogol *naalatı* / coluñ oşol Sensiz Anarhay kurup kalbas sensiz (44/18)

naarazı: Memnun olmayan, hoşnut olmayan, rızasız.

mıyıgınan külümsürögön boldu da meni tike karabastan / *naarazı* bolğondoy kayırıp berdi (40/6)

nan taap cür-: Ekmek parası kazanmak, eli ekmek tutmak.

uşulardın kolunan emne kelet Biz tamanıbiz / taşka tilinip *nantaapcürgöndö* bular okuu demiş (21/9)

nayza: Kargı, mızrak, süngü.

bolom Cer mayışkan kalın kol *Nayzaları* / kılkıldap asaba tuuları celbirep köçmön eldin (9/8)

nazar sal-: Bakış atmak.

da şaymanı kelbey kaldı Menin bar cogumdu müldö / unutup kalganday takır
nazarsalbayt Oşondo da (38/15)

nerse: Nesne, şey.

karağanda bir *nerse* aytçuday / Kana emi emne kılabız dedi Sorokin akırında
(20/14)

Abakir meni közdöy obolu şaşpay bastı da anan / aptığıp cetip keldi Kolumdagı
carkıldagan *nerseni* (40/1)

nersem: Nesne, şey.

nersem calgız bloknotum ele Oyuma tüşkön birdemelerdi / cazıp okugan
kitepterimen köñülgö cukkan (33/2)

niet: Niyet, dilek, istek.

Birok müñküröp kalayın degen *nietim* / çok Cıgılıp ketkiçe turgan ordunda
bekem turuşuñ (15/1)

niyet: Niyet, dilek, istek.

ele cumuşçuluk bolboso diliñde cumuşçuluktun / kenedey *niyeti* çok Bay bolsoñ
caraşmak (27/14)

Bolso bolmokmun Menin *niyetim* menen işiñi / bolbosun dep baykooston
murduma çertip kaldı (27/15)

Muştumduñ cıtı murdunan ketkis kılbasambı / Menin *niyetim* kanday ekenin
saga taanıtayın dep (28/1)

Kanday kuday calgadı munu Uşintet dep kim oyloptur / Abakirge emne boldu
çını menen maga *niyeti* (30/9)

nokot: Nohut.

tuş bolğonum belgisiz capaday calğız *nokottoy* / kiçinekey bir can baratam
(19/1)

nur: Aydınlık, ışık, parlaklık.

müyüzü bar telkisi capısıraak eköönün teñ alakanday / közdörü ay *nuruna*
çağılısıp calt cult etet (37/4)

Dagı bir az karap turdum da tüñülüp kayra tarttım / Batıp ketken kündün solgun
nurları akırındap (42/15)

O

obo: Hava.

aylanta tegerete karap turdum Tüpsüz tuñguyuk ülbürök / tınoodon salmaksız
kök *obo* kanatı közgö ileşpey (33/9)

oçok: Ocak. Pişirme, ısıtma, ısınma vb. amaçlarla kullanılan yer.

sunala cambaştap çılım sorup catat Saadabek / bolso *oçok* başında terdik töşönüp
sögülgön ötügün (12/11)

Keçkurun baarımız üygö çoğulduk Baarımız / unçuğuşpay üñküyüp oturduk
Oçoktoğu tersken cana (20/12)

Ooba / Mağa baarı bir dep Abakir *oçokko* çıyt tükürdü (22/18)

Üy içi cımcırt bolo tüştü *Oçoktoğu* tersken ğana / bayağısında tırsıldap cattı
Baarı meni añıraya karaştı (22/14)

okşo-: Benzemek, andırmak, gibi görünmek.

bul Anarhay seni menen ayalıñ eköönö *okşoğon* / akmaktardı sürgüngö ayday
turğan cer tura Silerge koşup (13/5)

Oşondo bir künü maga *okşogon* bir bala keler / birok al maga okşop tañdın atışı
menen kündün batışı (16/4)

Meni cañılış aytıp aldı azır ele sözüñön / kaytat dep oturuştı *okşoyt* Maga cakşılık kaalabağan (22/15)

caman söz menen kordogon *okşoyt* dep caman köz suuk / sözdön cakınımı korgop kala albaganıma canım (32/8)

baanek surap cügürüp kelet dep oyloçu *okşoyt* meni / Maga bolso emi baarı bir bolup kalgan Camgır ötmö (32/18)

Saga *okşogon* kuru kıyal / cel öpkölördü aydap kele turgan eken uşerge Keñ (34/12)

Kıyazı tigi koş döbönün narı cagındağı konuştan / kelgen *okşoyt* Ayerde çabandar köp Kızdın cüzü (16/14)

okşoyt Anın inisi Esirkep da ordunan tura berdi / kayra oturdu (20/18)

toktotposton cürdü *okşoyt* Çañ menen açuu / tütüñgö tumçuğup katuu temirge oturuu emne ekenin (24/10)

sokonun astında soylop cürdüm *okşoyt* Gaykalarđı / kayra burap salış baarınan kıyın boldu anın (26/6)

handardın kılıçtarının tutkası taza çulu altından / casalçu Mina karaçı bu da tutkaga *okşop* turat (40/15)

okşoş: Benzer, görünüş ve yapı bakımından benzeyen.

cılgaları baarı biri birine *okşoş* içiñ bışıp / ketkidey Bul kunarsız ölüü talaanı kim carattı (19/3)

kaynar bulagı adamdın can düynösünö *okşoş* belem / keede adamdın da dili tazalanıp köñülü kötörülüp (36/3)

Calgız kız gana dilime dili / cakın kıyalıma kıyalı *okşoş* sıyaktanıp turup aldı (36/9)

oku-:

1. Okumak.

Ter bolso kanteyin dep Abakir oğö beter zaarlandı / Üyündö kitebin *okup* otura berbeybi (11/12)

Üy içi it baylasa turğus Suu bolgon tuurduktan / köktöp oturat Kitebimi *okup*
men bir burçtamın (12/12)

bir cerden *okuganım* bar Mümkün ali bocomol çıgar / Kantken menen adamdar
bu katkaksıgan cerdin suusunun (15/17)

cindene atırılıp cetip bardım / Biröönün cazganın *okugan* cakşı emes (34/10)

basıp *okup* baratat Ir menen kızdın başın / aylandırmaksıñ go (34/9)

2. Okulda okumak, tahsil görmek.

boldu Emnege *okudum* eken Anan kalsa şoruma (11/17)

iş bolso ar kaçan cañısınan baştap turgan ırahat / Mektepte *okup* cürgöndö da ar
kaçan cañı depterdin (39/5)

uşulardın kolunan emne kelet Biz tamanıbiz / taşka tilinip nan taap cürgöndö
bular *okuu* demiş (21/9)

tükürüp Bu saga Taş Baba tuuraluu lektsiya *okuu* emes / Mındayda tarihtın
cardamı tiybeyt (28/8)

3. Şiir, şarkı vb. okumak: ölkösü tuurasındagı kıyaldanganımı büt aytıp
berbesem / Cazgan ırımı *okup* bergenim bolbos kız külsö (36/13)

okumuştuu: Alim, bilgin kişi.

Ey bala dep mağa kıcırluu karadı Bildik / senin *okumuştuu* ekenindi Üydön barıp
tavot salğan (10/15)

Menin tübümö cetken uşu makoo *okumuştuu* ekeni / menen kimdin işi bolot
(11/15)

okumuştuu: Okumuşluk, alimlik, bilginlik.

Menin okumuştuuğum öz başıma tiygen balee (11/16)

boosun kantip baylagandı bilbeyt Munun tüyşügün / men tartıp cindi
bolupmunbu *Okumuştuuluğu*n (21/12)

okuuçu: Öğrenci, talebe

Aldıyarov Oozun açkan *okuuçularğa* Anarhay / degen Kordoydun böksö toolorunan Balhaştın kalıñ (7/7)

okuya: Olay, hadise, vaka.

Abakirden cakşılık kütpö / Cakında bir *okuya* boldu İñirde caağan camğır (12/4)

olco: Ganimet.

olcolop kelişken Bu dele oşol kezden kalıp / kalışı ıktımal (40/9)

oluray-: Kaşlarını çatıp öfkeli bakmak.

olurayat Taş Babanı köpkö aylandıra karap çıktım / da üygö kelip Sorokinden suradım (10/5)

oluraya kara-: Kaşlarını çatıp öfkeli bir şekilde bakmak.

ötüp kettim Taş Baba tabalay külüp ağıp kalğan közü / *olurayakarap* uzatıp koydu da neçen kılımdar boyu (18/17)

olurayta kadap tur-: Kaşlarını çatmak.

Tek Taş Baba ğana menin kayğıma arğasız kübö / bolğondoy sokur közün *oluraytakadapturdu* Terebel (14/14)

oluttuu: Önemli, mühim, ciddi.

Zağondun narkı başında Saadabek degen dağı bir / traktorçu kütüp oturat Caşap kalğan *oluttuu* kişi (11/20)

oñ-: Solmak, renk atmak.

Men aga kayradan ceksur körünüp cürdüm Anı cek / körörümdü men da çaşıra
albadım Bu *oñbogur* kızdı (32/7)

oñ:

1. Sağ taraf.

kıymılsız uşul ordunda turğandır Caan menen cel / cegen *oñ* közü ağıp
kalğanday kıyğaç kabağı cabıluu (10/4)

Eger razyezd izdeseñ *oñgo* tarta cür tetigi cılğanı / ördö dep kamçı suna körsötüp
atın burup cönöp (20/6)

2. Doğru, yanlışsız.

Anda menin ketkenim *oñ* dedim / Kaliypa meni bir karap aldı da muñayım
(22/8)

öñ:

1. Yüz, çehre, görünüş.

sürötün körgöm Bu kızdım *öñü* taanış sıyaktanıp / turganı da oşondondur (16/16)

2. Yüze gelen taraf, ön.

Karaçı ansız da *öñ* daletten cok baykuş bala Menin / kaltırağan koluman çakanı
alıp Kaliypa radiatorgo (11/10)

Oñbo-: Hiçbir işe yaramayan, hayırsız

alakanday cer Emiçi Tañ atkandan mobu *oñbogon* / arabanı kubalap cürgönüm
cürgön Kaş karayğanda (7/15)

oñdo-: Düzeltmek, onarmak.

oñdop ketüügö tırışat oşondoybu emnesi bolso da / Kaliypa uşintip aytkan soñ
iza bolup oturğan men (22/12)

başka da traktordu ondoogo ce traktoristtin başka / cumuşuna işi kılıp baarına
cardam berişim (23/12)

oñol-: Düzelmek, yoluna konulmak, onulmak.

oñoldubu Birok köp oylonup oturbay aytkanın üyrönüp / cattım (30/10)

oñuna tüşö alba-: Elinden bir şey gelmemek, çaresiz kalmak.

da işim ali *oñunatuşöalbadı* Mına azır ele Abakirden / dağı til uktum Mından arı
emne kılam akılım cetpeyt (14/18)

ooba: Evet, gerçekten.

Ooba / Mağa baarı bir dep Abakir oçokko çiyt tükürdü (22/18)

oodar-: Çevirmek, devirmek.

oodarat ekenbiz Emki cazdan baştap köp traktor / apkelip PTC ornoto turgan
körünöt Sorokindin (38/18)

oonalakta-: Debelenmek, yerde yuvarlanmak.

Kıynalıp catasın İçi oorugança üç büktölüp / boordo *oonalaktap* cer süzüp
catkanday elestedı (42/10)

oonalaktap catıptır eköön arañ degende acıratlık Aldey / erin sırtka çıkarıp
ketmek boldu ele Abakir (14/5)

Eköö küröşüp sögünüp üy içinde *oonalaktap* baratışat Men / ırğıp cetip açkıkça
cabıştım Arañ culup alıp (14/1)

oorluk: Ağırılık.

Talaaga tünöp tañ erte kayradan işke kiriştik / Cumuşun *oorlugu* oşonçoluk
Abakir meni mazaktoogo (38/14)

ooru-: Hasta olmak, ağrımak.

bolup aldı Üygö amalsız kamaldık Bekerçilikten / başıbiz *oorudu* Arğonom
Sorokin ğana attanıp ketti (12/6)

Çını menen katuu oorup kalgan go İçi *oorup* atsa / kerek bürüşö tüşüptür dep
oylodum da traktordu (41/17)

Abakir körünbödü kayda cetip ketti *Oorup* turbadı / bele Kızık Traktordu
toktotup motorun (42/6)

ooz: Ağız.

Canım cer tartat cambaşım tiyse ele uykuğa / *Oozu* murdum köz kulağım çañ
menen kumğa toluptur (24/16)

çaçsañ bolguday Bulaktın agıp çığıp catkan *oozunda* / cıldızdar da koşo agıp
ketip catat Beregi tunup (36/1)

ooz uçunan buldura-: Dil ucuyla söylemek, mırıldanmak.

Kayra kelip kalar balkim dep *oozuçuman* / *bulduradım* (44/3)

oozu açıp uk-: Can kulağıyla dinlemek.

Oozu açık ugupberip mına emi azabın tartıp cüröm (6/7)

oozuman kadayça çığıp ketkenin bilbey kal-: Bir sözün ağzından nasıl çıktığını
bilememek.

bir suu taşığış kelmek / *Oozuman kadayça çığıp ketkenin bilbey kaldım* (17/14)

oozumu açıp artınan karap kal-: Ağız açık bakakalmak.

ketti / Añ tañ *oozumu açıp artınan karap kalıp mın* (20/7)

oozumu tırma-: Ağızını tutamamak.

Oşonu menen tınıp kalsamçı Cok Biröö / *oozumutırmağansıp* traktoristter (10/8)

oozun aç-: Ağzını açmak deyimi, konuşmaya başlamak.

Oozunaçkan okuuçularğa Anarhay / degen Kordoydun böksö toolorunan kalıñ
(7/7)

Oozunaçpağanda kantmek / Al kezde cakşı eken Anarhaydı kartadan karasak
(7/14)

oozuñ kaysı dese murduñu körsöt-: Doğru ile yanlışı birbirinden ayıramamak, at ile deveyi birbirinden ayıramamak.

dese murduñu körsötösüñ / bizge lektsiya okuysuñ da özün *oozuñ kaysıdese murduñu körsöt* (11/2)

oozuna ak it kirip kara it çığıp catkanda: Göz açıp kapayıncaya kadar, bir anda, aniden.

Kaçan bolso Abakir *oozuna ak it kirip kara it çığıp / catkanda* koomaylanıp eptep cumşartuuğa ayağın (22/11)

oozunan çöp alba-: Burnundan kıl aldırmmamak.

Koy oozunan çöp albağan momun balasıñ Cep koyot / Tük da cakpaysıñ (23/16)

opurul-: Hücum etmek, saldırmak.

Abakir kabinasınıan sekirip tüşüp baya künküsündöy / *opuruldu* Men attın başın tarttım (18/5)

ordu: Yer, mahal, oturulan yer, makam.

ordunan cıldı Men ceñildene dem alıp kupaykenin (11/22)

Abaylasañ bolboybu dedi al tükürüktöp suulağan / köktü tarttı *Ordunan* kozğolo
albay kalğansıñbı (12/17)

okşoyt Anın inisi Esirkep da *ordunan* tura berdi / kayra oturdu (20/18)

özüm ele taşıp *ordumdu* sağa berer elem / Kemel birok özüñ barbaysıñ da (22/9)

Özüñ bilesiñ go degi bayka dep Aldey akırın / üşkürüp alıp *orduna* ketti (23/18)

kiriş *Ordunan* turup eşikke cönödü Emese dem / alğıla (23/7)

tişteri taşka şakıldap tiygende cark curk etip ot / çağılat selkildegen *orduman*
men uçup tüşö cazdaym (24/14)

ketkideymin Birok *orduman* tap cılbastan / Abakirdin buyruğun küttüm (24/17)

emes Kemel biz cardamdaşabız Cür / Esirkep dep Kaliypa *ordunan* turdu
(25/15)

Abakir kombinezonun kiyinip bolgonço men es alıp / tez kiyindim da sokodogu
orduma barıp oturup aldım (28/13)

Traktor tatırıp ot alıp *ordunan* kozgoldu Kabinanın / ayneginen murdagıday ele
bıcıgır celke (28/14)

Men anı akıraya karadım / Bar *orduña* dep Abakir burk etti (30/3)

başka belgi körö albadım / Akademik ayda öz *orduña* bar dep dalıga kaktı
(31/13)

Alar çoçubay cön ketsin dep men dağı biraz az oturdum / Anan üygö kelip
karañgıda *ordumdu* sıypalap (37/9)

ordunan kozgodum / Traktor çirene tartıp bir kalıpta cürüp kelet (41/18)

kıymılsız uşul *ordunda* turğandır Caan menen cel / cegen oñ közü ağıp
kalğanday kıyğaç kabağı cabıluu (10/4)

Birok müñküröp kalayın degen nietim / cok Cıgılıp ketkiçe turgan *ordunda*
bekem turuşuñ (15/1)

calt karadım Kız da menin soñuman karap canağı / *ordunda* turgan eken Araba
toktopodu Birok aga kapa (29/11)

tamanına batkak çaptaşıp bir *ordunda* cılbışa berbegende / Abakirdin toktotor
türü cok bolçu Motordu (32/16)

İş uçurunda al meni kabinaga kirgizçü emes / Otur dep *ordun* boşottu Aydap
(30/8)

orguştap cat-: Dışarıya fişkirmek.

İrimin ebi sını ança kelişpey kalğanına karagan / cokmun Kökürögümö batpay
orguştapcatkan (34/5)

orno-: Yerleşmek, yerinde iyice oturmak, yerinde pekiştirmek.

soğuş basılıp Anarhaydın kök cayığında cumurtkaday / boz üylör tigildi
Beykutçuluk *ornop* boz üylördün (9/12)

ali şaarlar *ornop* ayıl kıştaktar caygaşar Keleşek / muundar bu cerdi berekelüü
Anarhay dep dañazalaşar (16/3)

ornot-: Yerine koymak, yüklemek, kurulmak.

ekenbiz Emki cazdan baştap köp traktor / apkelip PTC *ornoto* turgan körünöt
(38/8)

orto: Orta, ara.

Kaynar bulaktan çakanın kap *ortosunan* suu suza bergençe / een talaanı
cañırtkan aç aykırık çıktı (5/4)

ortosunda tınımsız suu taşıp keñkeles biröönün / suuk tilin ugup cürbös (16/5)

kalğanıbiz bolboso *ortobuz* okçun ele erteñden baştap / күnü tünü debey anın kol
aldına tüşmöy boldum (23/9)

Kayda cügürüp baratat Birdeme körgön go Zagondun / *orto* çenine cetip
kabinadan suurulup tura karadım (42/5)

ortogo tüşö kal-: Ara buluculuk yapmak.

Sabır et Abakir Kıyırğandan payda cok / *ortogo tüşö kalğanı* abiyir boldu
(11/9)

orun: Yer.

Abakir anı menen da ırıldeşip alğan / Men calınıp koyboğon soñ bir küni
Esirkep eköübüz *orun* (20/19)

orunduk: Sandalye, koltuk.

öçürdü da çılımın kere sorup kabinadaki *orunduguna* / çalkalay oturdu Dobuldan
baş kalkalap kabinadan (32/17)

ot: Ateş, od.

tişteri taşka şakıldap tiygende cark curk etip *ot* / çağılat selkildegen orduman
men uçup tüşö cazdaym (24/14)

üyüp koydum Tün içinde ottun carığında tişteri / almaştırbasam bolboyt da *Otun*
cıynap bütökön (25/7)

kötörülgönçö kötörüp koyup *ot* caktım Fonardın / da cardamı cakşı tiydi
Gaykaldı burap (26/4)

üstünö ebi kelbeyt Bara bara ot da bastay berdi Sokonun / astınan soylop çıgam
da *otko* dağı kuuray taştap (26/7)

cılt körünüp kayra cılt cogolgon balık sımal / birdeme küzgüdüy tişke *ottoy* cark
çağılışıp (39/13)

ot al-: Araba için marş almak.

Traktor tatırıp *otalıp* ordunan kozgoldu Kabinanın / ayneginen murdagıday ele
bıcıgır celke (28/14)

otaldırdım Tatıragan açuu dooşko tün ürküp / oygongondoy boldu Kabinaga
tüşüp faranı candırdım (45/3)

ot aldırğıç: Arabanın marşı.

bilsin aytor ünü öçtü Tünörgön boydon traktorgo barıp / *otaldırğıçtı* culka tarttı
Motor kür kür etti (35/11)

otorğo koş-: Mera/otlakta hayvanları otlatmaya çıkarmak.

keldi şirin suudan kozular da içsin dep izdep kelgem / Kozuların östürüp
küzündö *otorğokoşom* da özüm (17/11)

otur-: Oturmak.

okşoyt Anın inisi Esirkep da ordunan tura berdi / kayra *oturdu* (20/18)

Meni cañılış aytıp aldı azır ele sözünön / kaytat dep *oturuştı* okşoyt Maga
cakşılık kaalabağan (22/15)

kelip canıma *oturdu* da başıman sıladı / Oylonup körsöñçü Kemel Senin teñiñ
emes bul (23/15)

Kürcüygön bıçığır celkesi gana körünöt Uşul / *oturuştı* ele meni sınağanday
çıdap kötörö alar beken (24/8)

oturam / Çak tüştö Abakir kapiletten motordu öçürdü (27/2)

İş uçurunda al meni kabinaga kirgizçü emes / *Otur* dep ordun boşottu Aydap
(30/8)

cetip barıp canaşa *oturup* süylöşsöm cadegende / celpildeggen kökül çaçın ele
karap kelsem degende eki közüm tört (30/5)

Bulak başında *oturup* tün camıngan talaa sırina / çömüldüm kulak turup dilimdi
açıp koyup memiregen (36/5)

Keçeegi kız bugün dağı keldi Abakir meni dağı / kabinaga *oturguzup* özü kızga
ketti Sakmançı kız (31/15)

tüñkü talaanın tabiyatın can düynömö siñirip / *oturdum* kıyalım koşulup köz
aldıma ne bir acayıp (36/6)

Alar çoçubay cön ketsin dep men dağı biraz az *oturdum* / Anan üygö kelip
karañgıda ordumdu sıypalap (37/9)

Üydö Abakir Saadabek men üçöbüz kalğanbız / Ar kim öz ermegibiz menen
ünküyüp *oturabız* Abakir (12/10)

Keçkurun baaribız üygö çoğulduk Baaribız / unçuşpay ünküyüp *oturduk*
Oçoktoğu tersken cana (20/12)

Sen bala sıkkan bitten beter ilbiysiñ da Seni / kütüp akıyıp *otura* berebizbi
Muuntup salayınbı (11/5)

ğana közümü ukalap soluktap *oturдум* / Imırt kirgençe otura beripmin (14/16)

katarıma ötkön Koşton tüşpöy ötüğümdün balçıgın / tazalap otura *otura* berdim
Suu tiybesin dep korgolotkon (33/1)

dep Abakir oğö beter zaarlandı / Üyündö kitebin okup *otura* berbeybi (11/12)

köömp saldım Anan *otura* / kalıp ıylap cibersem bolobu kısıp kelgen dülöy
(14/12)

Zagon boylop cürüp kettik / Keçeegidey emes bugün sokodo bekem *oturдум*
(26/16)

köktögöndü bilseñçi başkanı emne kılasıñ / Kep dünüyödö emes Sen öz üyündö
oturgan cokuñ (13/2)

Buyerde senden başka da kişi bar / Oşo bötön üydö *oturğanım* bolup atpaydı
(13/3)

bulakka cönödüm Bulak başına calgız barıp calgız / *oturgum* keldi (35/15)

Kanday ele meni kabinaga *oturguzup* kaldı dese / Kızdın kaşında caybarakat
süylöşüp turdu Kayda (31/6)

Abakir kombinezonun kiyinip bolgonço men es alıp / tez kiyindim da sokodogu
orduma barıp *oturup* aldım (28/13)

Eköbüz dağı kezdeşebiz Emki colu traktorgo *oturup* / albay aldıñan cügürüp
çıgam Azır bara koy beş (32/4)

sözdü kantip tapsam dep mee katırıp oylonup *oturup* / kaldım ele Añğıça biröö
koloman bloknotumu culup (34/7)

Çañ menen açuu / tütüngö tumçuğup katuu temirge *oturuu* emne ekenin (24/10)

otvertka: Tornavida.

Senibi dep cügürüp barıp traktordon / *otvertkanı* alıp çıktım (34/12)

oy:

1. Fikir, düşünce, akıl.

çıgarğan Abakir Özümdö da bar Añkoo başım bala / kıyaldanıp *oyuma* kelgendi
abaylabay ayta salam Anan (6/4)

oyun çeçiler ele deşet / Antken menen bu kelgender dele kılçaktap iştep (6/17)

Azırınça işim *oydoguday* cürüp cattu / Al ortodo boz çalgan kök ceektin narı
(15/8)

Abakirdi kağıp saldı Anı biz sensiz da bilebiz / Kep alda emes Kana ayıçtı Kemel
özünün *oyuñ* kanday (21/18)

talaanın *oyu* menen kırın al tim ele karap cürgön / ceri cok alakanday cerine
çeyin esepetep baalap (38/10)

kadamımdı añdıp şıbırtıma kulak töşöp oylogon / *oylorumdu* bilip catkanday
Oylogon oylorum bolso (43/1)

tura munusu / Menin *oylorumdu* Kaliypanın ünü buzdu (43/9)

2. Düşünce, tasa, kaygı, sıkıntı.

öçüp barattı *Oy* menen kırdı bürköö kabak / ireşire bastı (42/16)

3. Ova, ovalık yer.

emi celkemdin çuñkuru körsün / Kıyırsız talaa tomsorup catat *Oy* kırı döbö
(19/2)

köktük kerek men / andan korkpoymun Ariyne talaanın *oy* kırın bilip (23/10)

oy oylo-: Fikir etmek.

sözü Birok al baykooston çıgıp ketebi deym / Adamga kıyaldanuuga *oy* oyloogo
tilek tilöögö eç kim (35/8)

oygo çömül-: Tefekküre dalmak.

turgan çordonunda bolso kudu köktögüdöy bolup / cıltıldaşat Anı karap oturup
oygo çömüldüm Talaanın (36/2)

oygon-: Uyanmak.

ot aldırdım Tatıragan açuu dooşko tün ürküp / *oygongondoy* boldu Kabinaga
tüşüp faranı candırdım (45/3)

körüñgüsü kelbegendey köpkö çıkpay turup aldı Anan / kün da *oygondu*
Anarhaydın köz cetkis keñ talaasına (15/9)

oygot-: Uyandırmak, çağırmaq.

kıyalımdan *oygotup* ciberdi Cal kuyruğu celge sapırılğan / tulparday tütünü
vağondordun üstünön tolkuy uçup (9/16)

sızdap birese ısıp açışıp catti / Ertemenen Kaliypa *oygottu* Araba menen suu
(26/10)

oylo-: Düşünmek, tefekkür etmek, sanmaq.

dep *oyloym* Anan şpal sanap kete bersem dağı / bir razyezdden poyezdge
carmaşarın Oşentem (19/13)

Mındayça col çığarın *oyloğon* emesmin kayırımduuluğubu / ce Abakirdin kılığına
kınıldıdı (22/10)

kadamımdı añdıp şıbırtıma kulak töşöp *oylogon* / oylorumdu bilip catkanday
Oylogon oylorum bolso (43/1)

Birok birge iştep birge cürö turğan kişiler tuuraluu / takır *oylobopmun* Adam
baardık cerde birdey ele (8/4)

Siz kanday *oyloysuz* coldoş arğonom mobu / Taş Babanı kim koydu eken (10/6)

kolunan bok kelbey kuurap ötü nemeler da Abakir / kıcırlana kol silkip saldı
Özüñ *oyloçu* Sorokin (21/8)

ülüşü bar go dep *oylodum* Birok kıcırlanıp zaarın / sözünö çığarıp aytıp catpaydı
Kay cazığıma Men (22/2)

oylogonum traktordun mehanizmderdin bilip aydagandı / üyrönüp alsam deym
Köptön beri kaalaganım uşul emes (30/14)

Kanday kuday calgadı munu Uşintet dep kim *oyloptur* / Abakirge emne boldu
çını menen maga niyeti (30/9)

Meni koyup öz kamındı *oylo* (34/18)

Çını menen katuu oorup kalgan go İçi oorup atsa / kerek bürüşö tüşüptür dep
oylodum da traktordu (41/17)

baanek surap cügürüp kelet dep *oylodu* okşoyt meni / Maga bolso emi baarı bir
bolup kalgan Camgır ötmö (32/18)

kelip canıma oturdu da başıman sıladı / *Oylonup* körsöñçü Kemel Senin (23/15)

Eçteme *oylonboston* cürüp kelatam Uşu cerden tezireek / ketsem degen gana
kaaloo Kargış tiygen Anarhaydı (19/1)

tıyuu sala albayt uşunu bilip alsañ bolo Adamdın / aybandan ayırmaçılığı da
oşentip *oylono* bilgeni (35/9)

Oylono turğan emnesi bar cumuştu toktotkon / adam coop bersin dedi al dağı
(21/4)

oñoldubu Birok köp *oylonup* oturbay aytkanın üyrönüp / cattım (30/10)

oylop catasıñ Kılımdardan beri kupuya katkan / kanday sırıñ bar erteñki (15/13)

traktordu canday cürüp üyrönüp aların anan özüm / traktor aydaarmın dep
oylop kelbedim bele Rayondo (8/8)

Andan arı cürdük tabılgamı Aldıyarov agayga / alparıp körsötsöm dep *oylop*
kelem Agaydın tüzgön (41/2)

Oylop kettim Mektepti bılıtır bütürüptür azır buyerde / sakmançı bolup cürüptür
(17/9)

ulam kozgoldubu / Al kız azır kayda boldu eken anı *oylop* oturganımdı (36/11)

Oyloy turğan emnesi bar eken Abakir tünörö / ızırınıp maga süzö keldi Öz oyum
öz başımda (35/1)

oyno-: Hareket etmek, oynaşmak, eğlenmek.

kelet Köz uçunda kögültür zakım *oynoyt* Cer cañı (9/2)

calına cel erkelep *oynoor* kün kelerine işenem / Arıktarınan şıldırıp möltür
(16/2)

oysezim: Duygu.

oysezimderdin cüzdön biri kagazga tüşpöy kalğanına / ökündüm Keleçekke
(34/6)

oyuna kel-: Aklına gelmek.

berdi Süyüngönümön cürögüm lakıldap çıktı Başka / eçteme *oyumakelbey*
(30/13)

Birok bu salgılaştı / da men ceñip çıkkanın anın *oyuna kelbedi* Iras cer (28/10)

oyuna tüş-: Aklına gelmek.

nersem calgız bloknotum ele *Oyumatüşkön* birdemelerdi / cazıp okugan
kitepterimen köñülgö cukkan (33/2)

oyuñan çıgar-: Aklından çıkarmak.

Aytıp koyoyun akademik / aligi kızdı *oyuñançıgar* tüşüñö da kirbesin (35/3)

Ö

öç-: Yok olmak, ortadan kalkmak, yitmek.

ünü *öçüptür* menin tumşugumdu kancalatçu / oşol traktordun eesi Abakir al
maga dağı ökürüp (5/7)

öçöş-: Kin beslemek, hırslanmak.

beçaralagımdı koluman / eçteme kelbey basınganımdı sezip oşogo *öçöşüp* (19/8)

Abakir da *öçöşkondönöçöşüp* traktordu / taştak cerge saldı da soko (24/13)

öçöştük: Kin, kindarlık, husumet, düşmanlık.

tünörgön közünün terefinde maga degen *öçöştük* cini / çadırınıp kaynap (38/16)

öçüp bar-: Rengini kaybetmek, solmak.

öçüpbarattı Oy menen kırdı bürköo kabak / ireşire bastı (42/16)

öçür-: Söndürmek, durdurmak, bitirmek.

Traktordu aydoodon çıkarıp motordu *öçürdü* da sokogo keldi / Eñkeyip tişterin sıypap kördü (25/1)

oturam / Çak tüştö Abakir kapiletten motordu *öçürdü* (27/2)

bolso motordu *öçür* / Al cürüp baratkan traktordon sekirip tüştü da (31/4)

öçürdü da çılımın kere sorup kabinadağı orunduguna / çalkalay oturdu Dobuldan baş kalkalap kabinadan (32/17)

Al ün katpadı Motordu birotolo *öçürdüm* da / dağı kıykırdım (42/8)

ögüz: Öküz, boğa.

basıp baratat Menin tırp eter alımdı kaltırbadı / birok özü da tınım algan çok *Ögüzdöy* işteyt eken (25/5)

ökün-: Dövünmek, esef etmek, pişman olmak.

Suu taşıgıç gana bolup kalğanıma *ökünböym* Men / ali maşinelerdi cügöndöp bu keñ talaanın kökürögündö (15/14)

oysezimderdin cüzdön biri kagazga tüşpöy kalğanına / *ökündüm* Keleçekke uçkan kıyalımdı cetkirer körköm (34/6)

Kiyin *ökünböysün* Cumuştu bütölü anan / özüm alıp ketem seni (37/18)

Cok *ökünörüm* bışik Ömür boyu *ökünüp cürüp / ötörümü özüm dele bilip cüröm*
Oşondo dele bolboy (38/1)

ökür-: Bağırmaq, böğürmek.

ünü *öçüptür* menin tumsugumdu kancalatçu / oşol traktordun eesi Abakir al
maga dağı *ökürüp* (5/7)

öl-: Ölmek.

uğuldu Ansız da *ölböybüz* / Adam emey ele ayban ekensiñ bul emne kılğaniñ
(18/13)

körüpünbü Atam soğuşta *ölgön* Atamı bilbey kaldım / cardamdaşpasam
ömürümdö kara cumuş iştep (8/12)

Kaydağı uyku Katalık ketirbeyin dep tiktegenim / ele sokonun tişteri Sokonun
tişine tüşüp *ölöm* dep (24/3)

Oşondo da kıñ debedim Keç kirip Abakir traktordun / toktotkondo gana men
ölörçö çarçağanımdı sezdim (24/15)

ölkö: Ülke, memleket, diyar.

Keñ Anarhay *ölkösü* / Gül caynagan cer bolor (34/3)

azdan soñ talaa cañırta katkırta küldü / Aydıñ talaa Anarhay Keñ *ölkösü* deyt
(34/14)

Anarhay *ölkösü* dep tapkan sözün Ha ha Ali dağı saga / atañı taanıtır bu
Anarhay *ölkösü* Bir ele kış kıştap (34/16)

ölkösü tuurasındağı kıyaldanganımı büt aytıp berbesem / Cazgan ırımı okup
bergenim bolbos kız külsö (36/13)

comoktop aytıp berer elem Carkınım Anarhay / *ölkösünün* keleşegine menin
comoguma işenmek (45/6)

ölkö taanıtıkıç: Etnograf, rehber.

künöölüü ekenin buyerdegiler kaydan bilsin *ölkö / taanıtıkıç* Aldıyarov Anın
aytkanın oozumu açıp uga (6/6)

öltür-: Adam öldürme, cinayet.

Birin biri *öltürüüdön* tayuu tartkıday emes / Koyuñuz Abakir bayke dep men
(13/14)

ölüü: Ölü.

cılgaları baarı biri birine okşoş içiñ bışıp / ketkidey Bul kunarsız *ölüü* talaanı
(19/3)

toktoosuz cürüp barat / Abakir meni *ölüü* tirüübü dep bir kılçayıp koybodü
(24/7)

ömgöktöy ber-: Birinin üstüne düşmek, yoğun ilgi göstermek.

başkalarğa kesepetin tiygızbey coğolsun Anan / kalsa Sorokin sen da köp ele
ömgöktöyberbegin Önögüm (21/14)

ömür: Ömür, yaşam, hayat.

mintip suu taşığıç kılıp koyuştu Oşondo ele kayra / tartıp kete bersem bolmok
eken Anın üstünö *ömürümdö* (8/10)

körüpünbü Atam soğuşta ölgön Atamı bilbey kaldım / cardamdaşpasam
ömürümdö kara cumuş iştep (8/12)

Cok ökünörüm bışık *Ömür* boyu ökünüp cürüp / ötörümü özüm dele bilip cüröm
Oşondo dele bolboy (38/1)

öñ dalet: Ön, yüz.

Men barıp kabinaga tüşüm Abakir *öñdaletten* / ketip kupkuu tike karabay közdörü caltaktayt (41/11)

öñdön-: Benzemek.

kee ceri kıyarıp katıp kalgan öñdönöt / O Anarhay keñ talaa Emnege *üñdöböysüñ* Emneni (15/12)

önök: Sıra nöbet.

başkalarğa kesepetin tiygizbey çoğolsun Anan / kalsa Sorokin sen da köp ele ömgöktöy berbegin *Önögüm* (21/14)

örttön-: Yanmak, tutuşmak.

Eneñdi bokmurun akademik sensiz da bu örttönüp / ketkir Anarhay *örttönböy* tura beret cer cutup (18/8)

örttönüp ata-: Kundaklanmak, tutuşmak.

Küyböso örttönüp ketsin Senin dünüyöñ *örttönüp* / *atabı* Abakir kekete bırs etip koydu Çokoyuñdu (13/1)

örttönüp ket-: Kundaklanmak, tutuşmak.

Eneñdi bokmurun akademik sensiz da bu *örttönüp* / *ketkir* Anarhay örttönböy tura beret cer cutup (18/8)

östür-: Büyütmek, yetiştirmek.

keldi şirin suudan kozular da içsin dep izdep kelgem / Kozuların *östürüp* küzündö otorgo koşom da özüm (17/11)

ösüp ber-: Büyüyüvermek (bitki için), bitmek.

Tüşümü durus bolğon deşet Aylana talağa da oşondoy / bolup ösüpberse
Anarhayda kıştağan maldın toyut (6/16)

öt-:

1. Geçmek, zamanın ilerlemesi.

Koluman kelet eken dep kaldım Algaçkı sınıodon abiyirdüü / ötkön soñ ayagına
çeyin çıday alarıma közüm (26/17)

Mezgil ötkön sayın kün katuulap ısıdı Sorokin / da tez tez kele turgan boldu
Aydoonu şaştırbasa (38/5)

bolor emes kün ötkön sayın cer kurgap baratat Dağı / beş kün ayday turgan cer
kaldı ürön sepçülörgö da (38/6)

2. Geçmek, bir yeri aşmak, öbür yana ulaşmak.

katarıma ötkön Koşton tüşpöy ötügümdün balçıgın / tazalap otura otura berdim
Suu tiybesin dep korgolotkon (33/1)

kanday küç dep catışkansıyt / Ceyrender aydoonu keçip ötü albadı daabadı
(37/7)

ötüp kettim Taş Baba tabalay külüp ağıp kalğan közü / oluraya karap uzatıp
koydu da neçen kılımdar boyu (18/17)

ötkön: Geçmiş.

Anarhay degen ötkön zamandardın tilsiz küböü cer / mayışkan soğuş maydanı
bolğon köçkön elderdin termelgen (7/11)

ketip barat / Oşondo men ilgerki ötkön zamandın dooşun ukkanday (9/7)

ötkün: Sağanak yağmur.

Keñ talaanı alay dülöy tüşürgön möndür aralaş caagan / ötkün ele Asman
güüldöp çañdap catkan cerdin (32/12)

Kapilet başalğan *ötkün* kapiletten toktodu Oşol / zamat tüpsüz tuñguyuk kök asman çayıttay açıldı (33/4)

ötük: Çizme, bot, potin.

sunala cambaştap çılım sorup catat Saadabek / bolso oçok başında terdik töşönüp sögülgön *ötügün* (12/11)

bele Kana ayt ey it dep Saadabek takasında naalı / bar *ötüktü* konçunun (13/11)

katarıma ötkön Koştın tüspöy *ötügümdün* balçıgın / tazalap otura otura berdim Suu tiybesin dep korgolotkon (33/1)

üzündülörün köçürüp alıp cürçümün Bloknottu *ötügümün* / konçuna tıktım (33/3)

bir kolunda *ötükçön* aybattuu umtuldu / Meyli men akmak boloyun meni (13/8)

közcetkis çöl talaa anda baratkan kupaykeçen kirzi / *ötükçön* küngö oñup kubarğan şapkeçen men kaydan (19/10)

öz oyum öz başımda: Aklı başında olmak.

Oyloy turgan emnesi bar eken Abakir tünörö / ızırınıp maga süzö keldi *Öz oyum öz başımda* (35/1)

özgörüş: Değişme.

Turmuşubuzga ança mınça *özgörüş* kirdi Ürön / taşuuga koş at çegilgen araba keldi Anı menen birge (28/16)

özön: Nehir yatağı.

başalışı gana emespi Ken izdööçülör Anarhaydın / astınan agıp catkan *özöndördü* taaptır dep (15/16)

P

papiros: Sigara.

sirkesi suu kötörböy *papirosun* belçesinen çaynap / kombinezonun anan köynögün çeçti da baarın astına (27/4)

parovoz: Buharlı lokomotif.

parovoz arkırap baratıptır Alistan mağa oşondoy / köründü Anan poyezd akırından kiçireye berdi karayğan (9/17)

kayda baratkanın bilip bolboyt / *Parovozdun* sozulıñku cañırıktuu dooşu meni (9/15)

Aldagaydan zıñıldap şıbak başın ürkütökön *parovoz* / ünü uguldu Balkim uşu poyezdge cabışıp Abakir (44/17)

payda: Fayda, yarar.

Sabır et Abakir Kıykırğandan *payda* cok / tüşö kalğanı abiyir boldu (11/9)

payda bol-: Peyda olmak, ortaya çıkmak, belirlemek.

Koy kozunu bulaktın közünö colotpoy agıp çıkkın / cerinen sugarıp turat Bu kız kaydan *paydaboldu* (16/13)

Unçuğuşpay telmirip eköobüz tikteşip kaldık / Kaydan *paydaboldu* dep men tañ kalıp tursam bu (16/17)

turganday Birok men sır berbey arabaman ırıp tüşüp / bu arabakeç bala kaydan *paydaboldu* dep kız da tañ kalıp (16/18)

pedal: Pedal.

Pedaldı tart İlinçegin koş İi oşondoy / Emi pedaldı akırın koyo ber friktion rıçagdarın (30/11)

plan: Plan, tasarı.

Mındaylardın kılığı menen bolo berseñ aram / ölösüñ *Plandın* atkarılğanın
senden emes menden surayt (11/14)

poyezd: Tren, şimendifer.

parovoz arkırap baratıptır Alistan mağa oşondoy / köründü Anan *poyezd*
akırından kiçireye berdi karayğan (9/17)

dep oyloym Anan şpal sanap kete bersem dağı / bir razyezdden *poyezdge*
carmaşarmın Oşentem (19/13)

Aldagaydan zıñıldap şıbak başın ürkütkön parovoz / ünü uguldu Balkim uşu
poyezdge cabışıp Abakir (44/17)

R

radiator: Radyatör, ısıtma aracı.

Karaçı ansız da öñ daletten cok baykuş bala Menin / kaltırağan koluman çakanı
alıp Kaliypa *radiatorgo* (11/10)

Eñ obolu canar may taşıp traktorlordun baktarın / özüm tolturup koydum Anan
radiatorloruna suu (15/6)

alıp keliptir / *Radiatordu* tolturup koydum Kemel cuunup al (26/11)

Men bidondu alıp *radiatorgo* suu kuya baştadım / Kaliypa kabinaga çekesin
tayap alıp burkurap (44/1)

ratsiya: Telsiz

gana okto tekte bir cañılık aytıp kelet Al atçan / cakın curttağı çabandarğa barıp
ratsiya arkıluu çoñdor (7/4)

rayon: Bölge, semt, ilçe, kaza.

traktordu canday cürüp üyrönüp aların anan özüm / traktor aydaarmın dep
oylop kelbedim bele *Rayondo* (8/8)

razyezd: Geçit.

sızıkka aylanıp akırında körünböy ketti / Aytalaada adaşıp kalğan *razyezddin*
tuşunan temir (9/18)

dep oyloym Anan şpal sanap kete bersem dağı / bir *razyezdden* poyezdge
carmaşarmın Oşentem (19/13)

Eger *razyezd* izdeseñ oñgo tarta cür tetigi cılğanı / ördö dep kamçı suna körsötüp
atın burup cönöp (20/6)

rıçag: Kaldıraç, manivela.

Pedaldı tart İlinçeğin koş İi oşondoy / Emi pedaldı akırın koyo ber friksion
rıçagdarın (30/11)

Rıçagdı bekitip beri kel / Men tañ kalıp sokodon tüştüm da Abakirge bardım
(30/7)

Kıykıra berip çarçadım barıp *rıçagiñdi* bekemde / da kayra kelip sen aydaçı
(41/13)

rul: Direksiyon, dümen.

başkalar bilbese da Abakir cakşı bilet Meyli men / da kaytpaymın Sokonun
rulun karıma uuçtap can (24/11)

S

saat: Saat, zaman.

azır sak bolboso bolboyt / Kız koyun aydap ketkiçe bir carım *saatpay* traktor
(31/11)

sabak: Ders.

muzeyçesinde mınday tarihiy tabılğalar köp Munu / körüp tarihin uzun *sabak*
kızık kep kılıp (41/3)

sabır: Sabır.

Saadabek *sabır* menen katının kolunan tarttı / Koyçu uşunu Aldey Uşun da
(14/10)

sabır et-: Sabretmek.

Sabiret Abakir K1ykırğandan payda cok / tüşö kalğanı abiyir boldu (11/9)

sabırduu: Sabırlı, tahammüllü.

kanday kütüsüz işterge colukkan minday şartka / kaniğıp bütön adamdın
sabırduu köz karaşı Kuykul (20/4)

sağa emne cok: Sana ne, seni ilgilendirmez.

Sağa emne cok Kuyuşkanğa kıpçılba Özübüz bilebiz / Traktorğö da cumuşka da
Men coop berem (23/5)

sak bol-: Dikkatli olmak.

azır *sakbolboso* bolboyt / Kız koyun aydap ketkiçe bir carım saatpay traktor
(31/11)

sak kötör-: Saklamak, tutmak.

Telkisi kuranga ıktap kiçinekey ceñil başın *sak* / *kötörüp* turat Seleyişip katıp
turgan uşu kalıbında (37/5)

sakal: Sakal.

sakal baskan çarçañkı betin alakanı menen / ukalay sürttü da (20/5)

sakmançı: Çobana yardım eden kişi.

kettim Mektepti bılıtır bütürüptür azır buyerde / *sakmançı* bolup cürüptür (17/9)

küñürt şoolalanıp koymolcup catat Çını menen / botonun közündöy *Sakmançı*
kız esime tüştü Bayağı (26/1)

kelatıp bulaktın başınan bayağı *sakmançı* kızdı / körüp kaldım Arabakeç attın
başın tarta berdi (29/3)

Ertesi *sakmançı* kız koyun cayıp bizdin zagondun / canınan köründü
Cakınıraaktağı bir döböğö (29/14)

kagınıp silkinip üstü boyun tüzönüp *sakmançı* kızga / bet aldı Anın aram oyun
mına oşondo tüşündüm (31/5)

Keçeegi kız bugün dağı keldi Abakir meni dağı / kabinaga oturguzup özü kızga
ketti *Sakmançı* kız (31/15)

saktal-: Saklanmak, korunmak, muhafaza edilmek.

Başka metall bolso aldagaçan çirip kalmak bu taza / altın bolgondugunan uşu
kezge çeyin *saktalıp* catıptır (40/13)

Sal-:

1. Bırakmak, göndermek.

sokonun astında soylop cürdüm okşoyt Gaykaları / kayra burap *salı*ş baarınan
kıyın boldu anın (26/6)

2. Batırmak.

cerinen cañı col *salıp* baskandı cakşı körör elem / Köktömdö too boorun kıldırıp
ali eç kimdin közü (39/7)

3. Koymak, yerleştirmek, sokmak.

Ey bala dep mağa kıcırluu karadı Bildik / senin okumuştuu ekenindi Üydön
barıp tavot *salğan* (10/15)

anan aytalı dep al tabılğanı çöntögünö *salıp* aldı / Koştun üstünön tüşürüp alasıñ
mende bolsun (40/18)

çıgarıp alıp kayra boltun burap kiygizip cogolup / kalbasın dep şapkeme *salıp*
catam Oşentip tünü menen (26/5)

şprits apkel / Men cügürüp barıp apkelgenim solidol *salğan* (10/16)

öçöşüp traktordu / taştak cerge *saldı* da soko borozdon sekirip çıǵıp (24/13)

tırp eter alım kalbay attı arañ çıǵaram da maşinege / cüktöp kelgen tañǵak
çöptön *salam* Anan Aldey apa (7/16)

bitten beter ilbiysiñ da Seni / kütüp akıyıp otura berebizbi Muuntup *salayınbı*
(11/5)

salabız Köp bolso eki üç gün catıp çıǵasıñ da / Kuru-beker ıylay beresiñbi
(37/14)

4. Yaymak, sermek.

Cazdın coomart camgırı cuup ötkön darkan talaa / suluulanıp carkın *sala* berdi
Cerdin bu körkünön (33/5)

5. Belirtmek, göstermek.

küç barday Mına bu Anarhayda sokonun tişi tilbegen / dıñdı buzup cañı boroz
saluu cañı depterdi (39/9)

salaaga salıp esep tep çıksa arañ cetkidey: Bir elin parmaklarını geçmez, bir elin
parmaklarını geçmeyecek kadar az

salaaga salıp esep tep çıksa arañ cetkidey Eki traktorçu / tartkanıçtap turat Oşol
üçün een talaada iştegen bizdi salaaga (7/1)

salamat: Sağ salım, esen olma durumu, esenlik.

Salamat dedim / *Salamat* dep kız da toktodu Anı körgönümö (29/7)

salgılaş-: Pataklamak, dövüşmek, kavga etmek.

şaşpay kiyine baştıdı Birok bu *salgılaştı* / da men ceñip çıkkanım anın oyuna
kelbedi Iras cer (28/10)

Anarhaydın betinde bir kezderde neçendegen / köçmön kalktar coolaşıp
salgılaşıp ötkön Al kezdegi (40/14)

salkın: Serinlik, soğukluk.

salkın cayıtına aylanmak Aytör uşintip comoktop / ayta berse közü açıla elek
baldar oozun (7/13)

kıynalıp turat keçki *salkınga* kiçine basayınçı / cakşı bolup kalar (41/14)

salkın tart-: Serinlik vermek.

kirip talaa *salkıntarttı* Emi eki aylangandan / kiyin farın küygüzsöm bolot dedim
özümö içimen (42/2)

salkını ur-: Soğuk vurmak.

bulakka kayrıldım Kaynar bulaktın çordonu bülküldöp / betime *salkınıurdu*
Fonardın carığına tübü (25/18)

salmak: Ağırlık, kütle.

dep men tabılgamı caktadım / Karaçı *salmagın* segiz cüz grammday bar (40/7)

salmaksız: Hafif, ağırlık olmadan.

aylanta tegerete karap turdum Tüpsüz tuñguyuk ülbürök / tınoodon *salmaksız*
kök obo kanatı közgö ileşpey (33/9)

salmaktan-: Ağırlık basmak, çökmek, ağırlaşmak.

Salmaktangan çöntögün sılagılap Abakir / traktoruna cönödü (41/1)

salmaktap kör-: Düşünüp taşınmak.

Salmaktapkördü / Altınbı cokpu anı bilgen kişilerge körsötüp (40/17)

samolyotto-: Uçakla gitmek/götürmek.

maşinelep *samolyottop* taşıp catışpaybı Anı / tıya turgan mezigil cetti deyt
Sorokin Kantip tıyar (38/12)

sandırak: Boşboğaz, geveze, saçmalık.

albadım Abakirdin aytkanın / uğup oturup uşunun *sandırağında* da çındıktın
(22/1)

sap: Satır, mısra, dize.

suurup çığıp entelep kelgen algaçkı *saptardı* / şaşıp buşup cazıp kirdim (33/18)

sapırılğan: Savrulgan.

kıyalımdan oyğotup ciberdi Cal kuyruğu celge *sapırılğan* / tulparday tütünü
vağondordun üstünön tolkuy uçup (9/16)

sarı temir: Sarı demir, altın.

astınan sümbödöy süyrü kelgen *sarıtemir* suurup / çıktım Emne bolso da kooz
eken kubanganıman (39/15)

sarığıp ak-: Dökülerek akmak.

tünü menen sebelep toktobodu cadattı üzük tuurduktan / *sarığıpkı* Ertesi da
basılбай birotolo ak caan (12/5)

sebele-: Serpilip durmak.

tünü menen *sebelep* toktobodu cadattı üzük tuurduktan / *sarığıp* aktı Ertesi da
basılбай birotolo ak caan (12/5)

sep-: Serpme, saçma, ekme.

arabakeç keldi Emi suu taşuunun cumuşu ceñildep / kaldı Ürön *sebüügö*
Saadabek menen Esirkeptin traktoru (28/17)

sekir-: Sekmek, atılan bir nesne bir yere çarptıktan sonra sıçrayarak gitmek.

bolso motordu öçür / Al cürüp baratkan traktordon *sekirip* tüştü da (31/4)

sekirip tüştü / Emne taptım deysiñ (39/17)

maga Traktordon *sekirip* tüşüp oşo tarapka çurkadım / Kırdı aşıp narı karadım
beri karadım can (42/11)

Abakir kabinasınan *sekirip* tüşüp baya künküsündöy / opuruldu Men (18/5)

kayra boroz astına cilt kirip ketti Daroo koştın / *sekirip* tüşüp oşol cerge cettim
da kalıñ çımdın (39/14)

sekirip tüş-: Yüksek bir yerden atlayıp inmek.

mıyığınan külümsüröp koydu / Lam debesten traktordon *sekiptüşüp* kettim
(31/14)

öçöşüp traktordu / taştak cerge saldı da soko borozdon *sekirip* çığıp (24/13)

seley-: Hayretler içinde bırakılmak.

Telkisi kuranga ıktap kiçinekey ceñil başın sak / kötörüp turat *Seleyişip* katıp
turgan uşu kalıbında (37/5)

kancalatam / *Seleye* kattım kulak töşödüm çınında menin atım (5/5)

selkilde-: Sallanmak, sendeleyerek yürümek.

tişteri taşka şakıldap tiygende cark curk etip ot / çağılat *selkildegen* orduman
men uçup tüşö cazdaym (24/14)

selt et-: Titremek, ürpermek.

Abakir Kaydasıñ coop ber Ala küügüm basıp turgan / çıbirdın üstü tuncurap *selt*
etpedi (42/9)

sendele bas-: Sendeleyerek yürümek, ağır ağır yürümek.

Artınan eerçip *sendelebaskanımı* özüm bilbey / kalıpmin (20/11)

Sendele kezip emne azap kayagıñı karaba çöl Toobo / bul aymaktan (19/5)

sep-: Serpmek, dikmek, ekmek.

cer kurgap baratat Dağı / beş kün ayday turgan cer kaldı ürön *sepçülörgö* da
(38/6)

serp-: Serpmek.

Botogöz bulak deybi Kız kökülün *serpip* taştap / cılmayıp koydu Sonun at eken
Muñayım tartıp (17/5)

sez-: Anlamak, kestirmek, hissetmek.

Oşondo da kıñ debedim Keç kirip Abakir traktordun / toktotkondo gana men
ölörçö çarçağanımdı *sezdim* (24/15)

başkanın ümüt tilegin *sezbeybi* ayabaybı Oşondo / emgeginin akıbeti kaytıp
üzürü ırıs bolboybu Abakırçı (44/10)

beçaralagımdı koluman / eçteme kelbey basınganımdı *sezip* oşogo öçöşüp (19/8)

sezim: Algı, duyum, his, gönül.

Ce bu *sezim* al kız eköbüz algaç uşu bulaktın başınan / kezdeşip atın Botoköz
dep birge koygonubuzdan (36/10)

sık-: Sıkmaq, ezmek.

Sen bala *sıkkın* bitten beter ilbiysiñ da Seni / kütüp akıyıp otura berebizbi
Muuntup salayınbı (11/5)

sıla-: Sıvazlamak.

Salmaktangan çöntögün *sılagılap* Abakir / traktoruna cönödü (41/1)

silk-: Silkmek, çırpmaq.

Oşonu menen al ayak astıbizda tepselgen kiyimin / alıp kagıp *silkip* bir bugun
çıgarıp ıraazı bolgondoy (28/9)

Silkin-: Silkelenip üzerindikileri dökmek, kendini silkelemek.

kagıp *silkinip* üstü boyun tüzönüp sakmançı kızga / bet aldı Anın aram oyun
mına oşondo tüşündüm (31/5)

silkinip ciber-: Silkinmek, sallanmaq, titremek.

kaşaya çırıldaganda tınıp catkan talaa tınçtıgı kamçı / tiygendey *silkinipciberdi*
İşterman cigit dep (44/6)

siñ-:

1. Emilmek, hazmedilmek.

möndürgö kulagın sabatıp şümtüröp suu bolup baratkan / meni bir kılçayıp karap
koybodu Suu *siñgen* (32/4)

2. Saklanmaq, gizlenmek.

menen *siñip* çoğolup ketçü eken da köptön kiyin / közgö çaldıksa baarı capayı
bolup kalçu eken (7/10)

sına-: Sınamak, denemek, test etmek.

Kürcüygön bıçıgır celkesi gana körünöt Uşul / oturuştı ele meni *sınağanday*
çıdap kötörö alar beken (24/8)

siñir-: Benimsemek, hazmetmek, sindirmek.

düyönün düyüm kooz tüs boyoktorun boyuna *siñirip* / kün celesi kıymılsız
iyilip turdu Cürögüm öröpküp (33/8)

tünkü talaanın tabiyatın can düynömö *siñirip* / oturdum kıyalım koşulup köz aldıma ne bir acayıp (36/6)

sınoo: Sınav, deneme, imtihan, prova.

Koluman kelet eken dep kaldım Algaçkı *sınoodon* abiyirdüü / ötkön soñ ayagına çeyin çıday alarıma közüm (26/17)

sır: Sır, gizli kalan, gizli tutulan şey.

Men bar *sırımdı* koşko kelgen künu ele bildirip / aldım Coldu katar körgön kıyal elesterimen ali boşono (10/1)

Kılımdardan beri kupuya katkan / kanday *sırıñ* bar erteñki künuñ kanday (15/13)

Bulak başında oturup tün camıngan talaa *sırına* / çömüldüm kulak turup dilimdi açıp koyup memiregen (36/5)

sırdaşsam *sırıma* tolkundansam kıyalıma tüşünö turgan / calgız gana aligi atın özüm bile elek beş kökül (36/8)

sır ber-: Sır vermek, bir sırrı ifşa etmek.

turganday Birok men *sırberbey* arabaman ırgıp tüşüp / bu arabakeç bala kaydan payda boldu dep kız da tañ kalıp (16/18)

sırdaş-: Sırrını paylaşmak.

elester tartıldı Kimge aytsam munu kim menen / *sırdaşsam* Emnelikten ekenin baamdabadım birook (36/7)

sırdaşsam sırıma tolkundansam kıyalıma tüşünö turgan / calgız gana aligi atın özüm bile elek beş kökül (36/8)

keyidi Kolum boşoy kalsa kızdı izdep taap alıp / tartınbastan ezilişe *sırdaşuuga* söz berdim özümö (32/9)

sirkesi suu kötörböy: Sirkesi su taşımamak, şakayı kaldırmamak.

Sirkesi suu kötörböy papirosun belçesinen çaynap / kombinezonun anan köynögün çeçti da baarın astına (27/4)

sırt: Dışarı.

sirtka kaçıp çıktım / Aldey apa Kaliypa dep bakırdım suudan (14/2)

oonalaktap catıptır eköön arañ degende acı rattık Aldey / erin *sirtka* çığarıp ketmek boldu ele Abakir (14/5)

Al ortodo men *sirtka* çığıp azırkı topoloñdo özüm / ırğıtıp cibergen açkıçtı izdep taptım da çetke çığıp (14/11)

sırt kebetesi: Elmacık kemiği, yüzün kemikli dış bölümü.

karmayt antse da *sirtkebetesi* közgö tüşümdüü Birok / közü caman sürdüü Saal ele bolso kantalap çığat anan (12/3)

sıyaktan-: Benzemek, gibi görünmek.

köñülgö ciger koşor demi *sıyaktandı* / Oşol ciger oşol dem maga da koşulğansıdı (33/13)

kız *sıyaktandı* Calgız oşo kız gana dilime dili / cakın kıyalıma kıyalı okşoş sıyaktanıp turup aldı (36/9)

sıyaktanıp kaldım / Zagondun ayagınan ayaptoor buruldum Iras tirkegiçim (30/17)

sürötün körgöm Bu kızdın öñü taanış *sıyaktanıp* / turganı da oşondondur (16/16)

kız *sıyaktandı* Calgız oşo kız gana dilime dili / cakın kıyalıma kıyalı okşoş *sıyaktanıp* turup aldı (36/9)

sıymık: Gurur.

kılıp menin putyuvkamdı alıp çıktı Anı men / cañı kelgen künü zor *sıymık* menen
özünö tapşırğam (19/18)

sıypa-: Sıvazlamak, elle yoklamak.

Alar çoçubay cön ketsin dep men dağı biraz az oturdum / Anan üygö kelip
karañgıda ordumdu *sıypalap* (37/9)

Traktordu aydoodon çıgarıp motordu öçürdü da sokogo keldi / Eñkeyip tişterin
sıypap kördü (25/1)

sızda-: Sızlamak.

sızdap birese ısıp açışıp cattı / Ertemenen Kaliypa oygottu Araba menen suu
(26/10)

sızık: Çizgi, çizik, hat.

sızıkka aylanıp akırında körünböy ketti / Aytalaada razyezddin tuşunan temir
(9/18)

sögül-: Sökülmek.

sunala cambaştap çılım sorup catat Saadabek / bolso oçok başında terdik töşönüp
sögülgön ötügün (12/11)

sögün-: Sövüp saymak.

Abakirdin caağı basılar emes Aydoos cerdi maltap / *sögünüp* karşı kelatat (11/4)

Eköo küröşüp *sögünüp* üy içinde oonap baratışat Men / ırğıp cetip açkıçka
cabiştım Arañ culup alıp (14/1)

soğuş: Savaş, muharebe, harp, cenk, meydan savaşı.

Anarhay degen ötkön zamandardın tilsiz küböcü cer / mayışkan *soğuş* maydanı
bolğon köçkön elderdin termelgen (7/11)

körüpünbü Atam *soğuşta* ölgön Atamı bilbey kaldım / cardamdaşpasam
ömürümdö kara cumuş iştep (8/12)

menen cer birikken kanduu *soğuş* cürüp cattu / Kılıçtar carkıldap cookerler uraan
taştap kıykırıp (9/10)

soğuş basıl-: Savaş açmak.

soğuşbasılıp Anarhaydın kök cayığında cumurtkaday / boz üylör tigildi
Beykutçuluk ornop boz üylördün (9/12)

sok-: Vurmak, çarpmak.

çığıp kelatkan caş şıbaktın kermek cıtı / kañılcaardı kıtığılayt Karşı *sokkon*
celden cazğı (9/4)

soko: Saban, kara saban, pulluk.

İştebegende emnesi bar eken Kemel menin *sokomdo* dele / iştegen (23/4)

traktordun cürüşüp basañdatpay *sokonun* tişin kerek / bolso kötörüp kerek bolso
tüşürüp turuu mildet Andan (23/11)

Abakir da öçöşkөndön öçöşüp traktordu / taştak cerge saldı da *soko* borozdon
sekirip çığıp (24/13)

Uktap kalıp *sokonun* astına tüşüp ketseñ men / coop berbeym Dep işke çığar
aldında bir ayttı (24/2)

Kaydağı uyku Katalık ketirbeyin dep tiktegenim / ele *sokonun* tişteri Sokonun
tişine tüşüp ölöm dep (24/3)

başkalar bilbese da Abakir cakşı bilet Meyli men / da kaytpaymın *Sokonun* rulun
karıma uuçtap can (24/11)

Makul dedim men Zapas tişterdi *sokodon* bölüp ket / Al unçukpastan aytkanımdı
atkardı da koşko (25/3)

Traktordu aydoodon çıgarıp motordu crd da *sokogo* keldi / Eñkeyip tişterin sıypap kördü (25/1)

ayban / Kürsünüp aldım da kuuray ogulttum *Sokonuñ* canına (25/6)

Kerek *Sokonun* tişterin almaştıram / Kuday ay uşunday da bolu bele dep (25/11)

Men sokonu irkedim Zagon boylop crp kettik / Keçeegidey emes bgn *sokodo* bekem oturdum (26/16)

azır / *Sokogo* cetip buydalbastan işke kiriştim *Sokolordu* (26/3)

Abakir keldi Lam debedi şıltooz izder kıntık / cok ele Unçukpastan traktordu *sokogo* aydap keldi (26/15)

Men sokonu irkedim Zagon boylop crp kettik / Keçeegidey emes bügün *sokodo* bekem oturdum (26/16)

sokonun astında soylop cürdüm okşoyt Gaykalarđı / kayra burap salış baarınan kıyın boldu anın (26/6)

stn ebi kelbeyt Bara bara ot da bastay berdi *Sokonun* / astınan soylop ıgam da otko dağı kuuray taştap (26/7)

Abakir kombinezonun kiyinip bolgonço men es alıp / tez kiyindim da *sokodogu* orduma barıp oturup aldım (28/13)

Rıçagdı bekitip beri kel / Men tañ kalıp *sokodon* tüştüm da Abakirge bardım (30/7)

kırtış murdagıday koñtorulup tüşpöy *sokonun* tişterine / keptelip kakaltıp cattı Eger traktordun kaz (32/15)

k barday Mina bu Anarayda *sokonun* tişi tilbegen / dıñdı buzup cañı boroz saluu cañı depterdin (39/9)

Koşton stnd *sokonun* cltıldagan tişteri dıñdı / kantip çıtırata tilip baratkanın karap baratkan (39/11)

ıkkan kara tütün aydoonu kaptap dem kısıp / *sokonun* astın coylop koñtorulgan boroz menen (41/7)

sokur: K r, gözleri görmeyen,  m .

belçesinen cerge batıp cansız *sokur* k zd r n / aytalaaĝa kadap boz taştan
somdogon molo kılımdar (10/3)

Tek Taş Baba ĝana menin kayĝıma arĝasız k b  / bolĝondoy *sokur* k z n
olurayta kadap turdu Terebel (14/14)

körgönünö k n l m süyünöt Al emi naraaktaĝı / d b d  karayıp Taş Baba turat
Sokur közdörü alıştı (36/16)

solgun: Solgun.

Daĝı bir az karap turdum da t n l p kayra tarttım / Batıp ketken k nd n *solgun*
nurları akırındap (42/15)

solidol: Gres yaĝı. Sabun ve yaĝ karışımı. Makine yaĝı.

şprits apkel / Men cügürüp barıp apkelgenim *solidol* salĝan (10/16)

solukta-: Hıçkıra hıçkıra aĝlamak.

dabış cok men ĝana k z m  ukalap *soluktap* oturdum / Imırt kirgençe otura
(14/16)

somdo-: Kalıp yapmak, şekil vermek.

belçesinen cerge batıp cansız sokur k zd r n / aytalaaĝa kadap boz taştan
somdogon molo kılımdar (10/3)

sooru: Saĝrı, hayvanlarda bel arkasındaki dolgun bölüm.

Kayra buruluştu da *sooruları* ay şoolasına k n rt / muşayım cıltıdap şıbırtsız
basıp kete berişti (37/8)

sor-: Tütün i mek.

öçürdü da çılımın kere *sorup* kabinadağı orunduguna / çalkalay oturdu Dobuldan baş kalkalap kabinadan (32/17)

sunala cambaştap çılım *sorup* catat Saadabek / bolso oçok başında terdik töşönüp sögülgön ötügün (12/11)

soylop çık-: Sere serpe uzanmak, yayılıp yatmak.

üstünö ebi kelbeyt Bara bara ot da bastay berdi Sokonun / astınan *soylopçıgam* da otko dağı kuuray taştap (26/7)

sokonun astında *soylopcürdüm* okşoyt Gaykalaradı / kayra burap salış baarınan kıyın boldu anın (26/6)

sozo karma-: Tutup çekmek.

şibegesi uçup ketti artına barıp tüştü Abakirdi çaarı / közünön çığa karap bir kolunda *sozokarmağan kök* (13/7)

sozolon-: Çekilmek, uzamak, uzayıp gitmek.

tündüğünön tezektin kök tütünü asmanğa *sozolondu* / Tegerekte koroo koroo koy üyür üyür cılkı Tigi (9/13)

söz: Söz, kelam, laf, ifade.

oy keldi emi meni biröö uruşmak turgay katuu *söz* / aytpagıday kılıp kantsem da başkaça cürüp başkaça (15/4)

ülüşü bar go dep oylodum Birok kıcırlanıp zaarın / *sözünö* çığarıp aytıp catpaydı Kay cazığıma Men (22/2)

coktugunan burula bergen cerde ala kalıp kaldı / Oşo da *söz* beken Anarhayda cer cetpeybi (30/18)

caman söz menen kordogon okşoyt dep caman köz suuk / *sözdön* cakınımı korgop kala albaganıma canım (32/8)

Anarhay ölkösü dep tapkan *sözün* Ha ha Ali dağı saga / atañı taanıtır bu
Anarhay ölkösü Bir ele kış kıştap (34/16)

sözü Birok al baykooston çıgıp ketebi deym / Adamga kıyaldanuuga tilöögö
(35/8)

emespi / Bu *sözüm* kulagina kirdibi ce agıp kaldıdı kim (35/10)

taap köpkö uktay albay çakıyıp cattım / Oşondo argasızdan şıbış *söz* uktum
Abakir menen Kaliypa bir tüşöktö catıptır Murda dele uşintip (37/10)

bu *sözdördü* ukpay ertereek uktap ketsem eken dep / tumçulana cattım (38/4)

kaalap tarihtı oşol üçün ayttım Uşu kaaloogo azgırılıp / kıyalım alıp uçtu
sözümün aktığına özümü (40/11)

caman söz menen kordogon okşoyt dep caman köz suuk / *sözdön* cakınımı
korgop kala albaganıma canım (32/8)

catıp cürüşkönbü anısın bilbeyt ekem Kaliypa / birdemelerdi bışaktay küñküldöp
catat *söz* acırım (37/11)

sözdü kantip tapsam dep mee katırıp oylonup oturup / kaldım ele Añgıça biröö
koloman bloknotumu culup (34/7)

söz başta-: Söze başlamak.

çartçurt küyöt başka dabış cok Baarına künöölüü men / *Sözbaştala* elek birok
Sorokindin tünörgön türünö (20/13)

söz ber-: Söz vermek.

keyidi Kolum boşoy kalsa kızdı izdep taap alıp / tartınbastan ezilişe sırdaşuuga
sözberdim özümö (32/9)

sözgö aralaşpa-: Söze karışmamak.

ketti Baya künkü muştaşkandan beri al Abakir / menen süylöşpöyt azır da
sözgöaralaşpayın dedi (20/17)

sözümdü bölüp ciber-: Sözüni bölmek, sözüni kesmek.

traktordun canında turğan kombinezonçon kişi / *sözümdübölüp ciberdi* (10/14)

sözünön kayt-: Sözünden dönmek, sözünden caymak.

Meni cañılış aytıp aldı azır ele *sözünön / kaytat* dep oturuştı okşoyt Maga cakşılık kaalabağan (22/15)

student: Öğrenci, üniversite öğrencisi.

Kaydağı bir bokmurun *student* söroydün ayınan / kaçan bolso Traktor turup kalsa tumşuğuñdu kancalatam (5/14)

Men *student* da emesmin İstitutka ötüü kaparıma / da kirgen emes Mektepti bütörüm menen uşu Anarhayğa (6/1)

ketmek bele Ket ketseñ tigiñe coluñ Munun kayaşaçılın / cırtık ıştan *student* (18/9)

suğar-: Sulamak, su vermek.

Koy kozunu bulaktın közünö colotpoy agıp çıkkın / cerinen *sugarıp* turat Bu kız kaydan payda boldu (16/13)

suktana-: Haset, imrenmek, hayran olmak.

Dep *suktanasıñ* birok ubakit çok Başkası eçteme / emes ele Abakirge kayerimen cakpay kaldım al emne (8/11)

çöyçökkö batıp turgansıyt Cıldızdar bulak tübünön / köktögüdön beter *suktandırıp* cimındaşat suzup alıp (35/18)

ketti Men artınan karap turup açuum da keldi birok / *suktanıp* da turdum Çarçaganı bilinbey teñsele (25/4)

Körkümü köktü *suktantkan* şıbaktuu talaada men / uşundayça kün körüp cüröm Can ayabay arekettensem (14/17)

suluulan-: Islatmak.

Cazdın coomart camgırı cuup ötkön darkan talaa / *suluulanıp* carkın sala berdi
Cerdin bu körkünön (33/5)

sümbö: Harbi, tüfek temizleme çubuğu.

astınan *sümbödöy* süyrü kelgen sarı temir suurup / çıktım Emne bolso da kooz
eken kubanganıman (39/15)

sun-: Vermek, uzatmak, takdim etmek.

Eger razyezd izdeseñ oñgo tarta cür tetigi cılğanı / ördö dep kamçı *suna* körsötüp
atın burup cönöp (20/6)

sunup / Köz karaşınan ce caman körgönün ce cemelep turganın (20/2)

sundu da azdan soñ talaa cañırta katkıra küldü / Aydıñ talaa Anarhay Keñ ölkösü
deyt (34/14)

suna berdim / Kana Al tabılğanı alıp işene berbey aylanta (40/2)

sunala cambaşta-: Yarı uzanmak, yarı yatmak.

Sunala cambaştap çılım sorup catat Saadabek / bolso oçok başında terdik
töşönüp sögülgön ötügün (12/11)

sur: Ruh gibi, gri, boz.

eken Korduk körüp capa çekken başım bu kermek / cıtı cürök aylantkan şıbaktuu
sur talaanı sendele (19/4)

sura-:

1. Sormak, sual etmek.

olurayat Taş Babanı köpkö aylandıra karap çıktım / da üygö kelip Sorokinden
suradım (10/5)

Mındaylardın kılığı menen bolo berseñ aram / ölösüñ Plandin atkarılğanın
senden emes menden *surayt* (11/14)

atı emne eken dep *suradı* / Özüm ılaylağan suunu tiktep oylonup kaldım Iras
(17/2)

Aldeyin fonarın *suradım* / Emne kılasiñ dedi fonardı berip catıp (25/10)

bereyin dedi / Abalıñ kaday dep *suragan* çok oşogo ıraazı boldum (26/12)

baanek *surap* cügürüp kelet dep oyloçu okşoyt meni / Maga bolso emi baarı bir
bolup kalgan Camgır ötmö (32/18)

2. İstemek, bir şeyi kendisine vermesini söylemek, dilemek.

kerek Abakirge cazatayıp *suragan* açkıçtı emes başkasın / ce boltubu gaykasıbı
uçurunda taap bere koybosoñ (23/13)

körçü oşondo başkaça ırdap cürdösöñ maga kel / Kıştaymınbı çokpu anı senden
surabaym (34/17)

suran-: Dilemek, rica etmek, istemek.

çaçırıp kelatat Ağa karabay attı kubalap baram / Bıyakka da *suranıp* kelgen
özüm Kıynağan eç kim (6/12)

kılçaybadım Sorokin go Başka kim bolmok ele Azır / cemelegen bolup anan
suranat Baarı bir kayra kaytpaymın (19/15)

Uruşpağanı kayra kayt dep *suranbağanı* emnesi / Çaalıkkın atın çarçañkı minip
cürgönü kaday Üycayı (20/8)

kala berse baarıbızdı korkutçu emes bele Biz korktuk / bele *surandık* bele anı
menen işi çok bolçu (43/5)

suu: su.

1. maylaar may da dağı bar balakettin baarın cetkirip / men bu calgız attuu araba
menen *suu* da mayda (5/9)

turat / Atka kamçı saldı Boçkedegi *suu* çaypalıp dalıma (6/11)

eki çirkööçü aşpoz katın *suu* taşığan men anan arğonom / Sorokin bolğonu
uşularbız bu cerde biz bar (7/2)

ketkende *suu* taşığıç bolup kala berdim Iras / azaptozoğum arabadan baştalğan
(8/17)

suu kuyup catti Alınça tırbalandap cüröt go / Karaçı üstü başı sığıp alma ter
(11/11)

Üy içi it baylasa turğus *Suu* bolgon tuurduktan / köktöp oturat Kitebimi okup
men bir burçtamın (12/12)

sarı *suu* tamçılaysıt Sırtta ak caan bayağı kalıbnan / koydun terlüü cıtı kañırsıyt
Tündüktön anda sanda (12/13)

inisi Esirkep menin atımı tokup minip çabandarğa / ketken Aldey menen Kaliypa
bulakka *suuğa* ketken (12/9)

Eñ obolu canar may taşıp traktorlordun baktarın / özüm tolturup koydum Anan
radiatorloruna *suu* (15/6)

Emi tamak içip alsam kayra tınbay *suu* taşıym / kuyup koyoyun dep boçkeni
kaldıratıp bulakka cönödüm (15/7)

Suu taşığıç gana bolup kalğanıma ökünböym Men / ali maşinelardi cügöndöp bu
keñ talaanın kökürögündö (15/14)

bir cerden okuganıım bar Mümkün ali bocomol çıgar / Kantken menen adamdar
bu katkaksığan cerdin *suusunun* (15/17)

ortosunda tınımsız *suu* taşıp keñkeles biröönün / suuk tilin ugup cürbös (16/5)

könümüş kıymıl menen boçkege *suu* kuya baştadım (16/19)

suunu küttürböy taşıp cetkirip cattım Birok kün / batkança dagı dalay ubakit
(16/11)

bir *suu* taşığıç kelmek / Oozuman kandayça çığıp ketkenin bilbey kaldım (17/14)

Cayınça ele dedim kayra kızarıp *Suu* cetkiriş kerek (17/18)

Suuğa kanğan koydu kız narı türtüp çığa berdi / Canıman ötüp baratıp (17/1)

Bul başattın atı emne eken dep suradı / Özüm ılaylağan *suunu* tiktep oylonup
kaldım Iras (17/2)

Bizdin kaşardağı kuduktun *suusu* tuzduu dedi / kız Uşuyakta bulak bar dep uktum ele Özüm da körgüm (17/10)

attı kubaladım / Boçkedegi *suu* çaypalıp başıman ayağıma çeyin (18/3)

eç kimge karabastan / Emne Anarhaydı topon *suu* kaptap kelatıppı (20/15)

almaşıp men Saadabekke tirkegiç bolup al *suu* taşıp / kalğan Belgilüü emespi *Suunu* keçiktirip cetkirse (21/1)

bilip aldım go Anı eldin baarı bilet Uşu cumuştu / iştey berse dele bolot Birok men emi *suu* taşığıç (22/6)

Suunu özüm ele taşıp ordumdu sağa berer elem / Kemel birok özüñ da (22/9)

cagıp üydön çıktım / Tün koyunu közgö saysa körüngüs *Suu* içip alışka (25/17)

sızdap birese ısıp açışıp cattı / Ertemenen Kaliypa oygottu Araba menen *suu* (26/10)

suu kuyup bereyin dedi / Abalıñ kanday dep suragan cok oşogo (26/12)

arabakeç keldi Emi *suu* taşuunun cumuşu ceñildep / kaldı Ürön sebüügö Saadabek menen Esirkeptin traktoru (28/17)

kubanıp turam birok emne dep süylöşörümü bilbeym / Emnege *suu* taşıbay kaldıñız azır kaydasız (29/8)

möndürgö kulagın sabatıp şümtüröp *suu* bolup baratkan / meni bir kılçayıp karap koybodu *Suu* siñgen (32/14)

katarıma ötkön Koşton tüşpöy ötügümdün balçıgın / tazalap otura otura berdim *Suu* tiybesin dep korgolotkon (33/1)

Suuga kelatkan go Eki ceyren aydoonun dal / mizine kelip cer may menen temir cıttangan (37/1)

Abakir Kemel Kaydasıñar / Tünkü işke dep *suu* apkelgen eken (43/10)

turdu da arabadağı bidondu culkup alıp cerge kürs koydu / Emneme *suu* taşıp cüröm men dep öz aldınça süylöndü (43/17)

Men bidondu alıp radiatorgo *suu* kuya baştadım / Kaliypa kabinaga çekesin tayap alıp burkurap (44/1)

2. Su, akarsu.

Kaynar bulaktan çakanın kap ortosunan *suu* suza bergence / een talaanı cañirtkan aç aykırık çıktı (5/4)

sırtka kaçıp çıktım / Aldey apa Kaliypa dep bakırdım *suudan* (14/2)

calına cel erkelep oynoor kün kelerine işenem / Arıktarınan şıldırıp möltür *suu* agar Bul cerge (16/2)

keldi şirin *suudan* kozular da içsin dep izdep kelgem / Kozuların östürüp küzündö otorgo koşom da özüm (17/11)

da calğız bulaktın bir atı boluş kerek go Antip / turğanımça *suunun* ılayı tunup beti möltüröp tübü (17/3)

3. Islaklık, nem, gözyaşı.

Cazdıktı büt *suu* kılıp / Men çümkönüp aldım Carkın köñülümdü kapalantkan (38/3)

bol-: Islanmak, su içinde kalmak.

möndürgö kulagın sabatıp şümtüröp *suu* bolup baratkan / meni bir kılçayıp karap koybodu Suu siñgen (32/14)

suu taşığıç: Su taşıyıcı, su taşıyan kimse.

mintip *suu* taşığıç kılıp koyuştu Oşondo ele kayra / tartıp kete bersem bolmok eken Anın üstünö ömürümdö (8/10)

suuk: Soğuk, ilgisiz.

caman söz menen kordogon okşoyt dep caman köz *suuk* / sözdön cakınımı korgop kala albaganıma canım (32/8)

suuk tilin uk-: Acı söz işitmek, küfür işitmek.

ortosunda tınımsız *suu* taşıp keñkeles biröönün / *suuk* tilin *ugup* cürbös (16/5)

suula-: Islatmak, ıslanmak.

Abaylasań bolboybu dedi al tükürüktöp *suulağan* / köktü tarttı Ordunan kozğolo
albay kalğansıńbı (12/17)

suur-: Bir şeyi çekip çıkartmak, çekmek.

suurup çıgıp entelep kelgen algaçkı saptardı / şaşıp buşup cazıp kirdim (33/18)

Kayda cügürüp baratat Birdeme körgön go Zagondun / orto çenine cetip
kabinadan *suurulup* tura karadım (42/5)

astınan sümbödöy süyrü kelgen sarı temir *suurup* / çıktım Emne bolso da kooz
eken kubanganıman (39/15)

suz-: Kotarmak, kapla almak.

Kaynar bulaktan çakanın kap ortosunan suu *suza* bergençe / een talaanı cañırtkan
aç aykırık çıktı (5/4)

çöyçökkö batıp turgansıyt Cıldızdar bulak tübünön / köktögüdön beter
suktandırıp cımındaşat *suzup* alıp (35/18)

süñgüp kire ber-: Bir konuya, maziye dalıp gitmek.

kök köz adamdar cerdegen / Tarihka andan arı *süñgüpkireberet* belem birok
(10/13)

sürgün: Sürgün.

Buudandar cer tepkilep azınayt Oşol kızıl / Kırğın kara *sürgündün* içinde men da
cüröm Anan (9/11)

Anarhaydağı başka curttun baarı *sürgündö* cürgön / nemeler eken go ıya Alardı
sürgüngö sen aydap keldiñ (13/10)

sürgüngö ayda-: Sürgün etmek, sınır dışı etmek.

bul Anarhay seni menen ayalıñ eköñö okşoğon / akmaktardı *sürgüngöyday*
turğan cer tura Silerge koşup (13/5)

süröön: Nara.

miñ san askeri aç aykırık kuu *süröön* menen cer / düñgüröp at koyup kelet Köz
aldıman kara çañğa kök (9/9)

süröt: Suret, fotoğraf, resim.

sürötün körgöm Bu kızdım öñü taanış sıyaktanıp / turganı da oşondondur (16/16)

sürt-: Sürmek, sürtmek.

sakal baskan çarçañkı betin alakanı menen / ukalay *sürttü* da (20/5)

karadı da ceñine *sürttü* Uşerge emne altındı / biröö taştap ketti deysiñbi dep koş
kaydıger (40/3)

süy-: Sevmek, sevişmek.

ketti karasam Abakir / Küydüm *süydüm* dep cazıp catasıñbi dep narı (34/8)

canım açıldı Abakirdey nemeni kandaýça / *süygönün* gana tüşünböym Attiñ
Kaliyanı taştap ketip (44/13)

nege *süyüp* kaldım dep oşogo özümü özüm cektep / catam Degi seniñ emneñi
caktırıp kaldım eken Ce (37/16)

cürböyümbü kara mürtöz taş boorlugu kalar dep / cürböyümbü Muz cürögün ak
peylim ısıq *süyüüm* (44/7)

süylö-: Söylemek, anlatmak.

seni eerçip ketem go Kantip sensiz calgız kalam / Akırın *süylöçü* ey Bereek cat
Baya ele uşintpeysiñbi (38/2)

ketti Baya künkü muştaşkandan beri al Abakir / menen *süylöşpöyt* azır da sözgö aralaşpayın dedi (20/17)

süylöp turdu birook ulam karagan sayın kokustan / baskan korkunuçka apkaarıp ünü kargıldana berdi (40/4)

süylön-: Söylenmek.

turdu da arabadağı bidondu culkup alıp cerge kürs koydu / Emneme suu taşıp cüröm men dep öz aldınça *süylöndü* (43/17)

süylöş-: Sohbet etmek, konuşmak.

botonun közündöy eken / Eköobüz *süylöşüp* kettik Kız menin cerdeşim bolup (17/6)

kubanıp turam birook emne dep *süylöşörümü* bilbeym / Emnege suu taşıbay kaldıñız azır kaydasız (29/8)

cetip barıp canaşa oturup *süylöşsöm* cadegende / celpildeggen kökül çaçın ele karap kelsem degende eki közüm tört (30/5)

kantip tıyıp koyo alasıñ Kim menen *süylöşörüp* ar / kim özü biliş kerek da (32/1)

alar caktı calt calt karaym Abakirge kezdeşe / bergeni cakşı emes Birook eki kişini *süylöştürböy* (31/18)

Tüşündüñbü carğak şımduu şorduum Karğış tiygen / üyümdö bolsom sendey neme menen *süylöşüp* koybos elem (13/4)

Kanday ele meni kabinaga oturguzup kaldı dese / Kızdın kaşında caybarakat *süylöşüp* turdu Kayda (31/6)

Oy men *süylöşüp* turup kalğan turbaymbı / Kim al dedi kız tüşüñböy (17/17)

süyrölö bas-: Sürüklenmek, yerde çekilmek.

kalğan Kebetesi ketip şümüröyö / tüşüptür Üñküyüp çetke *süyrölöbastı* (41/16)

bergen tamağın eptep içip boz üygö *süyrölüp* kirem da / tars katıp uktaym (7/17)

süyröt-: Bir şeyi yerinden oynatmak, sürükletmek, yerini değiştirmek.

koştogu canar may kuygan tsisternadan da akırındap / alıstap barat Tsisternanı
süyrötüp traktorlorgo (5/12)

süyün-: Sevinmek, hoşnut olmak.

körgönünö köñülüm *süyünöt* Al emi naraaktağı / döbödö karayıp Taş Baba turat
Sokur közdörü alıstı (36/16)

berdi *Süyüngönümön* cürögüm lakıldap çıktı Başka / eçteme oyuma kelbey
düynönü tügöl unuttum Bar (30/13)

süz-: Birini, bir şeyi süzmek.

kelip meni *süzö* toktodu Aytıp koyoyun akademik / aligi kızdı oyuñan çigar
tüşüñö da kirbesin (35/3)

İçi oorugança üç büktölüp / boordo oonalaktap cer *süzüp* catkanday elestedü
(42/10)

süzö kel-: Birini, bir şeyi süzmek.

Oyloy turgan emnesi bar eken Abakir tünörö / ızırınıp maga *süzökeldi* Öz oyum
öz başımda (35/1)

Ş

şaar: Şehir.

ali *şaarlar* ornop ayıl kıştaktar caygaşar Keleçek / muundar bu cerdi berekelüü
Anarhay dep dañazalaşar (16/3)

Çıday tur cakında *şarga* barabız oşondo aldırıp (37/13)

şadılıu: Uzun parmaklı.

bet *şadılıu* kol karmasa kapkan tiştegendey / Karıp kalğan ceri cok aşsa otuzdan
aşkandır Burcuk (12/2)

şakılda-: Şakırdamak, şaklamak.

koñtorup taştap barat Traktor ıçkına kürüldöp kırduu / calpak tamanı *şakıldap* şıbaktı capşıra tepsep (24/6)

tişteri taşka *şakıldap* tiygende cark curk etip ot / çağılat selkildegen orduman men uçup tüşö cazdaym (24/14)

albastan ıçkına kürüldöp temirleri *şakıldap* kelet / Şturvaldı karıştırı karmap oşol köydö men (27/1)

şapke: Kalpak, kasket.

közcetkis çöl talaa anda baratkan kupaykeçen kirzi / ötüköñ küngö oñup kubarğan *şapkeçen* men kaydan (19/10)

çıgarıp alıp kayra boltun burap kiygizip cogolup / kalbasın dep *şapkeme* salıp catam Oşentip tünü menen (26/5)

şart: Şart, koşul.

kanday kütüsüz işterge colukkan minday *şartka* / kanığıp bütkön adamdın sabırduu köz karaşı Kuykul (20/4)

şaş-:

1. Şaşırmak.

şaşmak İşi bolso cürüp atat Traktoru cakın / birdeme bolso cügürüp kelet (31/7)

tuş bolğonun karasañ / Abakirdin canınan tezireek coğolğuça *şaşam* (11/19)

Traktorgo ötkömün dep maktana kıykırdım / Tetigi zagondobuz Keçiriñiz men *şaşıp* baratam (29/9)

ıylap ciberdi / *Şaştım* ketti emne dep cubatarımdı bilbedim (44/2)

2. Acele etmek, sabırsızlık etmek, telaş etmek.

Kaliypanın kuçağınan culkunup çığıp / *Şaşpa* iyri takım it Seni calıntpasam (14/6)

Şaşpagın akademik dep Abakir kulagımın / túbünö kıykırdı Men azır kelem
(31/3)

şıştır-: Acele ettirmek, telaşlandırmak.

ele Abakir caktırbay *şıştırırdı* / Ayda toktobo (29/4)

Mezgil ötkön sayın kün katuulap ısıdı Sorokin / da tez tez kele turgan boldu
Aydoonu şıştırbası (38/5)

şay: Muhteşem, kudretli.

Emgekke *şay* ırğa bay / ırıska şerik el konor (34/4)

şaymanı kelbey kal-: Kuvvetten düşmek.

da *şaymanı kelbey kaldı* Menin bar cogumdu müldö / unutup kalganday takır
nazar salbayt Oşondo da (38/15)

şerik: Arkadaş, ahbap, dost, ortak.

Emgekke *şay* ırğa bay / ırıska *şerik* el konor (34/4)

aruu carkınım azır canımda bolso kana Bu capayı / Anarhayğa erteñ gül caynap
ırıska *şerik* el konorun (45/5)

şıbak: Pelin otu.

tolukşuğan *şıbaktuu* aydın talaa Eski kişilerdin / aytuusuna karağanda ilgeri
adırlarına cılkı üyürüyürü (7/9)

Anarhay *şıbaktuu* caykın talaa ekeni ıras / Kıldırıp cürö bersem köz kaykığan
körkün körö bersem (7/18)

kööp erigen kardın zağı urat Aga aralaş buuluu abadan / bılıtkı kuurağan
şıbaktın túbünön kılıtıyp (9/3)

çığıp kelatkan caş *şıbaktın* kermek cıtı / kañılcaardı kıtığılayt Karşı sokkon (9/4)

Körkümü köktü suktantkan *şibaktuu* talaada men / uşundayça kün körüp cüröm
Can ayabay arekettensem (14/17)

eken Korduk körüp capa çekken başım bu kermek / cıtı cürök aylantkan *şibaktuu*
sur talaanı sendele (19/4)

köründü Mina saga körkünö kuştar kılğan *şibaktuu* / keñ talaa mına saga
Anarhay cergesi dep alsızdığımı (19/7)

koñtorup taştap barat Traktor ıçkına kürüldöp kırduu / calpak tamanı şakıldap
şibaktı capşıra tepsep (24/6)

Aldagaydan zıñıldap *şibak* başın ürkütkön parovoz / ünü uguldu Balkim uşu
poyezdge cabışıp Abakir (44/17)

şıbirt: Hışırtı.

kadamımdı añdıp *şıbirtıma* kulak töşöp oylogon / oylorumdu bilip catkanday
Oylogon oylorum bolso (43/1)

şıbırsız: Hışırtısız, sessizce.

Kayra buruluştı da sooruları ay şoolasına küñürt / muñayım cııldap *şıbırsız*
basıp kete berişti (37/8)

şıbı: Fısıltı, hışırtı.

taap köpkö uktay albay çakıyıp cattım / Oşondo argasızdan *şıbış* söz uktum
Abakir menen Kaliypa bir töşöktö catıptır Murda dele uşintip (37/10)

şıldıñ bol-: Alaya alınmak, maskara olmak.

şıldıñbolom go Anarhaydın keleşegin kandayça / elestetkenimi kara söz menen
ele aytıp berbesem (36/14)

Ey akademik ay dep al *şıldıñday* tukurunup / kızga köz ırgıttı Boygo cetip
kalgan kız eken (30/2)

moyunuñdu culup alam Imirt maalda Abakirdin / közdörü *şıldıñdap* catkanday
keketkendey muzdak (23/1)

şıldıñdap kelatam / Töbömdö tüpsüz tereñ asman tegeregimde kıyırına (19/9)

şıltoo: Mazeret, özür, bahane.

Abakir keldi Lam debedi *şıltoo* izder kıntık / çok ele Unçukpastan traktordu
sokogo aydap keldi (26/15)

şıñğır: Çınlamak, madeni ses çıkartmak, tınlamak.

çette koñğuroolaru *şıñğırıp* karkıraday cele tartıp / kerben töölör ketip barat
Kaydan kelatkanın (9/14)

aydıñdın koñğuroodoy *şıñğırı* menen tumsak / tazalığı kulak uçunda zıñıldayt
Biz köz uçundağı kök (9/5)

şıpılda-: Çabuk çabuk, çeviklikle hareket etmek, fırlamak.

Bet aldımı tüz karap baram Al caktağı apay betti / boorlop biröö *şıpıldap* ketip
barattı Kaykı belge (42/3)

şirendi: Cüruf, maden posası.

aylanadağı karañğı tüngö altın uçkun *şirendi* / çaçkanday (35/19)

şirin: Tatlı, şirin, hoş.

keldi *şirin* suudan kozular da içsin dep izdep kelgem / Kozuların östürüp
küzündö otorgo koşom da özüm (17/11)

şışe: Şişe.

şışe carma berdi Carmanı kere cutkanda çeçekeyim / açıldı Bu da bolso
Aldeydin berip cibergeni go (26/14)

şoola: Şule, ışık, şua, ışın.

baştağiday bolboy koñtorulup catkan aydoonu / basuudan çoçulap turup kalıştı
Ay şoolasına condoru (37/2)

Kayra buruluştı da sooruları ay şoolasına küñürt / muñayım cıltıldap şıbırsız
basıp kete beriştı (37/8)

şoolalan-: Aydınlanmak.

küñürt şoolalanıp koymolcup catat Çını menen / botonun közündöy Sakmançı
kız esime tüştü Bayağı (26/1)

şor: Bela, kaza, felaket.

boldu Emnege okudum eken Anan kalsa şoruma (11/17)

şoruu: Bedbaht, talihsiz, şanssız, biçare.

Tüşündüñbü carğak şımduu şorduum Karğış tiygen / üyümdö bolsom sendey
neme menen süylöşüp koybos elem (13/4)

şpal: Travers, tabanlık.

dep oyloym Anan şpal sanap kete bersem dağı / bir razyezdden poyezdge
carmaşarın Oşentem (19/13)

şprits: Enjektör, şırınga, pompa.

şprits apkel / Men cügürüp barıp apkelgenim solidol salğan (10/16)

şprits eken (10/17)

şturval: Dümen.

albastan ıçkına kürüldöp temirleri şakıldap kelet / Şturvaldı karıştıra karmap oşol
köydö men (27/1)

körünöt *şturvaldı* murdagıça karışa karmap men / baram (28/15)

şümtür-: Sırılısıklam olmak.

möndürgö kulagın sabatıp *şümtüröp* suu bolup baratkan / meni bir kılçayıp karap
koybodu Suu siñgen (32/14)

şümüröyö tüş-: Yüzü düşmek, somurtmak, surat asmak.

kalgan eken Kebetesi ketip *şümüröyö* / *tüşüptür* Üñküyüp çetke süyrölö (41/16)

T

taalay: Talih, kismet.

kanday asıl kazınadan ırıs *taalayınan* ayrılğan / Abakir bilse tüşünsö o anda al
kışkı boroondo (44/14)

taanığs kıl-: Tanınmayacak hale getirmek.

kana tiyip körçü Közüñdü çukup salam Özüñdü / özüñ *taanığskılam* (14/9)

taanış: Tanıdık, bildik.

maga negedir *taanış* köründü Bir curnaldın betinen / dal uşunday kökülü
mandayına tüşkön vetnam kızdın (16/15)

sürötün körgöm Bu kızdın öñü *taanış* sıyaktanıp / turganı da oşondondur (16/16)

taanıt-: Tanıtmak, göstermek.

Muştumduñ cıtı murdunan ketkis kılbasambı / Menin niyetim kanday ekenin
saga *taanıtayın* dep (28/1)

Taap-: Bulmak.

kerek Abakirge cazatayıp surağan açkıçtı emes başkasın / ce boltubu gaykasıbı uçurunda *taap* bere koybosoñ (23/13)

tuyar beken Cakında koştı bütöbüz oşondo al / kızdı izdep *taap* uşu bulaktın başına apkelip Anarhay (36/12)

taap köpkö uktay albay çakıyıp cattım / Oşondo argasızdan şıbış söz uktum Abakir menen Kaliypa bir töşöktö catıptır Murda dele uşintip (37/10)

baştalışı gana emespi Ken izdööçülör Anarhaydın / astınan agıp catkan özöndördü *taaptır* dep (15/16)

kökül kızdı *taap* alar kündü kıyaldanam / Oşol kündörü biz cañı zagongo tüştük Özüñö caktan (39/4)

keyidi Kolum boşoy kalsa kızdı izdep *taap* alıp / tartınbastan ezilişe sırdaşuuga söz berdim özümö (32/9)

taasir: Tesir, etki, etken, izlenim.

ısmın eşitüü kançalık kanimet Kızdın özü da / oşo Aldıyarovdun *taasiri* menen kelgenbi dep oylop (17/8)

tabala-: Öç alır gibi sevinmek, şeytanca bir zevk almak.

ötüp kettim Taş Baba *tabalay* külüp ağıp kalğan közü / oluraya karap uzatıp koydu da neçen kılımdar boyu (18/17)

tabil-: Bulunmak.

Tabılğan çın ele altın bolup kalsa dep negedir / Abakirdin közüñö tapkanın altın bolup kalışın (40/10)

A eger altın bolsoçu dep men *tabilgamı* caktadım / Karaçı salmagın segiz cüz grammday bar (40/7)

suna berdim / Kana Al *tabilgamı* alıp işene berbey aylanta (40/2)

anan aytalı dep al *tabilgamı* çöntögünö salıp aldı / Koştun üstünön tüşürüp alasıñ mende bolsun (40/18)

Kaydan bolo koysun *Tabılğanın* conundagı bıdır / arasına turgan topuraktı tırmaktap çukup küçürkönö (40/5)

Andan arı cürdük *tabılgamı* Aldiyarov agayga / alparıp körsötsöm dep oylop kelem Agaydın tüzgön (41/2)

aytıp beret / Anan çarçasam kerek *tabılgamı* da unutup koyupmun (41/4)

iştep berdi Aligi *tabılga* altın bolup kalgısı bardır / dep beker iştegen bir kündük emgeginen keçkeni (43/8)

Abakir ilgeri zamandarda bu cerlerde emneler bolup / ötkönün aytsam maga küldü ele Anan aligi *tabılğanı* (43/2)

tabılga: Buluntu, eser, buluş.

muzeyçesinde mınday tarihiy *tabılğalar* köp Munu / körüp tarihin uzun sabak kızık kep kılıp (41/3)

tabiyat:

1.Tabiat.

tünkü talaanın *tabiyatın* can düynömö siñirip / oturdum kıyalım koşulup köz aldıma ne bir acayıp (36/6)

2. Tabiat, doğa, karakter.

üçün meni cek köröt uşuğa tüşünö albaym Körör künüm / mınday bolorun murda bilsemçi Men maselen *tabiyattın* (8/2)

tacriyba kılıp östür-: Tecrübe edip büyütme, deneyimleyip işleri ilerletme

ağronom Sorokin bılıtır uşerge uy tilindey tilkege / kayrakı arpa aydap *tacriyba kılıp östürüptür* (6/15)

tağdır: Takdir, yazgı, kader.

Tagdır imiş dep Abakir mılcıyıp koydu / Mınday akademikterdin çeçilgen (21/7)

Kep bu caş cigittin *tagdırı* tuuraluu Emi / emne işteyt (21/6)

taka: Topuk, ökçe.

bele Kana ayt ey it dep Saadabek *takasında* naalı / bar ötüktü konçunun karmap atıp turdu (13/11)

takım: Dizin iç kısmı.

kuçağınan culkunup çığıp / Şaşpa iyri *takım* it Seni calıntpasam elebi (14/6)

talaa: Step, kır, tarla, arazi, ıssız yer.

Kaynar bulaktan çakanın kap ortosunan suu suza bergençe / een *talaanı* cañırtkan aç aykırık çıktı (5/4)

Tüşümü durus bolğon deşet Aylana *talaağa* da oşondoy / bolup ösüp berse Anarhayda kıştağan maldın toyut (6/16)

Anarhay şıbaktuu caykın *talaa* ekeni iras / Kıdırıp cürö bersem köz kaykığan körkün körö bersem (7/18)

salıp esepetp çıksa arañ cetkidey Eki traktorçu / tartkanıçtap turat Oşol üçün een *talaada* iştegen bizdi salaaga (7/1)

Bayırkı Anarhay Caşıl irañ camınğan *talaada* cülgösü / arañ bilingen kara col menen maşine zımırıp (9/1)

Körkümü köktü suktantkan şıbaktuu *talaada* men / uşundayça kün körüp cüröm Can ayabay arekettensem (14/17)

kee ceri kıyarıp katıp kalgan öñdönöt / O Anarhay keñ *talaa* Emnege ündöböysüñ Emneni (15/12)

akırın kılıtıyp murdun körsöttü Kün çıgardağı / acarlangan keñ *talaaday* acayıp körünüş düynödö bolbos (15/10)

Suu taşığıç gana bolup kalğanıma ökünböym Men / ali maşinelerdi cügöndöp bu keñ *talaanın* kökürögündö (15/14)

körüñgüsü kelbegendey köpkö çıkpay turup aldı Anan / kün da oygondu
Anarhaydın köz cetkis keñ *talaasına* (15/9)

karap turdum Uşul uçurda men özümö düynödögü / Arabamdı toktotup tañkı
keñirsigen *talaanı* tegerete (16/7)

çıktı Atügül muğalimim Aldıyarovdu da bilet / eken Mınday een *talaada* cürüp
süyüktüü muğalimiñdin (17/7)

emi celkemdin çuñkuru körsün / Kıyırsız *talaa* tomsorup catat Oy kırı döbö
(19/2)

köründü Mina saga körkünö kuştar kılğan şıbaktuu / keñ *talaa* mına saga
Anarhay cergesi dep alsızdığımdı (19/7)

köz cetkis çöl *talaa* anda baratkan kupaykeçen kirzi / ötüqçön küngö oñup
kubarğan şapkeçen men kaydan (19/10)

cılgaları baarı biri birine okşoş içiñ bışıp / ketkidey Bul kunarsız ölüü *talaanı*
kim carattı (19/3)

eken Korduk körüp capa çekken başım bu kermek / cıtı cürök aylantkan şıbaktuu
sur *talaanı* sendele (19/4)

katını bala bakıracı alısta özü bolso üy betin / körböy kıştır caydır el işi dep een
talaada (20/9)

da Çirkegiç boluşka çıdamkaylık köktük kerek men / andan korkpoymun Ariyne
talaanın oy kırın bilip (23/10)

bolbodum Canıma kanat bütköndöy Kız maga kol / bulgaganına cazdın darkan
talaasında cügürüp (29/12)

Keñ *talaanı* alay dülöy tüşürgön möndür aralaş caagan / ötkün ele Asman
güüldöp çañdap catkan cerdin (32/12)

Cazdın coomart camgırı cuup ötkön darkan *talaa* / suluulanıp carkın sala berdi
Cerdin bu körkünön (33/5)

dirildegen türküm tıs asem totudan kooz kün celesi / andan beri çalkıgan darkan
talaa (33/10)

bürküt cürdü Anı oşonço biyikke kötörgön özü / emes küçtüü kanattarı emes
mobu *talaanın* boygo kubat (33/12)

darkan *talaasının* kelegegi tuurasındağı işenimdüü / elesterimdi eç kim buza almak emes Mektepte dubal (33/16)

Korkoydun narı cagında / Aydıñ *talaa* Anarhay (34/1)

sundu da azdan soñ talaa cañırta katkıra küldü / Aydıñ *talaa* Anarhay Keñ ölkösü deyt (34/14)

Asmanga cıldız baspay kay bir darkan *talaanın* / çetine agılıp tüşüp cattu Tegerek bulaktın közü (35/16)

Bulak başında oturup tün camıngan *talaa* sıırına / çömüldüm kulak turup dilimdi açıp koyup memiregen (36/5)

turgan çordonunda bolso kudu köktögüdöy bolup / cıltıldaşat Anı karap oturup oygo çömüldüm *Talaanın* (36/2)

tünkü *talaanın* tabiyatın can düynömö siñirip / oturdum kıyalım koşulup köz aldıma ne bir acayıp (36/6)

al eköo Bu *talaaga* emne bolgon Eski colubuz / kayda cogolgon Bu cerdi koñtorup taştagan (37/6)

Talaaga tünöp tañ erte kayradan işke kiriştik / Cumuşun oorlugu oşonçoluk Abakir meni mazaktoogo (38/14)

cumuştarının baarı eseptelüü *Talaanı* çark aylanıp / cıbit cılgasınan beri kıldırıp cürö beret Bul (38/9)

talaanın oyu menen kırın al tim ele karap cürgön / ceri cok alakanday cerine çeyin eseptep baalap (38/10)

kirip *talaa* salkın tarttı Emi eki aylangandan / kiyin farın küygüzsöm bolot dedim özümö içimen (42/2)

tınçtıq da cat köründü. Aylana *talaa* menin ar bir (42/18)

Alıs ketip kalıptır / Abakir Kayda barasıñ dep ay *talaanı* cañırttım (42/13)

kaşaya çırıldaganda tınıp catkan *talaa* tınçtığı kamçı / tiygendey silkinip ciberdi İşterman cigit dep (44/6)

ketip kaldı / Anarhaydın aydıñ *talaası* memirep uktap cattu (44/16)

talı-: Donakalmak, bayılmak.

Buudan cetpey arıgan / Kuş kanatı *talıgan* (5/1)

taltañda-: mec. nazlanarak, kırıtarak/şımarıklık göstererek istemek (rica etmek).

bolup *taltañdap* on cıl ubaktısın boşko ketirdi / Bulardı asırağan da biz Kursağı tok kiyimi bütün (21/10)

taltaya otur-: Bacaklarını açıp gerilerek oturmak.

korkkonço tirkegiç bolboy koyğon cakşı / *Taltayaoturğan* buttarımın astınan kronşteyngge (24/4)

tamak: Yemek.

bergen *tamağın* eptep içip boz üygö süyrölüp kirem da / tars katıp uktaym (7/17)

akmak bolsun dedi tanooloru kıpçılıp Seniñçe / baarızızğa *tamak* bışırıp berip cürgön katınım da (13/9)

tamaktanuuga cönödüm / Baykuş Aldey apa booruker can Alıp tamagın (25/8)

Emi *tamak* içip alsam kayra tınbay suu taşıym / kuyup koyoyun dep boçkeni kaldıratıp bulakka cönödüm (15/7)

Biröö esirkegensip booru ooruganı da keede katuu / tiyet emespi Kaliypa arabadan bir tüyünçök *tamak* bir (26/13)

tamaktan-: Yemek yemek.

tamaktanuuga cönödüm / Baykuş Aldey apa booruker can Alıp tamagın (25/8)

taman: Taban, pençe, ayak, toynak.

koñtorup taştap barat Traktor ıçkına kürüldöp kırduu / calpak *tamanı* şakıldap şıbaktı capşıra tepsep (24/6)

tamanıbiz taşka tilin-: Alın teri dökmek, çok çalışıp çabalamak.

uşuların kolunan emne kelet Biz *tamanıbiz* / taşka tilinip nan taap cürgöndö bular okuu demiş (21/9)

tamçı: Damla.

çaçılıp kelet Meyli tögülsö Bir *tamçısı* kalbay tögülsö / da meyli Mınday kordukka emi çıday albaymın (18/4)

tamçıla-: Damlamak.

sarı suu *tamçılays* Sırtta ak caan bayağı kalıbinan / koydun terlüü cıtı kañırsıyt Tündüktön anda sanda (12/13)

tamılcı-: Gevşeklik, rehavet durumunda olmak.

Tamılcıgan çoñ deñiz cayılıp ketip oşo kögültür / tolkundarı caldangan boydon kee ceri çaşıldanıp (15/11)

Tañ erte: Sabah, şafak vakti.

Talaaga tünöp *tañerte* kayradan işke kiriştik / Cumuştun oorlugu oşonçoluk Abakir meni mazaktoogo (38/14)

cañı colunan baştap cazgandı cakşı körör / elem *Tañerte* tura kalıp cañı kardın iz tüşpögön (39/6)

Toktot dep Sorokin caktırbay Abakirdi dağı / kaktı anan mağa ayttı *Tañerteden* baştap işke (23/6)

tañ at-: Şafak atmak, şafak sökmek

alakanday cer Emiçi *Tañatkandan* mobu oñbogon / arabanı kubalap cürgönüm cürgön Kaş karayğanda (7/15)

Oşondo bir künü maga okşogon bir bala keler / birok al maga okşop *tañdınatışı*
menen kündün batışı (16/4)

tañ kal-: Şaşmak, hayret etmek.

Rıçagdı bekitip beri kel / Men *tañkalıp* sokodon tüştüm da Abakirge bardım
(30/7)

Unçuğuşpay telmirip eköübüz tikteşip kaldık / Kaydan payda boldu dep men
tañkalıp tursam bu (16/17)

turganday Birok men sır berbey arabaman ırgıp tüşüp / bu arabakeç bala kaydan
payda boldu dep kız da *tañkalıp* (16/18)

ünü kulaktı tundurup tapatandan atırılıp ketet / Abakirdin bu corugu *tañkaltırdı*
Traktordon (41/6)

tañgak: Bağ, demet, tutam.

tırp eter alım kalbay attı arañ çığaram da maşinege / cüktöp kelgen *tañgak*
çöptön salam Anan Aldey apa (7/16)

tanooloru kıpçıl-: Burun delikleri açılmak, hiddetlenmek.

akmak bolsun dedi *tanoolorukıpçılıp* Seniñçe / baarımızğa tamak bışırıp berip
cürgön katınım da (13/9)

tap-: Bulmak.

sekirip tüştü / Emne *taptım* deysiñ (39/17)

Tabılğan çın ele altın bolup kalsa dep negedir / Abakirdin közüñçö *tapkanın*
altın bolup kalışın (40/10)

Anarhay ölkösü dep *tapkan* sözün Ha ha Ali dagı saga / atañı taanitar bu
Anarhay ölkösü Bir ele kış kıştap (34/16)

sözdü kantip *tapsam* dep mee katırıp oylonup oturup / kaldım ele Añgiça biröö
koluman bloknotumu culup (34/7)

tap: Güç, zor, çaresiz.

ketkideymin Birok orduman *tap* cılbastan / Abakirdin buyruğun küttüm (24/17)

kezip emne azap kayagiñı karaba meltiregen çöl Toobo / bul aymaktan adam
emne *tapmak* Başka cer (19/5)

tapşır-: Devretmek, teslim etmek.

kılıp menin putyuvkamdı alıp çıktı Anı men / cañı kelgen küñü zor sıymık
menen özünö *tapşırğam* (19/18)

taramış: Kiriş, sinir.

kürsügüy muştumu ulam maga kürs kürs tiyet / Birok men da *taramıştay* tırıştım
ulam cıga (28/2)

tarıh:

1. Bir konuyu geçmişi ve gelişimi içinde inceleyen anlatı.

ukkan curtka külkü bolom Birok bu kıyalkeçtigime / calañ özüm emes *tarıh*
muğalimimiz Aldıyarov da (6/5)

kalıñ el cabıla iştegen uluu cürüş dep / cürbödüm bele Uşunun baarın kılğan
tarıh muğalimimiz (7/6)

urğanım cok Dağı Taş Babanın *tarıhın* bilet / imiş İşke kelse karaylap közün
tappayt Anday bolso (21/13)

muzeyçesinde mınday tarıhıy tabılgalar köp Munu / körüp *tarıhın* uzun sabak
kızık kep kılıp (41/3)

2. Bir olayın oluş zamanı.

tükürüp Bu saga Taş Baba tuuraluu lektsiya okuu emes / Mındayda *tarihtın* cardamı tiybeyt (28/8)

kaalap *tarihtı* oşol üçün ayttım Uşu kaaloogo azgırılıp / kıyalım alıp uçu sözümün aktığına özümü (40/11)

kök köz adamdar cerdegen / *Tarihka* andan arı süngüp kire beret belem birok (10/13)

tarihıy: Tarihi, eski, kadim.

muzeyçesinde mınday *tarihıy* tabılgalar köp Munu / körüp tarihin uzun sabak kızık kep kılıp (41/3)

tars katıp ukta-: Yattığı gibi uyumak, taş gibi uyumak.

bergen tamağın eptep içip boz üygö süyrölüp kirem da / *tars katıp uktaym* (7/17)

tart-:

1. Çekmek, asılmak.

Pedaldı *tart* İlinçeğin koş İi oşondoy / Emi pedaldı akırın koyu ber friksion rıçagdarın (30/11)

Saadabek sabır menen katının kolunan *tarttı* / Koyçu uşunu Aldey Uşun da (14/10)

boosun kantip baylagandı bilbeyt Munun tüşügün / men *tartıp* cindi bolupmunbu Okumuştuluğun (21/12)

kelatıp bulaktın başınan bayagı sakmançı kızdı / körüp kaldım Arabakeç attın başın *tarta* berdi (29/3)

2. Çekmek, bir duyguyu içinde yaşamak.

çette koñgurooloru şıñğırıp karkıraday cele *tartıp* / kerben töölör ketip barat Kaydan kelatkanın (9/14)

Abaylasañ bolboybu dedi al tükürüktöp suulağan / köktü *tarttı* Ordunan kozğolo
albay kalğansıñbı (12/17)

Dagi bir az karap turdum da tüñülüp kayra *tartım* / Batıp ketken kündün solgun
nurları akırındap (42/15)

3. Çekmek, tartmak

zıyanın *tartıp* cürüpmünbü Tüşünsöm buyurbasın Birok / Sorokinge toktoo coop
berüügö tırıştım (22/4)

tartil-: Oluşmak, ortaya çıkmak.

Asman menen Anarhaydı biriktirip kün celesi *tartıldı* / Aalamdın tigi çeti menen
bu çetine cete iyilip (33/7)

elester *tartıldı* Kimge aytsam munu kim menen / sırdaşsam Emnelikten ekenin
baamdabadım birook (36/7)

tartın-: Çekinmek, kaçınmak.

Özüñdü biröö urup catsa *tartınbay* anı uruş kerek / ekenin tüşündüm Men üçün
uşunun özü ceñiş ele (28/12)

keyidi Kolum boşoy kalsa kızdı izdep taap alıp / *tartınbastan* ezilişe sırdaşuuga
söz berdim özümö (32/9)

tartkı: Çekmece.

Birin biri öltürüüdön tayuu *tartkıday* emes / Koyuñuz Abakir bayke dep men
arağa tüştüm (13/14)

taş-: Taşmak, akmak.

özüm ele *taşıp* ordumdu sağa berer elem / Kemel birook özüñ barbaysıñ da (22/9)

taş: Taş, kaya.

belçesinen cerge batıp cansız sokur közdörün / aytalaağa kadap boz *taştan*
somdogon molo kılımdar (10/3)

tişteri *taşka* şakıldap tiygende cark curk etip ot / çağılat selkildegen orduman
men uçup tüşö cazdaym (24/14)

taş boorluk: Taş bağırlı, acımasız, merhametsiz.

cürböyümbü kara mürtöz *taşboorlugu* kalar dep / cürböyümbü Muz cürögün ak
peylim ısıq süyüüm (44/7)

taşı-: Taşımak, bir yerden bir yere götürmek.

eki çirkööçü aşpoz katın suu *taşığan* men anan arğonom / Sorokin bolğonu
uşularbız bu cerde biz bar (7/2)

Emi tamak içip alsam kayra tınbay suu *taşıym* / kuyup koyoyun dep boçkeni
kaldıratıp bulakka cönödüm (15/7)

Eñ obolu canar may *taşıp* traktorlordun baktarın / özüm tolturup koydum Anan
radiatorloruna suu (15/6)

ortosunda tınımsız suu *taşıp* keñkeles biröönün / suuk tilin ugup cürbös (16/5)

küttürböy *taşıp* cetkirip cattım Birok kün / batkança dağı dalay ubakit bar
(16/11)

kubanıp turam birok emne dep süylöşörümü bilbeym / Emnege suu *taşıbay*
kaldıñız azır kaydasız (29/8)

maşinelep samolyotop *taşıp* catışpaybı Anı / tıya turgan mezigil cetti deyt
Sorokin Kantip tıyar (38/12)

turdu da arabadağı bidondu culkup alıp cerge kürs koydu / Emneme suu *taşıp*
cüröm men dep öz aldınça süylöndü (43/17)

almaşıp men Saadabekke tirkegiç bolup al suu *taşıp* / kalğan Belgilüü emespi
Suunu keçiktirip cetkirse (21/1)

Turmuşubuzga ança mınça özgörüş kirdi Ürön / *taşuuga* koş at çegilgen araba
keldi Anı menen birge (28/16)

arabakeç keldi Emi suu *taşuunun* cumuşu ceñildep / kaldı Ürön sebüügö
Saadabek menen Esirkeptin traktoru (28/17)

taşığıç: Taşıyıcı.

ketkende suu *taşığıç* bolup kala berdim Iras / azaptozoğum arabadan baştalğan
(8/17)

Suu *taşığıç* gana bolup kalğanıma ökünböym Men / ali maşinelerdi cügöndöp bu
keñ talaanın kökürögündö (15/14)

Başka bir suu *taşığıç* kelmek / Oozuman kandayça çığıp ketkenin bilbey (17/14)

bilip aldım go Anı eldin baarı bilet Uşu cumuştu / iştey berse dele bolot Birok
men emi suu *taşığıç* (22/6)

taşta-: Atmak, fırlatmak, savurmak.

cıttanıp ketti Saadabek çılımdı ala salıp / külgö *taştadı* (12/16)

Botogöz bulak deybi Kız kökülün serpip *taştap* / cılmayıp koydu Sonun at eken
Muñayım tartıp (17/5)

Men kızdı karay cügürdüm Koyun *taştap* al da maga / cügürdü Birok men aga
cetpey toktodum Cumuştan (29/5)

menen cer birikken kanduu soğuş cürüp cattı / Kılıçtar carkıldap cookerler uraan
taştap kıykırıp (9/10)

Me munu *taştap* ketip carabayt dedi maga (20/1)

taştaar elem / Cetişet dep Sorokin dağı burulup karabastan (21/17)

üstünö ebi kelbeyt Bara bara ot da bastay berdi Sokonun / astınan soylop çıgam
da otko dağı kuuray *taştap* (26/7)

al eköo Bu talaaga emne bolgon Eski colubuz / kayda cogolgon Bu cerdi
koñtorup *taştagan* (37/6)

koñtorup *taştap* barat Traktor ıçkına kürüldöp kırduu / calpak tamanı şakıldap
şıbaktı capşıra tepsep (24/6)

karadı da ceñine sürttü Uşerge emne altındı / biröö *taştap* ketti deysiñbi dep koş
kaydıger (40/3)

taştap ket-: Bırakmak, terk edip gitmek.

Abakir ketip kaldı Cumuştu *taştapketti* / Emne deysiñ Abakir emne üçün dep
mukaktandı (43/13)

canım açıldı Abakirdey nemeni kadayça / süygönün gana tüşünböym Attiñ
Kaliypanı *taştapketip* (44/13)

Eger sen mintip aykırı berseñ cumuştu *taştap* / ketip kalam (18/6)

tatıra-: Gürlemek, gümbürdemek.

Artıman motor *tatıradı* Abakirdin traktoru / açuulansa da bilgizbeyt (11/21)

Traktor *tatırap* ot alıp ordunan kozgoldu Kabinanın / ayneginen murdagıday ele
bıcıgır celke (28/14)

ot aldırdım *Tatıragan* açuu dooşko tün ürküp / oygongondoy boldu Kabinaga
tüşüp faranı candırdım (45/3)

tavot: Makine yağı, araçlara koyulan yağ.

Ey bala dep mağa kıcırluu karadı Bildik / senin okumuştuu ekenindi Üydön
barıp *tavot* salğan (10/15)

taya-:

1. Dayamak, dayanmak, yaslanmak.

Men bidondu alıp radiatorgo suu kuya baştadım / Kaliypa kabinaga çekesin
tayap alıp burkurap (44/1)

2. Kaymak.

Birin biri öltürüüdön *tayuu* tartkıday emes / Koyuñuz Abakir bayke dep men
arağa tüştüm (13/14)

tazala-: Temizlemek.

katarıma ötkön Koşton tüşpöy ötügümdün balçıgın / *tazalap* otura otura berdim
Suu tiybesin dep korgolotkon (33/1)

tazalık: Temizlik.

aydıñdın koñğuroodoy şıñğırı menen tumsak / *tazalıǵı* kulak uçunda zıñıldayt
Biz köz uçundaǵı kök (9/5)

tegerene bas-: Fırıl fırıl dönme, yuvarlanmak.

Tegerene bastı Anan eköö teñ sekirdi Abakir açkıç menen / berip kelip kaldı ele,
Saadabek eñkeye kalıp (13/17)

telki: Dişi karaca.

müyüzü bar *telkisi* capısıraak eköönün teñ alakanday / közdörü ay nuruna
çağılsıp calt cult etet (37/4)

Telkisi kuranga ıktap kiçinekey ceñil başın sak / kötörüp turat Seleyişip katıp
turgan uşu kalıbında (37/5)

telmir-:

1. Hüzünlenmek, intizarla bakmak.

Unçuğuşpay *telmirip* eköübüz tikteşip kaldık / Kaydan payda boldu dep men tañ
kalıp tursam bu (16/17)

2. İmrenmek.

telmire tiktep baardığına kaydiger dünüyökapar / kebetesin cazbay turgan elesin
köz aldıma daana keltirdim (36/17)

turğan kalıbınan cazbay belçesinen cerge batıp / *telmirip* kala berdi (18/18)

temir: Demir.

toktotposton cürdü okşoyt Çañ menen açuu / tütüngö tumçuğup katuu *temirge* oturuu emne ekenin (24/10)

albastañ ıçkına kürüldöp *temirleri* şakıldap kelet / Şturvaldı karıştıra karmap oşol köydö men (27/1)

Suuga kelatkan go Eki ceyren aydoonun dal / mizine kelip cer may menen *temir* cıttangan (37/1)

temir col: Demir yolu.

coldu kesip ötüp biz narı cönödük (9/19)

Oşentip kete berdim Col da cok iz da cok Tim / ele cürüp baratam Bir cerden *temir* colğo çığarmın (19/12)

temir tiken: Demir diken, çoban çökerten, bir çeşit kaktüs bitkisi, tribulus terrester otu olarak da bilinir.

catat Anarhaydın cayı kurğak künü ısıq Başka / çöp emes *temir* tiken kök kezinde kuurap kalat Buyerge (6/18)

temteñde-: Gezinmek.

tınım albadım Oşondon kiyin *temtendep* traktorgo / cettim da kabinanın içine kuladım Kantalagan koldorum (26/9)

teñ sekir-: Yarı sekmek, sıçramak, atlamak, hoplamak.

bastı Anan eköo *teñsekirdi* Abakir açkıç menen / berip kelip kaldı ele, Saadabek eñkeye kalıp (13/17)

teñel-: Denk gelmek, eşitleşmek, eşit olmak.

Urba Aba Saadabek aba buğa *teñelbeñizçi* Eköönün / buttarının arasında cürdüm çırıldap (13/15)

teñsele bas-: Ağır bir şekilde yürümek, sendelemek.

Teñsele basıp baratat Menin tırp eter alımdı kaltırbadı / birok özü da tınım alğan
cok Ögüzdöy işteyt eken (25/5)

tepkilep azına-: Tepinerek ağlamak.

Buudandar cer *tepkilepazınayt* Oşol kızıl / Kırğın kara sürgündün içinde men da
cüröm Anan (9/11)

tepsse-: Basmak, bir şeyin üzerine basmak, ezmek, çiğnemek.

koñtorup taştap barat Traktor ıçkına kürüldöp kırduu / calpak tamanı şakıldap
şıbaktı capşıra *tepssep* (24/6)

bele Mına emi küçtüü traktor menin kol kıymılıma / baş iyip kaz tamanı menen
cerdi capşırtta *tepssep* (30/15)

ter: Ter, yaş, ıslaklık.

Ter bolso kanteyin dep Abakir oğo beter zaarlandı / Üyündö kitebin okup otura
berbeybi (11/12)

Mañdayında isirkektegen *terin* arçıp motordun / dooşun basa kıykırdı (41/12)

terdik: Teğelti, kaba keçe.

sunala cambaştap çılım sorup catat Saadabek / bolso oçok başında *terdik* töşönüp
sögülgön ötügün (12/11)

tergen: Kır lalesi.

çalbagan cañı kızgaldaktardı *tergendi* cakşı körör / elem Uşunun baarında cañıga
umtultkan azgırgan (39/8)

teriştir-: Sorguya çekmek.

Keş kim künöökör kim beykünö ekenin *teriştirüüdö* / emes dedi Sorokin anı
kılçayıp karap koyboston (21/5)

teş-: Deşmek, yaralamak, delmek.

Saadabek meni çetke türtüp ciberdi Ekö atırılçu / ilbirstey birin biri *teşe* tiktep
üydün için tegerene (13/16)

tezek: Tezek, dışkı.

tündüğünön *tezektin* kök tütünü asmanğa sozolundu / Tegerekte koro koro koy
üyür üyür cılkı Tigi (9/13)

tişil-: Dikilmek, inşa edilmek, kurulmak.

soğuş basılıp Anarhaydın kök cayığında cumurtkaday / boz üylör *tigildi*
Beykutçuluk ornop boz üylördün (9/12)

tık-: Tıkamak, sıkıştırmak.

üzündülörün köçürüp alıp cürçümün Bloknottu ötügümün / konçuna *tıktım*
(33/3)

tike kara-: Dik dik bakmak.

katiñkı Aldey kakçıñdap bet mañdayına / keldi da *tikekarap* tumşuğuna ayttı
(14/8)

mıyıgınan külümsürögön boldu da meni *tikekarabastan* / naarazı bolgondoy
kayıp berdi (40/6)

Men barıp kabinaga tüştüm Abakir öñ daletten / ketip kupkuu *tikekarabay*
közdörü caltaktayt (41/11)

tikenek: Küçük diken.

Ey sen akademik bolboy kurup kal Dedi aligi / kişi kantalağan közdörün mağa *tikenektey* kadap (11/1)

tikte-: Gözlerini almadan bakmak, birine veya bir şeye uzun uzun bakmak.

Saadabek meni çetke türtüp ciberdi Eköo atırılçu / ilbirstey birin biri teşe *tiktep* üydün için tegerene (13/16)

Kaydağı uyku Katalık ketirbeyin dep *tiktegenim* / ele sokonun tişteri Sokonun tişine tüşüp ölöm dep (24/3)

telmire *tiktep* baardığına kaydiger dünüyökapar / kebetesin cazbay turgan elesin köz aldıma daana keltirdim (36/17)

Bul başattın atı emne eken dep suradı / Özüm ılaylağan suunu *tiktep* oylonup kaldım Iras (17/2)

Unçuğuşpay telmirip eköobüz *tikteşip* kaldık / Kaydan payda boldu dep men tañ kalıp tursam bu (16/17)

til-: Dilmek, kesmek.

bekitilgen tişter carkıldayt Katarınan kıyğaçtap / tizilip diñdın buulangın çım kırtışın *tilip* (24/5)

küç barday Mina bu Anarhayda sokonun tişi *tilbegen* / diñdı buzup cañı boroz saluu cañı depterdi (39/9)

Koştun üstündö sokonun cıltıldagan tişteri diñdı / kantip çıtırata *tilip* baratkanın karap baratkan (39/11)

til uk-: Azar işitmek, azar yemek.

da işim ali oñuna tüşö albadı Mina azır ele Abakirden / dağı *tiluktum* Mından arı emne kılam akılım cetpeyt (14/18)

tilek: Dilek, istek.

başkanın ümüt *tilegin* sezbeybi ayabaybı Oşondo / emgeginin akıbeti kaytıp
üzürü ırıs bolboybu Abakırçı (44/10)

tilek tile-: Dilek dilemek, arzulamak.

sözü Birok al baykooston çıgıp ketebi deym / Adamga kıyaldanuuga oy oyloogo
tilek tilöögö eç kim (35/8)

tilsiz: Konuşma yetisini yitirmiş kişi, dilsiz.

Anarhay degen ötkön zamandardın *tilsiz* kübösu cer / mayışkan soğuş maydanı
bolğon köçkön elderdin termelgen (7/11)

tim: Sakin, sessiz.

talaanın oyu menen kırın al *tim* ele karap cürgön / ceri cok alakanday cerine
çeyin eseptep baalap (38/10)

tınım: Ruh, soluk, nefes.

celke körünöt Traktor keçegisindey ele *tınım* (26/19)

tınım al-: Nefes almak, soluk almak, dinlenmek.

basıp baratat Menin tırp eter alımdı kaltırbadı / birok özü da *tınım*alğan cok
Ögüzdöy işteyt eken (25/5)

tınım albadım Oşondon kiyin temtendep traktorgo / cettim da kabinanın içine
kuladım Kantalagan koldorum (26/9)

tınım tınçı cok: Sesi soluğu olmamak.

Anın işi caan çaçında da toktoboyt Mal çarbasına da / coop beret Oşol üçün
tınım tınçı cok (12/7)

tınımsız: Aralıksız, soluksuz.

ortosunda *tınımsız* suu taşıp keñkeles biröönün / suuk tilin ugup cürbös (16/5)

tınıp cat-: Durulmak, sessizleşmek.

kaşaya çırıldaganda *tınıp catkan* talaa tınçtıgı kamçı / tiygendey silkinip ciberdi
İşterman cigit dep (44/6)

tınıp kal-: Susup kalmak.

Oşonu menen *tınıp kalsamçı* Cok Biröö / oozumu tırmağansıp traktoristter menen
çirkegiçterge (10/8)

tınoo: Rahatlık, sükunet.

aylanta tegerete karap turdum Tüpsüz tuñguyuk ülbürök / *tinoodon* salmaksız
kök obo kanatı közgö ileşpey (33/9)

tıñşa-: Dinlemek, işitmek için kulak vermek.

Kemel birok tigi kıykırgan neme akademik degen / atka kondurup iydi *tıñşasam*
narkı bettegi traktordun (5/6)

tırbalandap cür-: Kendini zorlamak, elinden gelmeyecek işlere teşebbüs etmek.

suu kuyup cattı Alınça *tırbalandap cüröt* go / Karaçı üstü başı sığıp alma ter
(11/11)

tirilik: Hayat, yaşam, dirim.

dañ salıp oynormun Tigi turgan eki traktor / menen biz iştep cürgön bu *tiriligibiz*
oroşon iştin (15/15)

tırış-: Çalışmak, çabalamak.

caķşılıp aydoogo *tırışıp* adatımça tolkundan aldım / Zagondun etegine cetip kayra kayrıldım İñir (42/1)

oñdop ketüügö *tırışat* oşondoybu emnesi bolso da / Kaliypa uşintip aytkan soñ iza bolup oturğan men (22/12)

zıyanın tartıp cürüpmünbü Tüşünsöm buyurbasın Birok / Sorokinge toktoo coop berüügö *tırıştum* (22/4)

cağıma karabay *tırışkandan* tırışıp oturam Kança / ubakit ötsö da lam dep ooz açpadım kıñkıs ün çığarbadım (24/12)

kürsügüy muştumu ulam maga kürs kürs tiyet / Birok men da taramıştay *tırıştum* ulam cıga (28/2)

cağıma karabay *tırışkandan* tırışıp oturam Kança / ubakit ötsö da lam dep ooz açpadım kıñkıs ün çığarbadım (24/12)

tırmakta-: Tırnaklamak.

Kaydan bolo koysun Tabılğanın conundagı bıdır / arasına turgan topuraktı *tırmaktap* çukup küçürkönö (40/5)

tırp et-: Kımıldamak

tırpeter alım kalbay attı arañ çığaram da maşinege / cüktöp kelgen tañgak çöptön salam Anan Aldey apa (7/16)

basıp baratat Menin *tırpeter* alımdı kaltırbadı / birok özü da tınım algan cok Ögüzdöy işteyt eken (25/5)

tırsıldap cat-: Çatırdamak.

Üy içi cımcırt bolo tüştü Oçoktoğu tersken ğana / bayağısında *tırsıldapcattı* Baarı meni añıraya karaştı (22/14)

tıy-: Menetmek, yasaklamak.

Kirişpegin dep Saadabek ayalın *tıydı* / Kemeldin öz akılı bar (25/14)

kantip *tıyıp* koyo alasıñ Kim menen süylöşörüp ar / kim özü biliş kerek da (32/1)

maşinelep samolyottop taşıp catışpaybı Anı / tıya turgan mezgil cetti deyt
Sorokin Kantip *tıyar* (38/12)

tıyuu sala albayt uşunu bilip alsañ bolo Adamdın / aybandan ayırmaçılıgı da
oşentip oylono bilgeni (35/9)

tirüü: Diri, canlı.

toktoosuz cürüp barat / Abakir meni ölüü *tirüübü* dep bir kılçayıp koybodu
(24/7)

tiş: Diş, makine parçası.

traktordun cürüşüp basañdatpay sokonun *tişin* kerek / bolso kötörüp kerek bolso
tüşürüp turuu mildet Andan (23/11)

Kaydagı uyku Katalık ketirbeyin dep tiktegenim / ele sokonun *tişteri* Sokonun
tişine tüşüp ölöm dep (24/3)

bekitilgen *tişter* carkıldayt Katarınan kıyğaçtap / tizilip dıñdın buulangın çım
kırtışın tilip (24/5)

Kaydagı uyku Katalık ketirbeyin dep tiktegenim / ele sokonun *tişteri* Sokonun
tişine tüşüp ölöm dep (24/3)

tişteri taşka şakıldap tiygende cark curk etip ot / çağılat selkildegen orduman
men uçup tüşö cazdaym (24/14)

Tişterin kötör dep kabinadan başbağa / kılçayıp kıykırdı Abakir (24/18)

Makul dedim men Zapas *tişterdi* sokodon bölüp ket / Al unçukpastan aytkanımdı
atkardı da koşko (25/3)

üyüp koydum Tün içinde ottun carıgında *tişteri* / almaştırbasam bolboyt da Otun
cıynap bütkön (25/7)

Traktordu aydoodon çıkarıp motordu öçürdü da sokogo keldi / Eñkeyip *tişterin*
sıypap kördü (25/1)

Kerek Sokonun *tişterin* almaştırım / Kuday ay uşunday da bolçu bele dep
(25/11)

cata kalıp üylöym Kança ubakit ötkönün bilbedim / aytör baardık *tişterdi*
almaştırıp çıkkança (26/8)

kırtış murdagıday koñtorulup tüşpöy sokonun *tişterine* / keptelip kakaltıp cattı
Eger traktordun kaz (32/15)

küç barday Mina bu Anarhayda sokonun *tişi* tilbegen / diñdı buzup cañı boroz
saluu cañı depterdi (39/9)

cılt körünüp kayra cılt cogolgon balık sımal / birdeme küzgüdüy *tişke* ottoy cark
çağılışıp (39/13)

Koştun üstündö sokonun cıltıldagan *tişteri* diñdı / kantip çıtırata tilip baratkanın
karap baratkan (39/11)

elem Kara küröñ diñ kaş kulak condonup kañtarılıp / kalıp cattı Añgıça çetki
tiştin astınan tolkunda (39/12)

tişte-: Dişlemek, ısırmaq.

bet şadılıu kol karmasa kapkan *tiştegendey* / Karıp kalğan ceri cok aşsa otuzdan
aşkandır Burcuk (12/2)

tiştep catsam da bu menin ceñilgenim emes bolçu / Akıykat üçün muştassa
bolorun men emi tüşündüm (28/11)

tišten-: Hırslanmaq, ateş püskürmek.

Oy baratam baratam Caagıñı başçı Bötön biröönün / közüñçö aykırbasañ kantet
dep *tiştene* kübüröp (18/2)

tiy-:

1. Değmek, dokunmaq.

kılımdar boyu buurusun çiybegen ketmen *tiybegen* / kamiştuu ceegine çeyin
cayılıp catkan neçen (7/8)

kana *tiyip* körçü Közüñdü çukup salam Özüñdü / özüñ taanığıs kılam (14/9)

tişteri taşka şakıldap *tiygende* cark curk etip ot / çağılat selkildegen orduman men uçup tüşö cazdaym (24/14)

Canım cer tartat cambaşım *tiyse* ele uykuğa / Oozu murdum köz kulağım çañ menen kumğa toluptur (24/16)

Biröö esirkegensip booru ooruganı da keede katuu / *tiyet* emespi Kaliypa arabadan bir tüyünçök tamak bir (26/13)

katarıma ötkön Koşton tüşpöy ötüğümdün balçıgın / tazalap otura otura berdim Suu *tiybesin* dep korgolotkon (33/1)

2. Hücüm etmek, saldırmak.

kerek Abakir adatınça atırılıp bir *tiyiptir* / Esirkep cemin cedire koyçudan emes menden üç (21/2)

kürsügüy muştumu ulam maga kürs kürs *tiyet* / Birok men da taramıştay tırıştım ulam cıga (28/2)

tiygiz-: Değmek, ulaşmak, eline geçmek.

başkalarğa kesepetin *tiygzibey* coğolsun Anan / kalsa Sorokin sen da köp ele ömgöktöy berbegin Öñögüm (21/14)

tizeley tur-: Dizlerinin üstünde doğrulmak.

kelip ıza menen dağı umtuldum Men umtulgan sayın al / bir koyot Koygon sayın calp etip uçup tüşöm (27/18)

tizil-: Dizilmek, sıralanmak.

carkıldayt Katarınan kıyğaçtap / *tizilip* diñdın buulanğan çım kırtışın tilip (24/5)

tok: Tok, gani.

bolup taltañdap on cıl ubaktısın boşko ketirdi / Bulardı asırağan da biz Kursağı
tok kiyimi bütün (21/10)

tokmok: Tokmak, cop.

Abakir calt berip tiginde catkan *tokmoktoy* açkıçtı / ala koydu da uruuğa
kamdanıp başın eki (13/12)

tokto-: Durmak, bir yerde bir süre oyalanmak, eğlenmek, eğleşmek, tevakkuf
etmek.

Tokto dedi Sorokin cayınça / Toktodum Atı kara terge tüşüptür küngö (19/16)

Men kızdı karay cügürdüm Koyun taştap al da maga / cügürdü Birok men aga
cetpey *toktodum* Cumuştan (29/5)

ele Abakir caktırbay şaştırdı / Ayda *toktobo* (29/4)

calt karadım Kız da menin soñuman karap canağı / ordunda turgan eken Araba
toktopodu Birok aga kapa (29/11)

Anın işi caan çaçında da *toktoboyt* Mal çarbasına da / coop beret Oşol üçün
tınım tınçı cok (12/7)

Tokto Kemel Ketpe Kayda barasıñ tokto dep / artıman Kaliypa kıykırdı (18/11)

Toktoboston kete berdim kete berdim Kayda barsam / baarı bir da Aylanada
kibir etken can cok (18/15)

Toktomok belem kayra ıldamday bastım / Tim koy karaanı öçsün degen
Abakirdin ünü (18/12)

Tokto dedi Sorokin cayınça / Toktodum Atı kara terge tüşüptür Sorokin (19/16)

Tokto Kemel Ketpe Kayda barasıñ *tokto* dep / artıman Kaliypa kıykırdı (18/11)

Salamat dedim / Salamat dep kız da *toktodu* Anı körgönümö (29/7)

Kapilet baştalğan ötkün kapiletten *toktodu* Oşol / zamat tüpsüz tuñguyuk kök
asman çayıttay açıldı (33/4)

kelip meni süzö *toktodu* Aytıp koyoyun akademik / aligi kızdı oyuñan çigar
tüşüñö da kirbesin (35/3)

Añgiça traktor *toktop* kaldı Abakir kabinadan / başın çıgardı (30/6)

Toktot dep Sorokin caktırbay Abakirdi dağı / kaktı anan mağa ayttı Tañ erteden
baştap işke (23/6)

karap turdum Uşul uçurda men özümö düynödöğü / Arabamdı *toktotup* tañkı
keñirsigen talaanı tegerete (16/7)

Oylono turğan emnesi bar cumuştu *toktotkon* / adam coop bersin dedi al dağı
(21/4)

Oşondo da kıñ debedim Keç kirip Abakir traktordun / *toktotkondo* gana men
ölörçö çarçağanımdı sezdim (24/15)

emnege keldi deym kelbey ele koyboybu Traktordu / *toktotup* koyo albaym ce
öz betim menen aydap (31/16)

tamanına batkak çaptaşıp bir ordunda cılbışa berbegende / Abakirdin *toktotor*
türü cok bolçu Motordu (32/16)

betin zamatta borcuktagan kölçük bastı da kaldı / Birok Abakir traktordun
toktotpodu küçöp aydap artta (32/13)

Abakirge kıykırdım / Altın Abakir dabışımı ugup traktordu *toktottu* da (39/16)

traktordu *toktottu* / Beri kel dedi kol bulgap (41/10)

Abakir körünbödü kayda cetip ketti Oorup turbadı / bele Kızık Traktordu
toktotup motorun (42/6)

toktotposton cürdü okşoyt Çañ menen açuu / tütüngö tumçuğup katuu temirge
oturuu emne ekenin (24/10)

keçikpes üçün kayra tigi arabanı kuup cetişim / kerek *Toktoy* kalıp (29/6)

toktol-: Durdurmak, durulmak.

toktolboston / Baram dedim (22/13)

toku-: Eyerlemek.

inisi Esirkep menin atımı *tokup* minip çabandarğa / ketken Aldey menen Kaliypa bulakka suuğa ketken (12/9)

tol-: Dolmak, dolup taşmak.

Canım cer tartat cambaşım tiyse ele uykuğa / Oozu murdum köz kulağım çañ menen kumğa *toluptur* (24/16)

tolgon kıcıırım kücünö çıkarıp meni koyup kalganda / kalpaktay uçup tüştüm Arañ degende tizeley tura (27/17)

tolku-: Dalgalanmak.

kıyalımdan oyğotup ciberdi Cal kuyruğu celge sapırılğan / tulparday tütünü vağondordun üstünön *tolkuy* uçup (9/16)

tolkun: Dalga.

elem Kara küröñ dıñ kaş kulak condonup kañtarılıp / kalıp cattu Añgıça çetki tiştin astınan *tolkunda* (39/12)

Tamılcıgan çoñ deñiz cayılıp ketip oşo kögültür / *tolkundarı* caldangan boydon kee ceri çaşıldanıp (15/11)

tolkundand-: Heyecanlanmak, coşmak.

sırdaşsam sırıma *tolkundansam* kıyalıma tüşünö turgan / calgız gana aligi atın özüm bile elek beş kökül (36/8)

caşılıp aydoogo tırışıp adatımça *tolkundand* aldım / Zagondun etegine cetip kayra kayrıldım İñir (42/1)

toltur-: Doldurmak.

cıldağan aydap çığıp colğo tüştüM Mında col degendey / Oşonu menen boçkemdi *tolurbastan* arabamdı (6/8)

Eñ obolu canar may taşıp traktorlordun baktarın / özüm *tolturup* koydum Anan radiatorloruna suu (15/6)

alıp keliptir / Radiatordu *tolturup* koydum Kemel cuunup al (26/11)

toluk: Su taşımak için kap.

da mağa uşintip aytışkan Uşul kıyal menen Anarhayğa / cönöp berdim da Kelsem çirkööçülör *toluk* eken (8/9)

tolukşu-: Tam kıvamında olmak.

Tolukşup ay çıktı Oşondo men aydoonun narkı / ceegin cakalay cılcıp kelatkan ürkünçök eki karaandı (36/18)

tolukşuğan şıbaktuu aydın talaa Eski kişilerdin / aytuusuna karağanda ilgeri adırlarına cılkı üyürüyürü (7/9)

tomsor-: Somurtmak, kaşlarını çatmak, surat asmak.

emi celkemdin çuñkuru körsün / Kıyırsız talaa *tomsorup* catat Oy kırı döbö (19/2)

toñdurma: Nadas, sonbaharda nadas edilmiş tarla.

oşonço ubakit kerek / Sorokindin aytuusı boyunça küzündö kelip *toñdurma* (38/7)

too: Dağ.

Aldıyarov Oozun açkan okuuçularğa Anarhay / degen Kordoydun böksö *toolorunan* Balhaştın kalıñ (7/7)

cerinen cañı col salıp baskandı cakşı körör elem / Köktömdö *too* boorun kıldırıp
ali eç kimdin közü (39/7)

toobo: Tövbe, nedamet, pişmanlık.

kezip emne azap kayagıñı karaba meltiregen çöl *Toobo* / bul aymaktan adam
emne tapmak Başka cer (19/5)

topoloñ: Karışıklık, kargaşa, panik, isyan.

Al ortodo men sırtka çıǵıp azırkı *topoloñdo* özüm / ırǵıtıp cibergen açkıçtı izdep
taptım da çetke çıǵıp (14/11)

topon: Tufan.

eç kimge karabastan / Emne Anarhaydı *topon* suu kaptap kelatıppı (20/15)

topoz: Yak, kılları uzun bir tür öküz, Tibet sığırı.

aydadım Abakirdin kebetesinen korstonçuluk / körünböyt Demeyki tüpöyül
topoz kebetelenip (31/12)

topurak: Toprak.

Kaydan bolo koysun Tabılğanın conundagı bıdır / arasına turgan *topuraktı*
tırmaktap çukup küçürkönö (40/5)

töbö: Tepe.

şıldıñdap kelatam / *Töbömdö* tüpsüz tereñ asman tegeregimde kıyırına (19/9)

Cer cıluu buulanıp kurgap barattı *Töbödü* kögültür / tunuk abada karcarday
kanattarın kakpay kaalgıp (33/11)

totu: Papağan.

dirildegen türküm tūs asem *totudan* kooz kün celesi / andan beri çalkıgan darkan talaa (33/10)

toyut: Aş, besin, gıda, yem, yiyecek.

Tüşümü durus bolğon deşet Aylana talağa da oşondoy / bolup ösüp berse Anarhayda kıştağan maldın *toyut* (6/16)

tögül-: Dökülmek.

çaçılıp kelet Meyli töğülsö Bir tamçısı kalbay *tögülsö* / da meyli Mınday kordukka emi çıday albaymın (18/4)

tök-: Dökmek, akıtmak.

Oşol kündördün birinde katuu caanda kaldık Kaydan / caydan çapkındap bolup keldi da *tögüp* kirdi (32/11)

tölö: Kulübe, toprak ev.

Oy bu cerdin çöldüğünö alıstığına baarına / *tölögünö* uşul elebi (39/1)

töö: Deve.

çette koñğurooloru şıñğırıp karkıraday cele tartıp / kerben *töölör* ketip barat Kaydan kelatkanın (9/14)

töşö-: Yatmak, uzanmak.

töşöp küngö dalısın tosüp cata ketti Keñ dalı uy / conduu eti maylanışıp küngö cıltırayt Men da (27/5)

küngö kiçine toorukkum keldi Köynögümdü çeçip / astıma *töşöp* catayın dep catkanda Abakir uykusuday (27/6)

sunala cambaştap çılım sorup catat Saadabek / bolso oçok başında terdik *töşönüp*
sögülgön ötügün (12/11)

töşök: Döşek, yatak.

taap köpkö uktay albay çakıyıp cattım / Oşondo argasızdan şıbış söz uktum
Abakir menen Kaliypa bir *töşöktö* catıptır Murda dele uşintip (37/10)

töşön-: Sermek, döşemek, yaymak.

sunala cambaştap çılım sorup catat Saadabek / bolso oçok başında terdik *töşönüp*
sögülgön ötügün (12/11)

töşüñü mušta-: Böbürlenmek, övünmek.

Sen emne Men cumuşcumun Eldin baarın / bakkan men dep *töşüñümüştayılay*
beresiñ Kılğan işiñ (27/13)

traktor: Traktör.

bakırıp beret kala berse muştum kezep tap berip kalat / *Traktor* eköö men calgız
oşol eki traktorgo (5/8)

Kaydagı bir bokmurun student söröydün ayınan / kaçan bolso *Traktor* turup
kalsa tumşuğuñdu kancalatam (5/14)

Kemel birook tigi kıykırgan neme akademik degen / atka kondurup iydi tıñsasam
narkı bettegi *traktordun* (5/6)

ünü öçüptür menin tumşugumdu kancalatçu / oşol *traktordun* eesi Abakir al
maga dağı ökürüp (5/7)

bakırıp beret kala berse muştum kezep tap berip kalat / *Traktor* eköö men calgız
oşol eki traktorgo (5/8)

uşu bulaktan kün sayın alıstap baratat uçu kıyırına / turuş mildetim *Traktorlor*
bolso bu aymaktağı calgız (5/10)

koştogu canar may kuygan tsisternadan da akırındap / alıstap barat Tsisternanı
süyrötüp *traktorlorgo* (5/12)

col dele cok Uşu arabamdan ele kalgan iz / *Traktor* beregi karargan keñ aydoo
cerdin eteginde (6/9)

men calğız cönödüm Buyerdegi işter bıyıl cazda ğana / başaldı Oşol üçün eki
ele *traktor* işteyt Başçıbız (6/14)

traktordu canday cürüp üyrönüp aların anan özüm / *traktor* aydaarmın dep
oylop kelbedim bele Rayondo (8/8)

traktordun canında turğın kombinezonçon kişi / sözümdü bölüp ciberdi (10/14)

Unçukpasta traktordun túbünö aydap keldim / Unçukkanda emne demekmin
Traktor menin ayıman (11/7)

Artıman motor tatıradı Abakirdin *traktoru* / açuulansa da bilgizbeyt (11/21)

dañ salıp oynormun Tigi turgan eki *traktor* / menen biz iştep cürgön bu tiriligibiz
oroşon iştin (15/15)

Eñ obolu canar may taşıp *traktordun* baktarın / özüm tolturup koydum Anan
radiatorloruna suu (15/6)

Men arabadan ırğıp tüşüm kamçıını *traktordon* / aşıra ırğıtıp iyip baş ooğon
cakka basıp kettim (18/10)

Kız koyun cayıp cönödü Abakir bolso *traktordun* / kabinasına çıgıp alıp aba
muştap aykırıp turat (18/1)

Men buyerge tirkegiç bolup iştegeni kelgen *Traktor* / aydağandı üyrönöyün
degem Atka moyunçak katuunu (22/5)

başka da *traktordu* ondoogo ce traktoristtin başka / cumuşuna işi kılıp baarına
(23/12)

traktordun cürüşüp basañdatpay sokonun tişin kerek / bolso kötörüp kerek bolso
tüşürüp turuu mildet Andan (23/12)

emne cok Kuyuşkanğa kıpılba Özübüz bilebiz / *Traktorğo* da cumuşka da
(23/5)

koñtorup taştap barat *Traktor* ıçkına kürüldöp kırduu / calpak tamanı şakıldap şıbaktı capşıra tepsep (24/6)

Abakir da öçöşkөndön öçöşüp *traktordu* / taştak cerge saldı da soko borozdon sekirip çığıp (24/13)

Oşondo da kıñ debedim Keç kirip Abakir *traktordun* / toktotkondo gana men ölorçö çarçağanımdı sezdim (24/15)

ce carabayt ekem dep ketip kalar beken degendey / Oşol üçün meni arğasız ketiriş üçün uşintip *traktorun* (24/9)

Traktordu aydoodon çıgarıp motordu öçürdü da sokogo keldi / Eñkeyip tişterin sıypap kördü (25/1)

celke körünöt *Traktor* keçegisindey ele tınım (26/19)

Abakir keldi Lam debedi şıltoo izder kıntık / çok ele Unçukpastan *traktordu* sokogo aydap keldi (26/15)

tınım albadım Oşondon kiyin temtendep *traktorgo* / cettim da kabinanın içine kuladım Kantalagan koldorum (26/9)

Tüş Dem alış dedi / *Traktordun* kölökösünö tuncurap oturduk Abakir (27/3)

Traktor tatırap ot alıp ordunan kozgoldu Kabinanın / ayneginen murdagıday ele bıcıgır celke (28/14)

arabakeç keldi Emi suu taşuunun cumuşu ceñildep / kaldı Ürön sebüügö Saadabek menen Esirkeptin *traktoru* (28/17)

traktordun canında turganbız Abakir / motordun birdemesin karap catkan (29/17)

Traktorgo ötkömün dep maktana kıykırdım / Tetigi zagonobuz Keçiriñiz men şaşıp baratam (29/9)

Añğıça *traktor* toktop kaldı Abakir kabinadan / başın çıgardı (30/6)

karma / *Traktor* gur gur etip aldı da zagon boylop cürüp (30/12)

bele Mina emi küçtüü *traktor* menin kol kıymılıma / baş iyip kaz tamanı menen cerdi capşırta tepsep (30/15)

oylogonum *traktordun* mehanizmderdin bilip aydagandı / üyrönüp alsam deym
Köptön beri kaalaganım uşul emes (30/14)

Uşundan arttırganım *traktor* aydagandı üyrönüp alsam / cakşı da (31/1)

Bu corugu maga cakpadı Birok oşondo da *traktor* / aydap cürgönümö
korstonmun Kabinadan baş çıgarıp (31/8)

azır sak bolbosu bolboyt / Kız koyun aydap ketkiçe bir carım saatpay *traktor*
(31/11)

bolso motordu öçür / Al cürüp baratkan *traktordon* sekirip tüştü da (31/4)

da mıyığınan külümsüröp koydu / Lam debesten *traktordon* sekirip tüşüp kettim
(31/14)

emnege keldi deym kelbey ele koyboybu *Traktordu* / toktotup koyo albaym ce
öz betim menen aydap (31/16)

şaşmak İşi bolso cürüp atat *Traktoru* cakın / birdeme bolso cügürüp kelet (31/6)

betin zamatta borcuktagan kölçük bastı da kaldı / Birok Abakir *traktordun*
toktotodu küçöp aydap artta (32/13)

kırtış murdagıday koñtorulup tüşpöy sokonun tişterine / keptelip kakaltıp cattu
Eger *traktordun* kaz (32/15)

Eköübüz dağı kezdeşebiz Emki colu *traktorgo* oturup / albay aldıñan cügürüp
çıgam Azır bara koy beş (32/4)

Senibi dep cügürüp barıp *traktordon* / otvertkanı alıp çıktım (34/12)

bilsin aytör ünü öçtü Tünörgön boydon *traktorgo* barıp / ot aldırğıçtı culka tarttı
Motor kür kür etti (35/11)

oodarat ekenbiz Emki cazdan baştap köp *traktor* / apkelip PTC ornoto turgan
körünöt Sorokindin (38/8)

Abakirge kıykırdım / Altın Abakir dabışımı ugup *traktordu* toktottu da (39/16)

ordunan kozgodum / *Traktor* çirene tartıp bir kalıpta cürüp kelet (41/18)

ünü kulaktı tundurup tapatandan atırılıp ketet / Abakirdin bu corugu tañ kaltırdı
Traktordon (41/6)

Bar bar dedim men / Men koşko barıp kayra kelgiçe Abakir *traktordon* (41/15)

traktordu toktottu / Beri kel dedi kol bulgap (41/10)

Çını menen katuu oorup kalgan go İçi oorup atsa / kerek bürüşö tüşüptür dep oylodum da *traktordu* (41/17)

Traktordun ulkup culkup cürgönü çarçattı baarınan / Birde akırındap cılcıp kalat birde motordun (41/5)

Salmaktangan çöntögün sılagılap Abakir / *traktoruna* cönödü (41/1)

maga *Traktordon* sekirip tüşüp oşo tarapka çurkadım / Kırdı aşıp narı karadım beri karadım can (42/11)

Abakir körünbödü kayda cetip ketti Oorup turbadı / bele Kızık *Traktordu* toktotup motorun (42/6)

traktoruñar turat özüñör cok / Emne demekmin aga Çının ayttım (43/12)

Kayra anı esime algım kelbedi Cumuştun kamın / körüş kerek Köpkö ubaralanıp catıp *traktordu* arañ (45/2)

traktorçu: Traktör süren, kullanan kimse.

salıp esepetep çıksa arañ cetkidey Eki *traktorçu* / tartkanıçtap turat Oşol üçün een talaada iştegen bizdi salaaga (7/1)

Zağondun narkı başında Saadabek degen dağı bir / *traktorçu* kütüp oturat Caşap kalğan oluttuu kişi (11/20)

traktorçuluk: Traktörcülük.

Meħanizatsya çağına Meni buyakka *traktorçulukka* / ciberişken azır ançeyin ubaktıluu dep boçkeni körsöttüm (17/13)

traktorist: Traktör sürücüsü.

Oşonu menen tınıp kalsamçı Cok Biröö / oozumu tırmağansıp *traktoristter* menen çirkegiçterge (10/8)

başka da traktordu ondoogo ce *traktoristtin* başka / cumuşuna işi kılıp baarına cardam berişim (23/12)

tsisterna: Bir ürünün bulunduğu depo, ardiye.

koştoğu canar may kuygan *tsisternadan* da akırındap / alıstap barat Tsisternanı süyrötüp traktorlorgo (5/12)

tük: Hav, kadife, çuha, yün vb.nin yüzeyindeki ince tüy.

oozunan çöp albağan momun balasıñ Cep koyot / bu seni *Tük* da cakpaysıñ (23/16)

tükür-:

1. Tükürmek, tükürüğü ağız içinden dışarıya atmak.

tükürüp Bu saga Taş Baba tuuraluu lektsiya okuu emes / Mındayda tarihtın cardamı tiybeyt (28/8)

Ooba / Mağa baarı bir dep Abakir oçokko çıyt *tükürdü* (22/18)

2. Kışkırtmak.

Ey akademik ay dep al şıldıñday *tukurunup* / kızga köz ırgıttı Boygo cetip kalgan kız eken (30/2)

tükürük: Tükürük, salya.

Abaylasañ bolboybu dedi al *tükürüktöp* suulağan / köktü tarttı Ordunan kozğolo albay kalğansıñbı (12/17)

tula boy: Cüsse.

ızadan *tulaboyum* kalçıldap ıyladım Meni eç kim / körgön cok Emne bolup ketkenimi özüm da bilbedim (14/13)

tulpar: Hızlı at, asil at, savaş atı.

kıyalımdan oyğotup ciberdi Cal kuyruğu celge sapırılğan / *tulparday* tütünü
vağondordun üstünön tolkuy uçup (9/16)

tumandan-: Dumanlanmak, sise bürünmek.

tumandanıp caanğa ezilip çarçağanday dımıp catat / Anın atam zamandan berki
kozğolbos tınçtığın buzğan (14/15)

tumçuk-: Nefesi tıkanmak, nefesi kesilmek.

toktotposton cürdü okşoyt Çañ menen açuu / tütüngö *tumçuğup* katuu temirge
oturuu emne ekenin (24/10)

tumçulana cat-: Tıkamak, kapatmak.

bu sözdördü ukpay ertereek uktap ketsem eken dep / *tumçulanacattım* (38/4)

tumşuğuna ayt-: Burnunun dibinde bağırmak.

katiñkı Aldey kakçıñdap bet mañdayına / keldi da tike karap *tumşuğunaayttı*
(14/8)

tumşuğuñdu kancalat-: Bir tehdit cümlesi; çenesini patlatmak, ağzını yırtmak.

Kaydagı bir bokmurun student söröydün ayınan / kaçan bolso Traktor turup
kalsa *tumşuğuñdu kancalatam* (5/14)

akademik *Tumşuğuñdu kancalatam* Abakirdin / ırayımsız ünü meni muzdattı
(17/16)

tumşuk: Gaga, hayvan suratı, hayvan burnu; hortum.

ünü öçüptür menin *tumşugumdu* kancalatçu / oşol traktordun eesi Abakir al
maga dagı ökürüp (5/7)

tumşuğundu kancalatam / Seleye kattım kulak töşödüm çınında menin atım (5/5)

tun-: Dibe çökmek.

da calğız bulaktın bir atı boluş kerek go Antip / turğanımça suunun ılayı *tunup*
beti möltüröp tübü (17/3)

tuncura-:

1. Kederli ve düşünceli olmak.

Sorokin emgek akıbizdı apkeldi Abakir akçasın / kayta kayta sanap küdüktönö
tuncurap anan barıp (38/17)

Birese tañırkap birese eçtemeni tüşünö albay kele cattım / Azır maga mobu
muñayım *tuncuragan* (42/17)

Abakir Kaydasıñ coop ber Ala küügüm basıp turgan / çıbirdın üstü *tuncurap* selt
etpedi (42/9)

2. Rahat ve sükun içinde bulunmak.

Tüş Dem alış dedi / Traktordun kölököşünö *tuncurap* oturduk Abakir (27/3)

tunuk: Duru, berrak, temiz.

Cer cıлуу buulanıp kurgap barattı Töbödü kögültür / *tunuk* abada karcarday
kanattarın kakpay kaalgıp (33/11)

cıltır *tunuk* tüpsüz tereñ körünöt Asmandagı / cıldızdar atügül bütündöy asman
uşul kiçinekey (35/17)

tündük: Kırgız çadırının tepesindeki açık alan.

sarı suu tamçılayt Sırtta ak caan bayağı kalıbınan / koydun terlüü cıtı kañırsıyt
Tündüktön anda sanda (12/13)

tuñguyuk: Açmaz, yar, uçurum.

Kapilet baştalgan ötkün kapiletten toktodu Oşol / zamat tüpsüz *tuñguyuk* kök asman çayıttay açıldı (33/4)

aylanta tegerete karap turdum Tüpsüz *tuñguyuk* ülbürök / tinoodon salmaksız kök obo kanatı közgö ileşpey (33/9)

tunup tur-: Saydamlaşmak, temiz ve şeffaf olmak.

Tunup turgan çordonunda bolso kudu köktögüdöy bolup / cıltıldaşat Anı karap oturup oygo çömüldüm Talaanın (36/2)

tünö-: Gecelemek.

Talaaga *tünöp* tañ erte kayradan işke kiriştik / Cumuşun oorlugu oşonçoluk Abakir meni mazaktoogo (38/14)

emespi desem kerek / Uşerge maşine menen eki *tünöp* cettik Meni menen (8/5)

tüñül-: Vazgeçmek, vedalaşmak, umudunu kesmek.

Dağı bir az karap turdum da *tüñülüp* kayra tarttım / Batıp ketken kündün solgun nurları akırındap (42/15)

tüp:

1. Dip, oyuk veya çukur bir şeyin en alt bölümü.

da calğız bulaktın bir atı boluş kerek go Antip / turğanımça suunun ılayı tunup beti möltüröp *tübü* (17/3)

düynönün dört tarabına col açık Bulaktın tuşunan / koştun tuşunan öttüm Taş Baba turğan döbönün *tübünön* (18/16)

çöyçökkö batıp turgansıyt Cıldızdar bulak *tübünön* / köktögüdön beter suktandırıp cımındaşat suzup alıp (35/18)

2. Bir şeyin sonu, sonucu.

bulakka kayırdım Kaynar bulaktın çordonu bülküldöp / betime salkını urdu
Fonardın carığına *tübü* (25/18)

3. Dip, bir şeyin en yakını.

Unçukpastan traktordun *tübünö* aydap keldim / Unçukkanda emne demekmin
Traktor menin ayıman (11/7)

Şaşpagın akademik dep Abakir kulagımın / *tübünö* kıykırdı Men azır kelem Eger
birdeme (31/3)

tüpöy: Dikleşmek, ileri çıkmak, kabarmak.

aydadım Abakirdin kebetesinen korstonçuluk / körünböyt Demeyki *tüpöyül*
topoz kebetelenip (31/12)

tur-:

1. Durmak, beklemek.

Kayda cogolup ketkesiñer dep eleñdey aldıman / çıktı Esim çıkkançı Kütüp
turam (43/11)

turdu da arabadağı bidondu culkup alıp cerge kürs koydu / Emneme suu taşıp
cüröm men dep öz aldınça süylöndü (43/17)

Eneñdi bokmurun akademik sensiz da bu örttönüp / ketkir Anarhay örttönböy
tura beret cer cutup (18/8)

okşoyt Anın inisi Esirkep da ordunan *tura* berdi / kayra oturdu (20/18)

Kayda cügürüp baratat Birdeme körgön go Zagondun / orto çenine cetip
kabinadan suurulup *tura* karadım (42/5)

cer tayangan kalıbında *turup* kaldı Kana / Kañça kütöm (27/11)

turup kalğanı iras Kayra çirkegiç Kaliypanın ortogo (11/8)

Kaydağı bir bokmurun student söryödün ayınan / kaçan bolso Traktor *turup*
kalsa tumşuğuñdu kancalatam (5/14)

2. Ayağa kalkmak, doğrulmak.

kiriş Ordunan *turup* eşikke cönödü Emese dem / alğıla (23/7)

kızga kol bulgağım kelet birdeme aytıp ün salsam / deym Kargaşaday bolup
Abakirdin *turup* alğanın karaçı (31/9)

Ketüügö *turup* atıp cıldız cabalaktap caynagan / asmandı dağı bir colu çalkalay
karadım Közüm (36/15)

emes Kemel biz cardamdaşabız Cür / Esirkep dep Kaliypa ordunan *turdu* (25/15)
cañı colunan baştap cazgandı cakşı körör / elem Tañ erte *tura* kalıp cañı kardın
iz tüşpögön (39/6)

içboorumu ezip kabırgalarımıdı kıyratıp salgansıdı / Dağı bir colu *turup* akırın
cütkünö berdim Al (28/4)

cumuş köp / Ertesi kündögünön erte *turdum* Altündö başıma bir (15/3)

dep kekeerledi / Munu ukkan Saadabek unçukpastan *turup* üydön çığıp (20/16)

düynönün düyüm kooz tüs boyoktorun boyuna siñirip / kün celesi kıymılsız
iyilip *turdu* Cürögüm öröpküp (33/8)

açuuga muunup zaarı başına çıkkın uşu nemeni karap / *turup* birese boorum
oorudu Şaşpay turup (35/6)

3. Durmak, yaşamak, bulunmak.

turat Kabinasının üstünö çığıp alıp Abakir dale / muştumun abağa cañsap meni
aşata sögüp kıykırıp (6/10)

traktordun canında *turğan* kombinezonçon kişi / sözümdü bölüp ciberdi (10/14)

dañ salıp oynormun Tigi *turgan* eki traktor / menen biz iştep cürgön bu tiriligibiz
oroşon iştin (15/15)

calt karadım Kız da menin soñuman karap canağı / ordunda *turgan* eken Araba
toktopodu Birok aga kapa (29/11)

körgönünö köñülüm süyünöt Al emi naraaktağı / döbödö karayıp Taş Baba *turat*
Sokur közdörü alıstı (36/16)

traktordun cürüşüp basañdatpay sokonun tişin kerek / bolso kötörüp kerek bolso
tüşürüp *turuu* mildet Andan (23/11)

Kaydan bolo koysun Tabılğanın conundagı bıdır / arasına *turgan* topuraktı tırmaktap çukup küçürkönö (40/5)

kıymılsız uşul ordunda *turğandır* Caan menen cel / cegen oñ közü ağıp kalğanday kıyğaç kabağı cabıluu (10/4)

elek bolsom kerek koştun tigindeyreek bir / döbödö bayırkı Taş Baba *turuptur* Karoolgo koygonsup (10/2)

da calğız bulaktın bir atı boluş kerek go Antıp / *turğanımça* suunun ılayı tunup beti möltüröp tübü (17/3)

düynönün tört tarabına col açık Bulaktın tuşunan / koştun tuşunan öttüm Taş Baba *turğan* döbönün tübünön (18/16)

turğan kalıbınan cazbay belçesinen cerge batıp / telmirip kala berdi (18/18)

traktordun canında *turganbız* Abakir / motordun birdemesin karap catkan (29/17)

çöyçökkö batıp *turgansıyt* Cıldızdar bulak tübünön / köktögüdön beter suktandırıp cımındaşat suzup alıp (35/18)

On ekinçi kılımda bul cerlerde moñgoldor *turgan* / Buyerge keler aldında alar Kıtaydı çaap köp altın (40/8)

traktoruñar *turat* özünör cok / Emne demekmin aga Çının aytım (43/12)

menen eritip alarımın debedim bele Emi kılğanı uşubu / Emnesi aytayın Adam *turmak* ayban at da başkarganıñday (44/8)

4. Hizmette bulunmak, ücretle çalışmak.

tura munusu / Menin oylorumdu Kaliypanın ünü buzdu (43/9)

Coldo kuzovdo *turup* kelatkanda aylana terebelden / köz ayrıy albadım Mına el oozuna comok bolgon (8/18)

tura: Doğru, biçilmiş kaftan.

bul Anarhay seni menen ayalıñ eköönö okşoğon / akmaktardı sürgüngö ayday *turğan* cer tura Silerge koşup (13/5)

turmuş: Hayat, yaşam tarzı, yaşantı.

Mına emi öz bet aldımça *turmuş* aralap körgöndöğü / köyüm Attiñ keler zamat kayra tartkanda bolmok (8/13)

Turmuşubuzga ança mınça özgörüş kirdi Ürön / taşuuga koş at çegilgen araba keldi Anı menen birge (28/16)

Köñülüm ergip Anarhay *tuurasındağı* uçkul kıyalım / kanat kagıp sabalap uçtu Iras uşul turmuşumda (33/14)

Tuş bol-: karşı karşıya kalmak, maruz kalmak.

Tuş bolğonum belgisiz capaday calğız nokottoy / kiçinekey bir can baratam (19/11)

tuş bolğonun karasañ / Abakirdin canınan tezireek çoğolğuça şaşam (11/19)

tuu: Tuğ, bayrak, sancak, alem.

bolom Cer mayışkan kalın kol Nayzaları / kılkıldap asaba *tuuları* celbirep köçmön eldin (9/8)

tuurduk: Çatlak.

Üy içi it baylasa turğus Suu bolgon *tuurduktan* / köktöp oturat Kitebimi okup men bir burçtamın (12/12)

tuy-: Duymak, hissetmek, anlamak.

tuyar beken Cakında koştı bütöbüz oşondo al / kızdı izdep taap uşu bulaktın başına apkelip Anarhay (36/12)

tuz: Tuz gibi.

küygön kubakay kaşının astındağı *tuzday* kök / közdörün kadap karap turdu da can cumkasınan kıpkızıl (19/17)

tuzduu: Tuzlu.

Bizdin kaşardağı kuduktun suusu *tuzduu* dedi / kız Uşuyakta bulak bar dep uktum ele Özüm da körgüm (17/10)

türküm: Grup, topluluk, zümre.

dirildegen *türküm* tüs asem totudan kooz kün celesi / andan beri çalkıgan (33/10)

türt-: Dürtmek, itmek, iteklemek.

Saadabek meni çetke *türtüp* ciberdi Eköo atırılçu / ilbirstey birin biri teşe tiktep üydün için tegerene (13/16)

Suuğa kanğan koydu kız narı *türtüp* çığa berdi / Canıman ötüp baratıp (17/1)

Tüş-:

1. Düşmek, inmek, sarkmak.

maga negedir taanış köründü Bir curnaldın betinen / dal uşunday kökülü mandayına *tüşkön* vetnam kızdın (16/15)

Rıçagdı bekitip beri kel / Men tañ kalıp sokodon *tüştü* da Abakirge bardım (30/7)

bolso motordu öçür / Al cürüp baratkan traktordon sekirip *tüştü* da (31/4)

kayra boroz astına cilt kirip ketti Daroo koşton / sekirip *tüşüp* oşol cerge cettim da kalıñ çımdım (39/14)

maga Traktordon sekirip *tüşüp* oşo tarapka çurkadım / Kırdı aşıp narı karadım beri karadım can (42/11)

ot aldırdım Tatıragan açuu dooşko tün ürküp / oygongondoy boldu Kabinaga *tüşüp* faranı candırdım (45/3)

Abakir kabinasınan sekirip *tüşüp* baya künküsündöy / opuruldu Men attın başın tarttım (18/5)

Asmanga cıldız baspay kay bir darkan talaanın / çetine agılıp *tüşüp* cattı Tegerek bulaktın közü (35/16)

tüşüp kalgan eken Kebetesi ketip şümüröyö / *tüşüptür* Ünküyüp çetke süyrölö bastı (41/16)

çıktı da toktoosuz narı *tüşüp* körünböy ketti Dalısın / gana körüp kaldım Abakir eken Aga emne bolgon (42/4)

Kaydagı uyku Katalık ketirbeyin dep tiktegenim / ele sokonun tişteri Sokonun tişine *tüşüp* ölöm dep (24/3)

Tüş Dem alış dedi / Traktordun kölököşünö tuncurap oturdık Abakir (27/3)

kırtış murdagıday koñtorulup *tüşpöy* sokonun tişterine / keptelip kakaltıp cattı Eger traktordun kaz (32/15)

cañı colunan baştap cazgandı cakşı körör / elem Tañ erte tura kalıp cañı kardın iz *tüşpögön* (39/6)

sekirip *tüştü* / Emne taptım deysiñ (39/17)

2. İnmek, taşıt veya binek hayvanlardan yere basmak.

katarıma ötkön Koşton *tüşpöy* ötüğümdün balçıgın / tazalap otura otura berdim Suu tiybesin dep korgolotkon (33/1)

Men barıp kabinaga *tüştim* Abakir öñ daletten / ketip kupkuu tike karabay közdörü caltaktayt (41/11)

3. kökül kızdı taap alar kündü kıyaldanam / Oşol kündörü biz cañı zagongo *tüştik* Özüñö caktan (39/4)

4. Binmek, bir vasıtaya binmek.

Dagı bir cañılık bar / Eki üç kün murun arabaga *tüşüp* tüşkü tamaktan (29/2)

tüşüm: Hasat, ürün, mahsul, ekin, verim.

Tüşümü durus bolğon deşet Aylana talağa da oşondoy / bolup ösüp berse Anarhayda kıştağan maldın toyut (6/16)

tüşün-: Anlamak, kavramak.

Tüşündüñbü carğak şımduu şorduum Karğış tiygen / üyümdö bolsom sendey neme menen süylöşüp koybos elem (13/4)

Oy men süylöşüp turup kalğan turbaymbı / Kim al dedi kız *tüşünböy* (17/17)

ziyanın tartıp cürüpmünbü *Tüşünsöm* buyurbasın Birok / Sorokinge toktoo coop berüügö tırıştım (22/4)

tıştep catsam da bu menin ceñilgenim emes bolçu / Akıykat üçün muštaşa bolorun men emi *tüşündüm* (28/11)

Özüñdü biröö urup catsa tartınbay anı uruş kerek / ekenin *tüşündüm* Men üçün uşunun özü ceñiş ele (28/12)

kagınıp silkinip üstü boyun tüzönüp sakmançı kızga / bet aldı Anın aram oyun mına oşondo *tüşündüm* (31/5)

Birese tañırkap birese eçtemeni *tüşünö* albay kele cattım / Azır maga mobu muñayım tuncuragan (42/17)

üçün meni cek köröt uşuğa *tüşünö* albaym Körör künüm / mınday bolorun murda bilsemçi Men maselen tabiyattın (8/2)

Uşunun birine da *tüşünböy* ketpedibi Kelgende / kanday bolso oşo boydon kete berdi Küygüzüp (44/11)

canım açıldı Abakirdey nemeni kandayça / süygönün gana *tüşünböym* Attiñ Kaliypanı taştap ketip (44/13)

küygönümü kim *tüşünöt* / Men unçuğa albay özümçö kapa bolup turdum (44/12)

kanday asıl kazınadan ırıs taalayınan ayrılgan / Abakir bilse *tüşünsö* o anda (44/14)

tüşüñö kir-: Rüyasına girmek, düşünce girmek.

kelip meni süzö toktodu Aytıp koyoyun akademik / aligi kızdı oyuñan çıgar *tüşüñö* da kirbesin (35/3)

tüşür-: Düşürmek, indirmek.

traktordun cürüşüp basañdatpay sokonun tişin kerek / bolso kötörüp kerek bolso
tüşürüp turuu mildet Andan (23/11)

Keñ talaanı alay dülöy *tüşürgön* möndür aralaş caagan / ötkün ele Asman
güüldöp çañdap catkan cerdin (32/12)

anan aytalı dep al tabılganı çöntögünö salıp aldı / Koştun üstünön *tüşürüp* alasıñ
mende bolsun (40/18)

tütün: Duman.

tündügünön tezektin kök *tütünü* asmanğa sozolundu / Tegerekte koroo koroo
koy üyür üyür cılkı Tigi (9/13)

kıyalımdan oyğotup ciberdi Cal kuyruğu celge sapırılğan / tulparday *tütünü*
vağondordun üstünön tolkuy uçup (9/16)

toktotposton cürdü okşoyt Çañ menen açuu / *tütüngö* tumçuğup katuu temirge
oturuu emne ekenin (24/10)

çıkkın kara *tütün* aydoonu kaptap dem kısıp / sokonun astın coylop koñtorulgan
boroz menen (41/7)

tüyşük: Dert, tasa, kaygı, sıkıntı, üzüntü.

boosun kantip baylagandı bilbeyt Munun *tüyşügün* / men tartıp cindi
bolupmunbu Okumuştıuuluğun (21/12)

tüyünçök: Bohça, çıkın yapmak.

Biröö esirkegensip booru ooruganı da keede katuu / tiyet emespi Kaliypa
arabadan bir *tüyünçök* tamak bir (26/13)

tüz-: Düzmek, düzenlemek.

Andan arı cürdük tabılganı Aldiyarov agayga / alparıp körsötsöm dep oylop
kelem Agaydın *tüzgön* (41/2)

tüz:

1. Düzlük.

körünböyt Döböçögö cügürüp çıgıp karasam te tömönkü / *tüzdö* ketip baratkan
Abakirdin karaanı köründü (42/12)

2. Direk, doğrudan.

Bet aldımı *tüz* karap baram Al caktağı apay betti / boorlop biröö şıpıldap ketip
barattı Kaykı belge (42/3)

tüzön-: Düzeltmek, doğrultmak, onarmak.

kagınıp silkinip üstü boyun *tüzönüp* sakmançı kızga / bet aldı Anın aram oyun
mına oşondo tüşündüm (31/5)

U

ubakit: Zaman, vakit

dep bakırganı bakırgan / *ubaktımı* boşko korotoyun dep cürgön men cok (5/15)

Dep suktanasıñ birok *ubakit* cok Başkası eçteme / emes ele Abakirge kayerimen
cakpay kaldım al emne (8/1)

kerek / Çü cañıbar Eköobüz muñayışka *ubakit* cok (15/2)

küttürböyt taşıp cetkirip cattım Birok kün / batkança dağı dalay *ubakit* bar
(16/11)

bolup taltañdap on cıl *ubaktısın* boşko ketirdi / Bulardı asırağan da biz Kursağı
tok kiyimi bütün (21/10)

cata kalıp üylöym Kança *ubakit* ötkönün bilbedim / aytor baardık tişterdi
almaştırıp çıkkança (26/8)

oşonço *ubakit* kerek / Sorokindin aytuusu boyunca küzündö kelip toñdurma
(38/7)

ubakit öt-: Zaman geçmek.

cağıma karabay tırışkandan tırışıp oturam Kança / *ubakitötsö* da lam dep ooz
açpadım kiñkis ün çığarbadım (24/12)

ubaralanıp cat-: Rahatsız edilmek, zahmete katlanmak.

Kayra anı esime algım kelbedi Cumuştun kamın / körüş kerek Köpkö
ubaralanıpcatıp traktordu arañ (45/2)

uç-:

1. Uçmak, havalanmak.

oysezimderdin cüzdön biri kagazga tüşpöy kalganına / ökündüm Keleçekke
uçkan kıyalımdı cetkirer körköm (34/6)

şibegesi *uçup* ketti artına barıp tüştü Abakirdi çaarı / közünön çığa karap bir
kolunda sozo karmağan kök (13/7)

turgan çakta kıyalıñ alıp *uçup* turgan çakta / candüynöñö bütündöy aalam batıp
turabı deym (36/4)

tolgon kıcırim kücünö çıkarıp meni koyup kalganda / kalpaktay *uçup* tüştüm
Arañ degende tizeley tura (27/17)

kelip ıza menen dağı umtuldu Men umtulgan sayın al / bir koyot Koygon sayın
calp etip *uçup* tüşöm (27/18)

2. mec. çok hızlı gitmek.

kıyalımdan oyğotup ciberdi Cal kuyruğu celge sapırılğan / tulparday tütünü
vağondordun üstünön tolkuy *uçup* (9/16)

tişteri taşka şakıldap tiygende cark curk etip ot / çağılat selkildegen orduman
men *uçup* tüşö cazdaym (24/14)

kelatkanıma baktılıumun Kuştay *uçup* kelatam Maga / kanat büt köndöy (29/13)

uç: Uç, had.

uşı bulaktan kün sayın alıstap baratat *uçu* kıyırına / turuş mildetim Traktorlor
bolso bu aymaktağı calgız (5/10)

uıkun: Kıvılcım.

aylanadağı karañđı tünđö altın *uıkun* şirendi / ıaıkanday (35/19)

ugul-: Duyulmak.

ugulbayt / Boldu emi cetišet dedi Abakir uykusurap (37/12)

elcurtka elge ketem / Art cagıman at dübürtü bııkırđanı *uđulđanda* da (19/14)

uk-: Dinlemek, duymak, işitmek.

ketip barat / Oşondo men ilgerki ötkön zamandım dooşun *ukkanday* (9/7)

Abakirge kıykırdım / Altın Abakir dabışımı *ugup* traktordu toktottu da (39/16)

ukkan curtka külkü bolom Birok bu kıyalkeıtigime / calañ özüm emes tarıh
muğalimibiz Aldıyarov da (6/5)

Bızdın kaşardağı kuduktun suusu tuzduu dedi / kız Uşuyakta bulak bar dep
uktum ele Özüm da körgüm (17/10)

uğuldu Ansız da ölböybüz / Adam emey ele ayban ekensiñ bul emne kılđanıñ
(18/13)

dep kekeerledi / Munu *ukkan* Saadabek unıukpastan turup üydön ıığıp (20/16)

Uktuñbu dep başın kötörböy kaarlana / ıyığın bulkup aldı (27/9)

uktay albay ıakıyıp cattım / Oşondo argasızdan şıbış söz uktum Abakir (37/10)

bu sözdördü ukpay ertereek *uktap* ketsem eken dep / tumıulana cattım (38/4)

Aldagaydan zıñıldap şıbak başın ürkütkön parovoz / ünü *uguldu* Balkim uşu
poyezdge cabışıp Abakir (44/17)

Tapatañdan coop bere albadım Abakirdin aytkanın / *uğup* oturup uşunun
sandırağında da ıındıktın (22/1)

dep Kaliypa cemelep kaldı / Eköö caaktaşıp catkanın köpkö *uğup* bardım (18/14)

ukala-: Ovmak, ovuşturmak.

men ğana közüümü *ukalap* soluktap oturdum / Imirt kirgençe otura beripmin
(14/16)

sakal baskan çarçañkı betin alakanı menen / *ukalay* sürttü da (20/5)

ukta-: Uyumak.

ketip kaldı / Anarħaydın aydıñ talaası memirep *uktap* cattı (44/16)

balee başaldı dey ber / Aldey apa da *uktabay* catıptır Karañgıda cılıp (23/14)

bu sözdördü ukpay ertereek *uktap* ketsem eken dep / tumçulana cattım (38/4)

taap köpkö *uktay* albay çakıyıp cattım / Oşondo argasızdan şıbış söz uktum
Abakir menen Kaliypa bir tüşöktö catıptır Murda dele uşintip (37/10)

uktap kal-: Uyuya kalmak.

Uktapkalıp sokonun astına tüşüp ketseñ men / coop berbeym Dep işke çığar
aldında bir ayttı (24/2)

ulant-: Ekleme, devam ettirmek.

İşibizdi *ulantık* / Uşu kündön men aligi kıyalımdan acırabadım (35/12)

ulkup culkup cür-: Yamuk yumuk yürüme/gitmek.

Traktordun *ulkupculkupcürgönü* çarçattı baarınan / Birde akırındap cılıp kalat
birde motordun (41/5)

ulu-: Köpeklerin çıkardıkları ses, ulumak.

aç kalgan aç börüdöy *ulubas* bele / Kaliypa başka eçteme debesten arabasın
(44/15)

uluu: Büyük.

kaliñ el cabıla iştegen *uluu* cürüş dep / cürbödüm bele Uşunun baarın kılğan tarih muğalimiz (7/6)

uluumuştaş: Yaşça büyük kimse.

caş *uluumuştaş* dese muşka kıyın / Abakirge eç kim coop bergen cok (21/3)

umtul-: İleri atılmak, yönelmek.

ötükçön aybattuu *umtuldu* / Meyli men akmak boloyun meni eerçip kelip (13/8)

kelip ıza menen dağı *umtuldu* Men umtulgan sayın al / bir koyot Koygon sayın calp etip uçup tüşöm (27/18)

çalbagan cañı kızgaldaktardı tergendı cakşı körör / elem Uşunun baarında cañıga *umtulkan* azgırgan (39/8)

unçuga al-: Ses vermek, seslenmek.

ketti go meni küygönümü kim tüşünöt / Men *unçugaalbay* özümçö kapa bolup turdum Kaliypaga (44/12)

unçuk-: Ses çıkarmak, seslenmek, konuşmak.

Unçukpastan traktordun tübünö aydap keldim / *Unçukkanda* emne demekmin Traktor menin ayıman (11/7)

Unçuguşpay telmirip eköübüz tikteşip kaldık / Kaydan payda boldu dep men tañ kalıp tursam bu (16/17)

Keçkurun baarımız üygö çoğulduk Baarımız / *unçuguşpay* üñküyüp oturduk Oçoktoğu tersken cana (20/12)

Birotolo / Altın tuuraluu *unçukpadım* Abakir üçün özüm (43/15)

unçukpa-: Suspus olmak.

Unçukpastan traktordun túbünö aydap keldim / *Unçukkanda* emne demekmin
Traktor menin ayıman (11/7)

dep kekeerledi / Munu ukkan Saadabek *unçukpastan* turup üydön çığıp (20/16)

Makul dedim men Zapas tişterdi sokodon bölüp ket / Al *unçukpastan* aytkanımdı
atkardı da koşko (25/3)

Abakir keldi Lam debedi şıltoo izder kıntık / çok ele *Unçukpastan* traktordu
sokogo aydap keldi (26/15)

universitet: Üniversite.

universitetke kirem / Kiyinçereek men da okuuğa kirsem deym (17/12)

unut-: Aklında kalmamak, hatırlamamak.

berdi Süyüngönümön cürögüm lakıldap çıktı Başka / eçteme oyuma kelbey
düynönü tügöl *unuttum* Bar (30/13)

da şaymanı kelbey kaldı Menin bar cogumdu müldö / *unutup* kalganday takır
nazar salbayt Oşondo da (38/15)

aytıp beret / Anan çarçasam kerek tabılgamı da *unutup* koyupmun (41/4)

ur-:

1. Vurmak, dövmek.

Urba Aba Saadabek aba buğa teñelbeñizçi Eköönün / buttarının arasında (13/15)

oy keldi emi meni biröö *uruşmak* turgay katuu söz / aytpagıday kılıp kantsem da
başkaça cürüp başkaça (15/4)

Özüñdü biröö urup catsa tartınbay anı *uruş* kerek / ekenin tüşündüm Men üçün
uşunun özü ceñiş ele (28/12)

2. (Damga/mühür) basmak, vurmak.

urğanım çok Dağı Taş Babanın tarihin bilet / imiş İşke kelse karaylap közün
tappayt Anday bolso (21/13)

ura-: Yuvarlanmak, yıkılmak.

kööp erigen kardın zagi *urat* Aga aralaş buuluu abadan / bılıtırki kuurağan şıbaktın túbünön kıltıyıp (9/3)

uraan: Hurra, hücum.

menen cer birikken kanduu soğuş cürüp cattı / Kılıçtar carkıldap cookerler *uraan* taştap kıykırıp (9/10)

uruş-: Kavga etmek, vuruşmak, dövüşmek.

Özüñdü biröö urup catsa tartınbay anı *uruş* kerek / ekenin tüşündüm Men üçün uşunun özü ceñiş ele (28/12)

Uruşpağanı kayra kayt dep suranbağanı emnesi / Çaalıkkın atın çarçañkı minip cürgönü kanday Üycayı (20/8)

uruuk: Darbe, yumruk.

Abakir calt berip tiginde catkan tokmoktoy açkıçtı / ala koydu da *uruuğa* kamdanıp başın eki (13/12)

uuçta-: Avuçlamak.

başkalar bilbese da Abakir cakşı bilet Meyli men / da kaytpaymın Sokonun rulun karıma *uuçtap* can (24/11)

uuçuna tüş-: Avucuna düşmek, insafına kalmak.

cek körgön adamdın *uuçuna* özüm barıp tüşkön / bolup çıktım Birok men üñdöbödüm Aytım boldu (22/16)

uy tilindey: Avuç içi kadar.

ağronom Sorokin biltir uşerge *uytilindey* tilkege / kayrakı arpa aydap tacrıyba kılıp östürüptür (6/15)

uyal-: Utanmak, çekinmek, utanç duymak.

Uyaldım da Cıynalıšta kanca çuru çuu boldu ele / Apam koyo berbey tırıştı al meni vraç bolso dep (8/14)

uşunum ıksız bolup kaldı *Uyalğanıman* betim çımırıp / ısıp çıktı da bat ele kayra muzdadı (17/15)

uyalıp turdum / Ketip kaldı deçi Kaliypa nes bolo bir az (43/16)

uyat: Ayıp.

cañırğan çölkömdün taymanbas baştooçuları / dep atağan Emiçi Akademik atka kondum *Uyat Anı* (6/3)

uyku: Uyku.

Bul tünü *uykum* çala boldu Abakir menen kantip / işteşer ekem Buğa çeyin anda sanda bir kağışıp (23/8)

Kaydağı *uyku* Katalık ketirbeyin dep tiktegenim / ele sokonun tişteri Sokonun tişine tüşüp ölöm dep (24/3)

Canım cer tartat cambaşım tiyse ele *uykuğa* / Oozu murdum köz kulağım çañ menen kumğa toluptur (24/16)

küngö kiçine toorukkum keldi Köynögümdü çeçip / astıma töşöp catayın dep catkanda Abakir *uykusuday* (27/6)

uykuga kir-: Uyumaya hazırlanmak, uykuya dalmak.

tursam özüm menen birge / Keçkisin el *uykugakirgende* men üydön çıgıp (35/14)

uykusura-: Uyuklamak.

ugulbayt / Boldu emi cetişet dedi Abakir *uykusurap* (37/12)

uy: İnek, sığır.

töşöp küngö dalısın tosüp cata ketti Keñ dalı *uy* / conduu eti maylanışıp küngö cıltırayt Men da (27/5)

uzatıp koy-: İzlemek, takip etmek.

ötüp kettim Taş Baba tabalay külüp ağıp kalğan közü / oluraya karap *uzatıpkoydu* da neçen kılımdar boyu (18/17)

uzun: Ayrıntılı.

muzeçesinde minday tarihiy tabılgalar köp Munu / körüp tarihin *uzun* sabak kızık kep kılıp (41/3)

Ü

ülbürök: Yumuşak, hassas, narin.

aylanta tegerete karap turdum Tüpsüz tuñguyuk *ülbürök* / tınoodon salmaksız kök obo kanatı közgö ileşpey (33/9)

ülüş: Üleş, pay, hisse, katkı.

ülüşü bar go dep oylodum Birok kıcırlanıp zaarın / sözünö çığarıp aytıp catpaydı Kay cazığıma Men (22/2)

ümüt: Ümit, umut.

başkanın *ümüt* tilegin sezbeysi ayabaybı Oşondo / emgeğinin akıbeti kaytıp üzürü ırıs bolboybu Abakırçı (44/10)

İşenip cürbödüm bele *ümüttönüp* cürbödüm bele / İşengen kişim oşo bele ümütüm oşo bele dep canı (44/5)

ümüttön-: Ümitlenmek, ummak.

İşenip cürbödüm bele ümüttönüp cürbödüm bele / İşengen kişim oşo bele
ümütüm oşo bele dep canı (44/5)

ün: Ses.

ünü öçüptür menin tumşugumdu kancalatçu / oşol traktordun eesi Abakir al
maga dağı ökürüp (5/7)

akademik Tumşuguñdu kancalatam Abakirdin / ırayımsız *ünü* meni muzdattı
(17/16)

Toktomok belem kayra ıldamday bastım / Tim koy karaanı öçsün degen
Abakirdin *ünü* (18/12)

süylöp turdu birok ulam karagan sayın kokustan / baskan korkunuçka apkaarıp
ünü kargıldana berdi (40/4)

Aldagaydan zıñıldap şıbak başın ürkütön parovoz / *ünü* uguldu Balkim uşu
poyezdge cabışıp Abakir (44/17)

ün çığar-: Ses çıkarmak.

çağıma karabay tırışkandan tırışıp oturam Kança / ubakit ötsö da lam dep ooz
açpadım kıñkıs *ün* çığarbadım (24/12)

birok kıñ dep *ün* çığarbaska erdimdi kese tiştep / catıp kaldım (28/6)

ün kat-: Bağırmaq çağırmaq.

Al *ünkatpadı* Motordu birotolo öçürdüm da / dağı kıykırdım (42/8)

ün sal-: Seslenmek.

kızga kol bulgağım kelet birdeme aytıp *ünsalsam* / deym Kargaşaday bolup
Abakirdin turup alğanın karaçı (31/9)

ündö-: Seslenmek, konuşmak, çağırarak.

kee ceri kıyarıp katıp kalgan öndönöt / O Anarhay keñ talaa Emnege
ündöböysüñ Emneni (15/12)

cek körgön adamdın uuçuna özüm barıp tüşkön / bolup çıktım Birok men
ündöbödüim Aytım boldu (22/16)

Biz *ündögön* cokpuz / Men öz mildetimdi atkarıp cürö berdim Öz kıyalım (39/2)

üñküy-: Keyifsiz olmak.

Üydö Abakir Saadabek men üçöbüz kalğabız / Ar kim öz ermegibiz menen
üñküyüp oturabız Abakir (12/10)

Keçkurun baaribız üygö çoğulduk Baaribız / unçuğuşpay *üñküyüp* oturduk
Oçoktoğu tersken cana (20/12)

tüşüp kalgan eken Kebetesi ketip şümüröyö / түşüptür *Üñküyüp* çetke (41/16)

ünü buz-: Sesi sessizliği bozmak.

tura munusu / Menin oylorumdu Kaliypanın *ünübuzdu* (43/9)

ünü kulaktı tundur-: Bir şeyin sesiyle kulağı sağır olmak, sersemleşmek.

ünü kulaktı tundurup tapatandan atırılıp ketet / Abakirdin bu corugu tañ kaltırdı
Traktordon (41/6)

ünü öç-: Sesi çıkmamak, sesi kaybolmak.

carkıratıp kün çıktı / Bu künüm cakşı başaldı Motorlordun *ünüöçpödü* (16/10)

bilsin aytor *ünüöçtü* Tünörgön boydon traktorgo barıp / ot aldırğıçtı culka tarttı
Motor kür kür etti (35/11)

ürk-: Korkmak, ürkmek.

ot aldirdim Tatiragan açuu dooško tün *ürküp* / oygongondoy boldu Kabinaga
tüşüp faranı candirdim (45/3)

ürkünçök: Ürkek.

Tolukşup ay çıktı Oşondo men aydoonun narkı / ceegin cakalay cılcıp kelatkan
ürkünçök eki karaandı (36/18)

ürön: Tohum.

Turmuşubuzga ança mınça özgörüş kirdi *Ürön* / taşuuga koş at çegilgen araba
keldi Anı menen birge (28/16)

arabakeç keldi Emi suu taşuunun cumuşu ceñildep / kaldı *Ürön* sebütögö
Saadabek menen Esirkeptin traktoru (28/17)

bolor emes kün ötkön sayın cer kurgap baratat Dağı / beş kün ayday turgan cer
kaldı *ürön* sepçülörgö da (38/6)

üşkürüp al-: İç çekmek.

Özüñ bilesiñ go degi bayka dep Aldey akırın / *üşkürüp* alıp orduna ketti (23/18)

üstü başı sığıp alma ter: Üstü başı kan ter içinde.

suu kuyup cattı Alınça tırbalandap cüröt go / Karaçı *üstü başı sığıp alma ter*
(11/11)

üstünö çığıp al-: Bir şeyin üstüne çıkmak.

turat Kabinasının *üstünöçığıpalıp* Abakir dale / muştumun abağa cañsap meni
aşata sögüp kıykırıp (6/10)

üy: Ev, oba, çadır.

Ey bala dep mağa kıcırluu karadı Bildik / senin okumuştuu ekenindi Üydön
barıp tavot salğan (10/15)

olurayat Taş Babanı köpkö aylandıra karap çıktım / da üygö kelip Sorokinden
suradım (10/5)

Ter bolso kanteyin dep Abakir oğo beter zaarlandı / Üyündö kitebin okup otura
berbeybi (11/12)

Üy içi it baylasa turğus Suu bolgon tuurduktan / köktöp oturat Kitebimi okup
men bir burçtamın (12/12)

bolup aldı Üygö amalsız kamaldık Bekerçilikten / başıbiz oorudu Arğonom
Sorokin ğana attanıp ketti (12/6)

köktögöndü bilseñçi başkanı emne kılasıñ / Kep dünüyödö emes Sen öz üyündö
oturğan coksıñ (13/2)

Eköo küröşüp sögünüp üy içinde oonap baratışat Men / ırğıp cetip açkıçka
cabiştım Arañ culup alıp (14/1)

Katındar çakaların koyo koyuşup maga cügürdü / üygö çurkap kirsek Saadabek
menen Abakir cerde (14/4)

dep kekeerledi / Munu ukkan Saadabek unçukpastan turup üydön çıǵıp (20/16)

Keçkurun baarımız üygö çoǵulduk Baarımız / unçuguşpay üñküyüp oturduk
Oçoktoǵu tersken cana (20/12)

Üy içi cımcırt bolo tüştü Oçoktoǵu tersken ğana / bayaǵısında tırsıldap cattı
Baarı meni añıraya karaştı (22/14)

caǵıp üydön çıktım / Tün koyunu közgö saysa körüngüs Suu içip alışka (25/17)

tursam özüm menen birge / Keçkisin el uykuga kirgende men üydön çıǵıp
(35/14)

Alar çoçubay cön ketsin dep men daǵı biraz az oturdum / Anan üygö kelip
karañgıda ordumdu sıypalap (37/9)

Üydö Abakir Saadabek men üçöbüz kalğanbız / Ar kim öz ermegibiz menen
üñküyüp oturabız Abakir (12/10)

senden başka da kişi bar / Oşo bötön üydö oturğanım bolup atpaydı Öz (13/3)

Saadabek meni çetke türtüp ciberdi Eköö atırılçu / ilbirstey birin biri teşe tiktep
üydün için tegerene (13/16)

Tüşündüñbü carğak şımduu şorduum Karğış tiygen / *üyümdö* bolsom sendey
neme menen süylöşüp koybos elem (13/4)

üy betin körbö-: Ev/hane yüzü görmemek.

katını bala bakıracı alista özü bolso *üy* betin / körböy kıştır caydır el işi dep een
talaada (20/9)

üy-cay: Ev bark.

Uruşpağanı kayra kayt dep suranbağanı emnesi / Çaalıkkın atın çarçañkı minip
cürgönü kaday *Üycayı* (20/8)

üylö-: Üflemek, üfürmek.

cata kalıp *üylöym* Kañça ubakit ötkönün bilbedim / aytor baardık tişterdi
almaştırıp çıkkança (26/8)

üyrön-: Öğrenmek.

boldu Andan emne çıktı emne *üyröndü* Ce maşine / ayday albasa ce atka
moyunçak kata albasa Moyunçaktın (21/11)

Men buyerge tirkegiç bolup iştegeni kelgen Traktor / aydağandı *üyrönöyün*
degem Atka moyunçak katuunu (22/5)

al meni kabinaga kirgizçü emes / Otur dep ordun boşottu Aydap *üyrön* (30/8)

oylogonum traktordun mehanizmderdin bilip aydagandı / *üyrönüp* alsam deym
Köptön beri kaalaganım uşul emes (30/14)

Uşundan arttırganım traktor aydagandı *üyrönüp* alsam / cakşı da (31/1)

oñoldubu Birok köp oylonup oturbay aytkanın *üyrönüp* / cattım (30/10)

üyröt-: Öğretmek.

cakşı emespi anı maga *üyrötpö* / Emne cakşı ekenin men özüm bilem Bar anı
(34/11)

üyüp koy-: Küme halinde yığmak, kümelemek.

üyüpkoydum Tün içinde ottun carığında tişteri / almaştırbasam bolboyt da Otun
cıynap bütkön (25/7)

üyür üyür: Sürü sürü.

tündügünön tezektin kök tütünü asmanğa sozolundu / Tegerekte koroo koroo
koy *üyürüyür* cılkı Tigi (9/13)

tolukşuğan şıbaktuu aydın talaa Eski kişilerdin / aytuusuna karağanda ilgeri
adırlarına cılkı *üyürüyürü* (7/9)

üzük tuurduk: Çadırın üstüne örtülen keçe.

tünü menen sebelep toktobodu cadattı *üzüktuurduktan* / sarığıp aktı Ertesi da
basılbay birotolo ak caan (12/5)

üzündü: Kırıntı, parça.

üzündülörün köçürüp alıp cürçümün Bloknottu ötügümün / konçuna tıktım
(33/3)

üzür-: Sevinç, memnuniyet, keyif, zevk.

başkanın ümüt tilegin sezbeypi ayabaybı Oşondo / emgeginin akıbeti kaytıp
üzürü ırıs bolboybu Abakırçı (44/10)

V

vağon: Vagon.

kıyalımdan oyğotup ciberdi Cal kuyruğu celge sapırılğan / tulparday tütünü
vağondordun üstünön tolkuy uçup (9/16)

vedomost: Beyan.

vedomostko kol koydu (38/18)

vrač: Doktor.

Uyaldım da Cıynalıšta kanca çuru çuu boldu ele / Apam koyo berbey tırıştı al
meni *vrač* bolso dep (8/14)

Z

zaar: Gazap, hırs, hışım, zulüm.

ülüşü bar go dep oylodum Birok kıcırlanıp *zaarın* / sözünö çığarıp aytıp catpaydı
Kay cazığıma Men (22/2)

zaarı başına çık-: Cinleri tepesine çıkmak, hiddetlenmek.

açuuga muunup *zaarıbaşınaçıkkın* uşu nemeni karap / turup birese boorum
oorudu Şaşpay turup (35/6)

zaarlan-: Hiddetlenmek, öfkelenmek.

Ter bolso kanteyin dep Abakir oğo beter *zaarlandı* / Üyündö kitebin okup otura
berbeybi (11/12)

zağon:

1. Ağıl.

Zağondun narkı başında Saadabek degen dağı bir / traktorçu kütüp oturat Caşap
kalğan oluttuu kişi (11/20)

Men sokonu çirkedim *Zagon* boylop cürüp kettik / Keçeegidey emes bugün
sokodo bekem oturdum (26/16)

Traktorgo ötkömün dep maktana kıykırdım / Tetigi *zagondobuz* Keçiriñiz men şaşıp baratam (29/9)

Ertesi sakmançı kız koyun cayıp bizdin *zagondun* / canınan köründü Cakınıraaktağı bir döböğö (29/14)

karma / Traktor gur gur etip aldı da *zagon* boylop cürüp (30/12)

sıyaktanıp kaldım / *Zagondun* ayagınan ayaptoor buruldum Iras tirkegiçim (30/17)

Zagonda eki üç ired aylanıp çıktık Cürögüm orduna / kelip kıymılım işenimdüü bolo baştağı (31/2)

kökül kızdı taap alar kündü kıyaldanam / Oşol kündörü biz cañı *zagongo* tüştük Özüñö caktan (39/4)

2. Tarla.

cakşılap aydoogo tırışıp adatımça tolkundan aldım / *Zagondun* etegine cetip kayra kayrıldım İñir (42/1)

Kayda cügürüp baratat Birdeme körgön go *Zagondun* / orto çenine cetip kabinadan suurulup tura karadım (42/5)

zak: Nem, koku, rutubet.

kööp erigen kardın *zagi* urat Aga aralaş buuluu abadan / bılıtrkı kuurağan şıbaktın tübünön kılıtıyp (9/3)

zakım: Hafif yel, meltem.

kelet Köz uçunda kögültür *zakım* oynoyt Cer cañı (9/2)

zaman: Devir, zaman, vakit.

Anarhay degen ötkön *zamandardın* tilsiz kübösu cer / mayışkan soğuş maydanı bolğon köçkön elderdin termelgen (7/11)

ketip barat / Oşondo men ilgerki ötkön *zamandın* dooşun ukkanday (9/7)

tumandanıp caanğa ezilip çarçağanday dımıp catat / Anın atam *zamandan* berki
kozğolbos tınçtığın buzğan (14/15)

Abakir ilgeri *zamandarda* bu cerlerde emneler bolup / ötkönün aytsam maga
küldü ele Anan aligi tabılğanı (43/2)

zamat: An, lahza.

Mına emi öz bet aldımça turmuş aralap körgöndögü / köyüm Attiñ keler *zamat*
kayra tartkanda bolmok (8/13)

Kapilet baştalğan ötkün kapiletten toktodu Oşol / *zamat* tüpsüz tuñguyuk kök
asman çayıttay açıldı (33/4)

zapas: Stok, yedek.

Makul dedim men *Zapas* tişterdi sokodon bölüp ket / Al unçukpastan aytkanımdı
atkardı da koşko (25/3)

zar bol-: Çok ihtiyaçlı olmak.

mınday akademikterdin baarın bitçe sığıp / karaanıma *zarbolosuñar* A canağı
aytkanım aytkan (21/16)

zavod: Fabrika, yapımevi.

İşembilikte ğana kant *zavoduna* barıp apama / moyunçak menen can cığaç
karmap körgön emesmin (8/11)

zeen: Zihin, kabiliyet, anlayış, kavrayış.

apıl tapıl aşap catkanımı *zeeni* keyiy karap / oturdu Caybarakat es aluuga çolom
cok ele (25/9)

zil: Acı, keder, üzüntü.

Buyrugum eki bolboyt degen kıyazda *zildey* başın / eki koluna cazdap catıp kaldı
Men kozgolbodum (27/8)

zımırıp kel-: Uçarcasına koşmak, çok hızlı geçmek.

Zımırıp kelet Köz uçunda kögültür zakım oynoyt Cer cañı (9/2)

zıñıl-da-: Yankılanmak.

Aldagaydan *zıñıldap* şıbak başın ürkütökön parovoz / ünü uguldu Balkim uşu
poyezdge cabışıp Abakir (44/17)

zıyan: Zıyan, zarar.

zıyanın tartıp cürüpmünbü Birok / Sorokinge toktoo coop berüügö tırıştım (22/4)

zor: Güç.

kılıp menin putyuvkamdı alıp çıktı Anı men / cañı kelgen künü *zor* sıymık
menen özünö tapşırğam (19/18)

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bu çalışmada Cengiz Aytmatov'un Botogöz Bulak hikâyesinin öncelikle söz varlığı ortaya çıkarılmış, ardından eserin bağlam sözlüğü oluşturulmuştur. Bir cümlede sözcüklerin diğer sözcüklerle kurduğu bağın sonucunda kazandığı anlamlar, cümle içinde netlik kazanır. Bu nedenle bütünde geçen sözcüğün yalnızca kendi anlamına bakmak bütünü anlamaya yetmez. Sözcüğün bütün içinde kazandığı anlamı gözler önüne sermek için de bağlam sözlüğü çalışmaları yapılmaktadır. Biz de Cengiz Aytmatov'un *Botogöz Bulak* hikâyesinin bağlam sözlüğünü oluştururken bu hususu dikkate alarak hareket ettik.

Çalışmaya başlamadan önce ilk olarak aslı Kiril harfli olan metin, Latin harfli metne aktarılmıştır. Ardından TEBDİZ sistemine yüklenen metnin bağlamsal dizini oluşturulmuş ve söz varlığı ortaya çıkarılmıştır. Metnin içindeki 51 ögeye Kırgız sözlüklerinde rastlayamadığımız için bu ögelere bağlamdan hareketle anlamlar verilmeye çalışılmıştır. Bu ögeler şunlardır:

Abiyir bol-: (11/9); *Alçak gönüllülük etmek* anlamında kullanılmıştır.

Acarlan-: (15/10); *Sevimlileşmek, güzelleşmek* anlamında kullanılmıştır.

Aç-: (9/6); *Bir yolu, ortamı açmak* anlamında kullanılmıştır.

Açıl-: (33/4), (26/14); *Hava veya gökyüzü için açılmak* anlamında kullanılmıştır.

Al-: (39/4); *Almak, evlenmek* anlamında kullanılmıştır.

Aldıman çık-: (43/11); *Birinin önüne çıkmak* anlamında kullanılmıştır.

Astına tüşöp ket-: (24/2); *Önüne düşmek* anlamında kullanılmıştır.

Bar: (40/7); *Ağırlık, yük* anlamında kullanılmıştır.

Bar cok: (38/15); *Var olan* anlamında kullanılmıştır.

Baş: (29/3), (12/11), (35/15), (36/12), (36/5); *Bir şeyin yakını veya çevresi* anlamında kullanılmıştır.

Baş: (11/20); *Bir şeyin uçlarından biri* anlamında kullanılmıştır.

Başına tiygen balee bol-: (11/16); *Başına bela olmak* anlamında kullanılmıştır.

Baştal-: (6/14); (24/1); *Çalışır, işler, yürür duruma girmek* anlamında kullanılmıştır.

Baştal-: (16/10), (33/4); *Olmak, oluşmak, ortaya çıkmak, doğmak* anlamında kullanılmıştır.

Bet: (16/15); *Kitap, dergi kapağı* anlamında kullanılmıştır.

Bil-: (14/7), (17/7); *Tanımak, hatırlamak* anlamında kullanılmıştır.

Bil-: (21/18), (23/5), (30/1), (22/6); *Elinden bir iş gelmek* anlamında kullanılmıştır.

Bol-: (31/9); *Bir görevde bulunmak* anlamında kullanılmıştır.

Bolbogon: (19/6); *Gereksiz, lüzumsuz* anlamında kullanılmıştır.

Buğün çığar-: (28/9); *Tasa dağıtmak* anlamında kullanılmıştır.

Buyruğu eki bolbo-: (27/8); *Bir dediği iki olmamak* anlamında kullanılmıştır.

Can: (15/13); *Arkadaş, yoldaş, dost* anlamında kullanılmıştır.

Canar may: (5/12), (15/16); *Yakıt, benzin, motor yağı* anlamında kullanılmıştır.

Canday cürüp üyrönüp al-: (8/8); *Yanında yürümek* anlamında kullanılmıştır.

Canı cer tar-: (24/16); *Uyumayı istemek* anlamında kullanılmıştır.

Cer: (38/6); *Yer, aralık, mesafe* anlamında kullanılmıştır.

Ciber-: (25/13), (25/12); *Bırakmak* anlamında kullanılmıştır.

Coop ber-: (12/7); *Bir işle ilgilenmek* anlamında kullanılmıştır.

Cür-: (15/8), (9/10); *İşleri yürütmek, devam ettirmek* anlamında kullanılmıştır.

İç-: (15/7), (7/17); *Yemek, beslenmek* anlamında kullanılmıştır.

İris: (44/10), (44/14), (45/5); *Mutluluk* anlamında kullanılmıştır.

Kal-: (21/14), *Hayatını sürdürmek, yaşamak* anlamında kullanılmıştır.

Kal-: (12/13); *Arta kalmak* anlamında kullanılmıştır.

Kal-: (38/6); *Başka zamana bırakılmak* anlamında kullanılmıştır.

Kal-: (11/17); *Bir iş için birinin üzerine düşmek* anlamında kullanılmıştır.

Kara: (9/11); *Bahtsız, kötü talih* anlamında kullanılmıştır.

Kir-: (14/16); *Girmek, zaman anlamlı kavramkar için vakti gelmek* anlamında kullanılmıştır.

Kir-: (32/11); *Çökmek, sis, duman vb. inerek kaplamak* anlamında kullanılmıştır.

Kör-: (8/13); *Görmek, iyi yaşamak* anlamında kullanılmıştır.

Koy-: (36/10); *Ad koymak, adlandırılmak* anlamında kullanılmıştır.

Köz: (32/8); *Bakış, nazar* anlamında kullanılmıştır.

Motor: (16/10), (42/6); *Traktör* anlamında kullanılmıştır.

Moyunçak: (21/11), (22/5); *Hamut, atları arabaya koşarken boyunlarından geçirilen halka* anlamında kullanılmıştır.

Oy: (42/16); *Tasa, kaygı, sıkıntı* anlamında kullanılmıştır.

Sal-: (26/6); *Bırakmak* anlamında kullanılmıştır.

Sal-: (39/7); *Batırmak* anlamında kullanılmıştır.

Sal-: (39/6); *Belirtmek, göstermek* anlamında kullanılmıştır.

Solidol: (10/16); Bir yağ türü olmakla birlikte, eserde *makine yağı* anlamında kullanılmıştır.

Tart-: (9/14), (12/17), (42/15); *Bir duyguyu içinde yaşamak* anlamında kullanılmıştır.

Tükür-: (30/2); *Kışkırtmak* anlamında kullanılmıştır.

Tüp: (25/18); *Bir şeyin sonucu* anlamında kullanılmıştır.

- Eserde tek anlamlı sözcük yapısında tespit edilen isim sayısı 698 olup, bu isimlerin 1581 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir. En sık kullanılan ismin 63 kez kullanılan *traktor* sözcüğü olduğu tespit edilmiştir.

- Eserde çok anlamlı sözcük yapısında tespit edilen isim sayısı 58 olup, bu isimlerin 600 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir. En sık kullanılan ismin 58 kez görülen *bir* sözcüğü olduğu tespit edilmiştir. Anlam sayısı en fazla olan isim ise yine altı anlam ile *bir* sözcüğüdür.

- Eserde tek anlamlı söz öbeği yapısında tespit edilen isim sayısı 60 olup, bu isimlerin 73 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir. En sık kullanılan ismin 3 kez görülen *can düynösüve kün celesi* isimleri olduğu tespit edilmiştir.

- Eserde çok anlamlı söz öbeği yapısında isim tespit edilmemiştir.

- Eserde tek anlamlı sözcük yapısında tespit edilen fiil sayısı 503 olup, bu fiillerin 1410 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir. En sık kullanılan fiilin 187 kez kullanıldığı *kel*-fiili olduğu tespit edilmiştir.

- Eserde çok anlamlı sözcük yapısında tespit edilen fiil sayısı 45 olup, bu fiillerin 591 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir. En sık kullanılan fiilin 90 kez görülen *bol*- fiili olduğu görülmektedir. Anlam sayısı en fazla olan fiiller ise 5 farklı anlam ile *kal*- ve *sal*- fiilleridir.

- Eserde tek anlamlı söz öbeği yapısında tespit edilen fiil sayısı 111 olup, bu fiillerin 138 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir. En sık kullanılan fiilin 5 kez görülen *cek kör*- fiili olduğu tespit edilmiştir.

- Eserde çok anlamlı söz öbeği yapısında tespit edilen fiil sayısı 6 olup, bu fiillerin 19 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir. En sık kullanılan fiilin 9 kez görülen *coop ber*- fiili olduğu tespit edilmiştir. Anlam sayısı en fazla olan fiil ise 4 farklı anlam ile *aydap kel*- fiilidir.

- İncelediğimiz eserde toplamda 816 isim, 665 fiil tespit edilmiştir. İsimlerin sıklık sayısı toplamda 2244 olup, fiillerin sıklık sayısı ise 2158'dir.

- İncelediğimiz eserde 24 farklı yardımcı fiil, 217 farklı şekilde, 662 sıklıkta kullanılmıştır. En fazla görülen yardımcı fiilin 23 kez tespit edilen *kal*- yardımcı fiili olduğu tespit edilmiştir. En sık kullanılan yardımcı fiil ise 98 kez geçen *bol*- yardımcı fiilidir.

- İncelediğimiz eserde toplamda 239 deyim, 283 sıklıkta kullanılmıştır. En fazla kullanılan deyim 4 kez görülen *kol bul*- deyimidir.

- Eserde atasözü tespit edilmemiştir.

- İncelediğimiz eserde toplamda 13 farklı ikilemenin 15 sıklıkta geçtiği görülmektedir. *An-taň* ve *üyür-üyür* ikilemeleri ikişer kez kullanılarak en sık görülen ikileme olarak yer almaktadır.

- İncelediğimiz eserde toplamda 3 farklı dua/beddua, 4 sıklıkta kullanılmıştır. En sık geçen dua/beddua ifadesi 2 kez görülen *karğış tiy*- ifadesidir.

- İncelediğimiz eserde 6 farklı ilişki sözünün 6 sıklıkta kullanıldığı tespit edilmiştir.

Özolgular bir millete ait olup, diğer milletlerde bulunmayan tarihsel, kültürel ve yaşam tarzına özgü nesne, kavram ve olguları ifade etmektedir (Akın, 2021: 118). Cengiz Aytmatov'un birçok eserinde olduğu gibi bu eserde de en sık kullanılan

özolguların başında Sovyetizm unsurları gelmektedir. Bu unsurları şu şekilde sıralayabiliriz: traktor(63), talaa(39), soko(22), araba(20), akademik(15), motor(17), sakmançı(7), çirkegiç(4), parovoz(3), radiator(4), ağronom(3), poyezd(3), razyezd(3), rıçağ(3), şprits(2), şturval(2), mehanizatsya(1), ratsiya(1), rayon(1), vağon(1).

KAYNAKÇA

- Akalın, Ş. H. (2009). Türk Dili: Dünya Dili, *Türk Dili*, 687, 195-204.
- Akın, C. (2020). *Cengiz Aytmatov'un Birinçi Mugalim Adlı Eserinin Bağlam-Eşdizim-Sıklık Sözlükleri*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Akın, C. (2020). Manas Ansiklopedisi'nde Özolgu İfadeleri. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 49, 211-222.
- Akın, C. (2021). Cengiz Aytmatov'un Birinçi Mugalim Adlı Eserine Özgusal Bir Yaklaşım Denemesi. *Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 10(24), 118-128.
- Akın, C. (2021). Kırgız Türkçesi. *Çağdaş Türk Lehçeleri I*, (ss. 323-394). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Aksan, D. (1982). *Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim III)*, (7. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksan, D. (2004). *Türkçenin Söz Varlığı*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Aksoy, Ö. A. (1971). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Alan, N. (2019). Adlar. *Türkiye Türkçesi III Sözcük Türleri* (2. Baskı), (ed. E. Boz), 13-39. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Altıok, E. (2018). Sovyet Rejiminin II. Dünya Savaşı Dönemi Kırgız Edebiyatına ve Öskön Danıkeyev'in Hikâyelerine Etkisi. *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 1(15), 235-246.
- Alyılmaz, C. (2013). (Kök)Türk Harfli Eski Türk Yazıtlarının Kırgızlar Açısından Önemi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 2(4), 1-26.
- Aytmatov, C. (1994). Hakkımda Notlar (O. Söylemez, Çev.). *Kardaş Edebiyatlar Dergisi*, (28), 41-48.
- Baytok, A. (2016). Tarihten Günümüze Kırgız Edebiyatı. *Dil Bilimleri, Kültür ve Edebiyat, Pamukkale Üniversitesi Dil Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları*, C. 1.
- Boz, E. (2015). Sözlük ve Sözlükçülük Sorunu. *Türkçenin Çağdaş Sorunları* (ss. 1-44). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Buyar, C. (2017). *Kırgız Tarihi (Başlangıcından 1991 Yılına Kadar)*. C. Buyar, (Ed.), *Kırgızistan Tarih-Toplum-Ekonomi-Siyaset*. (47-90). Bişkek: BYR Publishing House.
- Caferoğlu, A. (1988). *Türk Kavimleri*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Cigitov, S. (2004). Sovyet Döneminden Önce Kırgız Edebiyatı (Saadettin Koç, Çev.), *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, (17), 77-90.
- Çankaya, S. (2014). *Kırgız Sözlüğü*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Diykanbayeva, M. (2010). Kırgız Adı Üzerine. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (43), 205-210.
- Diykanbayeva, M. (2015). Hatıralar Işığında Cengiz Aytmatov ve Eserleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4(1), 170-186.
- Ergin, M. (2009). *Orhun Abideleri*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Gökdayı, H. (2008). Türkçede Kalıp Sözler. *Bilig*, (44), 89-110.
- Hatiboğlu, V. (1981). *Türk Dilinde İkileme*. Ankara: Türk Dil Kurumu Tanıtma Yayınları.
- Kırgızca-Türkçe Sözlük, (Erişim Tarihi:05.03.2021), <http://sozduk.manas.edu.kg/>
- Kolcu A. İ. (2015). *Bozkırdaki Bilge: Cengiz Aytmatov*. Konya: Salkımsöğüt Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1992). *Gramer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

- Korkmaz, Z. (2014). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kulamshaeva, B. (2016). *Toplumdilbilim Işığında Kırgızların Dili ve Kültürü*, İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Özeren, M. (2015). Kırgız Türkçesi ile Türkiye Türkçesi Ağızlarındaki Söz Varlığı Benzerliği Üzerine Değerlendirme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4(1), 138-168.
- Özgen, N. (2014). *Yirminci Yüzyılın İlk Yarısında Kırgız Edebiyatı Tarihi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Öztürk, F. (2007). *Bâki Divanı Sözlüğü (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Polat, K. (2019). *Beşikten Mezara Kırgız Türkleri*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Sarıgül, A. (2019). Sosyal Değişimler Evriminde Değişimler Gerçeği ve Aytmatov Estetiği (2)/İçsellik ve Estetik. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, (17), 61-96.
- Şenödeyici, Ö. (2017). Üslûp Araştırmaları Açısından Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük Çalışmaları: Nâili Örneği. *Littera Turca (Journal of Turkish Language and Literature)*, 3(1), 282-306.
- Taşagıl, A. (2013). *Çin Kaynaklarına Göre Eski Türk Boyları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Tunç, F. H. (2020). *Sarinci Bököy Destanı'nın Bağlamsal Sözlüğü (İsimler ve Fiiller)*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri, *Güncel Türkçe Sözlük*, (Erişim Tarihi 01.09.2021), <https://sozluk.gov.tr/>
- Vardar, B. (2007). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Yeşildağ, A. (2021). *Coodaberdeşim Destanı'nın Bağlam Sözlüğünün Oluşturulması (Abdikerim Asan Varyantı)*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Yudahin, K. K. (2011). *Kırgız Sözlüğü*. (A. Taymas, Çev.) Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

